

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

10 Φεβρουαρίου 2026

ΤΕΥΧΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

Αρ. Φύλλου 632

ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ

Αριθμ. 1183/20

Λήψη απόφασης επί της υπό στοιχεία 6181/Φ960/6-4-2016 και της υπό στοιχεία 6642/Φ.960/21-6-2017 συμπληρωματικής της, καταγγελίας εταιρείας για παράβαση του δικαίου ελεύθερου ανταγωνισμού (άρθρο 2 του ν. 3959/2011 και 102 ΣΛΕΕ), σε συνέχεια διαδικασίας προφορικής ακρόασης των εμπλεκόμενων εταιρειών (και κατόπιν της επανάληψης αυτής δια εγγράφου υπομνήματος, ενώπιον νέας Επιτροπής Ακρόασης, σύμφωνα με την υπό στοιχεία ΑΠ ΕΕΤΤ1171/26/27-10-2025).

Η ΕΘΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ ΚΑΙ ΤΑΧΥΔΡΟΜΕΙΩΝ (ΕΕΤΤ)

Έχοντας υπόψη:

α. Τον ν. 4727/2020 «Ψηφιακή Διακυβέρνηση (Ενσωμάτωση στην Ελληνική Νομοθεσία της Οδηγίας (ΕΕ) 2016/2102 και της Οδηγίας (ΕΕ) 2019/1024) - Ηλεκτρονικές Επικοινωνίες (Ενσωμάτωση στο Ελληνικό Δίκαιο της Οδηγίας (ΕΕ) 2018/1972) και άλλες διατάξεις» (Α' 184), ιδίως τα άρθρα 113 και 138 και τις διατάξεις του ν. 4070/2012 «Ρυθμίσεις Ηλεκτρονικών Επικοινωνιών, Μεταφορών, Δημοσίων Έργων και άλλες διατάξεις» (Α' 82),

β. τις διατάξεις του ν. 3959/2011 «Προστασία του Ελεύθερου ανταγωνισμού» (Α' 93),

γ. τον Κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 1/2003 του Συμβουλίου, της 16ης Δεκεμβρίου 2002, για την εφαρμογή των κανόνων ανταγωνισμού που προβλέπονται στα άρθρα 81 και 82 (ΕΕ της 4.1.2003 αριθ. L 1/1),

δ. την ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής με τίτλο «Guidance on the Commission's enforcement priorities in applying Article 82 of the EC Treaty to abusive exclusionary conduct by dominant undertakings» (COM 2009, Brussels, 9 February 2009),

ε. τις κατευθυντήριες γραμμές της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, σχετικά με την έννοια του επηρεασμού του εμπορίου των άρθρων 81 και 82 της Συνθήκης (ΕΕ της 27.4.2004 αριθ. C101/81),

στ. την υπό στοιχεία ΑΠ 249/115/2002 απόφαση της ΕΕΤΤ «Κανονισμός Ακρόασεων για Θέματα Τηλεπικοινωνιών» (Β' 642),

ζ. την υπό στοιχεία ΑΠ 709/79/6-3-2014 απόφαση της ΕΕΤΤ «Μεταβίβαση αρμοδιοτήτων της Ολομέλειας της Εθνικής Επιτροπής Τηλεπικοινωνιών και Ταχυδρομείων (Ε.Ε.Τ.Τ.) στον Πρόεδρο, τους Αντιπροέδρους και Προϊσταμένους οργανικών μονάδων της ΕΕΤΤ» (Β' 797), ιδίως το άρθρο 1 παρ. 1 (α) και (στ) αυτής, το άρθρο 2 παρ. 1 (ιβ), καθώς και το άρθρο 8 παρ. 4 αυτής,

η. την υπό στοιχεία 5800/Φ.960/31-03-2015 καταγγελία της εταιρείας WIND Hellas κατά των εταιρειών Cosmote και Vodafone για παράβαση του δικαίου του ανταγωνισμού,

θ. την υπό στοιχεία ΕΕΤΤ 6057/Φ.960/23-11-2015 επιστολή του αντιπροέδρου τηλεπικοινωνιών της ΕΕΤΤ «Request for Information to DG COMP- EETT competence issues»,

ι. την από 5 Φεβρουαρίου 2016 υπό στοιχεία COMP/C-1/JG/2016-5505 επιστολή της Ευρωπαϊκής Επιτροπής DG Competition με θέμα «Response to EETT's Request for Information on competence issues»,

ια. το υπό στοιχεία ΕΕΤΤ 6132/Φ.960/18-02-2016 συμπληρωματικό υπόμνημα της εταιρείας WIND στην ως άνω καταγγελία,

ιβ. την υπό στοιχεία ΕΕΤΤ 6141/Φ.960/25-02-2016 επιστολή της εταιρείας WIND για κατάθεση πρόσθετων στοιχείων στο ως άνω (υπό ια) συμπληρωματικό υπόμνημα, στην υπό σχετικό η. καταγγελία,

ιγ. την υπό στοιχεία 6181/Φ960/6-4-2016 επιστολή της εταιρείας WIND με θέμα «Κατάθεση Καταγγελίας της Wind Hellas κατά των εταιρειών Cosmote και Vodafone για παράβαση του δικαίου του ανταγωνισμού»,

ιδ. την υπό στοιχεία ΕΕΤΤ 7969/Φ960/7-4-2016 συμπληρωματική καταγγελία της εταιρείας WIND (μη εμπιστευτική έκδοση),

ιε. την υπό στοιχεία ΕΕΤΤ 10353/Φ300/9-5-2016 επιστολή ΕΕΤΤ καταγγελία WIND υπό στοιχεία 5800/Φ.960/31-03-2015 κατά των εταιρειών Cosmote και Vodafone, για παράβαση του δικαίου του ελεύθερου ανταγωνισμού - Χαρακτηρισμός Απορρήτων - Αίτημα παροχής συμπληρωματικών στοιχείων,

ιστ. την υπό στοιχεία 6246/Φ960/6-7-2016 επιστολή της εταιρείας WIND με θέμα «Καταγγελία WIND κατά των εταιρειών Cosmote και Vodafone για παράβαση του του δικαίου του ελεύθερου ανταγωνισμού - Αίτημα Παροχής Στοιχείων/Χαρακτηρισμός απορρήτων»,

ιζ. την υπ' αρ. 15455/7-7-2016 συμπληρωματική καταγγελία της Wind Hellas κατά των εταιρειών Cosmote και Vodafone για παράβαση του δικαίου του ανταγωνισμού (μη εμπιστευτική έκδοση),

ιη. την υπό στοιχεία ΕΕΤΤ 16534/Φ300/19-7-2016 επιστολή ΕΕΤΤ προς τις εταιρείες «COSMOTE ΚΙΝΗΤΕΣ ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΕΣ ΑΕ» και «VODAFONE-ΠΑΝΑΦΟΝ Ανώνυμη Ελληνική Εταιρεία Τηλεπικοινωνιών» με θέμα «Διερεύνηση υποβληθείσας καταγγελίας Wind για παράβαση του δικαίου του ελεύθερου ανταγωνισμού, άρθρο 2 του ν. 3959/2011 και 102 της ΣΥΝΛΕΕ - Αίτημα Παροχής Στοιχείων/Χαρακτηρισμός απορρήτων», με συνημμένη την υπ' αρ. 15455/7-7-2016 έγγραφη καταγγελία της εταιρείας WIND Ελλάς Τηλεπικοινωνίες Α.Ε.Β.Ε - ΜΗ ΕΜΠΙΣΤΕΥΤΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ, σελ. 134,

ιθ. την υπ' αρ. 10346/13-4-2016 επιστολή ΕΕΤΤ με θέμα «Η καταγγελία της εταιρείας WIND κατά των εταιρειών Cosmote και Vodafone για παράβαση του δικαίου του ελεύθερου ανταγωνισμού - Χορήγηση παράτασης προθεσμίας υποβολής αιτηθέντων στοιχείων»,

κ. την υπ' αρ. 17414/28-7-2016 (RCS/L2266/MS/27.07.2016) επιστολή της εταιρείας Vodafone με θέμα «Αίτημα παράτασης»,

κα. την υπό στοιχεία ΕΕΤΤ 17658/29-7-2016 (αριθ. πρωτ. Cosmote 29-7-2016/N 5763) επιστολή της εταιρείας Cosmote «Αίτημα χορήγησης στοιχείων και πρόσθετης προθεσμίας»,

κβ. την υπό στοιχεία 17866/Φ300/02-08-2016 επιστολή ΕΕΤΤ με θέμα «Παράταση Προθεσμίας Υποβολής Πληροφοριών/Στοιχείων»,

κγ. την υπό στοιχεία 21350/Φ300/22-09-2016 επιστολή ΕΕΤΤ με θέμα «Αίτημα χορήγησης στοιχείων και πρόσθετης προθεσμίας»,

κδ. την υπ' αρ. 23962/21-10-2016 (RID/L2307/MS/19.10.2016) επιστολή της εταιρείας Vodafone με θέμα «Σχετικά με την υποβολή των αιτηθέντων στοιχείων του Παραρτήματος της επιστολή ΕΕΤΤ περί διερεύνησης της υποβληθείσας καταγγελίας της εταιρείας Wind Hellas Τηλεπικοινωνίες ΑΕΒΕ κατά της εταιρείας Vodafone - Πάναφον ΑΕΕΤ για Wind για παράβαση του δικαίου του ανταγωνισμού»,

κε. την υπό στοιχεία ΕΕΤΤ 24150/24-10-2016 (RID/L2308/MS-21.10.2016) επιστολή της εταιρείας Vodafone με θέμα «Αίτημα πρόσθετης παράτασης υποβολής στοιχείων αναφορικά με την καταγγελία της εταιρείας Wind για παράβαση του δικαίου του ελεύθερου ανταγωνισμού»,

κστ. την υπό στοιχεία 24683/Φ300/31-10-2016 επιστολή ΕΕΤΤ με θέμα «Αίτημα πρόσθετης παράτασης υποβολής στοιχείων αναφορικά με την καταγγελία της εταιρείας Wind για παράβαση του δικαίου του ελεύθερου ανταγωνισμού»,

κζ. την υπό στοιχεία 24684/Φ300/31-10-2016 επιστολή ΕΕΤΤ με θέμα «Αίτημα πρόσθετης παράτασης υποβολής στοιχείων αναφορικά με την καταγγελία της εταιρείας Wind για παράβαση του δικαίου του ελεύθερου ανταγωνισμού»,

κη. την υπό στοιχεία 25171/Φ300/4-11-2016 επιστολή ΕΕΤΤ με θέμα «Υποβολή αιτηθέντων στοιχείων περί διερεύνησης της καταγγελίας της εταιρείας WIND HELLAS Τηλεπικοινωνίες ΑΕΒΕ κατά της εταιρείας Vodafone - Πάναφον ΑΕΕΤ για παράβαση του δικαίου του ανταγωνισμού, σε συνέχεια του υπό στοιχεία ΕΕΤΤ 16534/19-07-2016 αιτήματος ΕΕΤΤ»,

κθ. την υπό στοιχεία ΕΕΤΤ26178/16-11-2016 RID/L2319/MS/9.11.2016 επιστολή της εταιρείας Vodafone με θέμα «Σχετικά με την υποβολή των αιτηθέντων στοιχείων περί διερεύνησης της υποβληθείσας καταγγελίας της εταιρείας Wind Hellas Τηλεπικοινωνίες ΑΕΒΕ κατά της εταιρείας Vodafone - Πάναφον ΑΕΕΤ για Wind για παράβαση του δικαίου του ανταγωνισμού - Παροχή διευκρινήσεων»,

λ. την υπό στοιχεία ΕΕΤΤ 6412/Φ960/30-11-2016 επιστολή της εταιρείας Vodafone (υπό στοιχεία RID/L2331/MS/30.11.2016) με τις απόψεις και στοιχεία της εταιρείας,

λα. την υπό στοιχεία ΕΕΤΤ 6413/Φ960/30-11-2016 επιστολή της εταιρείας Cosmote με τις απόψεις και στοιχεία της εταιρείας,

λβ. την υπό στοιχεία ΕΕΤΤ 4803/Φ.300/21-02-2017 επιστολή ΕΕΤΤ με θέμα «Αίτημα παροχής συμπληρωματικών/διευκρινιστικών στοιχείων στο πλαίσιο διερεύνησης καταγγελίας της εταιρείας WIND κατά των εταιρειών Cosmote και Vodafone για παράβαση του δικαίου του ελεύθερου ανταγωνισμού»,

λγ. την υπ' αρ. 5963/3-3-2017 επιστολή της εταιρίας WIND με θέμα «Αίτημα παράτασης προθεσμίας για την παροχή συμπληρωματικών στοιχείων»,

λδ. την υπό στοιχεία EETT 6407/8-3-2017 επιστολή EETT με θέμα «Η καταγγελία της εταιρείας WIND κατά των εταιρειών Cosmote και Vodafone για παράβαση του δικαίου του ελεύθερου ανταγωνισμού-Αίτημα παροχής συμπληρωματικών στοιχείων»,

λε. την υπό στοιχεία EETT 6388/8-3-2017 επιστολή EETT με θέμα «Χορήγηση παράτασης προθεσμίας υποβολής αιτηθέντων στοιχείων»,

λστ. την υπό στοιχεία EETT 6540/Φ960/22-3-2017 επιστολή της εταιρίας WIND με θέμα «Παροχή συμπληρωματικών διευκρινιστικών στοιχείων στο πλαίσιο διερεύνησης της καταγγελίας της wind κατά των εταιριών Cosmote και Vodafone για παράβαση του δικαίου του ελεύθερου ανταγωνισμού»,

λζ. την υπό στοιχεία EETT 10226/12-4-2017 ηλεκτρονική επιστολή της εταιρίας Vodafone με θέμα «Αναφορικά με την υποβολή συμπληρωματικών στοιχείων σχετικά με την καταγγελία της εταιρείας WIND (επιστολή EETT 6407/Φ300/8.3.2017)»,

λη. την υπό στοιχεία EETT 6602/Φ960/9-5-2017 επιστολή της εταιρίας Vodafone RID/L2409/MS/8-5-2017 «Η καταγγελία της εταιρείας WIND κατά των εταιρειών Cosmote και Vodafone για παράβαση του δικαίου του ελεύθερου ανταγωνισμού - Αίτημα παροχής συμπληρωματικών στοιχείων»,

λθ. την υπό στοιχεία EETT 6642/Φ.960/21-6-2017 επιστολή της εταιρίας WIND με θέμα «Συμπληρωματική επιστολή στο πλαίσιο διερεύνησης καταγγελίας της WIND κατά των εταιρειών Cosmote και Vodafone για παράβαση του δικαίου του ελεύθερου ανταγωνισμού» (εμπιστευτική),

μ. την υπό στοιχεία EETT 18201/28-6-2017 επιστολή της εταιρίας WIND με θέμα «Συμπληρωματική επιστολή στο πλαίσιο διερεύνησης καταγγελίας της WIND κατά των εταιρειών Cosmote και Vodafone για παράβαση του δικαίου του ελεύθερου ανταγωνισμού» (μη εμπιστευτική έκδοση),

μα. το γεγονός ότι, σύμφωνα με το άρθρο 12 στ και 77 παρ. 1 του ν. 4070/2012, τις διατάξεις του ν. 3959/2011 «Προστασία του Ελεύθερου ανταγωνισμού» (Α'93), ιδίως δε το άρθρο 2 του ν. 3959/2011 και 102 της ΣΛΕΕ, καθώς και τα άρθρα 25 και 38 αυτού και τις διατάξεις της υπό στοιχεία EETT ΑΠ 249/115 «Κανονισμός Ακροάσεων για Θέματα Τηλεπικοινωνιών» (Β'642), πρέπει να κληθούν σε ακρόαση, ενώπιον αρμόδιας προς τούτο, Επιτροπής Ακροάσεων της EETT, η καταγγέλλουσα εταιρεία «WIND ΕΛΛΑΣ ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΕΣ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΚΑΙ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ», καθώς και οι καθού η καταγγελία, εταιρείες «COSMOTE ΚΙΝΗΤΕΣ ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΕΣ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ» και «VODAFONE - ΠΑΝΑΦΟΝ Α.Ε.», προκειμένου να εκφράσουν τις απόψεις τους επί του θέματος της καταγγελίας, κοινοποιηθείσας με το ανωτέρω ιη σχετικό, καθώς και του συμπληρωματικού σε αυτήν εγγράφου (σχετ.μ),

μβ. την υπό στοιχεία 24999/Φ.610/14-7-2017 απόφαση Προέδρου της EETT, με τίτλο «ΘΕΜΑ: ΚΛΗΣΗ ΣΕ ΑΚΡΟΑΣΗ ΤΩΝ ΕΤΑΙΡΕΙΩΝ "WIND ΕΛΛΑΣ ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΕΣ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΚΑΙ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ", "COSMOTE ΚΙΝΗΤΕΣ ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΕΣ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ" ΚΑΙ "VODAFONE - ΠΑΝΑΦΟΝ Α.Ε." ΜΕ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΤΗ ΝΟΜΙΚΗ ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ, ΤΗΣ ΚΑΤΑΓΓΕΛΙΑΣ ΤΗΣ ΠΡΩΤΗΣ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΔΕΥΤΕΡΗΣ ΚΑΙ ΤΡΙΤΗΣ ΕΚ ΤΩΝ ΩΣ ΑΝΩ ΕΤΑΙΡΕΙΩΝ, ΑΝΑΦΟΡΙΚΑ ΜΕ ΕΙΚΑΖΟΜΕΝΗ ΠΑΡΑΒΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ ΤΟΥ ΕΛΕΥΘΕΡΟΥ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ (ΑΡΘΡΟ 2 ΤΟΥ ν. 3959/2011 ΚΑΙ 102 ΤΗΣ ΣΛΕΕ),

μγ. την υπό στοιχεία 20663/Φ.391/21.07.2017 πράξη διεξαγωγής ακρόασης της EETT –και όλα τα αναφερόμενα σε αυτή σχετικά έγγραφα–,

μδ. την ακρόαση/συζήτηση που έλαβε χώρα στις 28-09-2017 δυνάμει της υπό στοιχεία 20663/Φ.391/21.07.2017 πράξης διεξαγωγής ακρόασης της EETT και τα υπομνήματα που κατέθεσαν τα εμπλεκόμενα μέρη επί αυτής,

με. την υπό στοιχεία EETT 27503/4-10-2017 επιστολή της εταιρίας Vodafone με τίτλο «Αίτημα Vodafone για τις μη εμπιστευτικές διαφάνειες της ακρόασης της καταγγελίας WIND»,

μστ. την υπό στοιχεία EETT 29297/Φ300/18-10-2017 επιστολή EETT προς την εταιρία Wind κοινοποίησης των πρακτικών της από 28 Σεπτεμβρίου Ακροάσεως,

μζ. την υπό στοιχεία EETT 29298/Φ300/18-10-2017 επιστολή EETT προς την εταιρία Vodafone κοινοποίησης των πρακτικών της από 28 Σεπτεμβρίου Ακροάσεως,

μη. την υπό στοιχεία EETT 29299/Φ300/18-10-2017 επιστολή EETT προς την εταιρία Cosmote κοινοποίησης των πρακτικών της από 28 Σεπτεμβρίου Ακροάσεως,

μθ. την υπό στοιχεία EETT 31503/6-11-2017 επιστολή της εταιρίας Vodafone με τίτλο «Αίτημα παράτασης προθεσμίας υποβολής του υπομνήματος και των απαντήσεων στις ερωτήσεις της EETT αναφορικά με την ακρόαση της καταγγελίας της Wind της 28.09.2017»,

ν. την υπό στοιχεία EETT 31868/8-11-2017 επιστολή της εταιρίας Cosmote με τίτλο «Αίτημα παράτασης υποβολής στοιχείων και υπομνήματος»,

να. την υπό στοιχεία EETT 32084/9-11-2017 επιστολή της εταιρίας WIND με τίτλο «Αίτημα παράτασης προθεσμίας υποβολής υπομνήματος»,

νβ. την υπό στοιχεία ΕΕΤΤ 33017/Φ300/17-11-2017 επιστολή ΕΕΤΤ προς τις εταιρίες Cosmote, WIND και Vodafone με τίτλο «Χορήγηση παράτασης προθεσμίας υποβολής υπομνημάτων και στοιχείων αναφορικά με την ακρόαση της καταγγελίας της εταιρίας Wind της 28.09.2017»,

νγ. την υπό στοιχεία ΕΕΤΤ 912/Φ300/10-1-2018 επιστολή ΕΕΤΤ προς τις εταιρίες Cosmote, WIND και Vodafone με τίτλο «Χορήγηση παράτασης προθεσμίας υποβολής αιτηθέντων στοιχείων αναφορικά με την ακρόαση της καταγγελίας της εταιρίας Wind της 28.09.2017»,

νδ. την υπό στοιχεία ΕΕΤΤ 6878/Φ960/31-1-2018 επιστολή της εταιρίας Cosmote με τίτλο «Παροχή στοιχείων και απαντήσεων επί των ερωτήσεων της ΕΕΤΤ επί της υπ' αρ. 15455/7-7-2016 καταγγελίας της εταιρείας WIND Ελλάς Τηλεπικοινωνίες Α.Ε. κατά των εταιρειών Cosmote και Vodafone»,

νε. την υπό στοιχεία ΕΕΤΤ 6877/Φ960/31-1-2018 επιστολή της εταιρίας Vodafone «Εμπιστευτική υποβολή απόψεων και στοιχείων της εταιρίας VODAFONE - ΠΑΝΑΦΟΝ Ανώνυμη Ελληνική Εταιρία Τηλεπικοινωνιών (στο εξής Vodafone Ελλάδα) σε συνέχεια της υπό στοιχεία 29298/Φ300/18-10-2017 επιστολής της ΕΕΤΤ»,

νστ. την υπό στοιχεία ΕΕΤΤ 6876/Φ960/31-1-2018 επιστολή της εταιρίας WIND με τίτλο «Κατάθεση υπομνήματος κατόπιν ακροαματικής διαδικασίας - εμπιστευτική έκδοση»,

νζ. την υπό στοιχεία ΕΕΤΤ 4498/9-2-2018 επιστολή της εταιρίας Vodafone με τίτλο «Αίτημα χαρακτηρισμού εγγράφων και στοιχείων υποβληθέντων από τη Vodafone στις 31/1/2018 σε συνέχεια υπό στοιχεία 29298/Φ300/18-10-2017 επιστολή της ΕΕΤΤ ως εμπιστευτικά καθώς και υποβολή της μη εμπιστευτικής έκδοσης αυτών»,

νη. την υπό στοιχεία ΕΕΤΤ 4590/9-2-2018 επιστολή της εταιρίας Vodafone με τίτλο «Ορθή Επανάληψη - Αίτημα χαρακτηρισμού εγγράφων και στοιχείων υποβληθέντων από τη Vodafone στις 31/1/2018 σε συνέχεια υπό στοιχεία 29298/Φ300/18-10-2017 επιστολή της ΕΕΤΤ ως εμπιστευτικά καθώς και υποβολή της μη εμπιστευτικής έκδοσης αυτών»,

νθ. την υπό στοιχεία ΕΕΤΤ 6938/Φ960/16-3-2018 επιστολή της εταιρίας Vodafone με τίτλο «Ηλεκτρονική μορφή της μετάφρασης στα Ελληνικά του Προσαρτήματος 2 των Απαντήσεων της Vodafone Ελλάδας στις Ερωτήσεις της ΕΕΤΤ επί της Ακρόασης της 28/9/17»,

ξ. την υπ' αρ. 2/09-02-2018 Πράξη του Υπουργικού Συμβουλίου «Επιλογή και διορισμός Προέδρου της Εθνικής Επιτροπής Τηλεπικοινωνιών και Ταχυδρομείων (Ε.Ε.Τ.Τ.)» (Υ.Ο.Δ.Δ. 72),

ξα. την υπ' αρ. 1/17-01-2018 Πράξη του Υπουργικού Συμβουλίου «Επιλογή και διορισμός Αντιπροέδρων της Εθνικής Επιτροπής Τηλεπικοινωνιών και Ταχυδρομείων (Ε.Ε.Τ.Τ.)» (Υ.Ο.Δ.Δ. 17),

ξβ. την υπ' αρ. 78/11-01-2018 απόφαση του Υπουργού Επικοινωνιών «Διορισμός μελών Εθνικής Επιτροπής Τηλεπικοινωνιών και Ταχυδρομείων (Ε.Ε.Τ.Τ.)». (Υ.Ο.Δ.Δ. 7),

ξγ. την υπό στοιχεία ΑΠ 353/232/17-8-2005 απόφαση της ΕΕΤΤ «Επανάληψη εκκρεμουσών διαδικασιών ακρόασεων», αναλογικώς εφαρμοζόμενη,

ξδ. την υπό στοιχεία 32187/Φ.600/18.04.2018 εισήγηση της αρμόδιας Υπηρεσίας της ΕΕΤΤ,

ξε. την υπό στοιχεία ΑΠ 848/06/23-04-2018 απόφαση της Ολομέλειας της ΕΕΤΤ «ΚΛΗΣΗ ΣΕ ΑΚΡΟΑΣΗ ΤΩΝ ΕΤΑΙΡΕΙΩΝ "WIND ΕΛΛΑΣ ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΕΣ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΚΑΙ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ", "COSMOTE ΚΙΝΗΤΕΣ ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΕΣ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ" ΚΑΙ "VODAFONE - ΠΑΝΑΦΟΝ Α.Ε" ΜΕ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΤΗ ΝΟΜΙΚΗ ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ, ΤΗΣ ΚΑΤΑΓΓΕΛΙΑΣ ΤΗΣ ΠΡΩΤΗΣ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΔΕΥΤΕΡΗΣ ΚΑΙ ΤΡΙΤΗΣ ΕΚ ΤΩΝ ΩΣ ΑΝΩ ΕΤΑΙΡΕΙΩΝ, ΑΝΑΦΟΡΙΚΑ ΜΕ ΕΙΚΑΖΟΜΕΝΗ ΠΑΡΑΒΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ ΤΟΥ ΕΛΕΥΘΕΡΟΥ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ (ΑΡΘΡΟ 2 ΤΟΥ ν. 3959/2011 ΚΑΙ 102 ΤΗΣ ΣΛΕΕ)/ΕΠΑΝΑΛΗΨΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ»,

ξστ. την υπό στοιχεία 27922/Φ.610/09-05-2018 απόφαση του Προέδρου της ΕΕΤΤ «Ορισμός Μελών Επιτροπής Ακρόασης δυνάμει της ΑΠ ΕΕΤΤ 848/06/23-04-2018 «ΚΛΗΣΗ ΣΕ ΑΚΡΟΑΣΗ ΤΩΝ ΕΤΑΙΡΕΙΩΝ "WIND ΕΛΛΑΣ ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΕΣ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΚΑΙ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ", "COSMOTE ΚΙΝΗΤΕΣ ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΕΣ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ" ΚΑΙ "VODAFONE - ΠΑΝΑΦΟΝ Α.Ε" ΜΕ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΤΗ ΝΟΜΙΚΗ ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ, ΤΗΣ ΚΑΤΑΓΓΕΛΙΑΣ ΤΗΣ ΠΡΩΤΗΣ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΔΕΥΤΕΡΗΣ ΚΑΙ ΤΡΙΤΗΣ ΕΚ ΤΩΝ ΩΣ ΑΝΩ ΕΤΑΙΡΕΙΩΝ, ΑΝΑΦΟΡΙΚΑ ΜΕ ΕΙΚΑΖΟΜΕΝΗ ΠΑΡΑΒΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ ΤΟΥ ΕΛΕΥΘΕΡΟΥ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ (ΑΡΘΡΟ 2 ΤΟΥ ν. 3959/2011 ΚΑΙ 102 ΤΗΣ ΣΛΕΕ)/ΕΠΑΝΑΛΗΨΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ»,

ξζ. Την υπό στοιχεία ΕΕΤΤ 14777/Φ.391/17-5-2018 πράξη διεξαγωγής ακρόασης, νομίμως επιδοθείσα στα μέρη,

ξη. τα διαμειφθέντα στην ακρόαση που έλαβε χώρα στις την 4η Ιουνίου 2018, ως καταγράφονται στα πρακτικά αυτής,

ξθ. το γεγονός ότι κατά την ως άνω ακρόαση και οι τρεις παριστάμενες εταιρείες, δια των νομίμων εκπροσώπων τους, δήλωσαν ότι δεν επιθυμούν περαιτέρω προθεσμία για υπόμνημα, αναφερόμενες στα πρακτικά της Επιτροπής καθώς και στο σύνολο των ήδη κατατεθέντων εγγράφων τους,

ο. την υπ' αρ. 5/16-2-2022 Πράξη Υπουργικού Συμβουλίου «Επιλογή και διορισμός του Προέδρου και των Αντιπροέδρων της Εθνικής Επιτροπής Τηλεπικοινωνιών και Ταχυδρομείων (Ε.Ε.Τ.Τ.)» (Υ.Ο.Δ.Δ. 114),

οα. την υπ' αρ. 2220/11-3-2022 υπουργική απόφαση «Διορισμός μελών Εθνικής Επιτροπής Τηλεπικοινωνιών και Ταχυδρομείων (Ε.Ε.Τ.Τ.)» (Υ.Ο.Δ.Δ. 214),

οβ. την υπό στοιχεία ΑΠ ΕΕΤΤ 1171/26/27-10-2025 «Επανασυγκρότηση Επιτροπής και Πράξη Διεξαγωγής Ακρόασης για την επανάληψη της διαδικασίας δυνάμει της ΑΠ ΕΕΤΤ 848/06/23-04-2018»,

ογ. την υπ' αρ. 27771/3.11.2025 πράξη διεξαγωγής ακρόασης, νομίμως επιδοθείσα στα μέρη,

οδ. το υπ' αρ. 29509/18-11-2025 υπόμνημα της εταιρείας «NOVA TELECOMMUNICATIONS & MEDIA ΜΟΝΟΠΡΟΣΩΠΗ Α.Ε.», ως καθολικής διαδόχου της εταιρείας «WIND ΕΛΛΑΣ ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΕΣ ΜΟΝΟΠΡΟΣΩΠΗ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΜΠΟΡΙΚΗ & ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ», χαρακτηρισθέν ως ΕΜΠΙΣΤΕΥΤΙΚΟ,

οε. το υπ' αρ. 10618/19-11-2025 υπόμνημα της εταιρείας ΟΤΕ ως καθολικής διαδόχου της εταιρείας COSMOTE υπ' αρ. 123662/17.11.2025, χαρακτηρισθέν ως ΕΜΠΙΣΤΕΥΤΙΚΟ,

οστ. το υπ' αρ. 10619/19-11-2025 υπόμνημα της εταιρείας με την επωνυμία «VODAFONE-ΠΑΝΑΦΟΝ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ»,

οζ. την υπό στοιχεία ΑΠ ΕΕΤΤ 903/15/19-07-2020 Αριθμ. 903/15 «Λήψη απόφασης επί της διαδικασίας ακρόασης της 17ης Σεπτεμβρίου 2018 των εταιριών "COSMOTE ΚΙΝΗΤΕΣ ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΕΣ Α.Ε.", "VODAFONE - ΡΑΝΑΦΟΝ Α.Ε." σε συνέχεια της ΕΕΤΤ ΑΠ 861/32/30-07-2018 "Εξέταση της υπ' αριθμ. ΕΕΤΤ 12073/26-03-2012 καταγγελίας της εταιρείας "VODAFONE - ΡΑΝΑΦΟΝ Α.Ε." με θέμα "Παραβίαση των Κανόνων για τον Ελεύθερο Ανταγωνισμό στην Ελληνική Αγορά Προπληρωμένης Κινητής Τηλεφωνίας από την COSMOTE ΑΕ", όπως συμπληρώθηκε με την αριθμ. 43244/Φ.391/20-11-2012 πράξη διεξαγωγής ακρόασης", με αντικείμενο την διερεύνηση αυτεπαγγέλτως του κατά πόσον η συμπεριφορά της εταιρείας "COSMOTE ΚΙΝΗΤΕΣ ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΕΣ Α.Ε.", όπως αυτή περιγράφεται στην αριθμ. ΕΕΤΤ 12073/26-03-2012 καταγγελία της εταιρείας "VODAFONE - ΡΑΝΑΦΟΝ Α.Ε.", αντίκειται στις διατάξεις της τηλεπικοινωνιακής νομοθεσίας (ιδίως δε στις διατάξεις της απόφασης της ΕΕΤΤ ΑΠ 661/007/19-07-2012), και στις διατάξεις της νομοθεσίας περί ανταγωνισμού (ιδίως δε του άρθρου 2 του ν. 3959/2011, ο οποίος αντικατέστησε τον ν. 703/1977 "Περί ελέγχου μονοπωλίων και ολιγοπωλίων και προστασίας του ελεύθερου ανταγωνισμού" (ΦΕΚ 278/τ.Α'/26-9-1997) και το αντίστοιχο άρθρο 2 αυτού), και την εξέταση περαιτέρω κατά πόσο η συμπεριφορά της εταιρείας "COSMOTE ΚΙΝΗΤΕΣ ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΕΣ Α.Ε." αντίκειται στο άρθρο 102 ΣΛΕΕ (πρώην άρθρο 82 ΣυνθΕΚ), καθώς και τις αποφάσεις ΑΠ ΕΕΤΤ 392/17/22-6-2006 και ΑΠ ΕΕΤΤ 498/046/2008, ως αντικαταστάθηκαν από την απόφαση ΑΠ ΕΕΤΤ 661/007/19-07-2012» (Β' 353),

οη. το Πόρισμα της Επιτροπής Ακρόασης με τίτλο «ΠΟΡΙΣΜΑ της αρμόδιας Επιτροπής Ακρόασης επί της νομικής διερεύνησης της καταγγελίας της εταιρείας "WIND ΕΛΛΑΣ ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΕΣ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΚΑΙ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ" (ήδη "NOVA TELECOMMUNICATIONS & MEDIA ΜΟΝΟΠΡΟΣΩΠΗ Α.Ε.", ως καθολικής διαδόχου της εταιρείας "WIND ΕΛΛΑΣ ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΕΣ ΜΟΝΟΠΡΟΣΩΠΗ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΜΠΟΡΙΚΗ & ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ") κατά των εταιρειών "COSMOTE ΚΙΝΗΤΕΣ ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΕΣ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ" (ήδη ΟΤΕ ως καθολικής διαδόχου της εταιρείας COSMOTE) και "VODAFONE - ΠΑΝΑΦΟΝ Α.Ε." αναφορικά με φερόμενη ως παράβαση του δικαίου ελεύθερου ανταγωνισμού (άρθρο 2 του ν. 3959/2011 και 102 της ΣΛΕΕ) σε συνέχεια της από 4 Ιουνίου 2018 διαδικασίας προφορικής ακρόασης των ως άνω εταιρειών (και κατόπιν της επανάληψης αυτής δια εγγράφου υπομνήματος, ενώπιον νέας Επιτροπής Ακρόασης, σύμφωνα με την ΑΠ ΕΕΤΤ 1171/26/27-10-2025)»,

οθ. την υπ' αρ. 38965/28-1-2026 εισήγηση της αρμόδιας υπηρεσίας της ΕΕΤΤ για τη λήψη απόφασης σύμφωνα με το συνημμένο σε αυτή πόρισμα της Επιτροπής Ακρόασης,

πι. το γεγονός ότι από τις διατάξεις της παρούσας απόφασης δεν προκαλείται δαπάνη στον κρατικό προϋπολογισμό,

πα. το γεγονός ότι η παρούσα δεν αφορά σε διοικητική διαδικασία, για την οποία υπάρχει υποχρέωση καταχώρισης στο ΕΜΔΔ-ΜΙΤΟΣ και

ύστερα από προφορική εισήγηση του Αντιπροέδρου Τηλεπικοινωνιών της ΕΕΤΤ Καθηγητή Δ. Βαρουτά, Και εκτιμώντας ότι:

I. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

0. Η παρούσα Απόφαση έχει ως αντικείμενο τη διαδικασία και τα συμπεράσματα της εξέτασης της με αριθμό πρωτοκόλλου 6181/Φ960/6-4-2016 (εμπιστευτική έκδοση) (και 15455/7-7-2016 μη εμπιστευτική έκδοση) καταγγελίας της εταιρείας «WIND ΕΛΛΑΣ ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΕΣ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΚΑΙ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ», (ήδη «NOVA TELECOMMUNICATIONS & MEDIA ΜΟΝΟΠΡΟΣΩΠΗ Α.Ε.», ως καθολικής διαδόχου της εταιρείας «WIND ΕΛΛΑΣ ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΕΣ ΜΟΝΟΠΡΟΣΩΠΗ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΜΠΟΡΙΚΗ & ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ» η οποία στο παρόν αναφέρεται χάριν συντομίας ως Wind) κατά των εταιρειών «COSMOTE ΚΙΝΗΤΕΣ

ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΕΣ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ» (ήδη ΟΤΕ ως καθολικής διαδόχου της εταιρείας COSMOTE, η οποία αναφέρεται στο παρόν εφεξής Cosmote) και «VODAFONE – ΠΑΝΑΦΟΝ Α.Ε.» (εφεξής Vodafone) και του συμπληρωματικού εγγράφου αυτής με αρ. πρωτ. ΕΕΤΤ 18201/28-6-2017, για φερόμενη παραβίαση του δικαίου του ελεύθερου ανταγωνισμού, με βάση τις διατάξεις των άρθρων 12 εδ. στ, η, λδ του Ν. 4070/2012 (ήδη άρθρο 113 παρ. 2 στ του Ν 4727/2020) και 2, 14 και 25 του Ν. 3959/2011 και του άρθρου 102 της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης («ΣΛΕΕ»), όπως αναλύεται στη συνέχεια.

Ι.1 ΣΥΝΤΟΜΟ ΔΙΑΔΙΚΑΣΤΙΚΟ ΙΣΤΟΡΙΚΟ

1. Η **αρχική καταγγελία**, όπως αυτή υπεβλήθη με το με αριθμό εμπιστευτικού πρωτοκόλλου **5800/Φ.960/31.3.2015** έγγραφο, είχε ως αντικείμενο την φερόμενη εφαρμογή αντι-ανταγωνιστικών πρακτικών συμπίεσης περιθωρίου (margin squeeze) στην αγορά διεθνών κλήσεων από κινητά δίκτυα της Ελλάδος προς κινητά δίκτυα της Αλβανίας, οι οποίες πρακτικές, σύμφωνα με τα καταγγελλόμενα, λαμβάνουν χώρα εις βάρος της καταγγέλλουσας από τις εταιρείες Cosmote και Vodafone, **δια των θυγατρικών τους στην Αλβανία, AMC και VODAFONE Albania, αντίστοιχα.**
2. Εν συνεχεία, με την από **18-2-2016 με αριθ. πρωτ. 6132/Φ.960** επιστολή της η καταγγέλλουσα κατέθεσε **Συμπληρωματικό Υπόμνημα** στην ως άνω καταγγελία ενώ, **με την από 25-2-2016, με αριθ. πρωτ 6141/Φ.960** επιστολή της, κατέθεσε πρόσθετα στοιχεία. Τόσο το συμπληρωματικό Υπόμνημα, όσο και τα πρόσθετα στοιχεία περιλάμβαναν, κατά το χρόνο υποβολής τους, **οψιγενή στοιχεία** αναφορικά με τη, φερόμενη ως, συνεχιζόμενη παράνομη και καταχρηστική συμπεριφορά των καταγγελλόμενων εταιρειών Cosmote & Vodafone, σύμφωνα πάντα με τους προς διερεύνηση ισχυρισμούς και στοιχεία της καταγγέλλουσας.
3. Εν συνεχεία, με την με **ΑΡ. ΠΡ.ΕΕΤΤ 6181/Φ.960/06-04-2016** επιστολή της, με θέμα: «Κατάθεση καταγγελίας της Wind Ελλάς κατά των εταιρειών Cosmote & Vodafone για παράβαση του δικαίου του ελεύθερου ανταγωνισμού», η εταιρεία «WIND Ελλάς Τηλεπικοινωνίες Α.Ε.Β.Ε» κατέθεσε εκ νέου **«Συμπληρωματική Καταγγελία»** επί του θέματος και συνημμένα σε αυτήν στοιχεία, η οποία επαναλαμβάνει με κάποιες διαφοροποιήσεις, τα ήδη υποβληθέντα στην ΕΕΤΤ με τα ως ανωτέρω αναφερόμενα έγγραφα.
4. Σε συνέχεια του με **αρ. πρωτ. ΕΕΤΤ 10353/Φ300/9-5-2016** ερωτήματος της ΕΕΤΤ η καταγγέλλουσα επιβεβαίωσε ότι η συμπληρωματική, από 6-4-2016, καταγγελία της συνιστά κατ' ουσία κωδικοποίηση των ανωτέρω υποβληθέντων καταγγελιών / στοιχείων και υπέβαλε επιπλέον την με αριθμό πρωτοκόλλου **15455/7-7-2016 μη εμπιστευτική έκδοση αυτής**, η οποία κοινοποιήθηκε στις καταγγελλόμενες μαζί με αίτημα υποβολής στοιχείων.
5. Ακολούθως, η καταγγέλλουσα απέστειλε την με αριθ. πρωτ. **6642/Φ.960/21-6-2017 και 18201/28-6-2017 (μη εμπιστευτική έκδοση) συμπληρωματική επιστολή** στο πλαίσιο διερεύνησης της ως άνω καταγγελίας της, αναφερόμενη σε νέα προσφορά πακέτου με κλήσεις προς Αλβανία **της εταιρίας Vodafone.**
6. Η ΕΕΤΤ στο πλαίσιο διερεύνησης της καταγγελίας, προέβη σε ενέργειες συλλογής και επεξεργασίας στοιχείων από τις εμπλεκόμενες εταιρείες με στόχο καταρχήν τον ορισμό της σχετικής αγοράς προϊόντος / υπηρεσίας εντός της οποίας πρέπει να εξετασθεί το καταγγελλθέν πρόβλημα ανταγωνισμού, σε δεύτερη φάση τον έλεγχο εάν υπάρχει ζήτημα ατομικής ή συλλογικής δεσπόζουσας θέσης της ή και των καταγγελλόμενων εταιρειών και εν συνεχεία κατά πόσο διαπιστώνονται τα καταγγελλθέντα πραγματικά περιστατικά και εάν αυτά, εφόσον

ήθελε διαπιστωθούν, συνιστούν καταχρηστική εκμετάλλευση ατομικής ή συλλογικής δεσπόζουσας θέσης από τις καταγγελλόμενες.

1^η Ακρόαση

7. Επί τη βάσει των ως άνω στοιχείων, σε συνέχεια της από **14-7-2017 και με αριθμό πρωτ.:24999/Φ.610 Απόφασης Προέδρου της ΕΕΤΤ**, κλήθηκαν σε ακρόαση τα εμπλεκόμενα μέρη ενώπιον της αρμόδιας Επιτροπής Ακροάσεων της ΕΕΤΤ προκειμένου να διατυπώσουν τις απόψεις τους και να απαντήσουν σε ερωτήσεις της Επιτροπής και της Υπηρεσίας επί της καταγγελίας, που έλαβε χώρα την 28η Σεπτεμβρίου 2017 (**1η Ακρόαση**). Πιο συγκεκριμένα με την υπ' αρ. **25006/Φ.610/14-7-2017** Απόφαση του Αντιπροέδρου της ΕΕΤΤ με θέμα «Ορισμός μελών Επιτροπής Ακρόασης δυνάμει της Απόφασης του Προέδρου της ΕΕΤΤ **24999/Φ.610/14-7-2017**», καθώς και με την **υπ' αρ. πρωτ. ΕΕΤΤ 20663/Φ.391/21-7-2017** Πράξη Διεξαγωγής Ακρόασης της ΕΕΤΤ (νομίμως επιδοθείσας στα μέρη) διενεργήθηκε επί τη βάσει της ανωτέρω καταγγελίας (κατόπιν αναβολής) την 28 Σεπτεμβρίου 2017, ημέρα Πέμπτη, διαδικασία Ακρόασης ενώπιον της ΕΕΤΤ. Η Επιτροπή Ακρόασης αποτελείτο από τους: α) Καθ. Δ. Τσαμάκη, Πρόεδρο της ΕΕΤΤ, ως Πρόεδρο, β) Μ. Σφακιανάκη, Μέλος της Ολομέλειας της ΕΕΤΤ και γ) Δ. Βέργαδο, Μέλος της Ολομέλειας της ΕΕΤΤ, ως Μέλη.
8. Στην ακρόαση νομίμως παραστάθηκαν τα μέρη, και συγκεκριμένα:
- i. η καταγγέλλουσα δια των Θ. Τόμπρα, Προϊσταμένου της Νομικής Υπηρεσίας, της Μ. Σταυροπούλου, Δ/τριας κανονιστικής συμμόρφωσης, Δ. Λουκά, δικηγόρου, εταίρου της Δικηγορικής Εταιρείας «Ποταμίτης - Βεκρής» και I. Desmet, partner στη δικηγορική εταιρεία Johnsdays – Γραφείο Βρυξελλών. Παράλληλα στη διαδικασία συμμετείχαν οι Α. Ταλιαδούρος, δικηγόρος και Χ. Γκενάκος, οικονομολόγος,
  - ii. Η πρώτη καταγγελλόμενη εταιρεία Cosmote ΑΕ δια της Ε. Νικολαΐδη, νομικής συμβούλου Ομίλου ΟΤΕ και του Α. Κομνηνού, δικηγόρου στην δικηγορική εταιρεία White and Case Brussels,
  - iii. Η δεύτερη καταγγελλόμενη Vodafone ΑΕ, δια της προϊσταμένης της νομικής υπηρεσίας Μ. Σκάγκου και του δικηγόρου Κ. Φουντουκάκου, Managing partner στη δικηγορική εταιρεία Herbert Smith Freehills, Brussels
9. Ακολούθησε η εκατέρωθεν υποβολή απαντήσεων σε ερωτήσεις της Επιτροπής, ιδίως επί οικονομικών στοιχείων, αλλά και Υπομνημάτων, κατόπιν κοινοποίησης των απομαγνητοφωνημένων πρακτικών της Ακρόασης από την ΕΕΤΤ με την με **αρ. πρωτ. ΕΕΤΤ 29297/Φ300/18-10-2017** επιστολή ΕΕΤΤ προς την εταιρία Wind και τις με **αρ. πρωτ. ΕΕΤΤ 29298/Φ300/18-10-2017** και **29299/Φ300/18-10-2017** επιστολές προς τις εταιρείες Vodafone και Cosmote, αντίστοιχα. Ειδικότερα η καταγγέλλουσα υπέβαλε με αρ. πρωτ. ΕΕΤΤ **6876/Φ960/31-1-2018 Υπόμνημα** κατόπιν ακροαματικής διαδικασίας. Η πρώτη καταγγελλόμενη κατέθεσε την με αρ. πρωτ. **ΕΕΤΤ 6878/Φ960/31-1-2018** επιστολή της εταιρίας Cosmote με τίτλο «Παροχή στοιχείων και απαντήσεων επί των ερωτήσεων της ΕΕΤΤ επί της με αρ. πρωτ. 15455/7-7- 2016 καταγγελίας της εταιρείας WIND Ελλάς Τηλεπικοινωνίες Α.Ε. κατά των εταιρειών Cosmote και Vodafone», ενώ η δεύτερη καταγγελλόμενη κατέθεσε την με **αρ. πρωτ. ΕΕΤΤ 6877/Φ960/31-1-2018** επιστολή «Εμπιστευτική υποβολή απόψεων και στοιχείων της εταιρίας VODAFONE – ΠΑΝΑΦΟΝ Ανώνυμη Ελληνική Εταιρία Τηλεπικοινωνιών (στο εξής Vodafone Ελλάδος), (καθώς και εν

συνεχία με αρ. πρωτ. **ΕΕΤΤ 4498/9-2-2018** «Αίτημα χαρακτηρισμού εγγράφων και στοιχείων υποβληθέντων από τη Vodafone στις 31/1/2018 σε συνέχεια με αρ.πρωτ. **29298/Φ300/18-10-2017** επιστολή της ΕΕΤΤ ως εμπιστευτικά καθώς και υποβολή της μη εμπιστευτικής έκδοσης αυτών» και με αρ. πρωτ. **ΕΕΤΤ 4590/9-2-2018** «Ορθή Επανάληψη - Αίτημα χαρακτηρισμού εγγράφων και στοιχείων υποβληθέντων από τη Vodafone στις 31/1/2018 σε συνέχεια με αρ.πρωτ. **29298/Φ300/18-10-2017** επιστολή της ΕΕΤΤ ως εμπιστευτικά καθώς και υποβολή της μη εμπιστευτικής έκδοσης αυτών»). Επίσης με αρ. πρωτ. **ΕΕΤΤ 6938/ Φ960/16-3-2018** Ηλεκτρονική μορφή της μετάφρασης στα Ελληνικά του Προσαρτήματος 2 των Απαντήσεων της Vodafone Ελλάδας στις Ερωτήσεις της ΕΕΤΤ επί της Ακρόασης της 28/9/17».

2η Ακρόαση

10. Στις 17.12.2017 ολοκληρώθηκε η τετραετής θητεία του Προέδρου της ΕΕΤΤ και των δύο Αντιπροέδρων αυτής, οπότε από την ημερομηνία αυτή και εφεξής, το συλλογικό όργανο Ολομέλεια της ΕΕΤΤ έπαυσε να έχει νόμιμη συγκρότηση. Με την υπ' αριθ. 78/10.1.2018 Απόφαση του Υπουργού Ψηφιακής Πολιτικής Τηλεπικοινωνιών και Ενημέρωσης έγινε ο «Διορισμός Μελών Εθνικής Επιτροπής Τηλεπικοινωνιών και Ταχυδρομείων (ΕΕΤΤ)» (ΦΕΚ 7/Υ.Ο.Δ.Δ./11.1.2018). Με την υπ' αρ. 1/17.1.2018 Πράξη Υπουργικού Συμβουλίου (ΠΥΣ) έγινε η «Επιλογή και Διορισμός Αντιπροέδρων της Εθνικής Επιτροπής Τηλεπικοινωνιών και Ταχυδρομείων (ΕΕΤΤ)» (ΦΕΚ 17/Υ.Ο.Δ.Δ./17.1.2018). Με την υπ. αρ. 2/9.2.2018 Πράξη Υπουργικού Συμβουλίου (ΠΥΣ), έγινε η «Επιλογή και Διορισμός του Προέδρου της Εθνικής Επιτροπής Τηλεπικοινωνιών και Ταχυδρομείων (Ε.Ε.Τ.Τ.)» (ΦΕΚ 72/Υ.Ο.Δ.Δ./09.02.2018).
11. Η διαδικασία λήψεως αποφάσεως από διοικητικό συλλογικό όργανο είτε γνωμοδοτικό, όπως η Επιτροπή ακρόασης της ΕΕΤΤ είτε αποφασιστικό, όπως η Ολομέλεια της ΕΕΤΤ είναι τυπική διαδικασία, η δε μη τήρηση των σχετικών κανόνων μπορεί να οδηγήσει είτε σε ανυπόστατη πράξη είτε σε άκυρη πράξη. Δοθέντων των ανωτέρω, η Ολομέλεια της ΕΕΤΤ, της οποίας η συγκρότηση ολοκληρώθηκε στις 9.2.2018, λόγω μη ολοκλήρωσεως της εκδόσεως του Πορίσματος από την ορισθείσα στις 14-7-2017 Επιτροπή Ακρόασης, (σημειωτέο ότι δεν είχε ολοκληρωθεί κατά το εν λόγω χρονικό σημείο η υποβολή από τις εταιρείες των αιτηθέντων στοιχείων), ήτοι από όργανο έχον νόμιμη συγκρότηση και σύνθεση κατά τον Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας, όφειλε να επαναλάβει τη διαδικασία της ακρόασης, κατά τις διατάξεις του Κανονισμού ακροάσεων της ΕΕΤΤ¹ και, επικουρικώς, του εν λόγω Κώδικα, διεξάγοντας νέα προφορική ακρόαση, δυνάμει των έως το τέλος της θητείας της προηγούμενης Ολομέλειας της ΕΕΤΤ συγκεντρωθέντων στοιχείων του φακέλου και όσων ενδεχομένως υποβάλουν οι καλούμενοι στην ακρόαση, ενώπιον νομίμως συγκροτηθείσας και έχουσας νόμιμη σύνθεση νέας Επιτροπής Ακρόασης.
12. Συνακόλουθα, εξεδόθη η **Απόφαση της ΕΕΤΤ ΑΠ 848/06/23-04-2018** με θέμα «ΚΛΗΣΗ ΣΕ ΑΚΡΟΑΣΗ ΤΩΝ ΕΤΑΙΡΕΙΩΝ «WIND ΕΛΛΑΣ ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΕΣ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΚΑΙ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ», «COSMOTE ΚΙΝΗΤΕΣ ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΕΣ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ» ΚΑΙ «VODAFONE – ΠΑΝΑΦΟΝ Α.Ε.» ΜΕ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΤΗ ΝΟΜΙΚΗ ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ, ΤΗΣ ΚΑΤΑΓΓΕΛΙΑΣ ΤΗΣ ΠΡΩΤΗΣ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΔΕΥΤΕΡΗΣ ΚΑΙ ΤΡΙΤΗΣ ΕΚ ΤΩΝ ΩΣ ΑΝΩ ΕΤΑΙΡΕΙΩΝ, ΑΝΑΦΟΡΙΚΑ ΜΕ ΕΙΚΑΖΟΜΕΝΗ ΠΑΡΑΒΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ ΤΟΥ ΕΛΕΥΘΕΡΟΥ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ (ΑΡΘΡΟ 2 ΤΟΥ Ν.3959/2011 ΚΑΙ 102 ΤΗΣ ΣΛΕΕ)» και εν συνεχεία, βάσει της Απόφασης

¹ Απόφαση της ΕΕΤΤ ΑΠ 249/115/2002 «Κανονισμός Ακροάσεων για Θέματα Τηλεπικοινωνιών» (ΦΕΚ 642/Β/23.05.2002)

του Προέδρου της ΕΕΤΤ **27922/Φ.610/Φ.610/09.05.2018** «Ορισμός Μελών Επιτροπής Ακρόασης δυνάμει της ΑΠ ΕΕΤΤ 848/06/23-04-2018 και της **υπ' αρ. πρωτ. ΕΕΤΤ 14777/Φ.391/17-5-2018 Πράξης Διεξαγωγής Ακρόασης** του ίδιου, κλήθηκαν οι εταιρίες «COSMOTE ΚΙΝΗΤΕΣ ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΕΣ Α.Ε.», «VODAFONE – PANAFON Α.Ε.» και «WIND Α.Ε.» σε ακρόαση ενώπιον νέας Επιτροπής Ακροάσεων της ΕΕΤΤ, την 4^η Ιουνίου 2018, ημέρα Δευτέρα και ώρα 13.00, **προς επανάληψη της διαδικασίας (2^η Ακρόαση)**.

13. Η Ακρόαση διενεργήθηκε κατά την ορισθείσα ημερομηνία και ώρα, στα γραφεία της ΕΕΤΤ, ενώπιον της Επιτροπής Ακροάσεων που αποτελείται από τους: α) Αριστέα Σινανιώτη, Μέλος της Ολομέλειας της ΕΕΤΤ, ως Πρόεδρο β) Αντώνιο Γαστεράτο, Μέλος της Ολομέλειας της ΕΕΤΤ, και γ) Ελένη Γουσίου, Μέλος της Ολομέλειας της ΕΕΤΤ, ως Μέλη. Στην Ακρόαση παραστάθηκαν η καταγγέλλουσα δια των Θ. Τόμπρα, Προϊσταμένου της Νομικής Υπηρεσίας, της Μ. Σταυροπούλου, Δ/τριας κανονιστικής συμμόρφωσης, Δ. Λουκά, δικηγόρου, εταίρου της Δικηγορικής Εταιρείας «Ποταμίτης - Βεκρής» και Ι. Desmet, partner στη δικηγορική εταιρεία Johnsday – Γραφείο Βρυξελλών. Παράλληλα στη διαδικασία συμμετείχαν οι Α. Ταλιαδούρος, δικηγόρος και Χ. Γκενάκος, οικονομολόγος,

Η πρώτη καταγγελλόμενη εταιρεία Cosmote ΑΕ δια της Ε. Νικολαΐδη, νομικής συμβούλου Ομίλου ΟΤΕ και του Α. Κομνηνού, δικηγόρου στην δικηγορική εταιρεία White and Case Brussels.

Η δεύτερη καταγγελλόμενη Vodafone ΑΕ, δια της προϊσταμένης της νομικής υπηρεσίας Μ. Σκάγκου και του δικηγόρου Κ. Φουντουκάκου Managing partner στη δικηγορική εταιρεία Herbert Smith Freehills, Brussels.

14. Κατά την ως άνω, από 4/6/2018, Ακρόαση και οι τρεις παριστάμενες εταιρείες, δια των νόμιμων εκπροσώπων τους, δήλωσαν και κατεγράφη στα Πρακτικά, ότι δεν επιθυμούν περαιτέρω προθεσμία για υπόμνημα, **αναφερόμενες στα απομαγνητοφωνημένα πρακτικά της συνεδρίασης καθώς και στο σύνολο των ήδη κατατεθέντων εγγράφων υπομνημάτων και στοιχείων τους κατά την 1^η Ακρόαση** και κατόπιν και σε συνέχεια αυτής.

3^η Ακρόαση

15. Σε συνέχεια της με αριθμό ΑΠ 1171/26/27-10-2025 Απόφασης ΕΕΤΤ επανασυγκροτήθηκε η Επιτροπή Ακρόασης, με την με αριθ. Πρωτ. 27771/3.11.2025 Πράξη Διεξαγωγής Ακρόασης του Προέδρου της ΕΕΤΤ κλήθηκαν οι εταιρείες «WIND ΕΛΛΑΣ ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΕΣ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΚΑΙ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ» (ήδη NOVA), «COSMOTE ΚΙΝΗΤΕΣ ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΕΣ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ» (ήδη ΟΤΕ) και «VODAFONE – ΠΑΝΑΦΟΝ Α.Ε.», όπως νομίμως εκπροσωπούνται, με αντικείμενο τη νομική διερεύνηση της ανωτέρω (κοινοποιηθείσας με το σχετ. η) καταγγελίας της πρώτης κατά της δεύτερης και τρίτης ως άνω εταιρείας και του συμπληρωματικού σχετ. μ αυτής, αναφορικά με την καταγγελλόμενη παράβαση του δικαίου περί ελεύθερου ανταγωνισμού (άρθρο 2 Ν. 3959/2011 και 102 της ΣΛΕΕ), με την **υποβολή έγγραφου υπομνήματος**, ενώ το σύνολο των εγγράφων του διοικητικού φακέλου της υπόθεσης δόθηκε στα νέα μέλη της Επιτροπής με ενημέρωσή τους από τη Διεύθυνση Ανταγωνισμού επί των στοιχείων που σχετίζονται με την υπόθεση.
16. Με τα νομίμως και εμπροθέσμως υποβληθέντα υπομνήματά τους επί της 3ης ως άνω

διαδικασίας, η μεν καταγγέλλουσα εμμένει στο περιεχόμενο της αρχικής της καταγγελίας καθώς και στο σύνολο των ισχυρισμών, εγγράφων, αποδεικτικών στοιχείων και εν γένει υποστηρικτικού υλικού που περιέχεται τόσο στην αρχική καταγγελία της, όσο και στα συμπληρωματικά υπομνήματα/ επιστολές που έχει υποβάλει ενώπιον της ΕΕΤΤ στο πλαίσιο διερεύνησης της επίμαχης καταγγελίας και των ήδη διενεργηθέντων Ακροάσεων, όπως αυτά απαριθμούνται στην αρ. πρωτ. 27771/3.11.2025 Πράξη, οι δε καταγγελλόμενες ομοίως αναφέρονται στο σύνολο των εγγράφων / στοιχείων / υπομνημάτων που έχουν ήδη κατατεθεί ενώπιον της ΕΕΤΤ και συγκεκριμένα:

Η εταιρεία Vodafone στα σημεία λ, λη, νε και νθ της Πράξης Διεξαγωγής Ακρόασης με **αριθ. Πρωτ. 27771/3.11.2025** ζητώντας την απόρριψη στο σύνολό της της υποβληθείσας καταγγελίας.

Η δε εταιρεία **ΟΤΕ ΑΕ ως καθολική διάδοχος της εταιρείας Cosmote**, επαναφέρει νομίμως όλους του ήδη προβληθέντες ισχυρισμούς της Cosmote ΑΕ με την με αριθ. Πρωτ. ΕΕΤΤ 6413/Φ960/30-11-2016 επιστολή με τις Απόψεις και στοιχεία της εταιρίας και την με αρ. πρωτ. ΕΕΤΤ 6878/Φ960/31-1-2018 επιστολή με τίτλο «Παροχή στοιχείων και απαντήσεων επί των ερωτήσεων της ΕΕΤΤ επί της με αρ. πρωτ. 15455/7-7- 2016 καταγγελίας της εταιρείας WIND Ελλάς Τηλεπικοινωνίες Α.Ε. κατά των εταιρειών Cosmote και Vodafone», μετά του από την ίδια χρονολογία Συμπληρωματικού Υπομνήματός της, καθώς επίσης προβάλλει και νέους ισχυρισμούς που αναλύονται στη συνέχεια στο σχετικό κεφάλαιο του παρόντος.

1.2 ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΤΗΣ ΥΠΟΒΛΗΘΕΙΣΑΣ ΚΑΤΑΓΓΕΛΙΑΣ

17. Η καταγγέλλουσα διατείνεται ότι οι εταιρείες Cosmote και Vodafone προβαίνουν σε βάρος της σε καταχρηστική εκμετάλλευση δεσπόζουσας θέσης με δύο τρόπους:

Α) Πολιτική Συμπίεσης Περιθωρίου:

Κάθε μία εκ των δύο εταιρειών (Cosmote και Vodafone) εκμεταλλεύεται την κατά **100% δεσπόζουσα θέση της στην αγορά χονδρικής για τον τερματισμό φωνητικών κλήσεων στο δίκτυο της θυγατρικής της στην Αλβανία** (AMC και VODAFONE Albania αντιστοίχως) και αμφότερες εκμεταλλεύονται την σημαντική θέση τους (1η και 2η σε μερίδιο αγοράς) στην Ελληνική αγορά διεθνών κλήσεων από κινητά δίκτυα της Ελλάδας προς κινητά δίκτυα της Αλβανίας, ακολουθούν δε πολιτική συμπίεσης περιθωρίου κέρδους (margin squeeze), που εξαναγκάζει την καταγγέλλουσα σε πώληση των υπηρεσιών της, κάτω του κόστους, αφαιρώντας της ουσιαστικά τη δυνατότητα να τις ανταγωνιστεί αποδοτικά στην σχετική αγορά στην Ελλάδα.

Β) Ληστρική τιμολόγηση (επικουρικά):

Οι Καταγγελλόμενες εκμεταλλεύτηκαν **τη συλλογική δεσπόζουσα θέση** που κατείχαν στην **εγχώρια αγορά διεθνών κλήσεων από κινητά δίκτυα της Ελλάδας προς κινητά δίκτυα της Αλβανίας**, προβαίνοντας σε πρακτικές επιθετικής/ληστρικής τιμολόγησης (“predatory pricing”) και, συνακόλουθα, αποστερώντας από την WIND τη δυνατότητα να τις ανταγωνιστεί ουσιαστικά στη σχετική ελληνική λιανική αγορά.

18. Η καταγγελλόμενη συμπεριφορά προσδιορίζεται **χρονικά από το Φεβρουάριο του 2012** μέχρι την ημερομηνία υποβολής της καταγγελίας (Μάρτιος 2015) (και με βάση τις

συμπληρωματικές καταγγελίες της η Wind υποστήριξε την εξακολούθηση της συμπεριφοράς **μέχρι τον Απρίλιο του 2016.**

II. ΙΣΧΥΡΙΣΜΟΙ ΤΩΝ ΜΕΡΩΝ

II.1 ΚΥΡΙΑ ΣΗΜΕΙΑ ΤΩΝ ΙΣΧΥΡΙΣΜΩΝ ΤΗΣ ΚΑΤΑΓΓΕΛΟΥΣΑΣ

II.1.1 Καθ'ύλην και κατά τόπο αρμοδιότητα της ΕΕΤΤ:

19. **Η καταγγέλλουσα επικαλείται το άρθρο 46 του ν.3959/2011 καθώς και την Αιτιολογική Έκθεση του νόμου υποστηρίζοντας ότι:**
  - 19.1 Εφαρμόζεται σε όλους τους περιορισμούς του ανταγωνισμού που **επενεργούν ή μπορούν να επενεργήσουν** στη χώρα, ακόμα κι αν βασίζονται σε συμπεριφορές εκτός Ελληνικής Επικράτειας και αποτελεί ρητή διάταξη που εισάγει τη **θεωρία της επενέργειας** .
  - 19.2 Σύμφωνα με την καταγγέλλουσα, αν και η δεσπόζουσα θέση των Καταγγελλόμενων εντοπίζεται στην Αλβανία, τα **αποτελέσματα της καταχρηστικής πρακτικής λαμβάνουν χώρα στην Ελλάδα.**
  - 19.3 Οι αντι-ανταγωνιστικές πρακτικές των καταγγελλόμενων είναι πρόσφορες και ικανές να περιορίσουν τον ανταγωνισμό στην εγχώρια αγορά διεθνών κλήσεων Ελλάδας-Αλβανίας και στην ευρύτερη Ελληνική αγορά κινητής.
20. Η επίδικη παράβαση δεν εκκινεί από την Αλβανία, αλλά από την Ελλάδα, αφού συγκρίνονται οι λιανικές τιμές που χρεώνουν οι Καταγγελλόμενες στην Ελληνική αγορά με τις χονδρικές τιμές που αναγκάζεται να πληρώνει η WIND στις αλβανικές θυγατρικές των Καταγγελλόμενων.
21. Η Ενωσιακή Πρακτική και Νομολογία επιβεβαιώνει την ύπαρξη δικαιοδοσίας και αρμοδιότητας της ΕΕΤΤ:
  - **Σύμφωνα με την αρχή της εδαφικότητας** σημασία έχει ο τόπος όπου εφαρμόζεται η πρακτική, υποστηρίζοντας ότι ο τόπος αυτός βρίσκεται στην Ελλάδα, επειδή το κριτήριο είναι το που υφίσταται η απόκλιση των τιμών και όχι το επίπεδό τους αυτό καθ' εαυτό. Θεωρεί ως εκ τούτου ότι υπάρχει αλληλεπίδραση δύο αγορών, από τις οποίες η μία είναι ελληνική.
  - Περαιτέρω υποστηρίζει ότι οι επίμαχες πρακτικές παράγουν **«ουσιαστικές επιπτώσεις» εντός της Ένωσης (επικαλούμενη τη θεωρία της επενέργειας):** Σημασία έχει αν η συμφωνία μεταξύ επιχειρήσεων για αντι-ανταγωνιστικές πρακτικές έχει επιπτώσεις στο έδαφος της εσωτερικής αγοράς, ή αν η συμφωνία ή η πρακτική εφαρμόζεται στο εσωτερικό της Κοινότητας ή έχει αποτελέσματα στο εσωτερικό της, ή δύναται να επηρεάσει το εμπόριο μεταξύ των κρατών μελών. Επομένως κατά την άποψη της **καταγγέλλουσας υφίσταται αρμοδιότητα της ΕΕΤΤ βάσει του δημόσιου διεθνούς δικαίου.**
22. Επικαλείται ότι η ΕΕΤΤ ήλθε σε επικοινωνία με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και, συνεπώς, ενδεχομένως ζήτησε τη συμβουλή της, μεταξύ άλλων και για το ζήτημα της αρμοδιότητας. Η WIND εικάζει ότι η Ευρωπαϊκή Επιτροπή τάσσεται υπέρ της αρμοδιότητας της ΕΕΤΤ.

➤ II.1.2 Ορισμός των σχετικών αγορών

Η ΣΧΕΤΙΚΗ ΑΝΑΝΤΗ (ΧΟΝΔΡΙΚΗ) ΑΓΟΡΑ:

23. Η καταγγέλλουσα υποστηρίζει ότι υφίστανται **ως σχετικές ανάντη αγορές:**
- α) μία **διακριτή χονδρική αγορά** για τερματισμό κλήσεων στο δίκτυο της **AMC**,
  - β) μία **διακριτή χονδρική αγορά** για τερματισμό κλήσεων στο δίκτυο της **Vodafone Albania**.
24. Σύμφωνα με την καταγγέλλουσα το **γεωγραφικό εύρος** και των δύο είναι η **αλβανική επικράτεια**. Περαιτέρω υποστηρίζει ότι οι Καταγγελλόμενες είναι **μονοπωλιακοί παίκτες** στην εκάστοτε αγορά, και διαθέτουν από κοινού το 89% της Αλβανικής κινητής τηλεφωνίας. Προκειμένου να τεκμηριώσει τη θέση της προβάλλει τους ακόλουθους συνοπτικά αναφερόμενους ισχυρισμούς:
- 24.1 Ότι ήδη με την Οδηγία 2002/19/ΕΚ και τις εκδοθείσες Συστάσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής², η χονδρική αγορά για τον τερματισμό φωνητικών κλήσεων σε μεμονωμένα δίκτυα κινητής τηλεφωνίας, ορίστηκε ως σχετική αγορά υποκείμενη σε ex ante ρύθμιση. Αναφέρεται και σε σχετικό κείμενο του ΟΟΣΑ.
- 24.2 Επικαλείται παντελή απουσία εναλλακτικών επιλογών για τερματισμό στα δίκτυα των εταιρειών AMC και Vodafone Albania:
- 24.2.1 Δεν υφίσταται καμία δυνατότητα υποκατάστασης από την πλευρά της ζήτησης.
- 24.2.2 Δεν υφίσταται καμία δυνατότητα υποκατάστασης από την πλευρά της προσφοράς, με δεδομένο ότι, εφαρμόζοντας ένα τεστ υποθετικού μονοπωλίου (αύξηση 5-10% των τιμών τερματισμού) κανένας ανταγωνιστής δεν μπορεί να εισέλθει στην αγορά, καθώς χρειάζεται η συνεργασία των AMC και Vodafone Albania, **απουσία εναλλακτικών τεχνικών**. Η εναλλακτική της εγκατάστασης δικτύων κινητής από Ελληνικούς παρόχους στην αλβανική επικράτεια δεν είναι μεσοπρόθεσμα εφικτή και επέχει σημαντικό επιπρόσθετο κόστος. Ακόμα όμως κι αν εισερχόταν νέος πάροχος και πάλι θα υπήρχε απόλυτος φραγμός εισόδου ως προς τον τερματισμό στα δίκτυα των Καταγγελλόμενων.
- 24.2.3 Η χονδρική υπηρεσία τερματισμού κλήσεων συνιστά «αντικειμενικά αναγκαία» (απαραίτητη) εισροή για την αποτελεσματική και ανταγωνιστική δραστηριοποίηση της WIND στην κατάντη λιανική αγορά.
- 24.3 Γεωγραφική αγορά για τη χονδρική υπηρεσία τερματισμού στα δίκτυα των AMC και Vodafone Albania αποτελεί το **σύνολο της Αλβανικής Επικράτειας**, επειδή:
- 24.3.1 Οι άδειες και το νομοθετικό πλαίσιο για υπηρεσίες τερματισμού καλύπτουν το σύνολο της Αλβανικής επικράτειας
- 24.3.2 Τα εν λόγω δίκτυα καλύπτουν ομοειδώς το σύνολο της Αλβανικής επικράτειας
- 24.3.3 Δεν υπάρχουν εναλλακτικές πηγές προσφοράς από παρόχους σε άλλα κράτη
- 24.3.4 Υφίστανται φραγμοί εισόδου ανταγωνιστών στην Αλβανία

² Συστάσεις ΕΕ και ΟΟΣΑ

Η ΣΧΕΤΙΚΗ ΚΑΤΑΝΤΗ (ΛΙΑΝΙΚΗ) ΑΓΟΡΑ ΚΑΙ Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΑΛΒΑΝΟΦΩΝΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΩΝ

25. Η καταγγέλλουσα υποστηρίζει ότι η σχετική κατάντη αγορά είναι η λιανική αγορά διεθνών κλήσεων κινητής του ζεύγους Ελλάδα-Αλβανίας με γεωγραφικό εύρος το σύνολο της Ελληνικής επικράτειας.
26. Υποστηρίζει ότι απαιτείται εκ νέου οριοθέτηση της σχετικής προϊόντικής και γεωγραφικής αγοράς σε κάθε υπόθεση ανταγωνισμού, λαμβάνοντας υπόψη χαρακτηριστικά και ιδιαιτερότητες, όχι προκαθορισμένα, εξαντλητικά και δεσμευτικά στοιχεία, αλλά ελεύθερη εκτίμηση του συνόλου αυτών. Άρα η απουσία στη νομολογία ορισμού της αγοράς όπως τον προκρίνει η WIND δεν εμποδίζει την ΕΕΤΤ να την ορίσει έτσι. Επίσης διατείνεται ότι δεν έχει υπάρξει αντίστοιχη υπόθεση στο παρελθόν.
27. Περαιτέρω, ο ακριβής ορισμός της σχετικής κατάντη (λιανικής) αγοράς **δεν είναι κρίσιμο στοιχείο**, σύμφωνα με την καταγγέλλουσα, για τη στοιχειοθέτηση της παράβασης, επειδή:
- 27.1 η καταχρηστική πρακτική μπορεί να εκδηλώνεται σε τμήμα μόνο της ευρύτερης λιανικής αγοράς
- 27.2 η κατάφαση δεσπόζουσας θέσης στην κατάντη αγορά δεν αποτελεί προϋπόθεση για τη στοιχειοθέτηση της παράβασης.
- 27.3 με βάση τα τιμολόγια και τα πακέτα καρτοκινητής των Καταγγελλόμενων, προκύπτει ότι και αυτές αναγνωρίζουν την ύπαρξη **ειδικών ομάδων συνδρομητών**, οι οποίοι επιλέγουν τον πάροχο δικτύου με βάση το τιμολόγιο προς τον συγκεκριμένο διεθνή προορισμό.
28. Η σχετική αγορά λιανικής στην οποία πρέπει να εξετασθεί η καταγγελλθείσα συμπεριφορά είναι η αγορά διεθνών κλήσεων από κινητά δίκτυα της Ελλάδας προς κινητά δίκτυα της Αλβανίας, δεδομένου ότι:
- 28.1 Υφίσταται αδυναμία υποκατάστασης από κλήσεις σε άλλον προορισμό (μετά από τη διεξαγωγή τεστ SSNIP),
- 28.2 οι ίδιοι οι ανταγωνιστές αντιλαμβάνονται τους αλβανόφωνους καταναλωτές ως μια **διακριτή αγορά εφόσον:**
- 28.3 και οι τρεις Ελληνικές ΕΚΤ έχουν διαμορφώσει, επί υφιστάμενων «brands» καρτοκινητής (Frog, Vodafone International, Q) ειδικά εμπορικά πακέτα καρτοκινητής για την προσέλκυση του συγκεκριμένου αυτού τμήματος καταναλωτών, στα οποία συμπεριέλαβαν και άλλες χώρες που συνιστούν συνήθεις προορισμούς κλήσεων των αλβανόφωνων.
- 28.4 Και οι τρεις Ελληνικές ΕΚΤ έχουν διεξάγει έρευνες για τις καταναλωτικές συνήθειες τα ομάδας αυτής γεγονός που αποδεικνύει ότι πρόκειται για διακριτή αγορά με συγκεκριμένες ανάγκες και ξεχωριστή προσέγγιση και αντίστοιχα ξεχωριστές ενέργειες προώθησης (marketing) ειδικά στην καταναλωτική ομάδα αυτή. π.χ. WIND: 2012-2015: 6 εκατομμύρια € για διαφημίσεις σε αλβανόφωνη πελατεία.
- 28.5 Σύμφωνα με στοχευμένη έρευνα αγοράς της WIND το 2015 διαπιστώθηκε ότι:

Α) οι αλβανόφωνοι καταναλωτές διατηρούν στενούς δεσμούς με τη χώρα τους ενώ το 85% των κλήσεων τους καταλήγουν στην Αλβανία, ώστε υφίσταται πάγια και ανελαστική ανάγκη επικοινωνίας με Αλβανία, γεγονός που την καθιστά ειδική και ιδιαίτερη ομάδα καταναλωτών.

Β) Η επικοινωνία διεξάγεται επί εβδομαδιαίας βάσης.

Γ) Οι αλβανόφωνοι είναι ιδιαίτερα ευαίσθητοι σε θέματα τιμολόγησης και έχουν υψηλό επίπεδο μεταστροφής (χαμηλή πίστη), ενώ το 90% χρησιμοποιεί καρτοκινητή (πιο εύκολη να αλλάξει πάροχο).

Δ) Σημαντικότερος παράγοντας όλων είναι η τιμή, επειδή οι διεθνείς κλήσεις προς Αλβανία είναι ήδη ακριβές.

28.6 Η σημασία της εν Ελλάδι αλβανόφωνης κοινότητας καταναλωτών είναι ιδιαίτερα μεγάλη δεδομένου ότι:

28.7 Ακόμα κι αν απορριφθούν τα παραπάνω, η επίδικη πρακτική αφορά σημαντικό τμήμα της καταντή αγοράς, όπως κι αν αυτή οριστεί, επειδή:

28.7.1 Για καταχρηστική εκμετάλλευση δεσπόζουσας θέσης αρκεί να επηρεάζεται τμήμα της αγοράς, όχι αμελητέο. Εν προκειμένω οι αλβανόφωνοι αποτελούν το 50% του συνόλου των μεταναστών στην Ελλάδα (περί τις 800.000)

28.7.2 Στη WIND, στα τέλη του 2012, υπήρχαν τακτικοί (μια κλήση ανά μήνα προς Αλβανία) 142.000 αλβανόφωνοι συνδρομητές επί συνόλου 1 εκατομμυρίου, περίπου, ενεργών συνδρομητών (δηλαδή άνω του 15%)

28.7.3 Στην Wind οι κλήσεις προς Αλβανία μέσω κινητών αντιπροσώπευαν έως και 20% επί του συνολικού χρόνου ομιλίας διεθνών κλήσεων (προς σταθερά και κινητά). Ωστόσο το κόστος αυτών αντιστοιχούσε σε 42-50% της συνολικής δαπάνης για κλήσεις προς όλο τον υπόλοιπο κόσμο.

28.7.4 Η αλβανόφωνη κοινότητα είναι πολύ σημαντική πηγή εσόδων για την καταγγέλλουσα αντιπροσωπεύοντας περίπου 14% των εσόδων της στην αγορά καρτοκινητής, ενώ συνιστά προνομιακό κοινό και στόχο των ανταγωνιστών.

28.7.5 Επιπτώσεις δικτύου – network effects: Σύμφωνα με την καταγγέλλουσα οι εταιρείες Cosmote και Vodafone έχουν ταυτόχρονη παρουσία σε Ελλάδα και Αλβανία, άρα η προσέλευση των εν Ελλάδι αλβανόφωνων καταναλωτών επιφέρει αθροιστικά αποτελέσματα (μπορεί να συμπαρασύρουν τους συνομιλητές τους στην Αλβανία να συμβληθούν με τις θυγατρικές τους για να έχουν καλύτερα πρόνομια), η αλλαγή παρόχου ενός καταναλωτή δύναται να συμπαρασύρει ολόκληρο τον κύκλο προσώπων με το οποίο αυτός συνομιλεί περισσότερο, η επιλογή του καταναλωτή εξαρτάται από την επιλογή των υπόλοιπων καταναλωτών.

II.1.3 Καταχρηστική συμπεριφορά

A) Συμπίεση περιθωρίου κέρδους

29. Οι εν Αλβανία θυγατρικές των COSMOTE και VODAFONE (δηλαδή οι AMC και Vodafone

- Albania αντιστοίχως) κατέχουν **δεσπόζουσα θέση** στην ανάντη (χονδρική) αγορά πρόσβασης, ήτοι **στην χονδρική αγορά τερματισμού κλήσεων κινητής τηλεφωνίας στα δίκτυά τους.**
30. Οι καταγγελλόμενες είναι **καθετοποιημένες επιχειρήσεις** με σημαντική παρουσία στην κατάντη (λιανική) αγορά υπηρεσιών προς τελικούς χρήστες (ανεξαρτήτως ακριβούς οριοθέτησης αυτής), ήτοι **στην εγχώρια αγορά διεθνών κλήσεων από κινητά δίκτυα της Ελλάδας προς κινητά δίκτυα της Αλβανίας** (και σε κάθε περίπτωση, στην ευρύτερη Ελληνική λιανική αγορά καρτοκινητής).
31. Η πρόσβαση στην ως άνω «εισοδή» (τερματισμός κλήσεων) είναι σημαντική, και εν προκειμένω αντικειμενικά **αναγκαία/απαραίτητη**, για τη δραστηριοποίηση ανταγωνιστικών επιχειρήσεων (όπως η WIND) στην κατάντη/λιανική αγορά, και **χωρίς διαθέσιμα υποκατάστατα.**
32. Καθ' όλη τη διάρκεια της περιόδου 2012-2015 προκύπτουν αρνητικά περιθώρια κέρδους για αμφότερες τις Καταγγελλόμενες, γεγονός που συνιστά αδιάσειστη **απόδειξη της καταχρηστικής πρακτικής συμπίεσης τιμών στην Ελλάδα.**
33. Η μερίδα της λιανικής αγοράς που αφορά στην εκκίνηση διεθνών κλήσεων από Ελλάδα προς Αλβανία **είναι σημαντική.**
34. Τον Φεβρουάριο του 2012 οι Καταγγελλόμενες **αύξησαν** κατακόρυφα και συγχρονισμένα, και έκτοτε διατήρησαν σε πολύ υψηλά επίπεδα τα χονδρικά τέλη τερματισμού κλήσεων από την Ελλάδα προς τα δίκτυά τους. Παράλληλα, προσέφεραν στους πελάτες τους στην Ελλάδα ιδιαίτερα χαμηλές τιμές λιανικής για κλήσεις προς Αλβανία, έως και 4 φορές χαμηλότερες του κόστους των τελών τερματισμού (κυρίως μέσω ειδικών πακέτων/προσφορών καρτοκινητής).
35. Η επίμαχη πρακτική συνεπάγεται δυσνητικά αντι-ανταγωνιστικά αποτελέσματα, είναι δηλαδή ικανή ή ενδέχεται να περιορίσει τον ανταγωνισμό στην **ελληνική λιανική αγορά διεθνών κλήσεων από κινητά δίκτυα της Ελλάδα προς κινητά δίκτυα της Αλβανίας.** Σε κάθε περίπτωση η κατάχρηση καταλαμβάνει τμήμα της ευρύτερης ελληνικής αγοράς (εν Ελλάδι αλβανόφωνοι καταναλωτές) που δεν είναι ούτε εποσιώδες, ούτε αμελητέο.
36. Οι Καταγγελλόμενες **δεν χρειάζεται να έχουν δεσπόζουσα θέση στην κατάντη αγορά για να στοιχειοθετηθεί συμπίεση περιθωρίου κέρδους.**
37. **Η καταγγέλουσα επικαλέστηκε οικονομικές ζημιές της WIND σε συνδυασμό με πληγή φήμης της «Q».**
38. Οι υπηρεσίες τερματισμού κλήσεων σε καθεμία από τις δύο καταγγελλόμενες στοιχειοθετούν ξεχωριστή αγορά, και κάθε εταιρεία διαθέτει κατά 100% δεσπόζουσα θέση στην αντίστοιχη αγορά μέσω των θυγατρικών τους.
39. Η καταγγέλουσα παρουσίασε τους εξής λόγους για τους οποίους οι καταγγελλόμενες δέχτηκαν να υποστούν ζημιές: Αφενός έπλητταν άμεσα τον τρίτο ανταγωνιστή και ταυτόχρονα του **αποσπούσαν σημαντικούς πελάτες**, αφετέρου, λόγω της κάθετης ολοκλήρωσής τους, οι ζημιές στην Ελλάδα μπορούν να ιδωθούν απλά ως **μεταφορά κερδών από την Ελλάδα στην Αλβανία**, λόγω διαφοράς φορολογικών συντελεστών.

B) Ληστρική τιμολόγηση:

40. Οι Καταγγελλόμενες εκμεταλλεύτηκαν τη συλλογική δεσπόζουσα θέση που κατείχαν στην εγχώρια αγορά διεθνών κλήσεων από κινητά δίκτυα της Ελλάδας προς κινητά δίκτυα της Αλβανίας, προβαίνοντας σε πρακτικές επιθετικής/ληστρικής τιμολόγησης (“predatory pricing”).

II.2 ΚΥΡΙΑ ΣΗΜΕΙΑ ΙΣΧΥΡΙΣΜΩΝ VODAFONE – ΠΑΝΑΦΟΝ**➤ Ουσιώδη πραγματικά περιστατικά που αναδεικνύουν τα αδύναμα σημεία στην υπόθεση της WIND:**

41. Η VODAFONE Αλβανίας **δεν κατέχει δεσπόζουσα θέση στην αγορά χονδρικής της Αλβανίας**, λαμβάνοντας υπόψη ότι αφενός το **60% των διεθνών κλήσεων** που πραγματοποιούνται από **συνδρομητές Αλβανικής εθνικότητας** στην Ελλάδα **δεν πραγματοποιείται με λεπτά κινητής τηλεφωνίας**, αφετέρου το γεγονός ότι **περισσότερες κλήσεις** από την Ελλάδα προς την Αλβανία πραγματοποιούνται **μέσω Skype και Viber** από ότι μέσω κινητού τηλεφώνου.
42. Ο τερματισμός σε αλβανικά δίκτυα **δεν αποτελεί σημαντική εισροή**, για τη δραστηριοποίηση στην αγορά λιανικής δεδομένου ότι οι **κλήσεις προς Αλβανία** αντιπροσωπεύουν **λιγότερο από το 1% της κίνησης** της καρτοκινητής τηλεφωνίας της Vodafone Ελλάδας, ενώ παράλληλα μόλις το **4% των συνδρομητών** καρτοκινητής της Vodafone Ελλάδας πραγματοποιούν **κλήσεις προς την Αλβανία**.
43. Οι «κλήσεις προς Αλβανία» δεν αποτελούν ξεχωριστή αγορά λιανικής, ούτε καν σημαντικό αγοραστικό κίνητρο, γιατί:
- 43.1 Η τιμή των κλήσεων προς Αλβανία έχει την 5^η θέση** στην κατάταξη των **κινήτρων αγοράς** για τους συνδρομητές Αλβανικής εθνικότητας – μετά από την τιμή των εθνικών κλήσεων εντός δικτύου, την κάλυψη δικτύου, την τιμή άλλων εθνικών κλήσεων και την υποστήριξη πελατών.
- 43.2 Μόνο το 4% των συνδρομητών** Αλβανικής εθνικότητας χρησιμοποιεί το κινητό του **κυρίως για διεθνείς κλήσεις**.
- 43.3 Η Vodafone Ελλάδας δεν κατέχει δεσπόζουσα θέση στην ελληνική αγορά λιανικής**, γιατί το **μερίδιο της Vodafone Ελλάδας** στην αγορά λιανικής της **καρτοκινητής** κυμαινόταν περί το **20%** μεταξύ του 2012 και του 2015 (έναντι ποσοστού 65% για την Cosmote)
44. Δεν υπάρχει συμπίεση περιθωρίου κέρδους όσον αφορά τους πελάτες που πραγματοποιούν κλήσεις προς Αλβανία, γιατί ακόμη και με ιδιαίτερα συντηρητικές υποθέσεις, ένας εξίσου αποτελεσματικός πάροχος (ΕΑΠ) θα εξακολουθούσε να έχει θετικό περιθώριο κέρδους όσον αφορά τους πελάτες του που πραγματοποίησαν κλήσεις προς Αλβανία. Συγκεκριμένα, εάν μετά από τη διενέργεια του κατάλληλου ελέγχου συμπίεσης περιθωρίου υφίσταται **δυνατότητα** σε κάποιον ΕΑΠ να δραστηριοποιείται **επικερδώς** στην αντίστοιχη αγορά λιανικής, τότε **δεν υφίσταται συμπίεση περιθωρίων κέρδους**. Η WIND περιορίζει λανθασμένα την αγορά **μόνο στις κλήσεις από Ελλάδα προς Αλβανία, σε αντίθεση τόσο με την πρακτική, όσο και τη νομολογία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής**. Ο στενότερος δυνατός ορισμός της σχετικής αγοράς αφορά **όλες τις υπηρεσίες καρτοκινητής που παρέχονται σε**

Έλληνες συνδρομητές.

45. Οι αλβανικής εθνικότητας καλούντες δεν αποτελούν διακριτή και ξεχωριστή αγορά, καθώς:
- 45.1 δεν επιθυμούν να πραγματοποιήσουν κλήσεις αποκλειστικά από Ελλάδα προς Αλβανία, άρα δεν θεωρείται ξεχωριστό προϊόν.
- 45.2 Χρησιμοποιούν μια **δέσμη υπηρεσιών που περιλαμβάνει** εθνικές κλήσεις, SMS, δεδομένα κλπ με αποτέλεσμα εφόσον ο πάροχος μπορεί να επιτύχει **θετικό περιθώριο κέρδους από αυτή τη δέσμη υπηρεσιών**, να μην υπάρχει συμπίεση περιθωρίου κέρδους, **ακόμα κι αν ένα μεμονωμένο συστατικό αυτής ενδέχεται να είναι φαινομενικά ανεπικερδές.**
- 45.3 **Η χονδρική εισροή** από το τέλος τερματισμού στην Αλβανία και τα έσοδα που αφορούν μόνο τις κλήσεις προς Αλβανία είναι **πολύ μικρού μεγέθους** σε σύγκριση με το συνολικό κόστος και τα συνολικά έσοδα της ελληνικής αγοράς καρτοκινητής, **άρα χωρίς ουσιώδη επίδραση** στον ανταγωνισμό στην Ελλάδα, χωρίς ουσιαστικές, προβλέψιμες επιπτώσεις.
- 45.4 Η Vodafone έχει διενεργήσει έλεγχο συμπίεσης με βάση τους συνδρομητές που πραγματοποιούν κλήσεις προς Αλβανία τουλάχιστον τρεις (3) φορές το χρόνο, και με βάση αυτό, **το περιθώριο κέρδους είναι θετικό**, άρα η υπηρεσία είναι **επικερδής**, και άρα μπορεί ένας ΕΑΠ να συμμετάσχει κερδοφόρος στον ανταγωνισμό στην Ελλάδα, ανεξάρτητα από τα τέλη τερματισμού.

➤ Αντίκρουση Ισχυρισμών WIND από τη Vodafone:

46. Αναφορικά με τον ορισμό της χονδρικής αγοράς από την καταγγέλλουσα η Vodafone υποστηρίζει ότι στην πράξη υπάρχουν διάφοροι τρόποι για την επιτυχή πραγματοποίηση κλήσεων από Ελλάδα προς Αλβανία, π.χ. **OTT services**, δηλαδή μέσω διαδικτύου καθώς έχει επέλθει ραγδαία αύξηση των κλήσεων μέσω υπηρεσιών OTT.
47. Ενώ αναφορικά με τον ορισμό της λιανικής αγοράς ότι δεν γίνεται οι κλήσεις προς κάθε διαφορετικό διεθνή προορισμό να ανήκουν σε ξεχωριστή αγορά. Η WIND δεν αναφέρει κανένα προηγούμενο για να στηρίξει έναν τόσο στενό ορισμό της αγοράς.
48. Δεν υπάρχει διακριτή κοινότητα καλούντων Αλβανικής εθνικότητας, ούτε διακριτή αγορά για τις κλήσεις από Ελλάδα προς Αλβανία. Τα δεδομένα κίνησης προς Αλβανία (π.χ. έξοδα και μερίδια κίνησης) πρέπει να εξεταστούν σε σύγκριση με τη **συνολική κίνηση καρτοκινητής, εθνικής και διεθνούς μαζί**, η δε κίνηση προς Αλβανία από Vodafone είναι το επίμαχο χρονικό διάστημα < 1% της συνολικής κίνησης καρτοκινητής, ώστε η Vodafone θεωρεί ότι και στη WIND το ποσοστό θα είναι αντίστοιχο.
49. Ακόμα κι αν αποτελούν σημαντική ομάδα πελατών της WIND, αυτό δεν έχει σχέση με την υπόθεση, γιατί οι πελάτες της αλβανόφωνης κοινότητας έχουν **παρόμοια αγοραστικά μοτίβα και καταναλωτικές συμπεριφορές με κάθε Έλληνα καταναλωτή**, καταναλώνουν **διάφορες υπηρεσίες** στα πλαίσια δέσμης υπηρεσιών, και δεν πραγματοποιούν μόνο κλήσεις προς Αλβανία, ο οποίος βρίσκεται στην **5^η θέση από πλευράς συχνότητας χρήσης υπηρεσιών**. Υπό την έννοια αυτήν δεν παρουσιάζουν καμία ιδιαιτερότητα ως ξεχωριστή ομάδα πελατών, ικανή να αποτελέσει σχετική αγορά.
50. Αναφορικά με τον έλεγχο συμπίεσης περιθωρίου κέρδους η Vodafone υποστήριξε ότι:

- 50.1 Ο έλεγχος πρέπει να διενεργηθεί **στο επίπεδο δέσμης υπηρεσιών**, καθώς οι κλήσεις προς Αλβανία δεν συνιστούν ξεχωριστή αγορά «προϊόντος».
- 50.2 Η εισροή πρέπει να είναι αξιόλογη, αλλιώς δεν επιφέρει πιθανές επιπτώσεις στην κατάντη αγορά, και συνακόλουθα στην υπό κρίση περίπτωση δεν υπάρχει ουσιαστική συνάφεια
- 50.3 Ο έλεγχος συμπίεσης περιθωρίου που διενήργησε η Vodafone είναι **θετικός**.
51. **Δεν υφίστανται αντι-ανταγωνιστικές επιπτώσεις αφού το πρόγραμμα “Q” της WIND παραμένει το δεύτερο πιο δημοφιλές πρόγραμμα** μεταξύ των συνδρομητών αλβανικής εθνικότητας, ενώ η καταγγέλλουσα δεν απέκρουσε τα στοιχεία αυτά κατά την Ακρόαση.
52. **Η Vodafone τονίζει εμφατικά την επελθούσα μεταβολή των επιχειρημάτων της WIND σε διάφορα σημεία:**
- 52.1 Στην υποβληθείσα καταγγελία υποστήριξε ότι η κατάχρηση είναι συνεχιζόμενη ενώ στην ακρόαση ότι διήρκεσε από το 2012-2015. Και άρα ότι η καταχρηστική συμπεριφορά έπαυσε και είναι παρελθούσα. Επομένως, το αίτημα προς την ΕΕΤΤ για επιβολή μέτρων, προκειμένου να παύσει η κατάχρηση, είναι άνευ αντικειμένου.
- 52.2 Στην υποβληθείσα καταγγελία αφιερώθηκαν πάνω από είκοσι (20) σελίδες για τη στοιχειοθέτηση της δήθεν συλλογικής δεσπόζουσας θέσης των Καταγγελλόμενων στην εικαζόμενη αγορά κλήσεων προς Αλβανία. Αυτό θα προϋπέθετε ότι ενεργούν ως ενιαία οντότητα στην αγορά. Αντίθετα στην ακρόαση η WIND μετέβαλε τη θέση της και κατέστη σαφές ότι ανακαλεί τον ισχυρισμό αυτό. Άλλωστε, υπήρχε καταγγελία της εταιρείας Vodafone κατά Cosmote για συμπίεση περιθωρίου κέρδους στην αγορά λιανικής της καρτοκινητής τηλεφωνίας, η οποία κατά το χρόνο της καταγγελίας και των δύο εκ των τριών ακροάσεων εκκρεμούσε ενώπιον της ΕΕΤΤ.
- 52.3 Η Vodafone δεν είναι παρά η δεύτερη μεγαλύτερη εταιρεία σε επίπεδο λιανικής αγοράς, άρα δεν κατέχει δεσπόζουσα θέση και οι ισχυρισμοί περί ληστρικής τιμολόγησης είναι απορριπτέοι.

➤ **ΟΙ ΟΡΙΣΜΟΙ ΤΗΣ ΑΓΟΡΑΣ, ΣΤΟΥΣ ΟΠΟΙΟΥΣ ΣΤΗΡΙΖΕΤΑΙ Η WIND, ΔΕΝ ΑΠΟΤΥΠΩΝΟΥΝ ΤΗΝ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ**

53. Απαιτείται **ad hoc ορισμός της αγοράς**, και όχι απλώς στήριγμα στην ex ante ρύθμιση. Ο ορισμός της χονδρικής αγοράς από την WIND παραβλέπει τα διάφορα **υποκατάστατα** για κλήσεις προς συνδρομητές της Vodafone Albania. Τα ρυθμιστικά προηγούμενα που επικαλείται η WIND αφορούν **τερματισμό εθνικών κλήσεων σε δίκτυο κινητής τηλεφωνίας** (βάσει της ανάλυσης της σχετικής ρυθμιστικής αρχής που διενεργήθηκε κατά το χρόνο της ex ante εξέτασης) και **όχι διεθνών**. Η Vodafone δεν γνωρίζει κάποιο προηγούμενο για **τερματισμό διεθνών κλήσεων σε δίκτυο κινητής**.
54. Οι διεθνείς κλήσεις κινητής έχουν **πολύ πλησιέστερα υποκατάστατα** από τις εθνικές κλήσεις κινητής:
- 54.1 **Υποκατάσταση με δίκτυα σταθερής τηλεφωνίας και υπηρεσίες ΟΤΤ:** οι συνδρομητές αλβανικής εθνικότητας πραγματοποιούν το 77% των εθνικών κλήσεων μέσω της κινητής τηλεφωνίας, ενώ το αντίστοιχο ποσό για τις διεθνείς είναι 40%. Το υπόλοιπο 60% των διεθνών κλήσεων πραγματοποιείται με άλλα μέσα επικοινωνίας (κυρίως υπηρεσίες ΟΤΤ), ενώ η

υποκατάσταση ολόένα και αυξάνεται.

- 54.2 **Υποκατάσταση με εισερχόμενες κλήσεις:** 2012: 65% της κίνησης διεθνών κλήσεων κινητής της Vodafone Ελλάδας ήταν εξερχόμενες, 35% εισερχόμενες. 2015: 50% εισερχόμενες και εξερχόμενες.
- 54.3 **Υποκατάσταση με εγχώριο τερματισμό:** δυνατότητα παρόχων για τερματισμό κλήσεων στο δίκτυο της Vodafone Albania μέσω άλλων αλβανικών παρόχων δικτύων (ή μέσω διεθνών παρόχων), με φθηνότερα τέλη τερματισμού.
- 54.4 Και η Vodafone Ελλάδας έχει υποστεί μείωση του όγκου των κλήσεων προς Vodafone Αλβανίας κατά 50% από το 2012 γεγονός που αποδεικνύει αφενός την **ύπαρξη υποκατάστατων**, αφετέρου την απουσία **καταχρηστικής συμπεριφοράς** εκ μέρους των Vodafone Ελλάδας και Αλβανίας, αφού σε περίπτωση παράβασης θα έπρεπε να είχε παρατηρηθεί αύξηση των κλήσεων από Vodafone Ελλάδας προς Vodafone Αλβανίας.
55. Σύμφωνα με τη Vodafone η σχετική αγορά χονδρικής είναι ευρύτερη από τον τερματισμό προς Vodafone Albania, ενώ η Vodafone Albania **δεν κατέχει δεσπόζουσα θέση σε επίπεδο χονδρικής αγοράς**, όποια κι αν είναι αυτή, διότι αντιμετωπίζει **ανταγωνιστικούς περιορισμούς**.
- 55.1 Η κατάντη σχετική αγορά είναι οι υπηρεσίες καρτοκινητής τηλεφωνίας αφού ο ανταγωνισμός λαμβάνει χώρα για το σύνολο της ζήτησης του πελάτη, και οι ισχυρισμοί της WIND για τα ποσοστά που αντιπροσωπεύουν ο αλβανόφωνοι πελάτες της ως προς έσοδα, έξοδα, κίνηση κλπ. και η σύγκριση της κίνησης προς Αλβανία σε σύγκριση με τη συνολική διεθνή κίνηση είναι **άσκοπη**, καθώς οι συνδρομητές που πραγματοποιούν κλήσεις προς Αλβανία χρησιμοποιούν **όλο το φάσμα των υπηρεσιών**. Η αγορά λιανικής της κινητής περιλαμβάνει πλήθος υπηρεσιών, τις οποίες προσφέρουν όλοι οι πάροχοι. Η Vodafone Ελλάδας δεν γνωρίζει κανένα προηγούμενο που να ορίστηκε αγορά λιανικής μόνο «για κλήσεις», πολλώ δε μάλλον για κλήσεις προς έναν μοναδικό διεθνή προορισμό. Οι πάροχοι ανταγωνίζονται για το σύνολο της ζήτησης κινητής τηλεφωνίας εκ μέρους του συνδρομητή και όχι για μέρος αυτής, ενώ τα πακέτα περιλαμβάνουν πολλές διαφορετικές υπηρεσίες.
- 55.2 Οι συνδρομητές που πραγματοποιούν κλήσεις προς Αλβανία **δεν συνιστούν ξεχωριστή και σημαντική ομάδα πελατών στην Ελλάδα, ούτε ξεχωριστή αγορά**, γιατί:
- α) δεν είναι ομοιογενής ομάδα (Έλληνες, Αλβανοί μετανάστες, επιχειρηματίες κλπ.),
- β) έχουν ενσωματωθεί σε σημαντικό βαθμό στην ελληνική κοινωνία, άρα όχι μόνο ζήτηση για κλήσεις προς Αλβανία,
- γ) δεν εμφανίζουν ιδιαίτερα μοτίβα χρήσης ή αγοραστικά κίνητρα και δεν διαφέρουν από τους υπόλοιπους Έλληνες πελάτες,
- δ) χρησιμοποιούν όλο το φάσμα των υπηρεσιών του πακέτου, και πιο πολύ από όλα τις εθνικές εντός δικτύου κλήσεις,
- ε) οι Αλβανοί αντιπροσωπεύουν το μόλις το 3,2% του ελληνικού πληθυσμού,
- στ) οι συνδρομητές της Vodafone Ελλάδας που πραγματοποίησαν κλήσεις προς Αλβανία τουλάχιστον 3 φορές εντός του 2015 αντιπροσωπεύουν μόλις το 4% των ενεργών συνδρομητών της.
- ζ) η κίνηση προς Αλβανία αντιπροσώπευε ποσοστό μικρότερο του 1% της συνολικής κίνησης καρτοκινητής της Vodafone Ελλάδας για το 2015.

56. Συμπερασματικά η Vodafone υποστηρίζει ότι:

1. Η αγορά χονδρικής είναι ευρύτερη από τον τερματισμό κλήσεων από την Ελλάδα προς το δίκτυο της Vodafone Αλβανίας και περιλαμβάνει όλα τα υποκατάστατα που μπορούν να χρησιμοποιήσουν οι πάροχοι και οι πελάτες όταν καλούν κάποιον συνδρομητή της Vodafone Αλβανίας.
  2. Οι χρεώσεις για τον τερματισμό διεθνών κλήσεων στην Vodafone Αλβανίας συνιστούν τόσο ασημαντή εισροή στην λιανική αγορά καρτοκινητής στην Ελλάδα, ώστε δεν είναι δυνατό η ισχύς στην εικαζόμενη ανάντη αγορά να χρησιμοποιηθεί για μόχλευση της λιανικής αγοράς καρτοκινητής στην Ελλάδα και να επιφέρει αντι-ανταγωνιστικές επιπτώσεις και δη αποκλεισμό στην εν λόγω αγορά.
  3. Η σχετική λιανική αγορά είναι η αγορά υπηρεσιών καρτοκινητής στην Ελλάδα (καμία αρχή δεν έχει ορίσει ποτέ ως αγορά μόνο τις κλήσεις προς έναν διεθνή προορισμό), η οποία περιλαμβάνει ένα φάσμα υπηρεσιών, και στην οποία οι αλβανόφωνοι καταναλωτές δεν αποτελούν σημαντική μερίδα και ιεραρχούν άλλες υπηρεσίες πάνω από τις διεθνείς κλήσεις.
  4. Η Vodafone Αλβανίας δεν κατέχει δεσπόζουσα θέση σε επίπεδο χονδρικής αγοράς: Η ανάλυση της Αλβανικής Ρυθμιστικής Αρχής (ΑΚΕΡ) του 2014, την οποία επικαλείται η WIND, αναφέρεται στον τερματισμό εθνικών κλήσεων στα δίκτυά τους, ενώ οι διεθνείς σαφέστατα εξαιρέθηκαν. Η WIND παραβλέπει τους υποκατάστατους τρόπους επικοινωνίας.
  5. Η Vodafone Ελλάδας δεν κατέχει δεσπόζουσα θέση σε επίπεδο λιανικής αγοράς: Η WIND δήλωσε κατά την ακρόαση ότι έχει ανακαλέσει τον ισχυρισμό της περί συλλογικής δεσπόζουσας θέσης Cosmote και Vodafone, ενώ δεν προσκόμισε ούτε ένα στοιχείο για να αποδείξει τον ισχυρισμό της αυτόν περί συλλογικής δεσπόζουσας θέσης. Σε κάθε περίπτωση οι εταιρείες Cosmote και Vodafone δεν διαθέτουν συμμετρικά μερίδια αγοράς, κοινή πολιτική, κοινούς συνδέσμους και η αγορά δεν είναι επιρρεπής σε συντονισμό, έχουν αποκλίνοντα συμφέροντα και εμπλέκονται σε διαμάχη ενώπιον της ΕΕΤΤ. Η Vodafone αποτελεί τη δεύτερη σε μέγεθος εταιρεία, με μεγάλη διαφορά από την Cosmote, 24% στη συνολική αγορά κινητής και 20% στην καρτοκινητή, το 2015-2016. Η Cosmote κατέχει δεσπόζουσα θέση, με αντίστοιχα ποσοστά 59% και 65% το επίμαχο χρονικό διάστημα. Για τον ίδιο λόγο δεν στοιχειοθετείται ούτε η κατηγορία περί ληστικής τιμολόγησης, αφού η Vodafone δεν διαθέτει δεσπόζουσα θέση στη λιανική αγορά.
-
57. Η Vodafone δεν έχει εμπλακεί σε καταχρηστική συμπίεση περιθωρίου, εφόσον η Vodafone Ελλάδας και η Vodafone Αλβανίας δεν είναι κάθετα ολοκληρωμένες, έτσι ώστε να μπορούν να προβούν σε συμπίεση περιθωρίου κέρδους. Η Vodafone Ελλάδας δεν έχει αποφασιστική επιρροή επί της Vodafone Αλβανίας, ώστε να καθορίζει τις τιμές, ενώ παράλληλα η Vodafone Αλβανίας δεν είναι 100% θυγατρική της Vodafone Ελλάδας. Περαιτέρω η Vodafone Αλβανίας δεν ενήργησε σκοπίμως προκειμένου να αποκλείσει την WIND μέσω της άρνησής της για άμεση διασύνδεση ή /και μέσω της αύξησης του τέλους τερματισμού διεθνών κλήσεων.
58. Ο έλεγχος συμπίεσης περιθωρίου δεν καταλήγει σε αρνητικό περιθώριο, λαμβάνοντας υπόψη ότι πρέπει να διενεργηθεί στη σωστή κατάντη αγορά, δηλαδή σε όλες τις καρτοκινητές υπηρεσίες, σε όλη τη δέσμη των υπηρεσιών που προσφέρονται στους πελάτες και στα συνολικά έσοδα – έξοδα αυτής (πάγιες αρχές περί συνολικής προσέγγισης και αναπαραγωγιμότητας) και όχι σε κάθε μεμονωμένο προϊόν - συστατικό. Η εταιρεία Vodafone διεξήγαγε τεστ σε όλους τους συνδρομητές που πραγματοποιούν τουλάχιστον 3 κλήσεις προς Αλβανία το χρόνο, συμπεριέλαβε όλες τις υπηρεσίες που χρησιμοποιούνται από τους συνδρομητές αυτούς και το περιθώριο κέρδους βγαίνει θετικό.

59. Οι κλήσεις προς Αλβανία **δεν αποτελούν σημαντικό μερίδιο της λιανικής αγοράς** (0,92% της συνολικής κίνησης κινητής τηλεφωνίας της Vodafone, 3,33% των εσόδων της, συνδρομητές που πραγματοποιούν κλήσεις προς Αλβανία: 4,25% του συνόλου των συνδρομητών της Vodafone). Οι κλήσεις προς Αλβανία **δεν αποτελούν αγοραστικό κίνητρο** για τους καταναλωτές.
- 59.1 Η μέση ονομαστική τιμή λιανικής διαφέρει από την **πραγματική τιμή ανά λεπτό ομιλίας** που χρεώνεται στους πελάτες, γιατί **παραβλέπονται οι εξής παράγοντες**: α) συχνά τα πακέτα **δεν καταναλώνονται πλήρως**, β) η **ελάχιστη διάρκεια κλήσης** και βήμα χρέωσης, γ) η **διάρκεια του πακέτου**, μετά τη λήξη της οποίας δεν μπορούν να χρησιμοποιηθούν, ακόμα κι αν δεν έχουν χρησιμοποιηθεί πλήρως.
- 59.2 Ο τερματισμός κλήσεων στο δίκτυο της Vodafone Αλβανίας αποτελεί ασήμαντη εισροή για τη λιανική αγορά καρτοκινητής στην Ελλάδα, άρα δεν μπορεί να θεωρηθεί «σχετική αγορά» για τον έλεγχο συμπίεσης περιθωρίου.
- 59.3 Δεν **υπάρχει αιτιώδης συνάφεια μεταξύ χρέωσης τερματισμού και της συνολικής κερδοφορίας ενός ΕΑΠ** στην αγορά καρτοκινητής, αλλά η σχέση τους είναι πολύ επουσιώδης και ασήμαντη. Τυχόν **προωθητικές ενέργειες** που συμπεριλαμβάνουν, πέραν των άλλων, και λεπτά ομιλίας προς Αλβανία δεν αποδεικνύουν ότι οι κλήσεις προς Αλβανία αποτελούν διακριτή αγορά, καθώς **οι συνδρομητές χρησιμοποιούν ένα φάσμα υπηρεσιών**, και δεν μπορούν να χρησιμοποιήσουν τα πακέτα μόνο για κλήσεις προς Αλβανία. Οι **μικρής διάρκειας** προσφορές αυτές **δεν μπορούν να επιφέρουν αντι-ανταγωνιστικές επιπτώσεις** στην αγορά.
- 59.4 **Δεν είναι πιθανή η ύπαρξη αντι-ανταγωνιστικών επιπτώσεων, γιατί:**
- 59.4.1 Το πρόγραμμα Q της WIND εξακολουθεί να είναι το **δεύτερο πιο δημοφιλές** πρόγραμμα καρτοκινητής ανάμεσα στους Αλβανική εθνικότητας πελάτες στην Ελλάδα
- 59.4.2 Η Vodafone Ελλάδας: α) **δεν κατέχει ηγετική ούτε δεσπόζουσα θέση**, β) **το περιθώριο κέρδους της** όσον αφορά τους πελάτες που πραγματοποιούν κλήσεις προς Αλβανία τρεις (3) φορές καθ' έτος τουλάχιστον είναι **θετικό**, άρα η υπό κρίση τιμολογιακή συμπεριφορά δεν έχει οδηγήσει σε επιζήμια αποτελέσματα. Η WIND χάνει κυρίως από ΟΤΤ.
- 59.4.3 Ο τερματισμός διεθνών κλήσεων **δεν αποτελεί σημαντική εισροή**, ικανή να επιφέρει επιπτώσεις αποκλεισμού.
- 60** Η Vodafone Ελλάδας δεν έχει εμπλακεί σε ληστρική τιμολόγηση αφού **δεν κατέχει δεσπόζουσα θέση** σε επίπεδο λιανικής αγοράς, ατομικά ή συλλογικά, ενώ το **περιθώριο κέρδους** της είναι **θετικό**.

II.3 ΚΥΡΙΑ ΣΗΜΕΙΑ ΙΣΧΥΡΙΣΜΩΝ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ COSMOTE

- 61 Η Cosmote θεωρεί ομοίως όλως αδόκιμο τον ορισμό των σχετικών αγορών και αστήρικτη τη θεωρία περί συλλογικής δεσπόζουσας θέσης και δη σιωπηρής συμπαίγνιας (η οποία άλλωστε, όπως υποστηρίζει, εγκαταλείφθηκε πανηγυρικά κατά την ακροαματική διαδικασία³). Υποστηρίζει ότι υφίσταται παντελής έλλειψη θεωρίας αντι-ανταγωνιστικής βλάβης (theory of

³ Για τη συλλογική δεσπόζουσα θέση, ως επικουρικός συλλογισμό, αφιερώθηκαν 30 σελίδες της Καταγγελίας, ενώ για την ατομική δεσπόζουσα θέση αφιερώθηκαν 2 σελίδες.

harm), καθώς και ότι η κατηγορία περί ληστρικής υποτιμολόγησης εγκαταλείφθηκε από την καταγγέλουσα κατά την ακρόαση.

- 62 Υποστηρίζει ότι η καταγγέλουσα ξεκινά την παρουσίαση των ισχυρισμών της από το 2012 και **αποφεύγει την αναφορά στην προγενέστερη κατάσταση** του ανταγωνισμού, παραθέτοντας **μόνο επιλεκτικά γεγονότα, ενώ ο ανταγωνισμός** όσον αφορά τα διαθέσιμα πακέτα ή/και επιπρόσθετα πακέτα προνομιακών κλήσεων προς το εξωτερικό **ήταν και παραμένει έντονος. Αντίθετα** το μέγεθος των κλήσεων προς Αλβανία για την ορθώς ορισμένη αγορά λιανικής είναι **αμελητέο**, γιατί οι κλήσεις προς Αλβανία και ο τερματισμός τους αποτελούν **εντελώς ασήμαντη εισροή** για τον ανταγωνισμό στην αγορά λιανικής και **δεν θα μπορούσαν ποτέ να αποκλείσουν** την WIND από την σχετική αγορά.
- 63 Παρουσιάζει τα παρακάτω στοιχεία προς επίρρωση του ως άνω ισχυρισμού της:
- 63.1 Τα έσοδα της Cosmote από τις κλήσεις προς δίκτυα κινητής στην Αλβανία αντιπροσώπευαν το 2012 μόνο το 0,87% του συνολικού κύκλου εργασιών της αγοράς λιανικής, ενώ το έτος 2015 η κίνηση σε λεπτά προς αλβανικά κινητά αντιπροσώπευε μόλις το 0,2% της συνολικής κίνησης σε λεπτά.
- 63.2 Τα έσοδα από το σύνολο των υπηρεσιών κινητής τηλεφωνίας που χρησιμοποιούν όσοι συνδρομητές καλούν στην Αλβανία ανήλθαν σε 5% των συνολικών εσόδων για το 2016.
- 63.3 Η συνολική εξερχόμενη κίνηση των συνδρομητών που καλούν προς Αλβανία ανέρχεται σε 5-6% της συνολικής εξερχόμενης κίνησης της Cosmote, το διάστημα 2012-2015.
- 63.4 Διαπιστώνεται **μεγάλη αφομοίωση των Αλβανών υπηκόων στην Ελλάδα**, ώστε ενδιαφέρονται περισσότερο για εθνικές κλήσεις (το 95% του συνολικού χρόνου ομιλίας των συνδρομητών που κάλεσαν έστω μια φορά προς Αλβανία αφορούσαν εθνικές κλήσεις), ενώ **η τιμή των κλήσεων προς Αλβανία είναι 5^η σε σημασία ως προς την επιλογή παρόχου**.
- 63.5 **Δεν** πρέπει να συνυπολογίζονται οι κλήσεις μέσω τηλεπικοινωνιακών συστημάτων “Fixed Cellular Terminals (FCTs)”.
- 63.6 Το πρόγραμμα **Q** της καταγγέλουσας συνεχίζει να είναι το **2^ο δημοφιλέστερο πρόγραμμα εντός της αλβανόφωνης κοινότητας**, ώστε δεν αποδείχθηκε ουδέν αντιανταγωνιστικό αποτέλεσμα.

➤ ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΣΧΕΤΙΚΗΣ ΑΓΟΡΑΣ από την Cosmote

A. ΑΝΑΝΤΗ ΑΓΟΡΑ ΧΟΝΔΡΙΚΗΣ

- 64 Δεν υφίσταται νομολογιακό προηγούμενο που να υποστηρίζει τους ισχυρισμούς της καταγγέλουσας για τον ορισμό της ανάντη αγοράς. Σύμφωνα με την Cosmote οι οδηγίες και κατευθυντήριες γραμμές που προβάλλει η καταγγέλουσα αναφέρονται σε **ex ante** ρύθμιση της αγοράς και αφορούν σε **εθνικές κλήσεις**, όχι διεθνείς.
- 65 Οι Αλβανοί συνδρομητές στην Ελλάδα πραγματοποιούν **μέσω κινητής τηλεφωνίας το 77%** των **εθνικών** τους κλήσεων και το 40% των **διεθνών** τους κλήσεων. Άρα η νομολογία για εθνικές δεν μπορεί να εφαρμοστεί στις διεθνείς, **αφού υφίσταται μεγάλη απόκλιση**. Σύμφωνα

με την OFCOM: **εναλλακτικοί δίαυλοι τερματισμού κλήσεων πρέπει να ληφθούν υπόψη για τον ορισμό της χονδρικής αγοράς**

66 Τα τέλη τερματισμού κλήσεων αποτελούν μόνο ένα μικρό κομμάτι του υποκείμενου κόστους της τελικής τιμής πραγματοποίησης κλήσεων, ενώ είναι ακόμα μικρότερο αν συγκριθεί με το σύνολο των παρεχόμενων υπηρεσιών. Σε περίπτωση αύξησης της λιανικής τιμής κλήσεων προς Αλβανία από οποιονδήποτε πάροχο κινητής, οι συνδρομητές θα μετακινηθούν **προς άλλες μορφές επικοινωνίας και όχι προς άλλους παρόχους**. Η ισχυρή ανταγωνιστική πίεση που ασκείται από την κατάντη αγορά, λόγω των διάφορων υποκατάστατων (συνήθως δωρεάν), **οδηγεί σε διεύρυνση της ανάντη αγοράς**. Οι αλλοδαποί συνδρομητές συνδέονται στο διαδίκτυο με κύριο στόχο να επικοινωνήσουν, οι κλήσεις μέσω κινητής τηλεφωνίας μειώνονται. Η καταγγέλλουσα χρησιμοποιεί ήδη τις εγχώριες δυνατότητες arbitrage ώστε να συνδέεται με την Vodafone Αλβανίας, άρα υπάρχουν εναλλακτικοί τρόποι υποκατάστασης τερματισμού.

B. Η ΚΑΤΑΝΤΗ ΑΓΟΡΑ ΛΙΑΝΙΚΗΣ

67 Για εφαρμογή των διατάξεων ανταγωνισμού επιβάλλεται ο προσδιορισμός της αγοράς στην οποία εκδηλώνεται το **πρόβλημα ανταγωνισμού και οι επιπτώσεις**, ενώ για τη διαπίστωση παράβασης ή μη κρίσιμο στοιχείο είναι οι **ιδιαίτερες συνθήκες** της εκάστοτε αγοράς. Η Cosmote δεν αντιλαμβάνεται να έχει προσδιορισθεί από την καταγγέλλουσα ποιας αγοράς αποτελούν οι αλβανόφωνοι συνδρομητές σημαντικό τμήμα.

68 **Ο ορθός ορισμός της κατάντη αγοράς είναι η συνολική αγορά παροχής υπηρεσιών κινητής τηλεφωνίας**. Αν ακολουθηθεί αυτός ο ορισμός, δεν μπορούν να στοιχειοθετηθούν, πραγματικά ή δυνητικά, αποτελέσματα εκτοπισμού λόγω του **επουσιώδους μεγέθους και σημασίας για την ανταγωνιστική θέση των εταιρειών λιανικής στην Ελλάδα**.

69 **Δεν υφίσταται κανένα προηγούμενο** για τον ορισμό που προτείνει η καταγγέλλουσα ενώ η Ευρωπαϊκή Επιτροπή πάντα προσδιορίζει τη σχετική αγορά μόνο με βάση το **σύνολο των σχετικών υπηρεσιών λιανικής**, μη προβαίνοντας ούτε καν σε διαχωρισμό μεταξύ καρτοκινητής και συμβολαίων.

70 **Θεωρεί ότι πρόκειται για ένα «Σύμπλεγμα» υπηρεσιών» που αγοράζονται όλες μαζί από τον καταναλωτή.**

71 Η Cosmote δεν θεωρεί τους αλβανόφωνους συνδρομητές ως ξεχωριστή αγορά:

71.1 τα πακέτα της δεν προσφέρουν μόνο κλήσεις προς Αλβανία, αλλά και προς άλλες χώρες, το ίδιο και η καταγγέλλουσα, διαθέτει πακέτα για πολλές χώρες

71.2 το γεγονός ότι κάποιες προωθητικές ενέργειες αφορούν μια συγκεκριμένη πληθυσμιακή ομάδα δεν σημαίνει ότι αυτή θεωρείται ξεχωριστή αγορά (π.χ. φοιτητές).

71.3 οι εν λόγω κλήσεις δεν είναι ξεχωριστή και αυθύπαρκτη υπηρεσία, αλλά τμήμα της δέσμης, ενώ ο **ανταγωνισμός αναπτύσσεται στα πλαίσια ολόκληρης της δέσμης**.

71.4 Οι αλβανόφωνοι διενεργούν **πολύ περισσότερες εθνικές κλήσεις** (και αντίστοιχα λεπτά). Βασικότερο κριτήριο για επιλογή παρόχου είναι **η τιμή των εθνικών κλήσεων, έχουν δε πλήρως αφομοιωθεί και διαθέτουν τις ίδιες καταναλωτικές συνήθειες με τους Έλληνες**.

➤ ΠΕΡΙ ΔΕΣΠΟΖΟΥΣΑΣ ΘΕΣΗΣ

72 **Δεν υφίσταται συλλογική ούτε ατομική δεσπόζουσα θέση** της Cosmote **στην κατάντη αγορά**, ήδη από τα λεγόμενα της WIND.

73 **Δεν υφίσταται δεσπόζουσα θέση στην ανάντη αγορά**, γιατί αυτή η αγορά είναι πιο διευρυμένη, οι Καταγγελλόμενες δεν μπορούν να δρουν ανεξάρτητα από τους πελάτες και ανταγωνιστές τους, αλλά αντίθετα υπάρχει αλληλεξάρτηση καθώς η μία έχει ανάγκη την άλλη.

74 Δεν υφίσταται συμπίεση περιθωρίου:

74.1 Η συμπίεση περιθωρίου **δεν προϋποθέτει την πώληση κάτω του κόστους** και δεν ταυτίζεται με τη ληστρική υποτιμολόγηση. Η προσφορά προϊόντων/υπηρεσιών κάτω του κόστους από μόνη της δεν αποτελεί παραβίαση.

74.2 Οι εν λόγω πρακτικές πρέπει να τείνουν ή να είναι ικανές για αντιανταγωνιστικά αποτελέσματα αποκλεισμού υπό τις εκάστοτε συνθήκες. Η WIND δεν κατάφερε να αποδείξει την επέλευση πραγματικών ή δυνητικών αποτελεσμάτων. Η θεωρία των «σωρευτικών αποτελεσμάτων» δεν εφαρμόζεται στο 102 αλλά στο 101 ΣΛΕΕ.

74.3 Πρέπει να επηρεάζεται η ανταγωνιστική θέση των ανταγωνιστών, για να θεωρηθεί μια τιμολογιακή πρακτική ως πρακτική αποκλεισμού, πρέπει **να δυσχεραίνει την είσοδο στην αγορά** και να είναι **σοβαρή**, να μπορεί πραγματικά **να αποκλείσει έναν εναλλακτικό πάροχο**.

74.4 **Η σημασία των κλήσεων προς Αλβανία είναι εντελώς αμελητέα, άρα:**

74.4.1 **δεν** μπορεί να θεωρηθεί ότι η δυνατότητα τερματισμού φωνητικών κλήσεων στο δίκτυο της Telekom Albania αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση/εισροή για τη δραστηριοποίηση της WIND ως παρόχου υπηρεσιών κινητής σε επίπεδο λιανικής

74.4.2 δεν μπορούν αντικειμενικά να έχουν κανένα αποτέλεσμα οι κλήσεις αυτές για την κατάντη αγορά και για τη θέση των τριών ανταγωνιστριών

74.5 Δεν υπάρχουν (ούτε δυνητικά) αποτελέσματα αποκλεισμού:

74.5.1 **Εντελώς** αμελητέο το μέγεθος των κλήσεων προς αλβανικά κινητά στην ορθώς καθορισμένη λιανική αγορά. Για τους υπολογισμούς της η Cosmote συμπεριέλαβε όσους συνδρομητές κάλεσαν τουλάχιστον μια φορά προς Αλβανία για να μην αφήσει κανέναν απ' έξω, αλλά δεν έκανε τεστ συμπίεσης.

74.5.2 Οι **κλήσεις** προς αλβανικά κινητά αντιπροσώπευαν το 2015 το 0,67% του συνολικού κύκλου εργασιών, 0,2% της συνολικής κίνησης σε λεπτά.

74.5.3 Οι **Αλβανοί** μετανάστες που χρησιμοποιούν τα επιπρόσθετα πακέτα κλήσεων προς αλβανικά κινητά είναι λίγοι και **δεν αποτελούν «σημείο εισόδου» (entry point)** για την όλη αγορά κινητής.

74.5.4 Το 2016, μόνο ένα 10% των συνδρομητών της Cosmote πραγματοποίησαν κλήσεις προς Αλβανία. Τα έσοδα των συνδρομητών αυτών από το σύνολο των υπηρεσιών κινητής που χρησιμοποιούν ανέρχεται σε 5% των συνολικών εσόδων κινητής.

- 74.5.5 Το βασικό κίνητρο στην επιλογή παρόχου είναι οι τιμές **για τις εθνικές κλήσεις**.
- 74.5.6 Τα τέλη τερματισμού κλήσεων αποτελούν ένα πολύ μικρό τμήμα του κόστους της τελικής τιμής κλήσης, σε σχέση με τα συνολικά λειτουργικά έξοδα του παρόχου. π.χ. 2012-2017: τα αλβανικά τέλη τερματισμού κλήσεων αντιπροσωπεύουν 0,5 – 1,5% των συνολικών λειτουργικών εξόδων κινήτης της Cosmote. Άρα δεν στέκει μια θεωρία αντιανταγωνιστικής βλάβης (theory of harm).
- 74.5.7 Το μερίδιο αγοράς της καταγγέλλουσας παραμένει αμετάβλητο και πάντα βρίσκεται 2η η Q ανάμεσα στους αλβανόφωνους συνδρομητές.
- 74.5.8 Τα στοιχεία υπολογίζονται για την Cosmote και δεν έχει σημασία αν η WIND διαφέρει σε κάποια από αυτά, γιατί εξετάζεται σύμφωνα με την αρχή του «εξίσου ανταποδοτικού ανταγωνιστή/παρόχου». Άρα η συμπεριφορά της υποτιθέμενα δεσπόζουσας επιχείρησης οφείλει να κρίνεται με βάση τα μεγέθη και στοιχεία της ίδιας της δεσπόζουσας επιχείρησης. Αν ήταν κρίσιμα τα στοιχεία της WIND θα υπονομευόταν η αρχή της ασφάλειας δικαίου, αφού η Cosmote δεν θα μπορούσε να τα γνωρίζει.
- 75 Σύμφωνα με την Cosmote το τεστ συμπίεσης περιθωρίου είναι περιττό με δεδομένο ότι δεν υπάρχει ούτε θα μπορούσε να υπάρξει κανένα αντιανταγωνιστικό αποτέλεσμα, ενώ παράλληλα οι κλήσεις προς Αλβανία δεν **αποτελούν ξεχωριστή αγορά**, παρά μόνο **αμελητέο τμήμα** της ευρύτερης αγοράς κινήτης τηλεφωνίας, όχι «σημείο εισόδου» στην αγορά αυτή.
- 76 Πρέπει να ληφθούν υπόψη τα έσοδα από όλες τις υπηρεσίες κινήτης της Cosmote και να αντιπαραβληθούν με τα αντίστοιχα κόστη και όχι μόνο με τα τέλη τερματισμού κλήσεων προς την Telekom Albania. Ο διαχωρισμός στην υπόθεση Deutsche Telekom έγινε κατ' επιταγή της αρχής της αναδιάρθρωσης των τιμολογίων, αφού υπήρχαν διακριτές υπηρεσίες. Η πραγματοποίηση κλήσεων προς Αλβανία δεν αποτελεί διακριτή υπηρεσία από τις υπόλοιπες υπηρεσίες φωνητικών κλήσεων που προσφέρει κάθε πάροχος στους καταναλωτές. Σε αντίθεση με την υπόθεση Deutsche Telekom, η WIND δραστηριοποιείται στην παροχή των ίδιων υπηρεσιών κινήτης με την Cosmote, άρα έχει τις ίδιες δυνατότητες εφαρμογής του μεικτού υπολογισμού των διαφόρων πηγών εσόδων, από τις δέσμες υπηρεσιών που προσφέρει. **Απαιτείται σύγκριση του συνολικού εισοδήματος που αποφέρουν οι συνδρομητές του κάθε παρόχου με τα συνολικά κόστη**. Η λειτουργική σχέση μεταξύ του τερματισμού κλήσεων και της έναρξης κλήσεων δεν δικαιολογεί αποκλίσεις από την πάγια πρακτική εφαρμογής του τεστ συμπίεσης, το οποίο περιλαμβάνει τη λήψη υπόψη **όλων των εσόδων της κυρίαρχης στη σχετική αγορά επιχείρησης**. Η παροχή υπηρεσιών τερματισμού κλήσεων στο δίκτυο της Telekom Albania δεν είναι η **μόνη αναγκαία εισροή ώστε η WIND να παρέχει τις υπηρεσίες της, αλλά μία μόνο από τις πολλές εισροές τις οποίες κάποιος πάροχος χρειάζεται να αποκτήσει ώστε να αρχίσει να παρέχει υπηρεσίες κινήτης στους συγκεκριμένους συνδρομητές**.
- 77 **Η είσοδος νέων ανταγωνιστών δεν εμποδίζεται ούτε καθίσταται αδύνατη λόγω των περιθωρίων κέρδους των κλήσεων που τερματίζουν στην Αλβανία.**
- 78 Πουθενά αλλού δεν έχει υπάρξει τέτοια υπόθεση ανταγωνισμού, ενώ σε κάθε περίπτωση η Cosmote δεν ασκεί επιρροή στην Telekom Albania.

III. ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ - ΕΦΑΡΜΟΣΤΕΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ

III.1 Διαχρονικό Δίκαιο

- 79 Βάσει των αρχών που διέπουν τη διαχρονική εφαρμογή του δικαίου, καθώς και βάσει των αρχών της ασφάλειας δικαίου και της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης, εφαρμοστέες είναι οι διατάξεις ουσιαστικού δικαίου οι οποίες ίσχυαν κατά τον χρόνο επελεύσεως των γεγονότων που συνιστούν την υπό διερεύνηση παράβαση, χωρίς να έχει σημασία ο χρόνος κατά τον οποίο εφαρμόζονται οι σχετικές διατάξεις και επιβάλλονται οι σχετικές κυρώσεις.

III.2 Αναφορικά με την Αρμοδιότητα της ΕΕΤΤ

- 80 Σύμφωνα με το (ισχύον κατά το χρόνο των πραγματικών περιστατικών της ακρόασης, καθώς και της διεξαχθείσας προφορικής διαδικασίας) άρθρο 12 του Νόμου 4070/2012, η ΕΕΤΤ είναι αρμόδια να:

«μεριμνά για την τήρηση της νομοθεσία περί ηλεκτρονικών επικοινωνιών και ταχυδρομικών υπηρεσιών και (να) εφαρμόζει τις διατάξεις του ν. 3959/2011 (Α 93) σε σχέση με την άσκηση των δραστηριοτήτων των επιχειρήσεων ηλεκτρονικών επικοινωνιών, καθώς και τις διατάξεις των άρθρων 101 και 102 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ενοποιημένη Απόδοση), καθώς και τον Κανονισμό 1/2003/ΕΚ (L 001)» (άρθρο 12 στοιχείο στ),

«διενεργεί ακρόασεις για τη διαπίστωση παραβάσεων διατάξεων του παρόντος νόμου, καθώς και για κάθε άλλη περίπτωση, για την οποία ρητά δίδεται σχετική αρμοδιότητα με τον παρόντα νόμο» (άρθρο 12 στοιχείο η),

«ζητά με αιτιολογημένο αίτημά της και στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων της από τις επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών, καθώς και από τα φυσικά ή νομικά πρόσωπα που δραστηριοποιούνται στον τομέα του ραδιοεξοπλισμού και τηλεπικοινωνιακού τερματικού εξοπλισμού, κάθε πληροφορία τεχνικού, χρηματοοικονομικού και νομικού περιεχομένου που απαιτείται για να διασφαλίζεται η συμμόρφωση προς τις διατάξεις του παρόντος νόμου, τις κανονιστικές της αποφάσεις και τους όρους της αδειάς τους. [...]» (άρθρο 12 στοιχείο ιστ, εδάφιο 1),

«απευθύνει οδηγίες και συστάσεις, επιβάλλει κατ' αποκλειστικότητα πρόστιμα και λοιπές διοικητικές κυρώσεις, σε εταιρείες που δραστηριοποιούνται στους τομείς ηλεκτρονικών επικοινωνιών σύμφωνα με την κείμενη νομοθεσία, συμπεριλαμβανομένων των ποινών και κυρώσεων που προβλέπονται στο ν. 3959/2011 (Α 93') και παραπέμπει τους παραβάτες στις αρμόδιες δικαστικές αρχές». (άρθρο 12 στοιχείο λδ)

- 81 Οι ως άνω αρμοδιότητες διατηρούνται αυτούσιες και με το νέο Ν.4727/2020 (Α' 184), «Ψηφιακή Διακυβέρνηση (Ενσωμάτωση στην Ελληνική Νομοθεσία της Οδηγίας (ΕΕ) 2016/2102 και της Οδηγίας (ΕΕ) 2019/1024) - Ηλεκτρονικές Επικοινωνίες (Ενσωμάτωση στο Ελληνικό Δίκαιο της Οδηγίας (ΕΕ) 2018/1972) και άλλες διατάξεις» με τον οποίο ενσωματώθηκε στο ελληνικό δίκαιο, μεταξύ άλλων, η Οδηγία (ΕΕ) 2018/1972 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 11ης Δεκεμβρίου 2018, για τη θέσπιση του Ευρωπαϊκού Κώδικα Ηλεκτρονικών Επικοινωνιών (L 321) το άρθρο 113 παρ. 2 του οποίου προβλέπει την αρμοδιότητα της ΕΕΤΤ όπως: «[...] β) Εποπτεύει και ελέγχει τους παρόχους δικτύων και υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών και επιβάλλει τις σχετικές κυρώσεις. στ) Μεριμνά για

την τήρηση της νομοθεσίας περί ηλεκτρονικών επικοινωνιών και ταχυδρομικών υπηρεσιών και εφαρμόζει τις διατάξεις του ν. 3959/2011 (Α' 93), σε σχέση με την άσκηση των δραστηριοτήτων των επιχειρήσεων ηλεκτρονικών επικοινωνιών, καθώς και τις διατάξεις των άρθρων 101 και 102 της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ε.Ε (C 202/2016), καθώς και τον Κανονισμό 1/2003/ΕΚ του Συμβουλίου, της 16ης Δεκεμβρίου 2002, για την εφαρμογή των κανόνων ανταγωνισμού που προβλέπονται στα άρθρα 81 και 82 της συνθήκης (L 1). Η ΕΕΕΤΤ δύναται να ζητά τη συνδρομή της Επιτροπής Ανταγωνισμού σε όσες περιπτώσεις κρίνει αναγκαίο. [...]

κη) Απευθύνει Οδηγίες και συστάσεις, επιβάλλει κατ' αποκλειστικότητα πρόστιμα και λοιπές διοικητικές κυρώσεις σε εταιρείες που δραστηριοποιούνται στους τομείς ηλεκτρονικών επικοινωνιών σύμφωνα με την κείμενη νομοθεσία, συμπεριλαμβανομένων των ποινών και κυρώσεων, που προβλέπονται στον ν. 3959/2011 και παραπέμπει τους παραβάτες στις δικαστικές αρχές.»

- 82 Εν προκειμένω, η αρμοδιότητα της ΕΕΤΤ για τη διερεύνηση της ως άνω καταγγελίας απορρέει από τις ανωτέρω αναφερόμενες περ. β) στ) και κη) του άρθρου 113 παρ. 2 του Ν.4727/2020.

III.3 ΑΡΘΡΟ 2 Ν. 3959/2011

- 83 Σύμφωνα με το άρθρο 2 του ν. 3959/2011: «Απαγορεύεται από μία ή περισσότερες επιχειρήσεις η καταχρηστική εκμετάλλευση της δεσπόζουσας θέσης στο σύνολο ή μέρος της αγοράς της χώρας...». Επομένως, προϋποθέσεις για την εφαρμογή της εν λόγω απαγορευτικής διάταξης είναι η κατοχή δεσπόζουσας θέσης από επιχείρηση στο σύνολο ή μέρος της αγοράς, και η καταχρηστική εκμετάλλευση αυτής. Αντίστοιχες είναι και οι βασικές προϋποθέσεις που τάσσονται από τον ενωσιακό νομοθέτη για την εφαρμογή του άρθρου 102 ΣΛΕΕ.

- 84 Τόσο οι διατάξεις του άρθρου 2 του ν. 3959/2011, όσο και του άρθρου 102 ΣΛΕΕ δεν απαγορεύουν την κατοχή ή απόκτηση δεσπόζουσας θέσης, αλλά την καταχρηστική εκμετάλλευση αυτής. Η έννοια της τελευταίας δεν ορίζεται στις ως άνω διατάξεις, οι οποίες περιορίζονται στην ενδεικτική απαρίθμηση ορισμένων μορφών κατάχρησης από επιχείρηση που κατέχει δεσπόζουσα θέση, η οποία απαγορεύεται ρητώς από το νόμο. Σκοπός, όμως, των διατάξεων αυτών είναι αφενός η προστασία του συστήματος της ελεύθερης αγοράς, αφετέρου η προστασία της οικονομικής ελευθερίας των τρίτων [βλ. ενδεικτικά ΔΕφΑθ 2116/2004, σκ. 8 και νομολογία στην οποία παραπέμπει]. Ειδικότερα, οι σχετικές διατάξεις δεν στοχεύουν μόνο στην πρόληψη πρακτικών που μπορούν να προκαλέσουν βλάβη σε πελάτες κατά άμεσο τρόπο, αλλά και στην πρόληψη πρακτικών που είναι επιζήμιες για αυτούς λόγω των επιπτώσεών τους στην ανταγωνιστική διάρθρωση της αγοράς, και οι οποίες, βραχυπρόθεσμα, μπορεί ακόμη και να εμφανίζονται ότι συνεπάγονται ορισμένα πλεονεκτήματα για τους πελάτες. Πρακτικές αποκλεισμού που αποσκοπούν στο να εμποδίσουν την πρόσβαση σε πελάτες και να παρεμποδίσουν, έτσι, τον υφιστάμενο ανταγωνισμό ή την ανάπτυξη νέου ανταγωνισμού, έχουν πολλάκις χαρακτηριστεί ως κατάχρηση της δεσπόζουσας θέσης από τα εθνικά και ενωσιακά δικαστήρια.

- 85 Η έννοια της καταχρηστικής εκμετάλλευσης έχει αντικειμενικό χαρακτήρα, καταλαμβάνει δε τη συμπεριφορά δεσπόζουσας επιχείρησης η οποία είναι σε θέση να επηρεάσει τη δομή μιας αγοράς όπου, λόγω ακριβώς της ύπαρξης της εν λόγω επιχείρησης, ο βαθμός του ανταγωνισμού είναι ήδη μειωμένος και η οποία έχει ως συνέπεια την παρεμπόδιση της διατήρησης του υφιστάμενου ακόμα στην αγορά επιπέδου ανταγωνισμού ή της ανάπτυξής του, με την προσφυγή σε μέσα διαφορετικά εκείνων που διέπουν το φυσιολογικό ανταγωνισμό επί των προϊόντων ή υπηρεσιών βάσει των παροχών των επιχειρηματιών [βλ. ενδεικτικά ΔΕφΑθ

2265/2010, σκ. 34 και ΔΕφΑθ2116/2004, σκ. 8, καθώς και αποφάσεις ΔΕΕ C-85/76 Hoffmann-La Roche κατά Επιτροπής Συλλ. 1979 σελ. 461, σκ. 91, ΔΕΕ C-322/81 Michelin κατά Επιτροπής Συλλ. 1983 σελ. 3461, σκ. 70, ΔΕΕ C-62/86 ΑΚΖΟ κατά Επιτροπής Συλλ. 1991 σελ. Ι-3359, σκ. 69, ΓενΔΕΕ T-65/89 BPB Industries Plc & British Gypsum Ltd κατά Επιτροπής Συλλ. 1993 σελ. ΙΙ-389, σκ. 67, ΓενΔΕΕ T- 219/99 British Airways plc κατά Επιτροπής Συλλ. 2003 σελ. ΙΙ-5917, σκ. 241].

- 86 Ως εκ τούτου, η συμπεριφορά μίας επιχείρησης με δεσπόζουσα θέση δύναται να θεωρηθεί καταχρηστική ανεξάρτητα από την υπαιτιότητα ή μη της δεσπόζουσας επιχείρησης [βλ. αποφάσεις ΓενΔΕΕ T-219/99 British Airways plc κατά Επιτροπής Συλλ. 2003 σελ. ΙΙ-5917, σκ. 243, ΓενΔΕΕ T-65/89 BPB Industries Plc & British Gypsum Ltd κατά Επιτροπής Συλλ. 1993 σελ. ΙΙ-389, σκ. 69-70]. Επιπροσθέτως, παρότι η διαπίστωση της ύπαρξης δεσπόζουσας θέσης δεν συνεπάγεται καθεαυτή καμία μομφή έναντι της οικείας επιχειρήσεως, η επιχείρηση αυτή εντούτοις, ανεξάρτητα από τα αίτια δημιουργίας τέτοιας θέσεως, φέρει **ιδιαίτερη ευθύνη (special responsibility)** να μην βλάπτει με τη συμπεριφορά της την ύπαρξη πραγματικού και ανόθευτου ανταγωνισμού στην σχετική αγορά⁴.
- 87 Σημειωτέον ότι **αρκεί, αλλά και απαιτείται**, η συμπεριφορά αυτή να τείνει να περιορίσει τον ανταγωνισμό, ή με άλλα λόγια, να είναι ικανή / πρόσφορη ή να ενδέχεται να έχει τέτοιο αποτέλεσμα. Έτσι, για τη στοιχειοθέτηση της παράβασης των άρθρων 2 του ν. 3759/2011 και 102 ΣΛΕΕ δεν είναι αναγκαίο να αποδειχθεί ότι η καταχρηστική εκμετάλλευση της δεσπόζουσας θέσης επιχείρησης **επέφερε συγκεκριμένο αποτέλεσμα στις οικείες αγορές, αλλά αρκεί να αποδειχθεί ότι η καταχρηστική συμπεριφορά της είναι πρόσφορη στο να περιορίσει τον ανταγωνισμό, δηλαδή ότι αυτή ενδέχεται να έχει τέτοιο αποτέλεσμα, ανεξαρτήτως του αν αυτό δεν επήλθε τελικά** [βλ. ενδεικτικά ΔΕφΑθ 2116/2004, σκ. 8, καθώς και αποφάσεις ΓενΔΕΕ T-203/01 Michelin κατά Επιτροπής (Michelin ΙΙ) Συλλ. 2003 σελ. ΙΙ-4071, σκ. 239 και ΓενΔΕΕ T-219/99 British Airways plc κατά Επιτροπής Συλλ. 2003 σελ. ΙΙ-5917, σκ. 250, 293, 297, ΔΕΕ, απόφ. της 19ης Απριλίου 2012, Tomra Systems κ.λπ. κατά Επιτροπής, C-549/10 P, EU:C:2012:221, σκ. 68. Βλ., επίσης, αποφάσεις του ΓενΔικΕΕ, της 9ης Σεπτεμβρίου 2009, Clearstream κατά Επιτροπής, υπόθ. T-301/04, EU:T:2009:317, σκ. 144 και την εκεί παρατιθέμενη νομολογία και της 29ης Μαρτίου 2012, Telefónica και Telefónica de España κατά Επιτροπής, υπόθ. T-336/07, EU:T:2012:172, σκ. 268 και την εκεί παρατιθέμενη νομολογία]. (αναλυτικότερα στη συνέχεια)

IV. Η ΣΧΕΤΙΚΗ ΑΓΟΡΑ ΚΑΙ ΟΙ ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ

IV.1 Θεωρητική Προσέγγιση

- 88 Η εφαρμογή του άρθρου 2 του Ν.3959/2011 καθώς και του άρθρου 102 της ΣΛΕΕ προϋποθέτει την **ύπαρξη δεσπόζουσας θέσης, η οποία εξετάζεται σε συνάρτηση με μια συγκεκριμένη αγορά, εφεξής σχετική αγορά**. Με τον ορισμό της σχετικής αγοράς προσδιορίζονται τα όρια εντός των οποίων ασκείται ο ανταγωνισμός μεταξύ επιχειρήσεων. Βασικός στόχος είναι ο συστηματικός εντοπισμός των περιορισμών εκείνων που υφίσταται ο ανταγωνισμός στον οποίο υπόκεινται οι εμπλεκόμενες επιχειρήσεις. Ο ορισμός μιας αγοράς ενέχει προϊοντική και γεωγραφική διάσταση. Από την άποψη αυτή, ο ορισμός της αγοράς καθιστά δυνατό, μεταξύ άλλων, να υπολογιστούν τα μερίδια αγοράς, τα οποία προσφέρουν χρήσιμες πληροφορίες

⁴ Βλ., μεταξύ άλλων, υπόθ. 322/81, NV Nederlandsche Banden Industrie Michelin κατά Επιτροπής (Michelin Ι), Συλλ. 1983 σ. 3461, παρ. 57· υπόθ. T-83/91, Tetra Pak International SA κατά Επιτροπής (Tetra Pak ΙΙ), Συλλ. 1994 σ. ΙΙ-755, παρ. 114. Βλ. και Ανακοίνωση της Επιτροπής - Κατευθύνσεις σχετικά με τις προτεραιότητες της Επιτροπής κατά τον έλεγχο της εφαρμογής του άρθρου 82 της συνθήκης ΕΚ σε καταχρηστικές συμπεριφορές αποκλεισμού που υιοθετούν δεσπόζουσες επιχειρήσεις, ΕΕ 2009 C 45/7, παρ. 1.

σχετικά με τη δύναμη στην αγορά για την αξιολόγηση μιας δεσπόζουσας θέσης⁵. Έχει ως στόχο τον προσδιορισμό των πραγματικών ανταγωνιστών, οι οποίοι είναι σε θέση να επηρεάσουν τη συμπεριφορά των εμπλεκόμενων επιχειρήσεων και να τις εμποδίσουν να ενεργούν ανεξάρτητα από τις πιέσεις που επιβάλλει ο πραγματικός ανταγωνισμός. Κατά πάγια πρακτική και νομολογία η σχετική αγορά προϊόντων περιλαμβάνει το σύνολο των προϊόντων ή υπηρεσιών που θεωρούνται από τον καταναλωτή εναλλάξιμα ή δυνάμενα να υποκατασταθούν μεταξύ τους, λόγω των χαρακτηριστικών τους, της τιμής τους ή της σκοπούμενης χρήσης τους [βλ. ενδεικτικά Ανακοίνωση της Επιτροπής για τον ορισμό της σχετικής αγοράς (97/C 372/03), σημ. 7 και σχετική νομοθεσία στην οποία παραπέμπει]. Από οικονομική άποψη, για τον καθορισμό της αγοράς του σχετικού προϊόντος, η υποκατάσταση από την πλευρά της ζήτησης αποτελεί το πλέον άμεσο και αποτελεσματικό μέσο ελέγχου των προμηθευτών ενός δεδομένου προϊόντος, ιδίως όσον αφορά τις αποφάσεις τους για τον καθορισμό των τιμών. Από την άλλη πλευρά, οι περιορισμοί που προκύπτουν αναφορικά με τη δυνατότητα υποκατάστασης από την πλευρά της προσφοράς είναι, κατά κανόνα, λιγότερο άμεσοι και απαιτούν την ανάλυση και άλλων παραγόντων και, ως εκ τούτου, λαμβάνονται πρωτίστως υπόψη σε μεταγενέστερο στάδιο (δηλ. στο στάδιο της ουσιαστικής αξιολόγησης από την άποψη του ανταγωνισμού) [βλ. ενδεικτικά Ανακοίνωση της Επιτροπής για τον ορισμό της σχετικής αγοράς (97/C 372/03), σημ. 13-14, καθώς και ΓενΔΕΕ T-177/04 EasyJet κατά Επιτροπής, Συλλ. [2006], σελ. II-1931, σκ. 99].

- 89 Η σχετική αγορά στο πλαίσιο της οποίας πρέπει να εξετάζεται ένα συγκεκριμένο πρόβλημα όσον αφορά τον ανταγωνισμό προσδιορίζεται, συνεπώς, με τον συνδυασμό της αγοράς του σχετικού προϊόντος και της γεωγραφικής αγοράς⁶.
- 90 Κατά πάγια πρακτική και νομολογία, η οριοθέτηση της σχετικής αγοράς κάθε υπόθεσης βασίζεται σε μια πολύπλευρη προσέγγιση, λαμβανομένων υπόψη όλων των διαθέσιμων στοιχείων και αποδεικτικών μέσων που μπορεί να είναι χρήσιμα για την εκτίμηση της συγκεκριμένης περίπτωσης. Το ευρύ αυτό φάσμα στοιχείων δεν είναι ούτε προκαθορισμένο, ούτε εξαντλητικό, ούτε και δεσμευτικό. Σε κάποιες περιπτώσεις, ορισμένα στοιχεία μπορεί να έχουν καθοριστική σημασία για τον προσδιορισμό του βαθμού υποκατάστασης από την πλευρά της ζήτησης και της προσφοράς, λαμβανομένων ιδίως υπόψη των χαρακτηριστικών και των ιδιομορφιών του υπό εξέταση τομέα και προϊόντων ή υπηρεσιών · ωστόσο, σε άλλες περιπτώσεις, τα ίδια αυτά στοιχεία μπορεί να μην αξιολογούνται ως σημαντικά. Επομένως, η εκάστοτε αρχή ανταγωνισμού δεν χρησιμοποιεί, ούτε και δεσμεύεται να χρησιμοποιεί, αυστηρά μια σειρά πηγών πληροφοριών ή αποδεικτικών στοιχείων προκειμένου να προσδιορίσει τη σχετική αγορά [βλ. ενδεικτικά Ανακοίνωση της Επιτροπής για τον ορισμό της σχετικής αγοράς (97/C 372/03), σημ. 25]. Συναφώς, η εκάστοτε αρχή ανταγωνισμού δεν οφείλει να ακολουθεί προκαθορισμένη ή/και πάγια ιεράρχηση, ούτε και να διεξάγει κάθε φορά συγκεκριμένη ποιοτική, ποσοτική, τεχνική ή μη τεχνική ανάλυση, αλλά εκτιμά στο σύνολό τους τις διαπιστώσεις που προκύπτουν από το φάσμα των στοιχείων που έχει στη διάθεσή της, λαμβανομένου υπόψη του όλου οικονομικού πλαισίου [βλ. ενδεικτικά ΔΕΕ C - 333/94 P, Tetra Pak κατά Επιτροπής, Συλλ. [1996], σελ. I-5951, σκ. 10, ΓενΔΕΕ T-342/99 Airtours κατά Επιτροπής, Συλλ. [2002], σελ. II-2585, σκ. 20, καθώς και Εφετειακό Δικαστήριο Ανταγωνισμού Ηνωμένου Βασιλείου 1005/1/1/01, Aberdeen Journals κατά OFT [2002], σκ. 96-97]. Εν τέλει, η σχετική εκτίμηση της Επιτροπής και η παρατιθέμενη αιτιολόγησή της αποτελούν αντικείμενο του ασκούμενου από τα διοικητικά δικαστήρια ελέγχου των αποφάσεών της [βλ. και ΕπΑντ Tasty Foods, παρ. 67].

⁵ Ανακοίνωση της Επιτροπής για τον ορισμό της σχετικής αγοράς (97/C 372/03), σημ. 2

⁶ οπ.π., σημ. 7-9

Ανταγωνιστικοί Περιορισμοί

- 91 Τρεις είναι κυρίως οι περιορισμοί στους οποίους υπόκεινται οι επιχειρήσεις λόγω του ανταγωνισμού: **δυνατότητα υποκατάστασης από την πλευρά της ζήτησης, δυνατότητα υποκατάστασης στο επίπεδο της προσφοράς και δυνητικός ανταγωνισμός**. Από οικονομική άποψη, για τον καθορισμό της αγοράς του σχετικού προϊόντος, η υποκατάσταση από την πλευρά της ζήτησης αποτελεί το πλέον άμεσο και αποτελεσματικό μέσο ελέγχου των προμηθευτών ενός δεδομένου προϊόντος, ιδίως όσον αφορά τις αποφάσεις τους για τον καθορισμό των τιμών. Βασικά, ο καθορισμός της αγοράς συνίσταται στον εντοπισμό των πραγματικών εναλλακτικών πηγών προμήθειας για τους πελάτες των εν λόγω επιχειρήσεων, τόσο από την άποψη των προϊόντων ή των υπηρεσιών όσο και από την άποψη της γεωγραφικής θέσης των προμηθευτών. Οι περιορισμοί που προκύπτουν αναφορικά με τη δυνατότητα υποκατάστασης από την πλευρά της προσφοράς είναι, κατά κανόνα, λιγότερο άμεσοι και απαιτούν την ανάλυση και άλλων παραγόντων. Ως εκ τούτου, οι περιορισμοί αυτοί λαμβάνονται υπόψη στο στάδιο αξιολόγησης της ανάλυσης από την άποψη του ανταγωνισμού⁷.

Υποκατάσταση από την πλευρά της Ζήτησης

- 92 Η εκτίμηση της υποκατάστασης από την πλευρά της ζήτησης συνεπάγεται καθορισμό του φάσματος των προϊόντων που ο καταναλωτής θεωρεί ως υποκατάστατα. Ένας τρόπος πραγματοποίησης του καθορισμού αυτού μπορεί να θεωρηθεί ως ένα διανοητικό πείραμα, στο πλαίσιο του οποίου υποθέτουμε μια μικρή αλλά διαρκή αύξηση των σχετικών τιμών και αξιολογούμε τις πιθανές αντιδράσεις των πελατών. Ο ορισμός της αγοράς γίνεται κυρίως βάσει των τιμών για πρακτικούς λόγους και, πιο συγκεκριμένα, βάσει της υποκατάστασης από την πλευρά της ζήτησης την οποία ενδέχεται να επιφέρουν οι μικρές αλλά διαρκείς μεταβολές των σχετικών τιμών. Η μέθοδος αυτή εξασφαλίζει σαφείς ενδείξεις όσον αφορά τα στοιχεία που είναι χρήσιμα για τον ορισμό των αγορών. Η προσέγγιση αυτή επιτρέπει, αρχής γενομένης από το είδος των προϊόντων που οι εμπλεκόμενες επιχειρήσεις πωλούν και την περιοχή στην οποία πωλούν τα προϊόντα αυτά, να συμπεριληφθούν στον ορισμό της αγοράς ή να αποκλεισθούν και άλλα προϊόντα και περιοχές, ανάλογα με το αν ο ανταγωνισμός που ασκείται από τα άλλα αυτά προϊόντα και περιοχές επηρεάζει ή περιορίζει αισθητά τη στρατηγική των μερών όσον αφορά τον καθορισμό των τιμών βραχυπρόθεσμα. Το ερώτημα που τίθεται είναι κατά πόσο οι πελάτες των μερών θα στραφούν σε προϊόντα υποκατάστασης ή σε προμηθευτές που είναι εγκατεστημένοι αλλού, σε περίπτωση μικρής αλλά διαρκούς αύξησης (5 %-10 %), των σχετικών τιμών των προϊόντων στις υπό εξέταση περιοχές. Αν η υποκατάσταση καθιστά ανώφελη την αύξηση των τιμών, λόγω της μείωσης των πωλήσεων που αυτή συνεπάγεται, τα πρόσθετα προϊόντα υποκατάστασης και οι πρόσθετες περιοχές ενσωματώνονται στη σχετική αγορά μέχρις ότου το σύνολο προϊόντων και η γεωγραφική ζώνη είναι τέτοια που να καθιστούν αποδοτικές τις μικρές αλλά διαρκείς αυξήσεις των σχετικών τιμών. Ανάλογη είναι και η ανάλυση στις περιπτώσεις που αφορούν την συγκέντρωση της αγοραστικής δύναμης στις οποίες το σημείο εκκίνησης είναι ο προμηθευτής, και ο δοκιμαστικός έλεγχος των τιμών επιτρέπει τον προσδιορισμό των εναλλακτικών δικτύων διανομής ή σημείων πώλησης για τα προϊόντα του προμηθευτή⁸.

Υποκατάσταση από την πλευρά της Προσφοράς

- 93 Η δυνατότητα υποκατάστασης από την πλευρά της προσφοράς μπορεί να λαμβάνεται επίσης υπόψη για τον καθορισμό των αγορών στις περιπτώσεις στις οποίες τα αποτελέσματα είναι

⁷ οπ.π., σημ. 7-9.

⁸ οπ.π., σημ. 15-17

ανάλογα με τα αποτελέσματα της υποκατάστασης από την πλευρά της ζήτησης όσον αφορά την αποτελεσματικότητα και την αμεσότητα. Αυτό προϋποθέτει ότι οι προμηθευτές είναι σε θέση να μετατοπίζουν την παραγωγή τους στα σχετικά προϊόντα και να τα εμπορεύονται βραχυπρόθεσμα χωρίς σημαντικό πρόσθετο κόστος και χωρίς να διατρέχουν σημαντικό επιπλέον κίνδυνο λόγω των μικρών αλλά διαρκών μεταβολών των σχετικών τιμών. Όταν οι προϋποθέσεις αυτές πληρούνται, η πρόσθετη παραγωγή που διατίθεται στην αγορά θα επηρεάσει την ανταγωνιστική συμπεριφορά των εμπλεκόμενων επιχειρήσεων. Οι επιπτώσεις αυτές ισοδυναμούν, λόγω της αμεσότητας και της αποτελεσματικότητάς τους με τα αποτελέσματα της υποκατάστασης από την πλευρά της ζήτησης. Αυτό συμβαίνει συχνά όταν οι επιχειρήσεις προσφέρουν μεγάλη ποιοτική ποικιλία για το ίδιο προϊόν. Ακόμη και αν για συγκεκριμένο τελικό καταναλωτή ή ομάδα καταναλωτών, δεν υπάρχει δυνατότητα υποκατάστασης μεταξύ των διαφόρων ποιότητων, οι διάφορες αυτές ποιότητες συγκεντρώνονται σε μια αγορά προϊόντων, υπό την προϋπόθεση ότι οι περισσότεροι προμηθευτές είναι σε θέση να παράγουν και να πωλούν τις διάφορες ποιότητες άμεσα και χωρίς να αυξάνεται σημαντικά το κόστος τους. **Στις περιπτώσεις αυτές, η αγορά του σχετικού προϊόντος περιλαμβάνει όλα τα προϊόντα που είναι δυνατόν να υποκαθίστανται αμοιβαία, τόσο από την άποψη της ζήτησης όσο και της προσφοράς, και οι πωλήσεις των προϊόντων αυτών κατά τη διάρκεια της εξεταζόμενης περιόδου προστίθενται προκειμένου να υπολογιστεί η συνολική αξία ή ο συνολικός όγκος της αγοράς.** Ο ίδιος συλλογισμός μπορεί να οδηγήσει στη συνάθροιση διαφόρων γεωγραφικών ζωνών. Όταν η δυνατότητα υποκατάστασης από την πλευρά της προσφοράς προϋποθέτει σημαντική προσαρμογή των υφιστάμενων ενσώματων και άυλων στοιχείων του ενεργητικού, πρόσθετες επενδύσεις, στρατηγικές αποφάσεις ή καθυστερήσεις, δεν λαμβάνεται υπόψη για την οριοθέτηση της αγοράς⁹.

- 94 Παρότι η υποκατάσταση από πλευράς προσφοράς θεωρείται εν γένει λιγότερο αποτελεσματική μορφή υποκατάστασης, υπό συνθήκες μπορεί να είναι εξίσου σημαντική με την υποκατάσταση από την πλευρά της ζήτησης. **Η περίπτωση αυτή είναι συνήθης στις αγορές τηλεπικοινωνιών όπου η ίδια βασική φυσική υποδομή χρησιμοποιείται για την παροχή διαφόρων προϊόντων / υπηρεσιών στους τελικούς χρήστες.** Στην ουσία, δύο προϊόντα είναι υποκατάστατα από πλευράς προσφοράς εφόσον ο πάροχος του ενός έχει στη διάθεσή του ήδη όλα τα κρίσιμα περιουσιακά στοιχεία που χρειάζονται για την παραγωγή του άλλου προϊόντος. **Η δυνατότητα υποκατάστασης της προσφοράς ενδέχεται υπό κατάλληλες συνθήκες να χρησιμοποιείται ως συμπληρωματικό στοιχείο για τον ορισμό των σχετικών αγορών.** Στην πράξη, δεν μπορεί να διακριθεί ευκρινώς από το δυνητικό ανταγωνισμό. Η δυνατότητα υποκατάστασης και ο δυνητικός ανταγωνισμός χρησιμοποιούνται για τον καθορισμό του κατά πόσον μια επιχείρηση έχει δεσπόζουσα θέση ή κατά πόσον υπάρχει σημαντικός περιορισμός του ανταγωνισμού¹⁰. Παράλληλα, επισημαίνεται ότι ειδικά για την αγορά των ηλεκτρονικών επικοινωνιών η δυνατότητα αναπαραγωγής μιας σημαντικής εισροής σε αρχικό, τουλάχιστον, επίπεδο είναι εξόχως δύσκολη λόγω των επενδύσεων και του σημαντικού αρχικού κόστους εγκατάστασης που χρειάζονται.

Δυνητικός Ανταγωνισμός

- 95 Η τρίτη πηγή περιορισμών, ο δυνητικός ανταγωνισμός, δεν λαμβάνεται υπόψη στον ορισμό των αγορών, εφόσον οι συνθήκες κάτω από τις οποίες ο δυνητικός ανταγωνισμός μπορεί να αποτελέσει πραγματικό περιορισμό εξαρτώνται από την ανάλυση ορισμένων παραγόντων και περιστάσεων που συνδέονται με τις συνθήκες εισόδου στην αγορά. Η ανάλυση αυτή, ανάλογα

⁹ οπ.π., σημ. 20-23

¹⁰ Ανακοίνωση για την εφαρμογή των κανόνων ανταγωνισμού σε συμφωνίες πρόσβασης στον τομέα των τηλεπικοινωνιών - Πλαίσιο, σχετικές αγορές και αρχές, σημ. 41

με την περίπτωση, διεξάγεται σε μεταγενέστερο στάδιο, κατά κανόνα αφού προσδιοριστεί η θέση των εμπλεκόμενων επιχειρήσεων στη σχετική αγορά και φανεί ότι δημιουργούνται προβλήματα από την άποψη του ανταγωνισμού¹¹.

Σχετική Γεωγραφική Αγορά

- 96 Η σχετική γεωγραφική αγορά αντιστοιχεί στην περιοχή όπου οι ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις δραστηριοποιούνται στην προσφορά και τη ζήτηση των σχετικών προϊόντων ή υπηρεσιών και όπου οι συνθήκες του ανταγωνισμού είναι επαρκώς ομοιογενείς, και η οποία μπορεί να διακριθεί από γειτονικές κυρίως περιοχές διότι στις εν λόγω περιοχές οι συνθήκες του ανταγωνισμού διαφέρουν σημαντικά. Να σημειωθεί ότι δεν απαιτείται να είναι απολύτως ομοιογενείς οι αντικειμενικές συνθήκες ανταγωνισμού μεταξύ των επιχειρήσεων. Αρκεί να είναι παρεμφερείς ή επαρκώς ομοιογενείς.
- 97 Η προσέγγιση που ακολουθείται για τον ορισμό της γεωγραφικής αγοράς εκκινεί από την εκτίμηση της έκτασης της γεωγραφικής αγοράς, βασιζόμενη σε διάφορες ενδείξεις όσον αφορά την κατανομή των μεριδίων αγοράς που κατέχουν τα μέρη και οι ανταγωνιστές τους καθώς και σε μια προκαταρκτική ανάλυση του καθορισμού των τιμών και των διαφορών μεταξύ των τιμών σε εθνικό επίπεδο. Η αρχική αυτή εικόνα χρησιμοποιείται κατά βάση ως υπόθεση εργασίας η οποία επιτρέπει την περαιτέρω διερεύνηση προκειμένου να διαμορφωθεί ένας ακριβής ορισμός της γεωγραφικής αγοράς. Η αρχική υπόθεση εργασίας πρέπει, συνεπώς, να επαληθεύεται βάσει μιας ανάλυσης των χαρακτηριστικών της ζήτησης (σημασία των εθνικών ή τοπικών προτιμήσεων, αγοραστικές συνήθειες των πελατών, διαφοροποίηση των προϊόντων, εμπορικά σήματα, κ.λπ.), προκειμένου να προσδιοριστεί κατά πόσο εταιρείες εγκατεστημένες σε άλλες περιοχές αποτελούν πράγματι εναλλακτική πηγή εφοδιασμού για τους καταναλωτές. Και στην περίπτωση αυτή, το κριτήριο που εφαρμόζεται είναι η υποκατάσταση στην οποία μπορεί να οδηγήσει η μεταβολή των σχετικών τιμών και το ερώτημα που τίθεται είναι και πάλι κατά πόσο οι πελάτες των μερών μπορούν να στραφούν σε εταιρείες που είναι εγκατεστημένες αλλού, βραχυπρόθεσμα και με αμελητέο κόστος. Ανάλογα με την περίπτωση, εξετάζονται επίσης οι παράγοντες που συνδέονται με την προσφορά, προκειμένου να διασφαλισθεί ότι οι εταιρείες που είναι εγκατεστημένες σε διαφορετικές περιοχές δεν αντιμετωπίζουν εμπόδια στην περίπτωση που επιθυμούν να αναπτύξουν τις πωλήσεις τους, με ανταγωνιστικούς όρους, στο σύνολο της γεωγραφικής αγοράς. Η ανάλυση αυτή περιλαμβάνει εξέταση όλων των απαιτούμενων προϋποθέσεων για την εγκατάσταση στην περιοχή, με στόχο την πραγματοποίηση πωλήσεων στην περιοχή αυτή, των όρων πρόσβασης στα δίκτυα διανομής, του κόστους δημιουργίας δικτύου διανομής και της ύπαρξης ή απουσίας κανονιστικών φραγμών που συνδέονται με τις δημόσιες συμβάσεις, ρυθμίσεων όσον αφορά τις τιμές, ποσοστώσεων και δασμών που περιορίζουν το εμπόριο ή την παραγωγή, τεχνικών προτύπων, μονοπωλίων, της ελευθερίας εγκατάστασης, των απαιτήσεων για τη χορήγηση αδειών, των ρυθμίσεων σχετικά με τη συσκευασία, κ.λπ.¹²
- 98 Ειδικότερα στον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών, η γεωγραφική εμβέλεια της σχετικής αγοράς ορίζεται παραδοσιακά με αναφορά σε δύο κριτήρια:

- την περιοχή που καλύπτει ένα δίκτυο,
- την ύπαρξη νομικών και άλλων κανονιστικών μέτρων.

Από τα ανωτέρω προκύπτει ότι σχετική γεωγραφική αγορά είναι η περιοχή στην οποία οι

¹¹ Ανακοίνωση της Επιτροπής για τον ορισμό της σχετικής αγοράς (97/C 372/03), σημ. 24

¹² ο.π., σημ. 28-30

αντικειμενικοί όροι ανταγωνισμού που ισχύουν για τους φορείς παροχής υπηρεσιών είναι παρόμοιοι, και οι ανταγωνιστές είναι σε θέση να προσφέρουν τις υπηρεσίες τους. Κατά συνέπεια, σε κάθε περίπτωση είναι απαραίτητο να εξεταστεί η δυνατότητα των φορέων αυτών να παρέχουν πρόσβαση προς τελικό χρήστη σε οποιοδήποτε τμήμα της περιοχής, υπό αντίστοιχους και οικονομικά βιώσιμους όρους.

Σχέση Ex ante με Ex post

- 99 Όπως παρουσιάστηκε εκτενώς στην ΑΠ ΕΕΤΤ 903/15/19-7-19¹³, η εφαρμογή των κανόνων ελεύθερου ανταγωνισμού στην περίπτωση των αγορών ηλεκτρονικών επικοινωνιών έχει αναπτυχθεί στο πλαίσιο της διαδικασίας ex ante ανάλυσης αγορών και εκτίμησης Σημαντικής Ισχύος βάσει του Ευρωπαϊκού Κοινοτικού Κανονιστικού πλαισίου για τα δίκτυα και τις υπηρεσίες ηλεκτρονικών επικοινωνιών¹⁴. Όπως αναφέρεται στις Κατευθυντήριες Γραμμές της Επιτροπής: «24. Βάσει του πλαισίου κανονιστικών ρυθμίσεων, ο προσδιορισμός των αγορών και η αξιολόγηση της ΣΙΑ θα πραγματοποιούνται με τις ίδιες μεθόδους που ισχύουν στο δίκαιο περί ανταγωνισμού. Κατά συνέπεια, ο ορισμός του γεωγραφικού φάσματος των αγορών που έχουν διαπιστωθεί στη Σύσταση, ο ορισμός, όπου είναι αναγκαίο, των σχετικών αγορών προϊόντων/υπηρεσιών εκτός της σύστασης και η εκτίμηση της ύπαρξης αποτελεσματικού ανταγωνισμού εκ μέρους των ΕΡΑ πρέπει να συνάδουν με την νομολογία και πρακτική περί ανταγωνισμού. Προκειμένου να διασφαλιστεί μία συνεκτική προσέγγιση, οι παρούσες κατευθυντήριες γραμμές βασίζονται (1) στην υπάρχουσα νομολογία του Πρωτοδικείου και του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων για τον ορισμό της αγοράς και την έννοια της δεσπόζουσας θέσης βάσει του άρθρου 82 της συνθήκης ΕΚ και του άρθρου 2 του Κανονισμού για τον έλεγχο των συγκεντρώσεων, (2) στις κατευθυντήριες γραμμές για την εφαρμογή των κοινοτικών κανόνων ανταγωνισμού στον τομέα των τηλεπικοινωνιών, (3) στην ανακοίνωση της Επιτροπής όσον αφορά τον ορισμό της σχετικής αγοράς για τους σκοπούς του κοινοτικού δικαίου περί ανταγωνισμού, εφεξής η ανακοίνωση για τον ορισμό της σχετικής αγοράς και (4) στην ανακοίνωση για την εφαρμογή των κανόνων ανταγωνισμού σε συμφωνίες πρόσβασης στον τομέα των τηλεπικοινωνιών, εφεξής η ανακοίνωση για την πρόσβαση.» «Ο ορισμός των αγορών βάσει των άρθρων 81 και 82 της συνθήκης ΕΚ πραγματοποιείται γενικά σε εκ των υστέρων βάση. Στις περιπτώσεις αυτές, η ανάλυση εξετάζει γεγονότα τα οποία έχουν ήδη λάβει χώρα στην αγορά και δεν θα επηρεάζεται από πιθανές μελλοντικές εξελίξεις. Το σημείο εκκίνησης αποτελεί η εικαζόμενη κατάχρηση δεσπόζουσας θέσης βάσει του άρθρου 82 της συνθήκης ΕΚ (άρθρο 2 Ν.3959/2011).» Επίσης, σύμφωνα με την Επιτροπή, (παρ. 25) «Ορισμένες φορές, και για τους λόγους που αναφέρονται στο τμήμα 2 των εν λόγω κατευθυντήριων γραμμών, οι αγορές που ορίζονται από την Επιτροπή και τις αρμόδιες αρχές

¹³ Απ. ΕΕΤΤ 903/15/19-07-2019 «Λήψη Απόφασης επί της διαδικασίας Ακρόασης της 17ης Σεπτεμβρίου 2018 των εταιριών «COSMOTE ΚΙΝΗΤΕΣ ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΕΣ Α.Ε.», «VODAFONE – PANAFON Α.Ε.» σε συνέχεια της ΕΕΤΤ ΑΠ 861/32/30.07.2018 «Εξέταση της υπ' αρ. πρωτ. ΕΕΤΤ 12073/26.03.2012 Καταγγελίας της εταιρείας «VODAFONE-PANAFON ΑΕ» με θέμα «Παραβίαση των Κανόνων για τον Ελεύθερο Ανταγωνισμό στην Ελληνική Αγορά Προπληρωμένης Κινητής Τηλεφωνίας από την COSMOTE ΑΕ» όπως συμπληρώθηκε με την υπ' αρ. 43244/Φ.391/20.11.2012 Πράξη Διεξαγωγής Ακρόασης» με αντικείμενο την διερεύνηση αυτεπαγγέλτως του κατά πόσον η συμπεριφορά της εταιρείας «COSMOTE ΚΙΝΗΤΕΣ ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΕΣ Α.Ε.», όπως αυτή περιγράφεται στην υπ' αρ. πρωτ. ΕΕΤΤ 12073/26.03.2012 Καταγγελία της εταιρείας «VODAFONE – PANAFON Α.Ε.», αντίκειται στις διατάξεις της Τηλεπικοινωνιακής νομοθεσίας (ιδίως δε στις διατάξεις της Απόφασης της ΕΕΤΤ ΑΠ 661/007/19.07.2012), και στις διατάξεις της νομοθεσίας περί Ανταγωνισμού (ιδίως δε του άρθρου 2 του Ν. 3959/2011 ο οποίος αντικατέστησε το ν. 703/1977 «Περί ελέγχου μονοπωλίων και ολιγοπωλίων και προστασίας του ελεύθερου ανταγωνισμού» (ΦΕΚ 278/Α/26.9.1997) και το αντίστοιχο άρθρο 2 αυτού), και την εξέταση περαιτέρω κατά πόσο η συμπεριφορά της εταιρείας «COSMOTE ΚΙΝΗΤΕΣ ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΕΣ Α.Ε.» αντίκειται στο άρθρο 102 ΣΛΕΕ (πρώην άρθρο 82 ΣυνθΕΚ), καθώς και τις Αποφάσεις ΑΠ ΕΕΤΤ 392/17/22.6.2006 και ΑΠ ΕΕΤΤ 498/046/2008, ως αντικαταστάθηκαν από την Απόφαση ΑΠ ΕΕΤΤ 661/007/19.07.2012.» (ΦΕΚ 353/Β/7-2-2020)

¹⁴ Κατευθυντήριες Γραμμές της Ευρ. Επιτροπής για την ανάλυση αγοράς και την εκτίμηση της σημαντικής ισχύος στην αγορά βάσει του κοινοτικού πλαισίου κανονιστικών ρυθμίσεων για τα δίκτυα και τις υπηρεσίες ηλεκτρονικών επικοινωνιών, ΕΕ της 11.7.2002 αριθ. C165/6

ανταγωνισμού σε υποθέσεις ανταγωνισμού είναι δυνατόν να διαφέρουν από εκείνες που έχουν οριστεί στη σύσταση και την απόφαση, ή/και από τις αγορές που ορίστηκαν από τις ΕΡΑ σύμφωνα με το άρθρο 15 παράγραφος 3 της οδηγίας πλαίσιο, εντούτοις, η χρήση της ίδιας μεθοδολογίας εξασφαλίζει ότι η σχετική αγορά που ορίζεται για τους σκοπούς της ειδικής τομεακής ρύθμισης θα αντιστοιχεί στις περισσότερες περιπτώσεις στους ορισμούς της αγοράς οι οποίοι ισχύουν σύμφωνα με το δίκαιο του ανταγωνισμού.»

100 Η Επιτροπή τονίζει ότι: «οι ΕΡΑ και οι αρχές ανταγωνισμού, κατά την εξέταση ιδίων θεμάτων κάτω από τις ίδιες περιστάσεις και με τους ίδιους στόχους, πρέπει καταρχήν να καταλήγουν στα ίδια συμπεράσματα» (παρ. 27). Σύμφωνα με την πρακτική της Ευρωπαϊκής Επιτροπής αλλά και την Επιτροπής Ανταγωνισμού, κατά τον ορισμό σχετικών αγορών για την ex post εφαρμογή των διατάξεων περί ελεύθερου ανταγωνισμού, ο προσδιορισμός της σχετικής αγοράς για την εκτίμηση ενός περιορισμού του ανταγωνισμού, βασίζεται σε όλες τις διαθέσιμες πληροφορίες καθώς και εμπειρικά στοιχεία, βάσει των οποίων προσδιορίζονται σε γενικές γραμμές οι πιθανές αγορές (αρχική υπόθεση εργασίας), η οποία υπόθεση εργασίας επιβεβαιώνεται εν συνεχεία με την ανάλυση των χαρακτηριστικών της ζήτησης και της προσφοράς».

V. ΔΙΚΑΙΟΔΟΣΙΑ ΚΑΙ ΕΛΑΦΙΚΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΚΑΙ ΕΝΩΣΙΑΚΗΣ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑΣ ΠΕΡΙ ΕΛΕΥΘΕΡΟΥ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ / εξωεδαφική εφαρμογή κανόνων περί ελεύθερου ανταγωνισμού/ Επηρεασμός διακοινοτικού εμπορίου

101 Σύμφωνα με το άρθρο 46 του ν. 3959/2011, το οποίο ρυθμίζει την έκταση εφαρμογής της εθνικής νομοθεσίας ανταγωνισμού, ορίζεται ότι αυτή εφαρμόζεται (δικές μας επισημάνσεις):

«σε όλους τους **περιορισμούς του ανταγωνισμού**, που επενεργούν ή **μπορούν να επενεργήσουν στη χώρα**, έστω και αν αυτοί οφείλονται σε συμφωνίες μεταξύ επιχειρήσεων, αποφάσεις ενώσεων επιχειρήσεων, εναρμονισμένη πρακτική μεταξύ επιχειρήσεων ή ενώσεων επιχειρήσεων ή συγκεντρώσεις επιχειρήσεων, που πραγματοποιούνται ή λαμβάνονται έξω από αυτή ή σε επιχειρήσεις ή ενώσεις επιχειρήσεων, που δεν έχουν εγκατάσταση σε αυτή. **Το ίδιο ισχύει και για την καταχρηστική εκμετάλλευση δεσπόζουσας θέσης που εκδηλώνεται στη χώρα.**»

102 Η **ενωσιακή νομοθεσία** περί ελεύθερου ανταγωνισμού εφαρμόζεται σε κάθε σύμπραξη ή καταχρηστική εκμετάλλευση δεσπόζουσας θέσης υπό την προϋπόθεση ότι η φερόμενη **ως αντιανταγωνιστική πρακτική δύναται να επηρεάσει το εμπόριο μεταξύ Κρατών Μελών**. Η έννοια του «επηρεασμού του εμπορίου» λειτουργεί ως διαχωριστική γραμμή μεταξύ εκείνων των συμπεριφορών, οι οποίες εφόσον δεν ασκούν επιρροή στο διακοινοτικό εμπόριο, εμπίπτουν αποκλειστικά στο πεδίο εφαρμογής του εθνικού δικαίου και εκείνων στις οποίες εφαρμόζεται παράλληλα και το ενωσιακό δίκαιο περί ελεύθερου ανταγωνισμού.

103 Το κριτήριο του επηρεασμού του ενδοενωσιακού εμπορίου προσδιορίζει το πεδίο εφαρμογής του άρθρου 3 του Κανονισμού 1/2003 του Συμβουλίου για την εφαρμογή των κανόνων ανταγωνισμού, που προβλέπονται στα άρθρα 101 και 102 της Συνθήκης¹⁵. Σύμφωνα με το άρθρο

¹⁵ Κανονισμός –(ΕΚ) αριθ. 1/2003 του Συμβουλίου, της 16^{ης} Δεκεμβρίου 2002, για την εφαρμογή των κανόνων ανταγωνισμού που προβλέπονται στα άρθρα 81 και 82 της συνθήκης, ΕΕ L 1/1, της 04^{ης} .01.2003.

3 παρ. 1 του ως άνω Κανονισμού, οσάκις οι αρχές ανταγωνισμού των κρατών μελών ή τα εθνικά δικαστήρια εφαρμόζουν την εθνική νομοθεσία ανταγωνισμού σε συμφωνίες, αποφάσεις ενώσεων επιχειρήσεων ή εναρμονισμένες πρακτικές, κατά την έννοια του άρθρου 101 παρ. 1 ΣΛΕΕ/και 102, οι οποίες είναι πιθανόν να επηρεάσουν το εμπόριο, μεταξύ κρατών μελών, κατά την έννοια της διάταξης αυτής, εφαρμόζουν, επίσης και το άρθρο 101 ΣΛΕΕ/102, στις συγκεκριμένες συμφωνίες, αποφάσεις ή εναρμονισμένες πρακτικές. Το κριτήριο του επηρεασμού του ενδοενοσιακού εμπορίου είναι αυτόνομο κριτήριο της ευρωπαϊκής νομοθεσίας, το οποίο εκτιμάται *ad hoc*, και οριοθετεί το πεδίο εφαρμογής του ευρωπαϊκού δικαίου του ανταγωνισμού. Η έννοια της επίδρασης στα εμπορικά ρεύματα δεν προϋποθέτει μόνον τον περιορισμό ή τη μείωση του εμπορίου, **αλλά οποιαδήποτε διαφοροποίηση των εμπορικών ρευμάτων, αρκεί αυτή να είναι αισθητή**. Το κριτήριο αυτό πληρούται, επομένως, όταν η υπό εξέταση κάθε φορά συμπεριφορά δύναται να έχει ένα **ελάχιστο επίπεδο διασυννοριακών επιπτώσεων** στο εσωτερικό της Ένωσης¹⁶.

104 Συναφώς, για να είναι σε θέση μια συμφωνία ή **κατάχρηση δεσπόζουσας θέσης να επηρεάσει το εμπόριο, μεταξύ κρατών μελών, θα πρέπει, βάσει ενός συνόλου νομικών και πραγματικών στοιχείων, να δύναται να πιθανολογηθεί, επαρκώς, ότι είναι σε θέση να ασκήσει, άμεση ή έμμεση, πραγματική ή δυνητική, επίδραση στα εμπορικά ρεύματα, μεταξύ κρατών μελών, τούτο δε κατά τρόπο που να προκαλείται φόβος ότι θα ήταν ικανή να εμποδίσει την πραγματοποίηση της ενιαίας αγοράς, μεταξύ κρατών μελών**¹⁷.

105 Περαιτέρω, στις περιπτώσεις εφαρμογής του άρθρου 102 ΣΛΕΕ: «... η κατάχρηση είναι εκείνη που πρέπει να επηρεάζει το εμπόριο μεταξύ κρατών μελών, χωρίς όμως αυτό να συνεπάγεται ότι πρέπει να εκτιμάται μεμονωμένα κάθε στοιχείο της συμπεριφοράς αυτής...». Η δυνατότητα επηρεασμού του ενδοενοσιακού εμπορίου, δύναται να προκύπτει από τη συνδρομή πολλών παραγόντων, οι οποίοι, εάν λαμβάνονταν υπόψη μεμονωμένα, δεν θα ήταν κατ' ανάγκη αποφασιστικοί¹⁸. Κατά παγία νομολογία, οι περιοριστικές του ανταγωνισμού πρακτικές, οι οποίες καλύπτουν ολόκληρο το έδαφος ενός εκ των κρατών μελών, ζωτικό, δηλαδή, τμήμα της κοινής αγοράς, έχουν, εξ ορισμού ως αποτέλεσμα, την παρακώλυση της οικονομικής αλληλοδιδύσεως η οποία επιδιώκεται με τη Συνθήκη και, ως εκ τούτου, πληρούται το κριτήριο επηρεασμού του ενδοενοσιακού εμπορίου, για τους σκοπούς εφαρμογής των άρθρων 81 και 82 της Συνθήκης (νυν άρθρα 101 και 102 ΣΛΕΕ)¹⁹. Για την κατάχρηση γίνεται δεκτό ότι, εάν η κατάχρηση έχει καθαρά τοπικό χαρακτήρα ή αφορά σε **αμελητέο μόνον τμήμα των πωλήσεων της δεσπόζουσας επιχείρησης, εντός του σχετικού κράτους μέλους, το εμπόριο δεν μπορεί να επηρεασθεί αισθητά**²⁰.

106 Σε υποθέσεις στις οποίες **συμπεριλαμβάνεται και εμπόριο με τρίτες χώρες**, όπως στην περίπτωση μιας συμφωνίας που έλαβε χώρα **εκτός της επικράτειας** των χωρών του ΕΟΧ από χώρες μη μέλη της ΕΕ, απαιτείται επιπλέον να θεμελιωθεί **επαρκής δεσμός** με τον ΕΟΧ

¹⁶ Βλ. Κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με την έννοια του επηρεασμού του εμπορίου των άρθρων 81 και 82 της Συνθήκης, ΕΕ C101/81, της 27^{ης}.04.2004, σημ. 8 επ., 34, 77.

¹⁷ Βλ. ενδεικτικά αποφάσεις ΔΕΕ C-209/78, Van Landewyck κατά Επιτροπής, Συλλογή 1980, σελ. 3125, σκ. 170, και ΔΕΕ C-219/95P, Ferriere Nord κατά Επιτροπής, Συλλογή 1997, σελ. I-4411, σκ. 20.

¹⁸ Βλ. ενδεικτικά απόφαση ΔΕΕ C-250/92, Gotttrup – Klim Grovwareforening Dansk Landbrugs Grovvarereselskab AmbA (DLG), Συλλογή 1994, σελ. I-5641, σκ.54.

¹⁹ Βλ. ενδεικτικά αποφάσεις ΔΕφΑθ 1001/2006, ΔΕφΑθ 2891/2009 και ΔΕφΑθ 559/2010, καθώς και αποφάσεις ΔΕΕ 8/72, Vereeniging van Cementhandelaren κατά Επιτροπής, Συλλογή 1972-1973, σελ. 221, σκ. 29, ΔΕΕ 42/84, Remia και λοιποί κατά Επιτροπής, Συλλογή 1985, σελ. 2545, σκ. 22, ΔΕΕ C-35/96, Επιτροπή κατά Ιταλίας, Συλλογή 1998, σελ. I-3851, σκ.48 και ΔΕΕ C-309/99, Wouters και λοιποί, Συλλογή 2002, σελ. I-1577, σκ. 95, βλ., επίσης, Κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με την έννοια του επηρεασμού του εμπορίου των άρθρων 81 και 82 της Συνθήκης ό.π., σημ. 86-88.

²⁰ Βλ. Ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, Κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με την έννοια του επηρεασμού του εμπορίου των άρθρ. 81 και 82 της Συνθήκης, ΕΕ 2004 C101/81 παρ.96.

προκειμένου να στοιχειοθετηθεί εν συνεχεία η δικαιοδοσία για την εφαρμογή του ενωσιακού δικαίου, υπό το πρίσμα των κανόνων του δημοσίου διεθνούς δικαίου. Στην υπό κρίση υπόθεση, ένα μέρος της απόφασης περί τιμολόγησης και συγκεκριμένα **το ύψος των τελών τερματισμού έχει ληφθεί στην Αλβανία, όπου μάλιστα εντοπίζεται γεωγραφικά η υπό διερεύνηση δεσπόζουσα θέση στην ανάντη αγορά**, γεγονός το οποίο ευλόγως θέτει το ζήτημα της αναγκαιότητας απόδειξης δικαιοδοσίας με βάση το δημόσιο διεθνές δίκαιο.

107 Στην Απόφαση *Javico (C-306/96*²¹) το Δικαστήριο, εξετάζοντας αν μια πρακτική που αφορά εμπορία εκτός ΕΕ μπορεί να εμπίπτει στο ενωσιακό δίκαιο ανταγωνισμού, διευκρίνισε το περιεχόμενο του κριτηρίου του «επηρεασμού του διακοινοτικού εμπορίου» και απεφάνθη ότι για να εφαρμόζεται το άρθρο 102 ΣΛΕΕ, πρέπει η συμπεριφορά να **μπορεί να επηρεάσει ουσιαστικά το εμπόριο μεταξύ κρατών-μελών, αλλά μόνον στο μέτρο που η επίμαχη συμπεριφορά αναπτύσσεται εντός της ΕΕ ή έχει πραγματικό και άμεσο αντίκτυπο εντός αυτής**. Συγκεκριμένα πράξεις που λαμβάνουν χώρα εκτός ΕΕ δεν εμπίπτουν καταρχήν στο άρθρο 102 ΣΛΕΕ. Στην εν λόγω υπόθεση το ΔΕΕ έκρινε ότι:

- Η πρακτική της YSL αφορούσε αποκλειστικά συναλλαγές εκτός ΕΕ.
- Οι επιπτώσεις εντός ΕΕ ήταν **μόνο έμμεσες** (π.χ. μείωση παράλληλων εισαγωγών).
- Αυτό **δεν αρκεί** ώστε να θεωρηθεί ότι υπάρχει επηρεασμός του διακοινοτικού εμπορίου κατά την έννοια του άρθρου 102.

Το Δικαστήριο επανέλαβε ότι το κριτήριο του επηρεασμού δεν αρκεί να υπάρχει μια θεωρητική ή έμμεση επίδραση, αλλά πρέπει η συμπεριφορά να είναι **ικανή, από τη φύση της, να επηρεάσει σημαντικά τις εμπορικές ροές μεταξύ κρατών-μελών. Το κριτήριο δηλαδή απαιτεί “πραγματική ή δυνητική, άμεση και ουσιαστική” επίδραση στο εμπόριο.**

108 Επίσης στην *Javico*, το ΔΕΕ ουσιαστικά έθεσε ένα **όριο στην εξωεδαφική εφαρμογή** των άρθρων 101 και 102 ΣΛΕΕ ορίζοντας ότι το άρθρο 102 εφαρμόζεται μόνο όταν η καταχρηστική συμπεριφορά **απορρέει από δραστηριότητα εντός της ΕΕ ή έχει σαφή και άμεσο αντίκτυπο σε αυτήν.**

109 Ειδικότερα, για τη θεμελίωση δικαιοδοσίας για την εφαρμογή της ενωσιακής **νομοθεσίας** περί ελεύθερου ανταγωνισμού στο εμπόριο με τρίτες χώρες, μη μέλη της ΕΕ, το αποφασιστικό κριτήριο είναι κατά πόσο η φερόμενη ως αντιανταγωνστική πρακτική εφαρμόζεται ή εάν, εναλλακτικά, είναι πιθανό να έχει **άμεσα, ουσιαστικά και προβλέψιμα αποτελέσματα στην Ευρωπαϊκή Ένωση**²². Επομένως, πρέπει να εξεταστεί αν συντρέχουν εν προκειμένω τα τρία κριτήρια του **αμέσου, ουσιαστικού και προβλέψιμου αποτελέσματος. Αντίθετα είναι αδιάφορο το που βρίσκεται η έδρα των εμπλεκόμενων εταιρειών ή από που εκκινεί η φερόμενη ως αντιανταγωνστική πρακτική.**

²¹ Judgment, 28/04/1998, *Javico v Yves Saint Laurent Parfums*, C-306/96, ECLI:EU:C:1998:173

²² Απόφαση του ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (ΠΕΜΠΤΟ ΤΜΗΜΑ) ΤΗΣ 31ΗΣ ΜΑΡΤΙΟΥ 1993. - Α. AHLSTROEM OSAKEYHTIOE KAI ΛΟΙΠΟΙ ΚΑΤΑ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ. - ΕΝΑΡΜΟΝΙΣΜΕΝΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΜΕΤΑΞΥ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΕΓΚΑΤΕΣΤΗΜΕΝΩΝ ΣΕ ΤΡΙΤΕΣ ΧΩΡΕΣ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΙΣ ΤΙΜΕΣ ΠΩΛΗΣΕΩΣ ΣΕ ΑΓΟΡΑΣΤΕΣ ΕΓΚΑΤΕΣΤΗΜΕΝΟΥΣ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ. - ΣΥΝΕΚΔΙΚΑΣΘΕΙΣΕΣ ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ C-89/85, C-104/85, C-114/85, C-116/85, C-117/85 ΚΑΙ C-125/85 ΕΩΣ C-129/85, συλλογή της Νομολογίας του Δικαστηρίου 1993 σελίδα I-01307, Απόφαση της 25^{ης} Μαρτίου 1999, *Gencor* εναντίον Επιτροπής T-102/96, EU:T:1999:65 παρ. 89-101, βλ επίσης Απόφαση της 12^{ης} Ιουνίου 2014, *Intel* εναντίον Επιτροπής, T-286/09, EU:T:2014:547, παρ. 231 επ.

VI. ΑΠΟΔΕΙΚΤΙΚΑ ΜΕΣΑ

- 110 **Σύμφωνα** με το άρθρο 4 του ν. 3959/2011 (Α 93) με τίτλο: «Βάρος Απόδειξης»: «Κατά τη διαδικασία ενώπιον της Επιτροπής Ανταγωνισμού για την εφαρμογή των άρθρων 1 και 2 καθένας φέρει το βάρος απόδειξης των ισχυρισμών του.» Εξάλλου σύμφωνα με το άρθρο 2 του Κανονισμού 1/2003: «Στο πλαίσιο του συνόλου των εθνικών και των κοινοτικών διαδικασιών εφαρμογής των άρθρων 81 και 82 της Συνθήκης, η απόδειξη της παράβασης του άρθρου 81 παράγραφος 1 ή του άρθρου 82 της Συνθήκης βαρύνει το μέρος ή την αρχή που ισχυρίζεται την παράβαση. Η απόδειξη ότι συντρέχουν οι προϋποθέσεις του άρθρου 81 παράγραφος 3 της Συνθήκης βαρύνει την επιχείρηση ή ένωση επιχειρήσεων που επικαλείται τη διάταξη αυτή.»
- 111 Σύμφωνα με τη νομολογία της Επιτροπής Ανταγωνισμού, τα στοιχεία απόδειξης μίας αντανταγωνιστικής πρακτικής στο πλαίσιο του άρθρου 2 του Ν. 3959/2011 και του 102 ΣΛΕΕ, πρέπει να αξιολογούνται ως σύνολο και όχι μεμονωμένα. Αρκεί ότι όλα τα διαθέσιμα αποδεικτικά στοιχεία, συνεκτιμώμενα ως σύνολο, πληρούν τις προϋποθέσεις απόδειξης της παράβασης, χωρίς να απαιτείται το κάθε ένα από αυτά να ικανοποιεί τις προϋποθέσεις απόδειξης κάθε πτυχής (συστατικού στοιχείου) της παράβασης. Σύμφωνα με την Επιτροπή Ανταγωνισμού, στις περισσότερες περιπτώσεις, η ύπαρξη, θίγουσας τον ανταγωνισμό πρακτικής, πρέπει να συναχθεί από έναν ορισμένο αριθμό συμπτώσεων και ενδείξεων οι οποίες, συνολικά θεωρούμενες, μπορούν να αποτελέσουν, ελλείψει άλλης εύλογης εξήγησης, απόδειξη περί παράβασης των κανόνων ανταγωνισμού.

VII. ΔΕΣΠΟΖΟΥΣΑ ΘΕΣΗ / ΚΑΤΑΧΡΗΣΤΙΚΗ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗ ΤΙΜΟΛΟΓΙΑΚΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ ΥΠΟ ΤΗ ΜΟΡΦΗ ΣΥΜΠΙΕΣΗΣ ΠΕΡΙΘΩΡΙΟΥ

Νομικό πλαίσιο και μεθοδολογία

- 112 Ως αναφέρθηκε ήδη ανωτέρω, κατά την έννοια του άρθρου 2 του ν. 3959/2011 (και 102 ΣΛΕΕ) μία επιχείρηση θεωρείται ότι έχει δεσπόζουσα θέση όταν κατέχει θέση οικονομικής ισχύος που της παρέχει τη δυνατότητα να εμποδίσει τη διατήρηση αποτελεσματικού ανταγωνισμού επί της σχετικής αγοράς, και της επιτρέπει να συμπεριφέρεται σε σημαντικό βαθμό ανεξάρτητα από τους ανταγωνιστές της και τους πελάτες της και, εν τέλει, από τους καταναλωτές [βλ. ενδεικτικά αποφάσεις ΔΕΕ C-27/76 United Brands κατά Επιτροπής Συλλ. 1978 σελ. 207, σκ. 65, ΔΕΕ C-85/76 Hoffmann-La Roche κατά Επιτροπής Συλλ. 1979 σελ. 461, σκ. 38-39, ΔΕΕ C-322/81 Michelin κατά Επιτροπής (Michelin I) Συλλ. 1983, σελ. 3461, σκ. 57, ΔΕΕ C-280/08 P, Deutsche Télécom κατά Επιτροπής, σκ. 170, ΔΕΕ C-52/09, Konkurrensvverket κατά TeliaSonera Sverige AB, σκ. 23].
- 113 Σημασία δεν έχει η πραγματική παρακώλυση του ανταγωνισμού, αλλά η αντικειμενική δυνατότητα μίας τέτοιας παρακώλυσης. Περαιτέρω, η έννοια της ανεξάρτητης συμπεριφοράς συνδέεται με το βαθμό της ανταγωνιστικής πίεσης που ασκείται στην εν λόγω επιχείρηση. Η δεσπόζουσα θέση υποδηλώνει ότι οι εν λόγω ανταγωνιστικές πιέσεις δεν είναι επαρκώς αποτελεσματικές και, συνεπώς, η σχετική επιχείρηση διαθέτει σημαντική ισχύ στην αγορά, κατά τρόπο που οι αποφάσεις της δεν επηρεάζονται αισθητά από τις ενέργειες ή/και τις αντιδράσεις των ανταγωνιστών, των πελατών και, σε τελική ανάλυση, των καταναλωτών. Μια δεσπόζουσα θέση είναι αποτέλεσμα του συνδυασμού διαφόρων παραγόντων οι οποίοι, αν εξεταστούν χωριστά, μπορεί να μην έχουν αναγκαστικά καθοριστική σημασία [βλ. ενδεικτικά ΔΕφΑθ 2265/2010, σκ. 29-30 και ΔΕφΑθ 2116/2004, σκ. 7, καθώς και αποφάσεις ΔΕΕ C-27/76 United

Brands κατά Επιτροπής, Συλλ. 1978, σελ. 207, σκ. 65-66, ΔΕΕ C-250/92, Gøttrup-Klim κατά Dansk Landbrugs Grønvareselskab, Συλλ. 1994, σελ. I-5641, σκ. 47, και ΓενΔΕΕ T-30/89 Hilti κατά Επιτροπής, Συλλ. 1991, σελ. II-1439, σκ. 90]. Για την εκτίμηση της δεσπόζουσας θέσης, λαμβάνεται υπόψη η ανταγωνιστική διάρθρωση της σχετικής αγοράς, και ιδίως οι ακόλουθοι παράγοντες: (α) τυχόν περιορισμοί από τους πραγματικούς ανταγωνιστές και τη θέση τους στην αγορά (θέση στην αγορά της δεσπόζουσας επιχείρησης και των ανταγωνιστών της), (β) τυχόν περιορισμοί που επιβάλλονται λόγω πειστικής απειλής μελλοντικής επέκτασης των πραγματικών ανταγωνιστών ή της εισόδου δυνητικών ανταγωνιστών (εμπόδια εισόδου, επέκταση και εισόδος ανταγωνιστών) και (γ) τυχόν περιορισμοί που επιβάλλονται λόγω της διαπραγματευτικής ισχύος των πελατών της επιχείρησης (αντισταθμιστική ισχύς αγοραστών). Σημειωτέον, αντίθετα, ότι η οικονομική ισχύς των επιχειρήσεων δεν υπολογίζεται βάσει της αποδοτικότητας ή της κερδοφορίας τους και, συναφώς, τυχόν μειωμένα περιθώρια κέρδους ή ακόμη και παροδικές ζημιές δεν είναι ασυμβίβαστες με την ύπαρξη δεσπόζουσας θέσης [βλ. ενδεικτικά αποφάσεις ΔΕΕ 27/76 United Brands κατά Επιτροπής Συλλ. 1978, σελ. 207, σκ. 126, ΔΕΕ 322/81 Michelin κατά Επιτροπής (Michelin I) Συλλ. 1983, σελ. 3461, σκ. 59, και ΓενΔΕΕ T-228/97 Irish Sugar Plc κατά Επιτροπής Συλλ. 1999 σελ. II-2969, σκ. 102-103].

- 114 Κατά πάγια νομολογία, πολύ υψηλά μερίδια αγοράς αποτελούν αυτοτελώς, με την εξαίρεση εκτάκτων περιστάσεων, απόδειξη ύπαρξης δεσπόζουσας θέσης [βλ. ενδεικτικά ΔΕφαθ 2265/2010, σκ. 29-30 και ΔΕφαθ 2116/2004, σκ. 7, καθώς και αποφάσεις ΔΕΕ 85/76 Hoffmann-La Roche κατά Επιτροπής Συλλ. 1979 σελ. 461, σκ. 41, ΓενΔΕΕ T-228/97 Irish Sugar Plc κατά Επιτροπής Συλλ. 1999 σελ. II-2969, σκ. 70, ΓενΔΕΕ T-83/91 Tetra Pak κατά Επιτροπής (Tetra Pak II) Συλλ. 1994 σ. II-755, σκ. 109, και ΓενΔΕΕ T-30/89 Hilti κατά Επιτροπής, Συλλ. 1991, σελ. II-1439, σκ. 91]. Συναφώς, μερίδιο αγοράς ανώτερο του 50% για διάστημα τριών ετών αποτελεί, καθεαυτό, απόδειξη της ύπαρξης δεσπόζουσας θέσης στην οικεία αγορά [βλ. ενδεικτικά απόφαση ΔΕΕ C-62/86 AKZO κατά Επιτροπής, Συλλ. 1991, σελ. I-3359, σκ. 60].
- 115 Σύμφωνα με την «Ανακοίνωση της Επιτροπής όσον αφορά τον ορισμό της σχετικής αγοράς για τους σκοπούς του κοινοτικού δικαίου ανταγωνισμού» [Επίσημη Εφημερίδα αρ. C 372 της 09/12/1997 σ. 0005 – 0013, παρ. 54-55] : «54. Παρόλο που ο υπολογισμός των μεριδίων αγοράς γίνεται συνήθως βάσει των πωλήσεων, υπάρχουν εντούτοις και άλλες ενδείξεις οι οποίες, ανάλογα με τα εκάστοτε προϊόντα ή τομείς, μπορούν να προσφέρουν χρήσιμες πληροφορίες όπως είναι η παραγωγική ικανότητα, ο αριθμός των υποψηφίων στους διαγωνισμούς, οι μονάδες στόλου στις αεροπορικές μεταφορές, ή τα αποθέματα στην περίπτωση τομέων όπως η εξορυκτική βιομηχανία. 55. Κατά γενικό κανόνα, τόσο ο όγκος όσο και η αξία που αντιπροσωπεύουν οι πωλήσεις αποτελούν χρήσιμες πληροφορίες. Στην περίπτωση διαφοροποιημένων προϊόντων, θεωρείται ότι οι πωλήσεις σε αξία και το αντίστοιχο μερίδιο αγοράς αντικατοπτρίζουν καλύτερα τη σχετική θέση και δύναμη κάθε προμηθευτή.»
- 116 Ειδικά στην περίπτωση αγορών ηλεκτρονικών επικοινωνιών, **τα κριτήρια που πρέπει να χρησιμοποιούνται για τη μέτρηση του μεριδίου αγοράς της σχετικής επιχείρησης ή επιχειρήσεων εξαρτώνται από τα χαρακτηριστικά της σχετικής αγοράς.** Όπως αναφέρεται στις Κατευθυντήριες Γραμμές της Επιτροπής για την ανάλυση αγοράς και την εκτίμηση ΣΙΑ [βλ. Κατευθυντήριες γραμμές της Επιτροπής για την ανάλυση αγοράς και την εκτίμηση της σημαντικής ισχύος στην αγορά βάσει του κοινοτικού πλαισίου κανονιστικών ρυθμίσεων για τα δίκτυα και τις υπηρεσίες ηλεκτρονικών επικοινωνιών (2002/C 165/03) παρ. 77 εδ. 2] εναπόκειται στις ΕΡΑ να αποφασίσουν ποια είναι τα καταλληλότερα κριτήρια για τη μέτρηση της παρουσίας στην αγορά. Ειδικότερα:

«76. Όσον αφορά τις μεθόδους που χρησιμοποιούνται για τη μέτρηση του μεγέθους της αγοράς και των μεριδίων της αγοράς, τόσο ο όγκος των πωλήσεων όσο και η αξία των πωλήσεων αποτελούν χρήσιμες πληροφορίες για τη μέτρηση της αγοράς. Στην περίπτωση των χύδην προϊόντων ο όγκος θεωρείται πιο πρόσφορο μέτρο, ενώ στην περίπτωση των διαφοροποιημένων προϊόντων (δηλαδή προϊόντων που φέρουν συγκεκριμένο σήμα) η αξία των πωλήσεων και το συνδεδεμένο μερίδιο αγοράς θεωρείται συνήθως ότι παρέχει ένα πιο αντιπροσωπευτικό μέτρο της σχετικής θέσης και της ισχύος του κάθε φορέα[...].»

«77. Τα κριτήρια που πρέπει να χρησιμοποιούνται για τη μέτρηση του μεριδίου αγοράς της σχετικής επιχείρησης ή επιχειρήσεων εξαρτώνται από τα χαρακτηριστικά της σχετικής αγοράς. Εναπόκειται στις ΕΡΑ να αποφασίσουν ποια είναι τα καταλληλότερα κριτήρια για τη μέτρηση της παρουσίας στην αγορά. Π.χ.,[...]Όταν η αγορά που ορίζεται είναι εκείνη της διασύνδεσης, μία πιο ρεαλιστική παράμετρος μέτρησης θα ήταν τα έσοδα που πραγματοποιούνται για απόληξη κλήσεων σε πελάτες σταθερών ή κινητών δικτύων. Αυτό συμβαίνει διότι η χρήση των εσόδων, αντί π.χ. των λεπτών κλήσης, λαμβάνει υπόψη το γεγονός ότι τα λεπτά κλήσης έχουν διαφορετικές αξίες (δηλαδή τοπικά, υπεραστικά και διεθνή) και παρέχει ένα μέτρο της παρουσίας στην αγορά που αντανακλά τόσο τον αριθμό των πελατών όσο και την κάλυψη του δικτύου (83). Για τους ίδιους λόγους, η χρησιμοποίηση των εσόδων για απόληξη κλήσεων σε πελάτες δικτύων κινητής τηλεφωνίας θεωρείται επίσης το καταλληλότερο μέσο για τη μέτρηση της παρουσίας στην αγορά των φορέων εκμετάλλευσης δικτύων κινητής τηλεφωνίας (84).»

Φραγμοί επέκτασης και εισόδου

117 Η διαπίστωση δεσπόζουσας θέσης εξαρτάται επίσης από την εκτίμηση ευχέρειας εισόδου δυνητικών ή /και επέκτασης υφιστάμενων ανταγωνιστών στην αγορά, οι οποίοι δύνανται έτσι να ασκήσουν περιορισμούς στην ανεξάρτητη αντιανταγωνιστική συμπεριφορά μιας επιχείρησης με σημαντικό μερίδιο αγοράς. Μια επιχείρηση μπορεί να αποθαρρυνθεί να προβεί σε αύξηση τιμών εάν μια επέκταση ή είσοδος άλλων επιχειρήσεων θεωρείται πιθανή (υπό την έννοια ότι είναι επαρκώς επικερδής για τον ανταγωνιστή ή τον νεοεισερχόμενο, λαμβανομένων υπόψη παραγόντων όπως οι φραγμοί επέκτασης ή εισόδου, οι πιθανές αντιδράσεις της εικαζόμενης δεσπόζουσας επιχείρησης και άλλων ανταγωνιστών και οι κίνδυνοι και το κόστος μιας αποτυχίας), έγκαιρη (πρέπει να είναι επαρκώς ταχεία για να αποτρέψει ή να ματαιώσει την άσκηση σημαντικής ισχύος στην αγορά) και επαρκής (υπό την έννοια ότι δεν πρέπει να είναι μόνο μικρής κλίμακας, όπως για παράδειγμα να περιορίζεται σε μικρό εξειδικευμένο τμήμα της αγοράς, αλλά να έχει τέτοιο μέγεθος ώστε να είναι σε θέση να αποτρέψει προσπάθεια αύξησης των τιμών από μέρος της επιχείρησης που υποτίθεται ότι κατέχει δεσπόζουσα θέση στη σχετική αγορά).

118 Υπό την έννοια αυτή αναζητούνται φραγμοί εισόδου, οι οποίοι μπορούν να λάβουν διάφορες μορφές:

- νομικοί φραγμοί (όπως τιμολόγια ή ποσοστώσεις)

-πλεονεκτήματα από τα οποία επωφελείται ειδικά η επιχείρηση που κατέχει τη δεσπόζουσα θέση, όπως οικονομίες κλίμακας και φάσματος,

-προνομιακή πρόσβαση σε βασικές εισροές ή φυσικούς πόρους, σημαντικές τεχνολογίες [ΓενΔΕΕ T-30/89 Hilti κατά Επιτροπής Συλλογή 1991 σ. II-1439 σκ. 19] ή σε κατεστημένο δίκτυο πωλήσεων και διανομής [ΔΕΕ C-85/76 Hoffmann-La Roche κατά Επιτροπής Συλλογή 1979, σ. 461, σκ. 48].

- κόστη και άλλα εμπόδια, που προέρχονται για παράδειγμα από αποτελέσματα δικτύου, τα οποία αντιμετωπίζουν οι πελάτες όταν αλλάζουν προμηθευτή.

-Η συμπεριφορά της ίδιας της επιχείρησης μπορεί επίσης να δημιουργήσει φραγμούς εισόδου, παραδείγματος χάρι όταν έχει πραγματοποιήσει σημαντικές επενδύσεις στις οποίες πρέπει να ανταποκριθούν οι ανταγωνιστές με αντίστοιχου μεγέθους επενδύσεις, ή όταν έχει συνάψει μακροπρόθεσμες συμβάσεις με τους πελάτες της, οι οποίες έχουν αισθητά αποτελέσματα αποκλεισμού.

Αντισταθμιστική Ισχύς Αγοραστών

119 Σύμφωνα με την Ανακοίνωση Προτεραιοτήτων της Επιτροπής [βλ. Ανακοίνωση της Επιτροπής — Κατευθύνσεις σχετικά με τις προτεραιότητες της Επιτροπής κατά τον έλεγχο της εφαρμογής του άρθρου 82 της συνθήκης ΕΚ σε καταχρηστικές συμπεριφορές αποκλεισμού που υιοθετούν δεσπόζουσες επιχειρήσεις, ΕΕ C 45 της 24.2.2009, σ. 7 έως 20, παρ. 18], ανταγωνιστικοί περιορισμοί μπορεί να επιβάλλονται και από τους πελάτες. Ακόμη και μια επιχείρηση με υψηλό μερίδιο αγοράς μπορεί να μην είναι σε θέση να ενεργεί σε μεγάλο βαθμό ανεξάρτητα από πελάτες με επαρκή διαπραγματευτική δύναμη.

120 Αυτή η αντισταθμιστική ισχύς αγοραστών μπορεί να προκύπτει από το μέγεθος των πελατών ή την εμπορική τους σημασία για την επιχείρηση που κατέχει δεσπόζουσα θέση, και την ικανότητά τους να μεταπηδούν γρήγορα σε ανταγωνιζόμενους προμηθευτές, να προωθούν νέες εισόδους ή να ολοκληρωθούν κάθετα, και να απειλούν πειστικά να το πράξουν. Εάν η αντισταθμιστική ισχύς έχει επαρκές μέγεθος, μπορεί να αποτρέψει ή να ματαιώσει απόπειρα της επιχείρησης να αυξήσει επικερδώς τις τιμές.

Ιδιαίτερη (Ειδική Ευθύνη) (special responsibility) και όρια αυτής

121 Κατά πάγια νομολογία το άρθρο 102 ΣΛΕΕ πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι δεν αφορά μόνο την πρακτική που δύναται να προκαλέσει άμεση ζημία στους καταναλωτές [βλ., υπό την έννοια αυτή, ΔΕΕ C-468/06 έως C-478/06, Σωτ. Λέλος και Σία κ.λπ. Συλλογή 2008, σ. I-7139, σκ. 68, καθώς επίσης και Deutsche Telekom κατά Επιτροπής, προπαρατεθείσα, σκ. 180, ΔΕΕ C-209/10, Post Danmark, EU:C:2012:172, σκ. 20 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία και ΓενΔΕΕ T-336/07, Telefónica και Telefónica de España κατά Επιτροπής, EU:T:2012:172, σκ. 171], **αλλά και τις πρακτικές που τους προκαλούν ζημία πλήττοντας τη λειτουργία του ανταγωνισμού**. Μολονότι, πράγματι, το άρθρο 102 ΣΛΕΕ δεν απαγορεύει σε επιχείρηση να κατακτά, με τις δικές της ικανότητες, δεσπόζουσα θέση σε μια αγορά και μολονότι, κατά μείζονα λόγο, η διαπίστωση της υπάρξεως μιας τέτοιας δεσπόζουσας θέσεως δεν συνεπάγεται καθεαυτή καμία μομφή έναντι της οικείας επιχειρήσεως [βλ., υπό την έννοια αυτή, ΔΕΕ C-322/81, Nederlandsche Banden-Industrie-Michelin κατά Επιτροπής, Συλλογή 1983, σ. 3461, σκ. 57, καθώς και ΔΕΕ C-395/96 P και C-396/96 P, Compagnie maritime belge transports κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 2000, σ. I-1365, σκ. 37], κατά πάγια ωστόσο νομολογία, η κατέχουσα δεσπόζουσα θέση επιχείρηση υπέχει ειδική ευθύνη να μη θίγει, με τη συμπεριφορά της, τον αποτελεσματικό και ανόθευτο ανταγωνισμό στην εσωτερική αγορά (βλ., υπό την έννοια αυτή, ΔΕΕ C-202/07 P, France Télécom κατά Επιτροπής, Συλλογή 2009, σ. I-2369, σκ. 105 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία, ΔΕΕ C-52/09, Konkurrensverket κατά TeliaSonera Sverige AB, ECLI:EU:C:2011:83, σκ. 24, ΔΕΕ C-413/14 P Intel κατά Επιτροπής, EU:C:2017:632, σκ. 135 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

122 Αυτή η **ιδιαίτερη ευθύνη**, δεν μπορεί όμως να συνεπάγεται ότι το άρθρο 102 ΣΛΕΕ μπορεί να εφαρμόζεται κατά τέτοιο τρόπο, ώστε να προστατεύονται οι μικροί (αδύνατοι) ανταγωνιστές, έναντι της μεγάλης/δεσπόζουσας επιχείρησης, απλώς λόγω διαφοράς μεγέθους ή/και ισχύος. Ως αποτυπώθηκε στη νομολογία με τις υποθέσεις Post Danmark I²³ και Intel²⁴, αλλά και στην παράγραφο 19 της «Ανακοίνωσης της Επιτροπής για τις συμπεριφορές υπό το άρθρο 102 ΣΛΕΕ»²⁰ (Guidance Paper on Art. 102 TFEU), «.....δεν αποτελεί αντικείμενο και σκοπό του άρθρου 102 ΣΛΕΕ η προστασία αναποτελεσματικών ανταγωνιστών της δεσπόζουσας επιχείρησης». Η απόφαση Intel Corp. μάλιστα, αποτυπώνει τα παραπάνω, τονίζοντας μεν την ιδιαίτερη ευθύνη της δεσπόζουσας επιχείρησης, διευκρινίζοντας εντούτοις ότι ο σκοπός του άρθρου 102 ΣΛΕΕ, δεν είναι να εμποδίσει μια επιχείρηση να κατακτήσει με τις δικές της ικανότητες, δεσπόζουσα θέση σε μια αγορά, ούτε όμως να εξασφαλίσει ότι θα παραμείνουν στην αγορά οι λιγότερο αποτελεσματικοί ανταγωνιστές της δεσπόζουσας επιχείρησης και της εκάστοτε αγοράς. Σε κάθε περίπτωση, είναι σαφές ότι η κάθε επιχείρηση, αναζητεί την εμπορική επιτυχία και την υπεροχή και ο υγιής ανταγωνισμός καταλήγει συχνά στον εξοβελισμό των λιγότερο αποτελεσματικών ανταγωνιστών, όπως εξάλλου έχει επιβεβαιώσει και η νομολογία. Περαιτέρω, η νομολογία επαναλαμβάνει τις ανωτέρω αρχές, ενώ βασίζεται στην έννοια του «ανταγωνισμού με αξιοκρατικά μέσα» (competition on the merits), αν δηλαδή η κατέχουσα δεσπόζουσα θέση επιχείρηση χρησιμοποίησε αυτήν τη θέση για να αποκτήσει πλεονεκτήματα που δεν θα μπορούσε να αποκτήσει σε περίπτωση επαρκώς αποτελεσματικού ανταγωνισμού. Η εκτίμηση πάντως της πιθανότητας πρόκλησης «αντι-ανταγωνιστικών επιπτώσεων» (capacity to foreclose) τεκμηριώνεται, λαμβάνοντας υπόψη συνολικά πληθώρα αντικειμενικών στοιχείων, ποιοτικών και ποσοτικών, που αφορούν μεταξύ άλλων, τη θέση που κατέχει η δεσπόζουσα επιχείρηση στην αγορά, τις συνθήκες που επικρατούν στην αγορά, τη θέση των ανταγωνιστών, πιθανά αποδεικτικά στοιχεία πραγματικού αποκλεισμού, καθώς και τη φύση, τον χαρακτήρα, την ένταση, τον βαθμό, την αλληλουχία και συμπληρωματικότητα της/των καταχρηστικών πρακτικών που αυτή εφαρμόζει²⁵.

123 Όσον αφορά τον καταχρηστικό χαρακτήρα τιμολογιακής πρακτικής, όπως η επίμαχη, επισημαίνεται ότι το άρθρο 102, δεύτερο εδάφιο, στοιχείο α', ΣΛΕΕ απαγορεύει ρητώς την άμεση ή έμμεση επιβολή, εκ μέρους της κατέχουσας δεσπόζουσα θέση επιχειρήσεως, μη δικαίων τιμών [ΔΕΕ C-52/09, Konkurrensverket κατά TeliaSonera Sverige AB, ECLI:EU:C:2011:83, σκ. 25, ΓενΔΕΕ T-336/07, Telefónica και Telefónica de España κατά Επιτροπής, EU:T:2012:172, σκ. 173, ΓενΔΕΕ T-827/14 και T-851/14, Deutsche Telekom AG κατά Επιτροπής και Slovak Telekom a.s. κατά Επιτροπής, ECLI:EU:T:2018:929, σκ. 112].

124 Περαιτέρω, ο κατάλογος των καταχρηστικών πρακτικών που περιλαμβάνεται στο άρθρο 102 ΣΛΕΕ δεν είναι περιοριστικός, οπότε η απαρίθμηση των καταχρηστικών πρακτικών που περιέχεται σ' αυτή τη διάταξη δεν εξαντλεί τους τρόπους καταχρηστικής εκμεταλλεύσεως δεσπόζουσας θέσεως που απαγορεύονται από το δίκαιο της Ένωσης [ΔΕΕ C-280/08 P, Deutsche Telekom κατά Επιτροπής, ECLI:EU:C:2010:603, σκ. 173, ΔΕΕ C-52/09, Konkurrensverket κατά TeliaSonera Sverige AB, ECLI:EU:C:2011:83, σκ. 26, ΓενΔΕΕ T-336/07, Telefónica και Telefónica de España κατά Επιτροπής, EU:T:2012:172, σκ. 173].

125 Συγκεκριμένα, η καταχρηστική εκμετάλλευση δεσπόζουσας θέσεως την οποία απαγορεύει η διάταξη αυτή αποτελεί αντικειμενική έννοια η οποία αφορά τις συμπεριφορές κατέχουσας δεσπόζουσα θέση επιχειρήσεως οι οποίες, σε μια αγορά όπου, ακριβώς λόγω της παρουσίας της εν λόγω επιχειρήσεως, ο ανταγωνισμός είναι ήδη εξασθενημένος, έχουν ως αποτέλεσμα να

²³ C-209/10, Post Danmark A/S, v. Konkurrenceradet (Post Danmark I)

²⁴ Υπόθεση C-413/14P, Intel Corp κατά Επιτροπής, ECLI:EU:C:2017:632, σκ.135.

²⁵ C-413/14 P. Intel Corp v. Commission, και Απόφαση EA 520/2011

κωλύεται η διατήρηση του υφισταμένου στην αγορά ανταγωνισμού ή η ανάπτυξή του, λόγω της χρησιμοποίησεως διαφορετικών μέσων από εκείνα που διέπουν τον συνήθη ανταγωνισμό μεταξύ των προσφερομένων από τους επιχειρηματίες προϊόντων ή υπηρεσιών [ΔΕΕ C-280/08 P, Deutsche Télécom κατά Επιτροπής, ECLI:EU:C:2010:603, σκ. 174 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία, ΔΕΕ C-52/09, Konkurrensverket κατά TeliaSonera Sverige AB, ECLI:EU:C:2011:83, σκ. 27, ΔΕΕ C-549/10 P, Tomra Systems and Others κατά Επιτροπής, EU:C:2012:221, σκ. 17 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία, ΓενΔΕΕ T-301/04, Clearstream κατά Επιτροπής, EU:T:2009:317, σκ. 140 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία].

- 126 Προκειμένου να καθοριστεί αν η κατέχουσα δεσπόζουσα θέση επιχείρηση εκμεταλλεύθηκε καταχρηστικώς την εν λόγω θέση εφαρμόζοντας την τιμολογιακή της πολιτική, πρέπει να εκτιμάται το σύνολο των περιστάσεων και να εξετάζεται αν η πολιτική αυτή αποβλέπει στην αφαίρεση ή στον περιορισμό της δυνατότητας επιλογής του αγοραστή όσον αφορά τις πηγές εφοδιασμού του, στην παρεμπόδιση της εισόδου στην αγορά των ανταγωνιστών, στην εφαρμογή σε εμπορικούς συναλλασσόμενους άνισων όρων για ισοδύναμες παροχές ή στην ενίσχυση της δεσπόζουσας θέσεως με νόθευση του ανταγωνισμού [ΔΕΕ C-280/08 P, Deutsche Télécom κατά Επιτροπής, ECLI:EU:C:2010:603, σκ. 175, ΔΕΕ C-52/09, Konkurrensverket κατά TeliaSonera Sverige AB, ECLI:EU:C:2011:83, σκ. 28].

Ειδικά περί συμπίεσης περιθωρίου

- 127 Η συμπίεση των περιθωρίων κέρδους προκύπτει από την απόκλιση μεταξύ των τιμών των παροχών χονδρικής και των τιμών των παροχών λιανικής και όχι από το επίπεδο των τιμών αυτών καθαυτές. Ειδικότερα, αυτή η συμπίεση μπορεί να προέλθει όχι μόνον από ασυνήθιστα χαμηλή τιμή λιανικής, αλλά και από ασυνήθιστα υψηλή τιμή χονδρικής [ΔΕΕ C-52/09, Konkurrensverket κατά TeliaSonera Sverige AB, ECLI:EU:C:2011:83, σκ. 98].
- 128 Όπως έχει νομολογηθεί, είναι αυτή η συμπίεση των περιθωρίων κέρδους που, λόγω του ότι ενδέχεται να έχει ως αποτέλεσμα τον εκτοπισμό ανταγωνιστών που είναι τουλάχιστον εξίσου αποτελεσματικοί με την κατέχουσα δεσπόζουσα θέση επιχείρηση, μπορεί, ελλείψει κάθε αντικειμενικής δικαιολογίας, να συνιστά, αυτή καθαυτήν, κατάχρηση υπό την έννοια του άρθρου 102 ΣΛΕΕ [ΔΕΕ C-280/08 P, Deutsche Télécom κατά Επιτροπής, ECLI:EU:C:2010:603, σκ. 183, ΔΕΕ C-52/09, Konkurrensverket κατά TeliaSonera Sverige AB, ECLI:EU:C:2011:83, σκ. 31].
- 129 Πρέπει περαιτέρω να διευκρινιστεί ότι, δεδομένου ότι ο μη δίκαιος χαρακτήρας, υπό την έννοια του άρθρου 102 ΣΛΕΕ, μιας τιμολογιακής πρακτικής συνδέεται με την ίδια την ύπαρξη της συμπίεσεως των περιθωρίων κέρδους και όχι με τη συγκεκριμένη απόκλισή τους, ουδόλως είναι αναγκαίο να αποδειχθεί ότι οι τιμές χονδρικής ή οι τιμές λιανικής είναι καθαυτές καταχρηστικές λόγω, αναλόγως της περιπτώσεως, του υπερβολικού ή εξοντωτικού χαρακτήρα τους [ΔΕΕ C-280/08 P, Deutsche Télécom κατά Επιτροπής, ECLI:EU:C:2010:603, σκ. 167 και 183, ΔΕΕ C-52/09, Konkurrensverket κατά TeliaSonera Sverige AB, ECLI:EU:C:2011:83, σκ. 34].
- 130 Υπενθυμίζεται, συναφώς, ότι το Δικαστήριο έχει ήδη διευκρινίσει ότι το άρθρο 102 ΣΛΕΕ απαγορεύει, μεταξύ άλλων, σε κατέχουσα δεσπόζουσα θέση επιχείρηση **να προβαίνει σε τιμολογιακές πρακτικές οι οποίες παράγουν αποτελέσματα εκτοπισμού για τους εξίσου αποτελεσματικούς ανταγωνιστές της, υφιστάμενους ή μελλοντικούς** [ΔΕΕ C-280/08 P, Deutsche Télécom κατά Επιτροπής, ECLI:EU:C:2010:603, σκ. 177, ΔΕΕ C-52/09, Konkurrensverket κατά TeliaSonera Sverige AB, ECLI:EU:C:2011:83, σκ. 39].

- 131 Εκμεταλλεύεται, συνεπώς, καταχρηστικά τη δεσπόζουσα θέση της μια επιχείρηση η οποία εφαρμόζει **μια πολιτική τιμών που αποσκοπεί στον εκτοπισμό από την αγορά των ανταγωνιστών που ενδεχομένως είναι εξίσου αποτελεσματικοί με αυτήν**, αλλά, λόγω των μικρότερων οικονομικών δυνατοτήτων τους, δεν μπορούν να αντισταθούν στον ανταγωνισμό που τους επιβάλλεται [ΔΕΕ C-280/08 P, Deutsche Télécom κατά Επιτροπής, ECLI:EU:C:2010:603, σκ. 199, ΔΕΕ C-52/09, Konkurrensverket κατά TeliaSonera Sverige AB, ECLI:EU:C:2011:83, σκ. 40].
- 132 Πάντως, η εκτίμηση της νομιμότητας της πολιτικής τιμών της κατέχουσας δεσπόζουσα θέση επιχείρησης πρέπει, κατ' αρχήν, να στηρίζεται σε κριτήρια σχετικά με τις τιμές, τα οποία βασίζονται στο κόστος με το οποίο επιβαρύνεται η κατέχουσα δεσπόζουσα θέση επιχείρηση και στη στρατηγική της [βλ. υπ' αυτή την έννοια, ΔΕΕ C-62/86, AKZO κατά Επιτροπής, Συλλογή 1991, σ. I-3359, σκ. 74, και France Télécom κατά Επιτροπής, προπαρατεθείσα, σκ. 108, ΔΕΕ C-52/09, TeliaSonera Sverige, EU:C:2011:83, σκ. 41, ΓενΔΕΕ T-336/07, Telefónica και Telefónica de España κατά Επιτροπής, EU:T:2012:172, σκ. 190. Βλ., επίσης, ΓενΔΕΕ T-271/03, Deutsche Telekom κατά Επιτροπής, EU:T:2008:101, σκ. 188, ΓενΔΕΕ συνεκδ. υποθ. T-827/14 και T-851/14, Deutsche Telekom AG κατά Επιτροπής και Slovak Telekom a.s. κατά Επιτροπής, ECLI:EU:T:2018:929, σκ. 228]. Έχει νομολογηθεί ότι «στον βαθμό που η κατέχουσα δεσπόζουσα θέση επιχείρηση καθορίζει τις τιμές της σε επίπεδο που καλύπτει το μεγαλύτερο μέρος του κόστους διαθέσεως στο εμπόριο του προϊόντος ή της παροχής των εν λόγω υπηρεσιών, ένας εξίσου αποτελεσματικός με την επιχείρηση αυτή ανταγωνιστής έχει, κατ' αρχήν, τη δυνατότητα να ανταγωνιστεί τις τιμές αυτές, χωρίς να υποστεί μακροπρόθεσμα δυσβάστακτες ζημιές» [βλ. ΔΕΕ C-209/10, Post Danmark, EU:C:2012:172, σκ. 38].
- 133 Ειδικότερα, όσον αφορά τιμολογιακή πολιτική που καταλήγει στη συμπίεση των περιθωρίων κέρδους, η χρήση τέτοιων κριτηρίων ανάλυσης παρέχει τη δυνατότητα να εξακριβωθεί αν η επιχείρηση αυτή θα ήταν σε θέση να προσφέρει τις δικές της παροχές λιανικής στους τελικούς πελάτες χωρίς να υφίσταται ζημία, αν ήταν προηγουμένως υποχρεωμένη να καταβάλλει τις δικές της τιμές χονδρικής για τις ενδιάμεσες παροχές [ΔΕΕ C-280/08 P, Deutsche Télécom κατά Επιτροπής, ECLI:EU:C:2010:603, σκ. 201, ΔΕΕ C-52/09, Konkurrensverket κατά TeliaSonera Sverige AB, ECLI:EU:C:2011:83, σκ. 42, ΓενΔΕΕ συνεκδ. υποθ. T-827/14 και T-851/14, Deutsche Telekom AG κατά Επιτροπής και Slovak Telekom a.s. κατά Επιτροπής, ECLI:EU:T:2018:929, σκ. 229].
- 134 Αν όμως η εν λόγω επιχείρηση δεν ήταν σε θέση να προσφέρει τις παροχές της χωρίς να υφίσταται ζημία, τούτο θα σήμαινε ότι οι ανταγωνιστές που ενδέχεται να αποκλειστούν λόγω της εφαρμογής της επίμαχης τιμολογιακής πρακτικής δεν θα μπορούσαν να θεωρηθούν ότι είναι λιγότερο αποτελεσματικοί απ' ό,τι η κατέχουσα δεσπόζουσα θέση επιχείρηση και ότι, συνεπώς, ο κίνδυνος του εκτοπισμού τους θα οφειλόταν σε νοθευμένο ανταγωνισμό. Συγκεκριμένα, ένας τέτοιος ανταγωνισμός δεν θα στηριζόταν αποκλειστικά στις αντίστοιχες ικανότητες των οικείων επιχειρήσεων [ΔΕΕ C-52/09, Konkurrensverket κατά TeliaSonera Sverige AB, ECLI:EU:C:2011:83, σκ. 43].
- 135 Η προσέγγιση αυτή δικαιολογείται τσοσούτω μάλλον που είναι επίσης σύμφωνη με τη γενική αρχή της ασφάλειας δικαίου, καθόσον, λαμβάνοντας υπόψη το κόστος της και τις τιμές της, η κατέχουσα δεσπόζουσα θέση επιχείρηση μπορεί να εκτιμήσει τη νομιμότητα των δικών της συμπεριφορών, σύμφωνα με την ιδιαίτερη ευθύνη την οποία υπέχει κατά το άρθρο 102 ΣΛΕΕ. Συγκεκριμένα, καίτοι επιχείρηση η οποία κατέχει δεσπόζουσα θέση γνωρίζει το δικό της κόστος και τα δικές της τιμές, δεν γνωρίζει κατ' αρχήν το κόστος και τις τιμές των ανταγωνιστών της [ΔΕΕ C-280/08 P, Deutsche Télécom κατά Επιτροπής, ECLI:EU:C:2010:603, σκ. 202, ΔΕΕ C-

52/09, Konkurrensverket κατά TeliaSonera Sverige AB, ECLI:EU:C:2011:83, σκ. 44, ΓενΔΕΕ συνεκδ. υποθ. T-827/14 και T-851/14, Deutsche Telekom AG κατά Επιτροπής και Slovak Telekom a.s. κατά Επιτροπής, ECLI:EU:T:2018:929, σκ. 230].

136 Περαιτέρω, καίτοι η εφαρμογή του άρθρου 102 ΣΛΕΕ προϋποθέτει την ύπαρξη δεσμού μεταξύ της δεσπόζουσας θέσεως και της φερομένης ως καταχρηστικής συμπεριφοράς, ο οποίος συνήθως δεν υπάρχει όταν μια συμπεριφορά σε αγορά διαφορετική από την αγορά στην οποία υπάρχει δεσπόζουσα θέση παράγει αποτελέσματα στην ίδια αυτή αγορά, εντούτοις, όταν πρόκειται για αγορές διακεκριμένες μεν, αλλά συναφείς, ειδικές περιστάσεις μπορούν να δικαιολογήσουν εφαρμογή του άρθρου 102 ΣΛΕΕ σε συμπεριφορά διαπιστωθείσα στη συναφή αγορά, στην οποία δεν υφίσταται δεσπόζουσα θέση, και παράγουσα αποτελέσματα στην ίδια αυτή αγορά (βλ., υπ' αυτή την έννοια, ΔΕΕ C-311/84, CBEM, Συλλογή 1985, σ. 3261, σκ. 26, και Tetra Pak κατά Επιτροπής, προπαρατεθείσα, σκ. 27). **Τέτοιες περιστάσεις μπορεί να υπάρχουν όταν η συμπεριφορά μιας επιχειρήσεως που είναι καθετοποιημένη και κατέχει δεσπόζουσα θέση σε αγορά προηγούμενου σταδίου συνίσταται στην προσπάθεια εκτοπισμού των τουλάχιστον εξίσου αποτελεσματικών ανταγωνιστών στην αγορά επόμενου σταδίου, ιδίως μέσω της συμπίεσης των περιθωρίων κέρδους αυτών.** Τέτοιες συμπεριφορές ενδέχεται πράγματι, ιδίως λόγω των στενών δεσμών μεταξύ των σχετικών αγορών, να έχουν ως αποτέλεσμα την αποδυνάμωση του ανταγωνισμού στην αγορά επόμενου σταδίου [ΔΕΕ C-52/09, Konkurrensverket κατά TeliaSonera Sverige AB, ECLI:EU:C:2011:83, σκ. 87]. Σε μια τέτοια κατάσταση, **ελλείψει οποιασδήποτε άλλης αντικειμενικής οικονομικής δικαιολογίας,** η συμπεριφορά αυτή μπορεί να εξηγηθεί μόνο λόγω της προθέσεως της κατέχουσας δεσπόζουσα θέση επιχειρήσεως να εμποδίσει την ανάπτυξη του ανταγωνισμού στην αγορά επόμενου σταδίου και να ενισχύσει τη θέση της, ή ακόμα και να αποκτήσει δεσπόζουσα θέση στην αγορά αυτή, χρησιμοποιώντας μέσα διαφορετικά από τις δικές της ικανότητες [ΔΕΕ C-52/09, Konkurrensverket κατά TeliaSonera Sverige AB, ECLI:EU:C:2011:83, σκ. 88]. **Κατά συνέπεια, ο καταχρηστικός χαρακτήρας μιας τιμολογιακής πρακτικής την οποία εφαρμόζει επιχείρηση που είναι καθετοποιημένη και κατέχει δεσπόζουσα θέση στην αγορά χονδρικής και η οποία οδηγεί στη συμπίεση των περιθωρίων κέρδους των ανταγωνιστών της επιχειρήσεως αυτής στην αγορά λιανικής προς τους τελικούς πελάτες δεν εξαρτάται από την ύπαρξη δεσπόζουσας θέσης της επιχειρήσεως αυτής στην τελευταία αυτή αγορά** [ΔΕΕ C-52/09, Konkurrensverket κατά TeliaSonera Sverige AB, ECLI:EU:C:2011:83, σκ. 89].

137 Επιχείρηση η οποία εφαρμόζει μια τιμολογιακή πρακτική η οποία συνεπάγεται συμπίεση των περιθωρίων κέρδους των ανταγωνιστών της δεν υφίσταται οπωσδήποτε ζημίες [ΔΕΕ C-52/09, Konkurrensverket κατά TeliaSonera Sverige AB, ECLI:EU:C:2011:83, σκ. 99]. Ακόμη και αν υποτεθεί ότι για να συμπίεσει τα περιθώρια κέρδους των ανταγωνιστών της η δεσπόζουσα επιχείρηση πρέπει να υποστεί ζημίες, δεν μπορεί να απαιτείται η απόδειξη της δυνατότητας ανακτήσεως των ενδεχόμενων αυτών ζημιών προκειμένου να αποδειχθεί η ύπαρξη καταχρήσεως [ΔΕΕ C-52/09, Konkurrensverket κατά TeliaSonera Sverige AB, ECLI:EU:C:2011:83, σκ. 100]. Συγκεκριμένα, η δυνατότητα εκτοπισμού των ανταγωνιστών από την αγορά δεν εξαρτάται ούτε από το γεγονός ότι η κατέχουσα δεσπόζουσα θέση επιχείρηση υφίσταται ζημίες ούτε από το ότι η εν λόγω επιχείρηση είναι σε θέση να ανακτήσει τις ζημίες της, **αλλά εξαρτάται μόνον από την απόκλιση μεταξύ των τιμών που εφαρμόζει στις σχετικές αγορές η κατέχουσα δεσπόζουσα θέση επιχείρηση, απόκλιση η οποία μπορεί ενδεχομένως να προκαλέσει ζημίες όχι στην κατέχουσα δεσπόζουσα θέση επιχείρηση, αλλά στους ανταγωνιστές της** [ΔΕΕ C-52/09, Konkurrensverket κατά TeliaSonera Sverige AB, ECLI:EU:C:2011:83, σκ. 101]. Τέλος, αν υποτεθεί παρ' όλ' αυτά ότι η κατέχουσα δεσπόζουσα θέση επιχείρηση εφαρμόζει στην αγορά λιανικής μια τιμή τόσο χαμηλή ώστε οι πωλήσεις της να

προκαλούν ζημίες, πέραν του ότι μια τέτοια συμπεριφορά θα μπορούσε να αποτελεί αυτοτελή μορφή καταχρήσεως συνισταμένης στην εφαρμογή εξοντωτικών τιμών, το Δικαστήριο έχει εν πάση περιπτώσει ήδη αποκλείσει ότι, ακόμα και σε μια τέτοια περίπτωση, η απόδειξη της δυνατότητας ανακτήσεως των ζημιών που προκλήθηκαν συνεπεία της εκ μέρους της κατέχουσας δεσπόζουσα θέση επιχειρήσεως εφαρμογής τιμών χαμηλότερων από ένα ορισμένο επίπεδο κόστους συνιστά αναγκαία προϋπόθεση για να αποδειχθεί ο καταχρηστικός χαρακτήρας μιας τέτοιας πολιτικής τιμών [βλ., υπ' αυτή την έννοια, απόφαση France Télécom κατά Επιτροπής, προπαρατεθείσα, σκ. 110]. Επομένως, προκειμένου να καθοριστεί αν η επίμαχη τιμολογιακή πρακτική είναι καταχρηστική, δεν έχει σημασία το αν η κατέχουσα δεσπόζουσα θέση επιχείρηση έχει τη δυνατότητα να ανακτήσει τις ζημίες που τυχόν υπέστη συνεπεία της εφαρμογής της πρακτικής αυτής [ΔΕΕ C-52/09, Konkurrensverket κατά TeliaSonera Sverige AB, ECLI:EU:C:2011:83, σκ. 103].

138 Σύμφωνα με το ΔΕΕ (Υπόθεση Deutsche Telecom, σκέψη 169), καταχρηστική συμπίεση τιμής υφίσταται, όταν η διαφορά ανάμεσα στις τιμές χονδρικής που χρεώνει του πελάτες η δεσπόζουσα επιχείρηση και τις τιμές λιανικής που εφαρμόζει, είναι **αρνητική ή ανεπαρκής για την κάλυψη του ειδικού κόστους των προϊόντων της δεσπόζουσας επιχείρησης για την παροχή των δικών της υπηρεσιών**, κατά τρόπο ώστε να μην επιτρέπει στους **εξίσου αποτελεσματικούς της ανταγωνιστές, να την ανταγωνιστούν**.

139 Εν προκειμένω το ΔΕΕ υιοθέτησε το κριτήριο του **εξίσου αποτελεσματικού ανταγωνιστή** με την επισήμανση ότι, για λόγους ασφάλειας δικαίου, το σχετικό μέτρο κόστους, δυνάμει του οποίου θα εφαρμοστεί το ως άνω κριτήριο είναι το **κόστος της ίδιας της δεσπόζουσας επιχείρησης**²⁶. Ωστόσο, όταν αυτό δεν είναι δυνατόν, λόγω των περιστάσεων, πρέπει να εξετάζονται οι τιμές και το κόστος των ανταγωνιστών στην ίδια αυτή αγορά²⁷.

140 Εξάλλου είναι νομικά αδιάφορο εάν ο προμηθευτής δεν κατέχει δεσπόζουσα θέση και στην αγορά επόμενου σταδίου.

Επί της αναγκαιότητας ύπαρξης αντικειμενικής «προσφορότητας» της συμπεριφοράς της επιχείρησης με δεσπόζουσα θέση να επιφέρει αντιανταγωνιστικό αποτέλεσμα υπό τη μορφή αποκλεισμού στη σχετική αγορά / Βαθμός πιθανότητας και σοβαρότητας του επιζήμιου για τον ανταγωνισμό αποτελέσματος / αιτιώδης συνάφεια

141 Στην υπόθεση Post Danmark II²⁸, το Δικαστήριο έκρινε ότι δεν δικαιολογείται ο καθορισμός ορίου de minimis για πρακτικές που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 102 της ΣΛΕΕ. **Μόλις αποδειχθεί ότι υπάρχει αντιανταγωνιστικό αποτέλεσμα²⁹, δεν είναι απαραίτητο να αποδειχθεί, επιπλέον, ότι είναι «σοβαρού» ή «αισθητού» χαρακτήρα**. Η θέση αυτή είναι δικαιολογημένη, σύμφωνα με το Δικαστήριο, δεδομένου ότι ο ανταγωνισμός έχει ήδη αποδυναμωθεί από την ίδια την παρουσία της δεσπόζουσας επιχείρησης. Όπως ορθώς παρατήρησε επ' αυτού και η γενική εισαγγελέας στο σημείο 80 των προτάσεών της, το επιζήμιο για τον ανταγωνισμό αποτέλεσμα συγκεκριμένης πρακτικής **δεν αρκεί όμως να έχει αμιγώς**

²⁶ Οπ.παρ. σκέψη 202.

²⁷ Οπ. παρ. TeliaSonerea, σκέψη 46

²⁸ Απόφαση του Δικαστηρίου (δευτερο τμήμα) της 6ης Οκτωβρίου 2015. Post Danmark A/S κατά Konkurrenserådet. Αίτηση του Sø- og Handelsretten για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως. Προδικαστική παραπομπή — Άρθρο 82 ΕΚ — Κατάχρηση δεσπόζουσας θέσης — Αγορά διανομής μαζικής αλληλογραφίας — Διαφημιστικό ταχυδρομείο — Σύστημα εκπτώσεων αναδρομικής ισχύος — Εκτοπιστικό αποτέλεσμα — Κριτήριο του εξίσου αποτελεσματικού ανταγωνιστή — Βαθμός πιθανότητας και σοβαρότητας του επιζήμιου για τον ανταγωνισμό αποτελέσματος. Υπόθεση C-23/14. ECLI identifier: ECLI:EU:C:2015:651, παρ. 73

²⁹ Οπ. Παρ. σκέψη 67

υποθετικό χαρακτήρα.

- 142 Το Δικαστήριο, έχει αποφανθεί ότι, για να διαπιστωθεί ότι τέτοια πρακτική είναι καταχρηστική, το επιζήμιο για τον ανταγωνισμό αποτέλεσμά της στην αγορά πρέπει μεν να υφίσταται, χωρίς όμως να είναι οπωσδήποτε συγκεκριμένο, δεδομένου ότι **αρκεί η απόδειξη της δυνητικής ύπαρξης τέτοιου αποτελέσματος**, ικανού να εκτοπίσει τους ανταγωνιστές που είναι τουλάχιστον εξίσου αποτελεσματικοί με την επιχείρηση η οποία κατέχει τη δεσπόζουσα θέση (απόφαση TeliaSonera Sverige, C-52/09, EU:C:2011:83, σκέψη 64).
- 143 Επομένως, στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 102 εμπίπτουν μόνον οι κατέχουσες δεσπόζουσα θέση επιχειρήσεις των οποίων **η συμπεριφορά ενδέχεται να έχει επιζήμιο για τον ανταγωνισμό αποτέλεσμα στην ορισθείσα ως σχετική αγορά, το οποίο εκτιμάται κατόπιν αξιολόγησης των συγκεκριμένων περιστάσεων της υπό κρίση περίπτωσης**. Σκοπός της αξιολόγησης αυτής είναι να διαπιστωθεί κατά πόσον η συμπεριφορά της κατέχουσας δεσπόζουσα θέση επιχείρησης **έχει ως πραγματικό ή πιθανό αποτέλεσμα τον εκτοπισμό των άλλων επιχειρήσεων από την αγορά**, με συνέπεια να βλάπτεται ο ανταγωνισμός και, ως εκ τούτου, τα συμφέροντα των καταναλωτών (απόφαση Post Danmark, C 209/10, EU:C:2012:172, σκέψη 44).
- 144 Έτσι, το Δικαστήριο έχει αποφανθεί επανειλημμένα ότι οι επιχειρήσεις που κατέχουν δεσπόζουσα θέση υπέχουν ιδιαίτερη ευθύνη να μη θίγουν με τη συμπεριφορά τους τον αποτελεσματικό και ανόθευτο ανταγωνισμό στην εσωτερική αγορά (βλ. απόφαση Post Danmark, C-209/10, EU:C:2012:172, σκέψη 23 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία). Επιπλέον, στο μέτρο που η δομή του ανταγωνισμού στην αγορά είναι ήδη εξασθενημένη λόγω της παρουσίας της κατέχουσας δεσπόζουσα θέση επιχείρησης, κάθε πρόσθετος περιορισμός στη δομή αυτή ενδέχεται να στοιχειοθετεί καταχρηστική εκμετάλλευση δεσπόζουσας θέσης (απόφαση Hoffmann-La Roche κατά Επιτροπής, 85/76, EU:C:1979:36, σκέψη 123).
- 145 Η υπόθεση Post Danmark II είναι σαφής όταν δηλώνει ότι, ενώ δεν χρειάζεται να αποδειχθεί ο σοβαρός ή αισθητός χαρακτήρα του επιζήμιου για τον ανταγωνισμό αποτελέσματος, είναι απαραίτητο να αποδειχθεί ότι η πρακτική είχε ή είναι πιθανό να έχει επίδραση στον ανταγωνισμό³⁰. Η έκταση της συμπεριφοράς και το κατά πόσον η δεσπόζουσα εταιρεία είναι «αναπόφευκτος» εμπορικός εταίρος είναι παράγοντες που πρέπει να ληφθούν υπόψη στο πλαίσιο αυτό.
- 146 Μια πρακτική δεν έχει απαραίτητα περιοριστικά αποτελέσματα απλώς και μόνο επειδή οι επιχειρήσεις που εμπλέκονται σε αυτήν έχουν σημαντικό βαθμό ισχύος στην αγορά. Ακόμα και όταν διαπιστώνεται η ύπαρξη ισχύος στην αγορά, ο περιορισμός του ανταγωνισμού θα πρέπει να διαπιστώνεται, κατά περίπτωση, λαμβάνοντας υπόψη τη φύση του προϊόντος, τα χαρακτηριστικά της σχετικής αγοράς και την κάλυψη των πρακτικών. Αυτοί ήταν οι παράγοντες που εντόπισε το Δικαστήριο τόσο στην υπόθεση Delimitis (υπόθεση άρθρου 101 ΣΛΕΕ) όσο και στην υπόθεση Post Danmark II (υπόθεση άρθρου 102 ΣΛΕΕ). Με τον ίδιο τρόπο που ορισμένες συμφωνίες δεν είναι περιοριστικές εξ αντικειμένου, ορισμένες δυνητικά καταχρηστικές

³⁰ Ibáñez Colomo, Pablo (2016) Appreciability and de minimis in Article 102 TFEU. Journal of European Competition Law and Practice. ISSN 2041-7764 DOI: 10.1093/jecclap/lpw072

πρακτικές δεν απαγορεύονται εκ πρώτης όψεως από την ίδια τους τη φύση. Αυτή η κατηγορία περιλαμβάνει, για παράδειγμα, το τυποποιημένο σύστημα εκπτώσεων που εξέτασε το Δικαστήριο στην υπόθεση Post Danmark II και τη «συμπίεση περιθωρίου κέρδους» στην υπόθεση Deutsche Telekom και την TeliaSonera.

147 Όταν μια επιχείρηση κατέχει δεσπόζουσα θέση, οι συνθήκες ανταγωνισμού στην σχετική αγορά έχουν ήδη εξασθενήσει. Υπό αυτές τις συνθήκες (όπου το μερίδιο αγοράς της επιχείρησης θα υπερβαίνει τουλάχιστον το 40% και, συνήθως, το 50%), δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι οι πρακτικές που εφαρμόζει η επιχείρηση είναι απίθανο να έχουν περιοριστικά αποτελέσματα στον ανταγωνισμό. Ως αποτέλεσμα, καθίσταται απαραίτητη μια αξιολόγηση της δεύτερης διάστασης κατά περίπτωση (δηλαδή, μια αξιολόγηση του οικονομικού και νομικού πλαισίου της συμπεριφοράς και της θέσης των προμηθευτών και των ανταγωνιστών). **Η ανάγκη εξέτασης των αποτελεσμάτων αποκλεισμού κατά περίπτωση τονίστηκε στην υπόθεση Post Danmark II.** Το Δικαστήριο αναφέρθηκε, μεταξύ άλλων, στο κανονιστικό πλαίσιο, το καθεστώς και τη θέση της δεσπόζουσας εταιρείας και την κάλυψη της πρακτικής. Αυτό ισχύει και για την προηγούμενη νομολογία. Στην υπόθεση Deutsche Telekom, για παράδειγμα, σημείωσε **ότι η πρόσβαση στην υποδομή του κατεστημένου φορέα ήταν απαραίτητη για τον ανταγωνισμό στην σχετική αγορά κατάντη και ότι η πρακτική ήταν πιθανό να έχει ως αποτέλεσμα αποτελέσματα αποκλεισμού.**

148 Έτσι, όταν μια πρακτική «περιορισμού εκ του αποτελέσματος (by effect restriction)» δεν είναι πρόσφορη να έχει «αντιανταγωνιστικό αντίκτυπο» (όπως συμβαίνει, για παράδειγμα, όταν η κάλυψή της είναι πολύ περιορισμένη), εμπίπτει **εκτός του πεδίου εφαρμογής του άρθρου 102 της ΣΛΕΕ** αφού δεν είναι **αντικειμενικά πρόσφορη να προκαλέσει αποτελέσματα αντιανταγωνιστικού αποκλεισμού στη σχετική αγορά.** Το γεγονός ότι δεν είναι απαραίτητο να διαπιστωθεί η σοβαρή ή «αισθητή φύση του αποτελέσματος» δεν είναι σχετικό εν προκειμένω γιατί η μη ανάγκη στοιχειοθέτησης της σοβαρότητας / αισθητού χαρακτήρα του αντιανταγωνιστικού αποκλεισμού, απαιτεί πρώτα από όλα ο εν λόγω αποκλεισμός να έχει επέλθει πραγματικά ή δυνητικά υπό την έννοια της προσφορότητας της συμπεριφοράς, με βάση τις πραγματικές συνθήκες (και όχι θεωρητικές υποθέσεις) να τον προκαλέσει. **Η εν λόγω ανάγκη θεμελίωσης της προσφορότητας της συμπεριφοράς να προκαλέσει αντιανταγωνιστικό αποτέλεσμα, υπό τη μορφή αποκλεισμού από την αγορά, ακολουθείται και κατά την ερμηνεία και εφαρμογή του άρθρου 2 του Ν. 3959/2011.**

VIII. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ ΥΠΟ ΚΡΙΣΗ ΚΑΤΑΓΓΕΛΙΑΣ

VIII.1 ΥΠΟΒΛΗΘΕΙΣΕΣ ΕΝΣΤΑΣΕΙΣ / ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΕΕΤΤ

VIII.1.1 Ένσταση έλλειψης Έκθεσης Αιτιάσεων

149 Η Cosmote, τόσο εγγράφως όσο και προφορικά κατά τη συνεδρίαση της ΕΕΤΤ της 28ης Σεπτεμβρίου 2019, υποστήριξε ότι **δεν έχει λάβει κάποια «Εισήγηση» επέχουσα θέση έκθεσης αιτιάσεων (statement of objections) από την ΕΕΤΤ,** που να παραθέτει τις απόψεις της για όσα της αποδίδονται. Περαιτέρω υποστήριξε ότι σχετική ενωσιακή νομολογία καθώς και τις γενικές αρχές ενωσιακού δικαίου και Χάρτη, επιβάλλουν την κοινοποίηση της Έκθεσης Αιτιάσεων στους διαδίκους ως **δικονομική εγγύηση για σεβασμό δικαιωμάτων άμυνας, ιδίως στην περίπτωση που πρόκειται να επιβληθούν οιονεί ποινικές κυρώσεις.** Εξ αυτού του λόγου και εν απουσία έκθεσης με τα στοιχεία, τις κατηγορίες και τις αιτιάσεις της ΕΕΤΤ υποστήριξε

ότι η Cosmote δεν μπορούσε να προβάλει λυσιτελώς τα επιχειρήματά της και άρα τυχόν δυσμενής για αυτήν απόφαση της ΕΕΤΤ θα πάσχει δικονομικής ακυρότητας. **Περαιτέρω υποστήριξε ότι η κλήση προς κατάθεση απόψεων** ενώπιον της ΕΕΤΤ **δεν αρκεί**, αφού η υπό κρίση διαφορά δεν είναι αστική, ούτε το πρόστιμο θα το επιβάλει η WIND.

Θέση ΕΕΤΤ

150 Οι ως άνω ισχυρισμοί είναι αβάσιμοι και η ένσταση απορριπτέα για τους εξής λόγους:

Κατά πάγια νομολογία ο σεβασμός των δικαιωμάτων άμυνας στο πλαίσιο των διοικητικών διαδικασιών που αφορούν την πολιτική του ανταγωνισμού συνιστά γενική αρχή του δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, την τήρηση της οποίας διασφαλίζουν τα δικαιοδοτικά όργανά της [βλ. ΔΕΕ C-534/07 P, Prym και Prym Consumer κ. Επιτροπής, Συλλογή 2009, σ. I-7415, σκ. 26 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία].

Ο σεβασμός των δικαιωμάτων άμυνας επιβάλλει να παρέχεται στην ενδιαφερόμενη επιχείρηση, κατά τη διοικητική διαδικασία, η δυνατότητα να γνωστοποιήσει λυσιτελώς την άποψή της σχετικά με το υποστατό και την κρισιμότητα των προβαλλόμενων πραγματικών περιστατικών, καθώς και σχετικά με τα έγγραφα που έλαβε υπόψη της η Επιτροπή για να στηρίξει τη διαπίστωσή της ότι συντρέχει παράβαση της Συνθήκης [βλ. ΔΕΕ C-100/80 έως 103/80, Musique Diffusion française κ.λπ. κ. Επιτροπής, Συλλογή 1983, σ. 1825, σκ. 10, ΔΕΕ C-310/93 P, BPB Industries και British Gypsum κ. Επιτροπής, Συλλογή 1995, σ. I-865, σκ. 21, και ΔΕΕ C-511/06 P Archer Daniels Midland κ. Επιτροπής, Συλλογή 2009, σ. I-5843, σκ. 88 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία].

151 Το άρθρο 27, παράγραφος 1, του Κανονισμού 1/2003 αντανακλά την αρχή αυτή στο μέτρο που προβλέπει ότι στους εμπλεκόμενους αποστέλλεται ανακοίνωση των αιτιάσεων η οποία πρέπει να εκθέτει σαφώς όλα τα ουσιώδη στοιχεία επί των οποίων στηρίζεται η Επιτροπή σ' αυτό το στάδιο της διαδικασίας [βλ., συναφώς, ΔΕΕ C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P και C-219/00 P, Aalborg Portland κ.λπ. κ. Επιτροπής, Συλλογή 2004, σ. I-123, σκέψη 67), ώστε οι ενδιαφερόμενοι να είναι σε θέση να αντιληφθούν ποιες ενέργειες τους προσάπτει η Επιτροπή και ποια αποδεικτικά στοιχεία έχει στη διάθεσή της [βλ., συναφώς, ΔΕΕ C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, C-250/99 P έως C-252/99 P και C-254/99 P, Limburgse Vinyl Maatschappij κ.λπ. κ. Επιτροπής, Συλλογή 2002, σ. I-8375, σκ. 315 και 316, και απόφαση Aalborg Portland κ.λπ. κ. Επιτροπής, ό.π., σκ. 66 και 67], καθώς και να αμυνθούν λυσιτελώς προτού το θεσμικό αυτό όργανο εκδώσει οριστική απόφαση [βλ., συναφώς, ΔΕΕ C-511/06 P Archer Daniels Midland κ. Επιτροπής, ό.π., σκ. 85 και 86]. Η ανωτέρω επιταγή πληρούται όταν η συγκεκριμένη απόφαση δεν προσάπτει στους ενδιαφερομένους παραβάσεις διαφορετικές από εκείνες που παρατίθενται με την ανακοίνωση των αιτιάσεων και λαμβάνει υπόψη μόνον τα πραγματικά περιστατικά για τα οποία οι ενδιαφερόμενοι είχαν την ευκαιρία να παράσχουν εξηγήσεις [βλ., συναφώς, ΓενΔΕΕ T-213/00, CMA CGM κ.λπ. κ. Επιτροπής, Συλλογή 2003, σ. II-913, σκ. 109 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία].

152 Παρά ταύτα, η παράθεση των ουσιωδών στοιχείων στα οποία στηρίζεται η Επιτροπή με την ανακοίνωση των αιτιάσεων μπορεί να γίνει συνοπτικά, η δε τελική απόφαση δεν χρειάζεται κατ' ανάγκη να αποτελεί αντίγραφο της ανακοινώσεως των αιτιάσεων [βλ., συναφώς, ΔΕΕ C-100/80 έως 103/80 Musique Diffusion française κ.λπ. κ. Επιτροπής, ό.π., σκ. 14], καθόσον η ανακοίνωση αυτή συνιστά προκαταρκτικό έγγραφο του οποίου οι πραγματικές και νομικές εκτιμήσεις έχουν αμιγώς προσωρινό χαρακτήρα [βλ., συναφώς, ΔΕΕ C-142/84 και C-156/84, British American Tobacco και Reynolds Industries κ. Επιτροπής, Συλλογή 1987, σ. 4487,

σκ. 70]. Ως εκ τούτου, είναι θεμιτό να πραγματοποιούνται προσθήκες στην ανακοίνωση των αιτιάσεων υπό το πρίσμα του υπομνήματος απαντήσεως των διαδίκων, των οποίων τα επιχειρήματα αποδεικνύουν ότι όντως άσκησαν τα δικαιώματά τους άμυνας. Η Επιτροπή μπορεί επίσης, ενόψει της διοικητικής διαδικασίας, να αναθεωρήσει ή να προσθέσει πραγματικά ή νομικά επιχειρήματα προς στήριξη των αιτιάσεων που διατύπωσε [βλ., συναφώς, ΓενΔΕΕ Τ-86/95, Compagnie générale maritime κ.λπ. κ. Επιτροπής, Συλλογή 2002, σ. ΙΙ-1011, σκ. 448, και ΓενΔΕΕ Τ-310/01, Schneider Electric κ. Επιτροπής, Συλλογή 2002, σ. ΙΙ-4071, σκ. 438]. Κατά συνέπεια, μέχρι την έκδοση τελικής αποφάσεως, η Επιτροπή μπορεί, ενόψει ιδίως των γραπτών ή προφορικών παρατηρήσεων των μερών, είτε να εγκαταλείψει ορισμένες ή ακόμη και όλες τις αιτιάσεις που αρχικά διατύπωσε εναντίον τους και να μεταβάλει έτσι τη θέση της υπέρ αυτών είτε, αντιθέτως, να αποφασίσει να προσθέσει νέες αιτιάσεις, υπό την προϋπόθεση ότι θα παράσχει στις ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις τη δυνατότητα να διατυπώσουν συναφώς την άποψή τους [βλ. ΓενΔΕΕ Τ-191/98, Τ-212/98 έως Τ-214/98, Atlantic Container Line κ.λπ. κ. Επιτροπής, Συλλογή 2003, σ. ΙΙ-3275, σκ. 115 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία].

153 Εκτός αυτού, υπενθυμίζεται ότι, κατά τη νομολογία, προσβάλλονται τα δικαιώματα άμυνας οσάκις υφίσταται το ενδεχόμενο, λόγω παρατυπίας εκ μέρους της Επιτροπής, η κινηθείσα από αυτήν διοικητική διαδικασία να καταλήξει πιθανώς σε διαφορετικό αποτέλεσμα. Η προσφεύγουσα επιχείρηση αποδεικνύει ότι έλαβε χώρα τέτοια προσβολή εφόσον αποδεικνύει επαρκώς όχι ότι η απόφαση της Επιτροπής θα είχε διαφορετικό περιεχόμενο, αλλά ότι θα μπορούσε να υποστηρίξει καλύτερα την άμυνά της αν δεν είχε διαπραχθεί η διαδικαστική πλημμέλεια, παραδείγματος χάρη ως εκ του ότι θα μπορούσε να χρησιμοποιήσει για την άμυνά της έγγραφα στα οποία δεν της επιτράπη η πρόσβαση κατά τη διοικητική διαδικασία [βλ., συναφώς, ΔΕΕ C-194/99 P, Thyssen Stahl κ. Επιτροπής, Συλλογή 2003, σ. Ι-10821, σκ. 31 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία, και ΔΕΕ C-407/08 P, Knauf Gips κ. Επιτροπής, Συλλογή 2010, σ. Ι-6375, σκ. 28· βλ., επίσης, κατ' αναλογία, ΔΕΕ C-141/08 P, Foshan Shunde Yongjian Housewares & Hardware κ. Συμβουλίου, Συλλογή 2009, σ. Ι-9147, σκ. 94]³¹.

154 Σύμφωνα με τα άρθρα 2-4 της Απόφασης της ΕΕΤΤ ΑΠ 249/115 «Κανονισμός Ακροάσεων για Θέματα Τηλεπικοινωνιών» (ΦΕΚ 642/Β/23.05.2002):

«1. Η διαδικασία ακρόασης έχει ως σκοπό το σχηματισμό ακριβούς εικόνας από την ΕΕΤΤ για γεγονότα, καταστάσεις και στοιχεία που αφορούν υπόθεση, η οποία εμπίπτει στην αρμοδιότητά της, κατά τα ανωτέρω και σύμφωνα με όσα ορίζει η κείμενη νομοθεσία. 2. Η διαδικασία ακρόασης συνίσταται στην κλήση από την ΕΕΤΤ των εμπλεκόμενων προσώπων καθώς και κάθε άλλου, ο οποίος έχει έννομο συμφέρον προς τούτο, προκειμένου να εκθέσουν τις απόψεις τους προσκομίζοντας και κάθε διαθέσιμο αποδεικτικό στοιχείο των ισχυρισμών τους».

155 Περαιτέρω, σύμφωνα με το άρθρ. 3 της ως άνω Απόφασης «1. Οι ακροάσεις διεξάγονται είτε

³¹ Βλ και ΑΠ ΕΕΤΤ 903/15/19-7-2019 «Λήψη Απόφασης επί της διαδικασίας Ακροάσεως της 17ης Σεπτεμβρίου 2018 των εταιριών «COSMOTE ΚΙΝΗΤΕΣ ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΕΣ Α.Ε.», «VODAFONE – PANAFON Α.Ε.» σε συνέχεια της ΕΕΤΤ ΑΠ 861/32/30.07.2018 «Εξέταση της υπ' αρ. πρωτ. ΕΕΤΤ 12073/26.03.2012 Καταγγελίας της εταιρείας «VODAFONE-PANAFON ΑΕ» με θέμα «Παραβίαση των Κανόνων για τον Ελεύθερο Ανταγωνισμό στην Ελληνική Αγορά Προπληρωμένης Κινητής Τηλεφωνίας από την COSMOTE ΑΕ» όπως συμπληρώθηκε με την υπ' αρ. 43244/Φ.391/20.11.2012 Πράξη Διεξαγωγής Ακρόασης» με αντικείμενο την διερεύνηση αυτεπαγγέλτως του κατά πόσον η συμπεριφορά της εταιρείας «COSMOTE ΚΙΝΗΤΕΣ ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΕΣ Α.Ε.», όπως αυτή περιγράφεται στην υπ' αρ. πρωτ. ΕΕΤΤ 12073/26.03.2012 Καταγγελία της εταιρείας «VODAFONE – PANAFON Α.Ε.», αντίκειται στις διατάξεις της Τηλεπικοινωνιακής νομοθεσίας (ιδίως δε στις διατάξεις της Απόφασης της ΕΕΤΤ ΑΠ 661/007/19.07.2012), και στις διατάξεις της νομοθεσίας περί Ανταγωνισμού (ιδίως δε του άρθρου 2 του Ν. 3959/2011 ο οποίος αντικατέστησε το ν. 703/1977 «Περί ελέγχου μονοπωλίων και ολιγοπωλίων και προστασίας του ελεύθερου ανταγωνισμού» (ΦΕΚ 278/Α/26.9.1997) και το αντίστοιχο άρθρο 2 αυτού), και την εξέταση περαιτέρω κατά πόσο η συμπεριφορά της εταιρείας «COSMOTE ΚΙΝΗΤΕΣ ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΕΣ Α.Ε.» αντίκειται στο άρθρο 102 ΣΛΕΕ (πρώην άρθρο 82 ΣυνθΕΚ), καθώς και τις Αποφάσεις ΑΠ ΕΕΤΤ 392/17/22.6.2006 και ΑΠ ΕΕΤΤ 498/046/2008, ως αντικαταστάθηκαν από την Απόφαση ΑΠ ΕΕΤΤ 661/007/19.07.2012», ΦΕΚ 353/Β/7-2-2020

από την Ολομέλεια της ΕΕΤΤ είτε από τουλάχιστον τριμελή Επιτροπή που αποτελείται από τουλάχιστον ένα μέλος της Ολομέλειας της ΕΕΤΤ ή και μέλη του λοιπού επιστημονικού προσωπικού της (Επιτροπή Ακρόασεων) και η οποία ορίζεται με απόφαση της Ολομέλειας. ...3. Με την Απόφαση συγκρότησης του οργάνου Ακρόασης, ορίζεται και ο Γραμματέας του».

- 156** Σύμφωνα με το άρθρ. 4 της ως άνω Απόφασης «1. Η διαδικασία ακρόασης κινείται με Απόφαση της Ολομέλειας της ΕΕΤΤ, εφόσον διαπιστωθεί ανάγκη διεξαγωγής της. 2. Σε περίπτωση, κατά την οποία αποφασισθεί η διεξαγωγή διαδικασίας ακρόασης, ο Πρόεδρος της ΕΕΤΤ εκδίδει πράξη, με την οποία ορίζεται το θεματικό αντικείμενο, το αρμόδιο Όργανο, καθώς και ο τόπος και ο χρόνος διεξαγωγής της ακρόασης. Η πράξη επιδίδεται με Δικαστικό Επιμελητή ή άλλο Δημόσιο Όργανο στο καλούμενο πρόσωπο, επέχοντας θέση κλήτευσης προς εμφάνιση ενώπιον του Οργάνου, το οποίο θα διεξάγει την ακρόαση σύμφωνα με όσα ορίζονται στο άρθρο 5 του παρόντος. 3. Η κατά τα ανωτέρω κλήση κοινοποιείται στους ενδιαφερόμενους τουλάχιστον πέντε (5) πλήρεις ημέρες πριν από την ημέρα της ακρόασης. Ο ενδιαφερόμενος έχει το δικαίωμα να λάβει γνώση των στοιχείων του τηρούμενου από την ΕΕΤΤ φακέλου και να προβεί σε ανταπόδειξη...». Κατ' εφαρμογή των παραπάνω στην υπό κρίση υπόθεση επιδόθηκε νομίμως και εμπροθέσμως στην καταγγελλόμενη η υπ' αρ. 20663/Φ.391/21.07.2017 Πράξη Διεξαγωγής Ακρόασης με θεματικό αντικείμενο τη διερεύνηση της με αριθμό πρωτοκόλλου 6181/Φ960/6-4-2016 (εμπιστευτική έκδοση) (και 15455/7-7-2016 μη εμπιστευτική έκδοση) καταγγελίας της εταιρείας «WIND ΕΛΛΑΣ ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΕΣ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΚΑΙ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ», κατά των εταιρειών «COSMOTE ΚΙΝΗΤΕΣ ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΕΣ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ» και «VODAFONE – ΠΑΝΑΦΟΝ Α.Ε.» και του συμπληρωματικού εγγράφου αυτής με αρ. πρωτ. ΕΕΤΤ 18201/28-6-2017, αναφορικά με εικαζόμενη παράβαση του δικαίου περί ελεύθερου ανταγωνισμού (άρθρο 2 Ν. 3959/2011 και 102 της ΣΛΕΕ). Η συνημμένη στην ως άνω πράξη (με αριθμό πρωτοκόλλου 15455/7-7-2016 έγγραφη καταγγελία της εταιρείας WIND Ελλάς Τηλεπικοινωνίες Α.Ε.Β.Ε ΜΗ ΕΜΠΙΣΤΕΥΤΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ) της υποβληθείσας καταγγελίας είχε ήδη κοινοποιηθεί, στην καταγγελλόμενη και με την με αρ. πρωτ. ΕΕΤΤ 16534/Φ300/19-7-2016 επιστολή ΕΕΤΤ προς τις εταιρείες «COSMOTE ΚΙΝΗΤΕΣ ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΕΣ ΑΕ» και «VODAFONE-ΠΑΝΑΦΟΝ Ανώνυμη Ελληνική Εταιρεία Τηλεπικοινωνιών» με θέμα «Διερεύνηση υποβληθείσας καταγγελίας Wind για παράβαση του δικαίου του ελεύθερου ανταγωνισμού (άρθρο 2 του Ν.3959/2011 και 102 της ΣΥΝΛΕΕ – Αίτημα Παροχής Στοιχείων / Χαρακτηρισμός απορρήτων», κατά το αρχικό στάδιο διερεύνησης των καταγγελλόμενων και πριν την κλήση σε ακρόαση, η δε καταγγελλόμενη Cosmote (αλλά και η καταγγελλόμενη Vodafone) μάλιστα είχε υποβάλει το από **30/11/2016 Υπόμνημα Απόψεών της**. Στην εν λόγω Πράξη Διεξαγωγής Ακρόασης καθώς και στην επόμενη υπ' αριθ. Πρωτ. ΕΕΤΤ 14777/Φ.391/17-5-2018 Πράξη Διεξαγωγής Ακρόασης προς επανάληψη της διαδικασίας, νομίμως και προσηκόντως επιδοθείσες στα μέρη, αναφερόταν με σαφέστατο τρόπο, αφενός το θεματικό αντικείμενο επί του οποίου καλούνταν η καταγγελλόμενη Cosmote και η έτερη Vodafone, όπως εκφράσουν τις απόψεις τους, αφετέρου ο τόπος και ο χρόνος των εν θέματι ακροάσεων, όπερ έλαβε χώρα και στην με αριθμό Πρωτ. 27771/3.11.2025 Πράξη Διεξαγωγής Ακρόασης για την επανάληψη της διαδικασίας δια εγγράφου Υπομνήματος. Ενόψει των παραπάνω, η ανακοίνωση των αιτιάσεων (κατ' αναλογία, εισήγηση στην Ελληνική περίπτωση) πρέπει να παρέχει στους ενδιαφερόμενους τη δυνατότητα να αντιλαμβάνονται πραγματικά τις ενέργειες που τους προσάπτει η Επιτροπή, προϋπόθεση που πληρούται όταν η οριστική απόφαση δεν αποδίδει στους ενδιαφερομένους παραβάσεις διαφορετικές από εκείνες που αναφέρονται στην ανακοίνωση των αιτιάσεων και εφόσον λαμβάνει υπόψη πραγματικά περιστατικά επί των οποίων οι φερόμενοι είχαν την ευκαιρία να παράσχουν εξηγήσεις [βλ. ενδεικτικά ΔΕΚ C-239/99 Ρ κλπ Limburgse Vinyl Maatschappij (LVM) κλπ. κ. Επιτροπής, σκ. 103, ΠΕΚ T-326/01 Tokai Carbon Co Ltd κ. Επιτροπής, σκ. 47].

Αυτό ακριβώς έγινε και στην υπό κρίση υπόθεση, με την κοινοποίηση των ανωτέρω υπ' αρ. 20663/Φ.391/21.07.2017, 14777/Φ.391/17-5-2018 και αριθμό Πρωτ. 27771/3.11.2025 Πράξεων Διεξαγωγής Ακρόασης, στις οποίες τηρήθηκαν όλες οι προβλεπόμενες στο νόμο διαδικαστικές εγγυήσεις για την προστασία των δικαιωμάτων άμυνας των μερών. Ως εκ τούτου, οι περί του αντιθέτου ισχυρισμοί της καταγγελλόμενης προβάλλονται αλυσιτελώς, όπως εξάλλου έχει παγίως κριθεί [βλ. ενδεικτικά και *ad hoc* ΔΕφΑΘ 4048/2007, ΔΕφΑΘ 739/2009, ΔΕφΑΘ 527/2009, ΔΕφΑΘ 1567/2009, ΔΕφΑΘ 614/2009].

157 Περαιτέρω, και σε αντίθεση με όσα υπολαμβάνει η καταγγελλόμενη μέσω των κοινοποιηθέντων Πράξεων Διεξαγωγής Ακρόασης, τα εμπλεκόμενα μέρη καθίστανται κοινωνοί του αντικειμένου της έρευνας και των ενδεχόμενων παραβάσεων, ώστε να ασκήσουν αποτελεσματικά τα δικαιώματά τους, στο πλαίσιο διερεύνησης της υπόθεσης. Ούτε και υφίσταται υποχρέωση της Αρχής να κοινολογεί στον ελεγχόμενο τυχόν αποδεικτικά στοιχεία ή προκαταρκτικές εκτιμήσεις της επί αυτών, σε προγενέστερο της εισήγησης στάδιο (όπως αβασίμως υπολαμβάνει στα υπομνήματά της). Εν προκειμένω η παρούσα απόφαση κινήθηκε εντός των «υποκειμενικών» και «αντικειμενικών» ορίων των ως άνω Πράξεων διεξαγωγής Ακρόασης, οι δε εμπλεκόμενες επιχειρήσεις παρείχαν λεπτομερείς εξηγήσεις κατά τις κείμενες διατάξεις και ως εκ τούτου καμία παραβίαση των δικαιωμάτων άμυνας των μερών δεν συντρέχει.

VIII.1.2 Έλλειψη «εδαφικής» αρμοδιότητας

158 Η Cosmote υποστήριξε ότι η ΕΕΤΤ δεν διαθέτει τη δικονομική ευχέρεια να ερευνήσει και να εκτιμήσει σχετικό αποδεικτικό υλικό εκτός ελληνικής επικράτειας, άρα **δεν πρέπει να θεωρηθεί ως κατάλληλο “forum”** για την εξέταση της καταγγελία, επικαλούμενη μεταξύ άλλων την αρχή του διεθνούς δικαίου «forum non conveniens», κίνδυνο απρόβλεπτων συνεπειών στο καταναλωτικό κοινό της Αλβανίας καθώς και πιθανότητα σύγκρουσης αρμοδιοτήτων και ρυθμιστικών πολιτικών και πολιτικών ανταγωνισμού μεταξύ των δύο διαφορετικών κρατών.

Θέση ΕΕΤΤ

159 Η αρχή του διεθνούς δικαίου «forum non conveniens» επιτρέπει σε ένα αρμόδιο όργανο να απόσχει από την εξέταση μιας υπόθεσης, όταν κρίνει ότι άλλο φόρουμ είναι καταλληλότερο για την εκδίκασή της, λαμβανομένων υπόψη της ουσιαστικής συνάφειας της διαφοράς, της αποτελεσματικής απονομής δικαιοσύνης και της εύρυθμης άσκησης των αρμοδιοτήτων του. Στο πλαίσιο της εφαρμογής του δικαίου ανταγωνισμού, μια Εθνική Αρχή Ανταγωνισμού κράτους μέλους της ΕΕ, όταν έχει ενώπιόν της καταγγελία η οποία αφορά συμπεριφορές ή αποτελέσματα που εκδηλώνονται εν μέρει σε έδαφος Τρίτης Χώρας εκτός ΕΕ, δύναται να συνεκτιμήσει την αρχή αυτή, υπό την επιφύλαξη της αρχής των αποτελεσμάτων και των δεσμευτικών κανόνων του ενωσιακού δικαίου. Ειδικότερα, η Αρχή μπορεί και αυτό πράττει εν προκειμένω η ΕΕΤΤ να αξιολογήσει αν η επίμαχη πρακτική παράγει **άμεσες, ουσιώδεις και προβλέψιμες επιπτώσεις στην εθνική ή ενωσιακή αγορά**, καθώς και αν υφίσταται καταλληλότερη αλλοδαπή αρχή με στενότερο πραγματικό και νομικό σύνδεσμο προς την υπόθεση. Υπό την έννοια αυτή η εφαρμογή της αρχής «forum non conveniens» δεν συνεπάγεται άρνηση άσκησης αρμοδιότητας καθ'αυτής, αλλά λειτουργεί επικουρικά, με γνώμονα την αποφυγή συγκρούσεων δικαιοδοσίας, την αρχή της διεθνούς ευπρέπειας (comity) και τη διασφάλιση της αποτελεσματικής επιβολής των κανόνων ανταγωνισμού, εφόσον δεν θίγεται η προστασία του ανταγωνισμού εντός της Ένωσης.

160 Περαιτέρω στο βαθμό που θέτει και ζήτημα δικαιοδοσίας από πλευράς δημοσίου διεθνούς δικαίου η ως άνω ένσταση απαντάται κατωτέρω στο κεφάλαιο περί εξέτασης της ύπαρξης δικαιοδοσίας της ΕΕΤΤ για την εξέταση της υπό κρίση καταγγελίας.

VIII.1.3 Μη επηρεασμός κοινοτικού εμπορίου

161 Περαιτέρω υποστήριξε ότι δεν εφαρμόζεται το ενωσιακό δίκαιο, γιατί δεν επηρεάζεται το εμπόριο μεταξύ των κρατών μελών της ΕΕ.

Θέση ΕΕΤΤ

162 Η παρούσα ένσταση απαντάται κατωτέρω στο κεφάλαιο περί εξέτασης της εφαρμογής του ενωσιακού δικαίου περί ελεύθερου ανταγωνισμού.

VIII.1.4 Ένσταση έλλειψης δικαιοδοσίας της ΕΕΤΤ

163 Η δεύτερη καταγγελλόμενη Vodafone πρόβαλε επίσης ένσταση έλλειψης δικαιοδοσίας της ΕΕΤΤ για την εξέταση της υποβληθείσας καταγγελίας υποστηρίζοντας ότι η δικαιοδοσία της ΕΕΤΤ υφίσταται, σύμφωνα με το άρθρο 2 ν. 3959/2011 / 102 ΣΛΕΕ, μόνο στις περιπτώσεις όπου υπάρχουν **«άμεσες, ουσιαστικές και προβλέψιμες επιπτώσεις στην Ελλάδα»**. Σύμφωνα με την Vodafone, η εικαζόμενη δεσπόζουσα θέση της Vodafone Αλβανίας αφορά στην Αλβανία, και η εικαζόμενη συμπεριφορά αφορά το επίπεδο των **τελών τερματισμού διεθνών κλήσεων που επιβάλλει η Vodafone Albania στη WIND**. Άρα υπεύθυνη για τυχόν ρύθμιση είναι η Αλβανική Ρυθμιστική Αρχή (ΑΚΕΡ).

164 Υποστήριξε επίσης **ότι το 2015 οι κλήσεις προς Αλβανία αντιπροσώπευαν ποσοστό < 1% της συνολικής κίνησης καρτοκινητής της Vodafone Ελλάδας, το οποίο συνιστά αμελητέα αναλογία** και αποδεικνύει ότι δεν υπάρχουν **άμεσες, ουσιαστικές και προβλέψιμες επιπτώσεις σε Ελλάδα και ΕΕ**.

165 Συνακόλουθα, θεωρεί ότι η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δεν έκρινε επί των συγκεκριμένων πραγματικών περιστατικών και πιθανότατα απλώς δήλωσε ότι η Επιτροπή δεν ήταν η πλέον κατάλληλη να επιληφθεί της υπόθεσης. Άρα, κατά την καταγγέλλουσα, (δεδομένου ότι δεν της έχει δοθεί αντίγραφο της αλληλογραφίας ελληνικών αρχών και Ευρωπαϊκής Επιτροπής) η εν λόγω αλληλογραφία δεν παρέχει καμία απόδειξη όσον αφορά τη δικαιοδοσία, **δεδομένης της έλλειψης ενδείξεων αναφορικά με επιπτώσεις τόσο σε Ελλάδα όσο και σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης**.

166 Επί του ζητήματος της δικαιοδοσίας η καταγγέλλουσα υποστήριξε τα ακόλουθα:

166.1 Από τον φάκελο της υπόθεσης (βλ. την με αριθ. πρωτ. ΕΕΤΤ 6057/Φ.960/23.11.2015 επιστολή του αντιπροέδρου τηλεπικοινωνιών της ΕΕΤΤ με θέμα «Request for information to DG COMP – EETT competence issues» και την από 05.02.2016, με αριθ. πρωτ. COMP/C-1/JG/2016-5505, απαντητική επιστολή της Ευρωπαϊκής Επιτροπής DG Competition με θέμα: «Response to EETT's Request for Information on competence issues») προκύπτει ότι η ΕΕΤΤ ήλθε σε

επικοινωνία με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και, συνεπώς, ενδεχομένως ζήτησε τη συμβουλή της, μεταξύ άλλων, και για το ζήτημα της αρμοδιότητας. Η WIND δεν έχει λάβει πρόσβαση σε αυτά τα έγγραφα, οπότε εικάζει ότι θεμελιώνουν τη θέση της περί αρμοδιότητας της ΕΕΤΤ.

- 166.2 Ότι η Vodafone Ελλάδας μετέχει κατά 50% (δια της εξ ολοκλήρου θυγατρικής της Vodafone-Panafon International Holdings BV) στην Vodafone Europe BV (η Vodafone Europe BV κατέχει το 99.9% των μετοχών της Vodafone Ελλάδας). Επικουρικά και σε περίπτωση απόρριψης της σχέσης μητρικής-θυγατρικής διατείνεται ότι οι δύο αυτές εταιρείες είναι «αδελφές επιχειρήσεις» εντός του ίδιου εταιρικού ομίλου, με την ίδια μητρική εταιρεία, και με την Vodafone Ελλάδας να κατέχει το 50% της Vodafone Albania. Άρα δεν θεωρούνται ανταγωνιστές, ακόμα και αν δραστηριοποιούνται στην ίδια σχετική αγορά προϊόντων ή γεωγραφική. Άρα και η Vodafone Albania τεκμαίρεται μαχητά ως θυγατρική της Vodafone Ελλάδας.
- 166.3 Περαιτέρω επικαλείται το άρθρο 41 § 1 του (ισχύοντος κατά το χρόνο πραγματικών περιστατικών) ν. 4070/2012 το οποίο ισχυρίζεται ότι επιβάλλει ex ante ρύθμιση καθέτως ολοκληρωμένων επιχειρήσεων, αν η εν λόγω εταιρεία εκμεταλλεύεται την ισχύ της στην πρώτη αγορά για την ενίσχυση της θέσης της στη δεύτερη αγορά.
- 166.4 Σύμφωνα με την καταγγέλλουσα εφαρμόζεται τόσο το άρθρο 2 του ν.3959/2011 όσο και το άρθρο 102 της ΣΛΕΕ, επειδή η πρακτική των καταγγελλόμενων εταιρειών **επιηρεάζει τις διασυνοριακές οικονομικές δραστηριότητες μεταξύ των κρατών μελών** (μέσω παραγκωνισμού ενός ανταγωνιστή και αποθάρρυνσης εισόδου άλλου στην ελληνική αγορά).
- 166.5 Περαιτέρω επικαλείται το άρθρο 46 καθώς και τη σχετική αιτιολογική έκθεση του νόμου 3959/2011, σύμφωνα με τα οποία αυτός εφαρμόζεται σε όλους τους περιορισμούς του ανταγωνισμού **που επενεργούν ή μπορούν να επενεργήσουν στη χώρα, ακόμα κι αν βασίζονται σε συμπεριφορές εκτός Ελληνικής Επικράτειας**. Η καταγγέλλουσα υποστηρίζει ότι το άρθρο 46 του Ν.3959/2011 εισάγει ρητά στην εθνική μας νομοθεσία τη «θεωρία της επενέργειας». Η **δεσπτόζουσα θέση των καταγγελλόμενων είναι μεν στην Αλβανία, αλλά τα αποτελέσματα της καταχρηστικής πρακτικής εκδηλώνονται στην Ελλάδα**. Σύμφωνα με την καταγγέλλουσα οι αντι-ανταγωνιστικές πρακτικές των Καταγγελλόμενων **είναι πρόσφορες και ικανές να περιορίσουν τον ανταγωνισμό στην εγχώρια αγορά διεθνών κλήσεων Ελλάδας-Αλβανίας και στην ευρύτερη Ελληνική αγορά κινητής**. Επίσης τα αποτελέσματα (δηλ. ο αποκλεισμός της WIND) λαμβάνουν χώρα στην Ελλάδα.
- 166.6 Η καταγγέλλουσα υποστηρίζει περαιτέρω ότι η επίδικη παράβαση συμπίεσης περιθωρίου δεν εκκινεί από την Αλβανία, αλλά από την Ελλάδα, αφού συγκρίνονται οι λιανικές τιμές που χρεώνουν οι Καταγγελλόμενες στην Ελληνική αγορά, με τις χονδρικές τιμές που αναγκάζεται να πληρώνει η WIND στις αλβανικές θυγατρικές των Καταγγελλόμενων.
- 166.7 Περαιτέρω υποστηρίζει ότι η αρμοδιότητα / δικαιοδοσία της ΕΕΤΤ υποστηρίζεται και από την Ενωσιακή Πρακτική και Νομολογία και συγκεκριμένα την «**αρχή της εδαφικότητας**», σύμφωνα με την οποία, σημασία έχει ο τόπος όπου εφαρμόζεται η πρακτική³² (δηλ. εν προκειμένω η πρακτική εφαρμόζεται στην Ελλάδα, επειδή κριτήριο είναι το πού υφίσταται η απόκλιση των τιμών και όχι το επίπεδό τους αυτό καθ' εαυτό). Κατά την άποψη της καταγγέλλουσας υπάρχει αλληλεπίδραση δύο αγορών, από τις οποίες η μία είναι ελληνική.

³² Βλ. υπόθεση C-89/85 (συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-89/85, C-104/85, C-114/85, C-116/85, C-117/85, C-125/85, C-126/85, C-127/85, C-128/85, C-129/85), Ahlström Osakeyhtiö and Others v Commission, Συλλογή 1988, σελ. 5193.

166.8 Περαιτέρω θεωρεί ότι οι **επίμαχες πρακτικές παράγουν «ουσιαστικές επιπτώσεις» εντός της Ένωσης (θεωρία της επενέργειας)**: Σημασία έχει αν η συμφωνία μεταξύ επιχειρήσεων για αντι-ανταγωνιστικές πρακτικές έχει επιπτώσεις στο έδαφος της εσωτερικής αγοράς, ή αν η συμφωνία ή η πρακτική εφαρμόζεται στο εσωτερικό της Κοινότητας ή έχει αποτελέσματα στο εσωτερικό της, ή δύναται να επηρεάσει το εμπόριο μεταξύ των κρατών μελών. (Intel κατά Επιτροπής κλπ.) και ως εκ τούτου υφίσταται αρμοδιότητα της ΕΕΤΤ βάσει του δημόσιου διεθνούς δικαίου.

166.9 Περαιτέρω υποστηρίζει ότι οι επιπτώσεις αρκεί να είναι **άμεσες, ουσιαστικές και προβλέψιμες, όχι απαραίτητα συγκεκριμένες**. Αναφορικά με το αν οι επίμαχες πρακτικές παράγουν «ουσιαστικές επιπτώσεις» εντός της Ένωσης³³, η καταγγέλλουσα επικαλείται ότι το ΔΕΕ στην απόφασή του επί της υπόθεσης Intel κατά Επιτροπής³⁴ έκρινε ότι: «Με το κριτήριο των ουσιαστικών επιπτώσεων, όμως, επιδιώκεται ο ίδιος σκοπός, ήτοι η αντιμετώπιση των συμπεριφορών οι οποίες δεν έχουν διαμορφωθεί στο έδαφος της Ένωσης, αλλά έχουν αισθητές επιπτώσεις θίγουσες τον ανταγωνισμό εντός της αγοράς της Ένωσης. Επομένως, είναι εσφαλμένη η θέση της Intel ότι το κριτήριο των ουσιαστικών επιπτώσεων δεν μπορεί να χρησιμοποιηθεί για τη θεμελίωση της αρμοδιότητας της Επιτροπής. [...] Συνεπώς, όπως έκρινε το Γενικό Δικαστήριο, το κριτήριο των ουσιαστικών επιπτώσεων μπορεί να δικαιολογήσει την εφαρμογή του δικαίου του ανταγωνισμού της Ένωσης βάσει του δημοσίου διεθνούς δικαίου, εφόσον μπορεί να προβλεφθεί ότι η συγκεκριμένη συμπεριφορά **θα προκαλούσε άμεσες και σημαντικές επιπτώσεις εντός της Ένωσης**. Περαιτέρω, κατά το μέτρο που η Intel μέμφεται το Γενικό Δικαστήριο για την κρίση του σύμφωνα με την οποία ήταν προβλέψιμο ότι οι συμφωνίες [...] θα προκαλούσαν άμεση επίπτωση εντός του ΕΟΧ, επισημαίνεται ότι [...] το Γενικό Δικαστήριο έκρινε ορθώς ότι, για να πληρούται η προϋπόθεση περί προβλεψιμότητας, αρκεί να ληφθούν υπόψη **οι πιθανές επιπτώσεις μιας συμπεριφοράς στον ανταγωνισμό. Τέλος, το κριτήριο των άμεσων, ουσιαστικών και προβλέψιμων επιπτώσεων δε σημαίνει ότι η επίπτωση πρέπει να είναι και συγκεκριμένη**».

166.10 Ειδικά όσον αφορά την αρμοδιότητα της ΕΕΤΤ να εφαρμόσει στην επίδικη υπόθεση, υποστήριξε ότι η υπό κρίση καταχρηστική συμπεριφορά εκδηλώθηκε στην ελληνική επικράτεια και **επέφερε δυνητικά (και, εν προκειμένω, μάλιστα σοβαρά πραγματικά) αποτελέσματα αποκλεισμού σε αυτήν και, ως εκ τούτου, τεκμαίρεται ότι επηρεάζει τη διάρθρωση και ένταση του ανταγωνισμού στην ελληνική αγορά (όπως ήθελε αυτή οριστεί) και τις διασυνοριακές οικονομικές δραστηριότητες μεταξύ κρατών μελών εν γένει, ιδίως μέσω του παραγκωνισμού ή την απειλή παραγκωνισμού ενός ανταγωνιστή ή/και την αποθάρρυνση εισόδου ή επέκτασης άλλων στην ελληνική αγορά**³⁵.

166.11 Σύμφωνα με τη WIND, το κριτήριο των «επιπτώσεων στο εμπόριο» ορίζει το πεδίο για την απευθείας εφαρμογή του δικαίου του ανταγωνισμού της ΕΕ και, συγκεκριμένα, του άρθρου 102 ΣΛΕΕ αναφορικά με τις πρακτικές που είναι ικανές να έχουν ένα ελάχιστο επίπεδο διασυνοριακών επιπτώσεων στο εσωτερικό της Ένωσης³⁶. Το άρθρο 102 ΣΛΕΕ εφαρμόζεται και στις πρακτικές που δύναται να επηρεάσουν το εμπόριο μεταξύ των κρατών μελών ακόμα και εάν

³³ Την προσέγγιση αυτή ακολούθησε για πρώτη φορά το Γενικό Δικαστήριο (πρώτην ΠΕΚ) με την απόφαση της 25ης Μαρτίου 1999, Τα-102/96, Gencom κατά Επιτροπής, Συλλογή 1999, σελ. II-753. Στη σκέψη 90 της εν λόγω αποφάσεως, το Γενικό Δικαστήριο επισήμανε ότι οσάκις προβλέπεται ότι μία σχεδιαζόμενη συγκέντρωση θα έχει άμεση και ουσιαστική επίπτωση εντός της Ένωσης, η εφαρμογή του (τότε) Κανονισμού (ΕΟΚ) 4064/89 για τον έλεγχο των συγκεντρώσεων μεταξύ επιχειρήσεων δικαιολογείται από τη σκοπιά του δημοσίου διεθνούς δικαίου

³⁴ Βλ. υπόθεση C-413/14P, Intel Corporation Inc. κατά Επιτροπής, EU:C:2017:632.

³⁵ Βλ. Κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με την έννοια του επηρεασμού του εμπορίου των άρθρων [101] και [102] ΣΛΕΕ, παρ. 77 επ. (ιδίως παρ. 93 επ.)

³⁶ Commission Guidelines on the effect on trade concept contained in Articles 81 & 82 of the Treaty (2004/C, 101/07), para. 13.

ένα ή περισσότερα από τα μέρη είναι εγκατεστημένα εκτός Κοινότητας, εφόσον η συμφωνία ή πρακτική είτε εφαρμόζεται στο εσωτερικό της Κοινότητας³⁷, είτε έχει αποτελέσματα στο εσωτερικό της Κοινότητας³⁸. Αναλυτικότερα, με βάση τα κριτήρια του ΔΕΕ, η ικανότητα της καταχρηστικής πρακτικής να επηρεάσει το εμπόριο μεταξύ των κρατών μελών πρέπει να είναι «αισθητή»³⁹ και ειδικότερα:

α) η έννοια του «Εμπορίου μεταξύ των Κρατών-Μελών»: η έννοια του «εμπορίου» δεν περιορίζεται στις παραδοσιακές διασυνοριακές ανταλλαγές αγαθών και υπηρεσιών. Είναι ευρύτερη έννοια που καλύπτει όλες τις διασυνοριακές οικονομικές δραστηριότητες⁴⁰. Η προϋπόθεση για την ύπαρξη επιπτώσεων στο διακοινοτικό εμπόριο υπονοεί ότι πρέπει να υφίσταται επίπτωση στη διασυνοριακή οικονομική δραστηριότητα, που ενέχει δύο τουλάχιστον κράτη-μέλη⁴¹.

β) Η έννοια της φράσης «Δύναται να Επηρεάξει»: σύμφωνα με το πάγιο κριτήριο που ανέπτυξε το Δικαστήριο, η έννοια του «Δύναται να Επηρεάξει» συνεπάγεται ότι είναι δυνατόν να πιθανολογηθεί σε επαρκή βαθμό, βάσει συνόλου νομικών και πραγματικών στοιχείων, ότι η συμφωνία ή πρακτική δύναται να ασκήσει έμμεση ή άμεση, πραγματική ή δυνητική, επίδραση στα εμπορικά ρεύματα μεταξύ των κρατών-μελών⁴². Συνεπώς, το άρθρο 102 ΣΛΕΕ εφαρμόζεται επιπρόσθετα σε όλες τις περιπτώσεις, κατά τις οποίες η σχετική παράνομη πρακτική ενδέχεται να επηρεάζει την ανταγωνιστικότητα των αγορών εντός της Ένωσης.

γ) Η έννοια της φράσης «Αισθητή Επίδραση»: το κριτήριο του επηρεασμού του εμπορίου εμπεριέχει ένα ποσοτικό στοιχείο το οποίο περιορίζει το πεδίο του κοινοτικού δικαίου στις συμφωνίες και πρακτικές που δύναται να έχουν επιδράσεις ορισμένης έκτασης⁴³. Η εκτίμηση του αισθητού χαρακτήρα του επηρεασμού εξαρτάται από τις περιστάσεις κάθε μεμονωμένης περίπτωσης, και ιδίως από τη φύση της συμφωνίας ή πρακτικής, από τη φύση των καλυπτόμενων προϊόντων και από τη θέση των ενδιαφερόμενων επιχειρήσεων στην αγορά. Όσο σημαντικότερη είναι η θέση των ενδιαφερόμενων επιχειρήσεων στην αγορά, τόσο πιο πιθανό είναι ότι μια συμφωνία ή πρακτική δύναται να επηρεάσει αισθητά το εμπόριο μεταξύ κρατών μελών.

Το ΔΕΕ έχει καθιερώσει ένα τεστ τριών βημάτων για τη θεμελίωση της ύπαρξης κοινοτικού ενδιαφέροντος σε υποθέσεις παραβίασης του δικαίου του ελεύθερου ανταγωνισμού, τα οποία έχουν ως εξής:

- (1) Επαρκής βαθμός πιθανότητας, βάσει ενός συνόλου αντικειμενικών νομικών ή πραγματικών παραγόντων: δεν απαιτείται η συμφωνία ή πρακτική να έχει ή να είχε επιπτώσεις στο εμπόριο μεταξύ των κρατών μελών. **Αρκεί ότι η καταχρηστική πρακτική είναι «ικανή» να έχει ένα τέτοιο αποτέλεσμα**⁴⁴.
- (2) Ύπαρξη επίδρασης στις εμπορικές πρακτικές μεταξύ των κρατών-μελών: κοινοτικό ενδιαφέρον θεμελιώνεται σε περίπτωση που το εμπόριο μεταξύ των κρατών-μελών θα ήταν πιθανό να αναπτυσσόταν διαφορετικά με την απουσία της καταχρηστικής πρακτικής σε σχέση με τον τρόπο με τον οποίο αναπτύσσεται με την παρουσία της πρακτικής⁴⁵.

³⁷ See Joined Cases C89/85 and others, Ahlstrom Osakeyhtio (Woodpulp), [1998] ECR 651, para. 16.

³⁸ See in this respect Case T-102/96, Gensor, [1999] ECR II-753, which applies the effects test in the field of mergers.

³⁹ See e.g. Joined Cases 56/64 & 58/64, Costen & Grundig, [1966] ECR p. 429, and Joined Cases 6/73 & 7/73, Commercial Solvents, [1974] ECR p. 223.

⁴⁰ Ibid para. 19.

⁴¹ Ibid para 20.

⁴² See e.g. the judgment in Zuchner cited in footnote 11 and Case 319/82, Kerpen & Kerpen, [1983] ECR 4173, Joined Cases 240/82 and others, Stichting Sigarettenindustrie, [1985] ECR 3831, para. 48, and Joined Cases T-25/95 and others, Cimenterics CBR, [2000] ECR II-491, para. 3930.

⁴³ Ibid para. 44.

⁴⁴ See e.g. Case 7-228/97, Irish Sugar, [1999] ECR II-2969, para. 170, and Case 19/77, Miller, [1978] ECR 131, para. 15.

⁴⁵ See in this respect Case 71/74, Frubo, [1975] ECR 563, para. 38, Joined Cases 209/78 and others, Van Landewyck, [1980] ECR 3125, para. 172, Case T-61/89, Dansk Pelsdyravler Forening, [1992] ECR II-1931, para. 143, and Case T-65/89, BPB Industries & British Gypsum, [1993] ECR II-389, para. 135.

(3) Η άμεση ή έμμεση, πραγματική ή δυνητική επίδραση στη διάρθρωση του εμπορίου: καταχρηστική συμπεριφορά που δημιουργεί εμπόδια για την είσοδο στην αγορά σε ένα κράτος-μέλος για τις επιχειρήσεις των άλλων κρατών-μελών μπορεί να συνιστά έμμεση ή/και πιθανή επίδραση στη διάρθρωση του εμπορίου.

Οι Κατευθυντήριες Γραμμές της Κομισιόν αναφέρουν ρητά ότι όταν μια επιχείρηση που κατέχει δεσπόζουσα θέση υιοθετεί συμπεριφορά αποκλεισμού από την αγορά σε περισσότερα του ενός κράτη μέλη, η κατάχρηση αυτή δύναται καταρχήν από την ίδια της τη φύση να επηρεάσει το εμπόριο μεταξύ των κρατών-μελών⁴⁶. **Ωστόσο, συμπεριφορές αποκλεισμού που αποσκοπούν άμεσα στον παραγκωνισμό ενός ανταγωνιστή, όπως η επιθετική τιμολόγηση και, φυσικά, η συμπίεση των περιθωρίων κέρδους, είναι επίσης ικανή να επηρεάσει το εμπόριο μεταξύ κρατών μελών, λόγω των επιπτώσεών της στην ανταγωνιστική διάρθρωση της αγοράς στο εσωτερικό της Κοινότητας, ακόμη και αν διεξάγεται σε ένα κράτος-μέλος⁴⁷.** Πιο σημαντικό, όταν μια επιχείρηση που κατέχει δεσπόζουσα θέση εκμεταλλεύεται καταχρηστικά την ισχύ της στην αγορά ή αποκλείει καταχρηστικά ανταγωνιστές της από την αγορά σε περισσότερα του ενός κράτη μέλη, η κατάχρηση μπορεί από την ίδια της τη φύση να επηρεάσει αισθητά το εμπόριο μεταξύ των κρατών μελών.

Οπότε η καταγγέλουσα συμπεραίνει ότι «**ακόμα και αν οι αλβανικές θυγατρικές της Cosmote και Vodafone βρίσκονται εκτός ΕΕ, η καταχρηστική πρακτική, που είναι ικανή να επηρεάσει το εμπόριο μεταξύ των κρατών-μελών, παράγει τα αποτελέσματά της στο εσωτερικό της Κοινότητας, δηλαδή στην αγορά λιανικής για την εκκίνηση φωνητικών κλήσεων από τα κινητά δίκτυα της Ελλάδας.** Όπως έχει αποδειχθεί, από το Φεβρουάριο του 2012, η Cosmote και η Vodafone ασκούν πρακτικές συμπίεσης περιθωρίου κέρδους στην προαναφερόμενη αγορά. Ως εκ τούτου, αντικείμενο των εν λόγω καταχρηστικών πρακτικών είναι σαφώς ο **περιορισμός του ανταγωνισμού εντός και όχι εκτός της ΕΕ.** Περαιτέρω, η κρινόμενη καταχρηστική πρακτική πληροί το κριτήριο του **Κοινοτικού ενδιαφέροντος, δεδομένου ότι οι σοβαρές επιπτώσεις της επί του ανταγωνισμού στη σχετική αγορά λιανικής στην Ελλάδα** θέτουν σημαντικά εμπόδια για την είσοδο νεοεισερχόμενων ανταγωνιστών [...] Δεύτερον και όσον αφορά τη βαρύτητα της καταχρηστικής πρακτικής, θα πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι η Cosmote και η Vodafone σωρευτικά κατέχουν μερίδιο 73,6% της σχετικής αγοράς λιανικής, ενώ οι Αλβανικές θυγατρικές τους κατέχουν δεσπόζουσα θέση στις σχετικές αγορές χονδρικής κατά 100%, ενώ επίσης κατά το έτος 2015 έφτασαν να κατέχουν σωρευτικά μερίδιο 89% της σχετικής Αλβανικής λιανικής αγοράς. Από ποιοτική άποψη, η κρινόμενη καταχρηστική πρακτική έχει αρνητικές επιπτώσεις στον ανταγωνισμό λόγω της έντασης των πωλήσεων κάτω του κόστους από τους ανταγωνιστές μας, που **κυμαίνονται μεταξύ -495% και -47% κάτω του κόστους αυτών.** Τέτοιες πρακτικές συνιστούν εχθρικές συμπεριφορές αποκλεισμού που αποσκοπούν άμεσα στην εξάλειψη τυχόν ανταγωνιστών στη σχετική Ελληνική αγορά. Συμπερασματικά, η κρινόμενη καταχρηστική πρακτική παραβιάζει ευθέως το άρθρο 102 της ΣΛΕΕ, καθώς δύναται να έχει μια επαρκή επίδραση στο εμπόριο μεταξύ των κρατών-μελών»⁴⁸.

166.12 Τέλος, σύμφωνα με την καταγγέλουσα, το «όπλο» για τις καταγγελλόμενες ήταν η χονδρική αγορά της Αλβανίας και η δεσπόζουσα θέση των θυγατρικών τους ενώ η «σφαίρα» στόχευσε και «πέτυχε» τη λιανική αγορά κινητής τηλεφωνίας στην Ελλάδα με τη δημιουργία αρνητικών περιθωρίων και των εν γένει αντι-ανταγωνιστικών συνεπειών που δημιούργησε η καταχρηστική

⁴⁶ Ibid para. 75

⁴⁷ See in this respect the judgment in Commercial Solvents cited in footnote 3, in the judgment in Hoffmann-La Roche, cited in footnote, para. 125, and in RTE and ITP cited in footnote, as well as Case 6/72, Continental Can, [1973] ECR 215, para. 16, and Case 27/76, United Brands, [1978] ECR 207, para. 197 to 203.

⁴⁸ Συμπληρωματική Καταγγελία σελ. 119-120.

αυτή πρακτική⁴⁹.

Η θέση της Καταγγελλόμενης COSMOTE

167 Σύμφωνα με την COSMOTE, το άρθρο 102 ΣΛΕΕ δεν τυγχάνει εφαρμογής γιατί δεν επηρεάζεται το εμπόριο εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης Σε καμία περίπτωση δεν μπορεί να τεθεί θέμα τυπικής εφαρμογής του άρθρου 102 ΣΛΕΕ εν προκειμένω, όταν μιλάμε **για ένα πολύ μικρό τμήμα τηλεφωνικών κλήσεων από κινητά στην Ελλάδα που όλες γίνονται προς μια τρίτη χώρα** εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης.

168 Το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης («ΔΕΕ») έχει κρίνει στην υπόθεση Javico, την οποία παρερμηνεύει πλήρως η Wind, ότι πρακτικές και συμφωνίες εντός της Ένωσης που συνεπάγονται περιορισμούς για έναν μεταπωλητή σχετικά με την εμπορία προϊόντων σε αγορά εκτός της Ένωσης δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι δύνανται να επηρεάσουν το εμπόριο μεταξύ των κρατών μελών⁵⁰. Κατά το ΔΕΕ, σε τέτοιες περιπτώσεις με στοιχεία εξωενωσιακά, απαιτείται να υπάρχει κίνδυνος «να επηρεαστούν αισθητά τα εμπορικά ρεύματα μεταξύ των κρατών μελών κατά τρόπο που μπορεί να θίξει την υλοποίηση των στόχων της κοινής αγοράς»⁵¹.

169 Η COSMOTE δεν αντιλαμβάνεται πως οι κλήσεις από κινητά Ελλάδας προς κινητά Αλβανίας μπορούν «να θίξουν την υλοποίηση των στόχων της κοινής αγοράς». Δεν αποκλείεται να επηρεάζεται το εμπόριο μεταξύ της Ελλάδας και της Αλβανίας, αλλά το εμπόριο εντός Ευρωπαϊκής Ένωσης δεν έχει καμία σχέση. Η συγκεκριμένη υπηρεσία (κλήσεις προς κινητά Αλβανίας), δεν αποτελεί παρά ένα άκρως επουσιώδες μέγεθος τόσο σε απόλυτο αριθμό όσο και σε ποσοστό της συνολικής αγοράς κινητής τηλεφωνίας και κατά τούτο είναι εξωφρενικό να υποστηρίζεται ότι η Wind κινδυνεύει να εξοβελιστεί από το σύνολο της αγοράς με συνέπεια να τίθεται θέμα δήθεν επηρεασμού του εμπορίου εντός της Ένωσης. Σε κάθε περίπτωση, η Cosmote θέτει μόνο θέμα τυπικής εφαρμογής του άρθρου 102 ΣΛΕΕ, χωρίς να αμφισβητεί ότι η νομολογία και θεωρία που αφορά το άρθρο αυτό είναι καθοριστική και για την ερμηνεία και εφαρμογή του άρθρου 2 του Ν. 3959/2011.

Η θέση της Καταγγελλόμενης VODAFONE

170 Η VODAFONE υποστηρίζει ότι το άρθρο 102 ΣΛΕΕ εφαρμόζεται μόνο σε συμπεριφορές που είναι ικανές να επηρεάσουν αισθητά το εμπόριο μεταξύ κρατών μελών. Η νομολογία έχει καθιερώσει ότι η έννοια του επηρεασμού του εμπορίου μεταξύ κρατών μελών έχει τέσσερις προϋποθέσεις:

α. Η έννοια του «**εμπορίου μεταξύ κρατών μελών**»: ο επηρεασμός του εμπορίου μεταξύ κρατών μελών υποδηλώνει ότι πρέπει να υπάρχουν επιπτώσεις στη διασυνοριακή οικονομική δραστηριότητα. Τούτο καθορίζεται προφανέστερα στις περιπτώσεις κατά τις οποίες η καταχρηστική συμπεριφορά εκτείνεται σε περισσότερα του ενός κράτη μέλη. Ωστόσο, όταν η καταχρηστική συμπεριφορά καλύπτει ένα μόνον κράτος μέλος είναι δυνατό να θεωρηθεί ικανή να επηρεάσει το εμπόριο μεταξύ κρατών μελών στις περιπτώσεις που η καταχρηστική αυτή συμπεριφορά δυσχεραίνει τη διεύθυνση ανταγωνιστών από άλλα κράτη μέλη στην υπό εξέταση εθνική αγορά⁵².

⁴⁹ Βλ. Πρακτικά Ακρόασης της 28ης Σεπτεμβρίου 2017 ενώπιον της ΕΕΤΤ σελ. 15-17 & 53-54.

⁵⁰ Υπόθ. C-306/96, Javico κατά Yves Saint Laurent Parfums, ECLI:EU:C:1998:173, σκ. 20

⁵¹ Ο.π., σκ. 20.

⁵² Βλ. Ανακοίνωση της Επιτροπής — Κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με την έννοια του επηρεασμού του εμπορίου των άρθρων 81 και 82 της Συνθήκης, ΕΕ C 101, της 27.04.2004, σελίδες 81 έως 96 (στο εξής: «Ανακοίνωση της Επιτροπής για τον Επηρεασμό του Εμπορίου»), σημείο 96· υπόθεση C-322/81, NV Nederlandsche Banden Industrie Michelin κατά Επιτροπής, EU:C:1983:313, σκέψη

β. Επηρεασμός των εμπορικών συνθηθειών. Το ΔΕΕ έχει αναπτύξει δύο εναλλακτικά κριτήρια ώστε να διαπιστώσει τότε μια συμπεριφορά επηρεάζει τα εμπορικά ρεύματα:

i. Κατά το πρώτο κριτήριο, οι εμπορικές συνήθειες επηρεάζονται εφόσον η συμπεριφορά είναι ικανή να διαφοροποιήσει το εμπορικό ρεύμα μεταξύ κρατών μελών κατά τρόπο που μπορεί να παρεμποδίζει την επίτευξη των σκοπών της εσωτερικής αγοράς⁵³. **Με άλλα λόγια, η φερόμενη καταχρηστική συμπεριφορά πρέπει να επηρεάζει την ανάπτυξη του εμπορίου**⁵⁴.

ii. Κατά το δεύτερο κριτήριο, επηρεασμός των εμπορικών ρευμάτων προκύπτει, εναλλακτικά, «[ό]ταν ο κάτοχος δεσπόζουσας θέσης που είναι εγκατεστημένος εντός της Κοινής Αγοράς προσπαθεί, εκμεταλλευόμενος την καταχρηστικά, να αποκλείσει έναν ανταγωνιστή, επίσης εγκατεστημένο στην Κοινή Αγορά, είναι αδιάφορο αν η συμπεριφορά αυτή αφορά τις εξαγωγικές του δραστηριότητες ή τις δραστηριότητές του στο εσωτερικό της Κοινής Αγοράς, εφόσον είναι δεδομένο ότι αυτή η απομάκρυνση **θα έχει επίπτωση στη δομή του ανταγωνισμού εντός της Κοινής Αγοράς**»⁵⁵.

γ. **Άμεση, έμμεση, πραγματική ή δυνητική επιρροή:** ειδικότερα, αρκεί όταν η επίμαχη συμπεριφορά είναι «ικανή» να επηρεάσει, άμεσα ή έμμεσα, το εμπόριο⁵⁶. Πάντως, για να πληρούται η νομική αυτή προϋπόθεση, πρέπει επίσης, «βάσει ενός συνόλου νομικών ή πραγματικών στοιχείων, να είναι δυνατή η πιθανολόγηση ότι [η επίμαχη συμπεριφορά] μπορ[εί] να ασκήσ[ει] επιρροή, άμεση ή έμμεση, πραγματική ή δυνητική, [στο εμπόριο] μεταξύ κρατών μελών»⁵⁷. **Οι υποθετικές συνέπειες της καταχρηστικής συμπεριφοράς της επιχείρησης δεν πληρούν το εν λόγω κριτήριο**⁵⁸.

δ. **Αισθητός χαρακτήρας:** έχει κριθεί ότι το κριτήριο του επηρεασμού του εμπορίου εμπεριέχει ένα ποσοτικό στοιχείο το οποίο περιορίζει το πεδίο του ενωσιακού δικαίου καταχρηστικές εκείνες πρακτικές που δύναται να έχουν αποτελέσματα ορισμένου μεγέθους⁵⁹. Κατά την εκτίμηση του αισθητού χαρακτήρα του επηρεασμού πρέπει να λαμβάνονται υπόψη οι περιστάσεις κάθε μεμονωμένης περίπτωσης, και ιδίως η φύση της καταχρηστικής πρακτικής, η φύση των προϊόντων και η θέση της υπό εξέταση επιχείρησης στην αγορά. Ειδικότερα, όσο σημαντικότερη είναι η θέση της υπό εξέταση επιχείρησης στην αγορά, τόσο πιθανότερο είναι ότι μια πρακτική που μπορεί να επηρεάσει το εμπόριο μεταξύ κρατών μελών, μπορεί να θεωρηθεί ότι το επηρεάζει αισθητά⁶⁰. Επιπλέον, σε περίπτωση συμπεριφοράς που από την ίδια τη φύση της δύναται να επηρεάσει το εμπόριο μεταξύ Κρατών Μελών, όπως όταν η πρακτική αφορά εισαγωγές ή εξαγωγές ή εκτείνεται σε διάφορα Κράτη Μέλη, αποτελεί μαχητό τεκμήριο ότι τα αποτελέσματα είναι αισθητά εάν το μερίδιο αγοράς της επιχείρησης υπερβαίνει το 5 %⁶¹.

51· υπόθεση C-27/76, United Brands Company κατά Επιτροπής, EU:C:1978:22, σκέψη 201· υπόθεση C-359/01 P, British Sugar κατά Επιτροπής EU:C:2004:255, σκέψη 28, υπόθεση C-49/07, Μοτοσυκλετιστική Ομοσπονδία Ελλάδος ΝΠΙΔ (ΜΟΤΟΕ) κατά Ελληνικού Δημοσίου, EU:C:2008:376, σκέψη 42

53 Υπόθεση C-56/65, Société Technique Minière (L.T.M.) κατά Maschinenbau Ulm GmbH (M.B.U.), EU:C:1966:38.

54 Βλ., επί παραδείγματι, υπόθεση T-65/89, BPB Industries Plc και British Gypsum Ltd κατά Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, EU:T:1993:31, σκέψη 135.

55 Υπόθεση C-6/73, Istituto Chemioterapico Italiano S.p.A. και Commercial Solvents Corporation κατά Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, EU:C:1974:18, σκέψη 33.

56 Βλ., επί παραδείγματι, υπόθεση T-228/97, Irish Sugar plc κατά Επιτροπής, EU:T:1999:246, σκέψη 170· απόφαση του Γενικού Δικαστηρίου στην υπόθεση Telefónica.

57 Βλ. υπόθεση C-475/99, Ambulanz Glöckner, EU:C:2001:577, σκέψη 48.

58 Συνεκδικαζόμενες υποθέσεις C-215/96 και C-216/96, Bagnasco κ.λπ., EU:C:1999:12, σκέψη 60· και υπόθεση C-475/99, Ambulanz Glöckner, EU:C:2001:577, σκέψη 48· υπόθεση C-49/07, Μοτοσυκλετιστική Ομοσπονδία Ελλάδος ΝΠΙΔ (ΜΟΤΟΕ) κατά Ελληνικού Δημοσίου, EU:C:2008:376, σκέψη 39.

59 Ανακοίνωση της Επιτροπής για τον Επηρεασμό του Εμπορίου, σημείο 37.

60 Ο.π., σημείο 44.

61 Ο.π., σημείο 53.

Αντιθέτως, όμως, στις περιπτώσεις που ο ανταγωνισμός τον οποίο αποκλείει η επίμαχη συμπεριφορά περιορίζεται σε εθνική ή τοπική αγορά, η συμπεριφορά δεν θα έχει αισθητό αποτέλεσμα στο εμπόριο μεταξύ των κρατών μελών, εκτός αν έχει ως αποτέλεσμα την αποτροπή της διείσδυσης αλλοδαπών επιχειρήσεων στην εθνική αγορά⁶². Σε τέτοιες περιπτώσεις, η Επιτροπή αναγνωρίζει ότι η εξέταση του κριτηρίου του επηρεασμού του εμπορίου θα απαιτεί «λεπτομερέστερη ανάλυση»⁶³.

171 Περαιτέρω, στην περίπτωση πρακτικών που δεν λαμβάνουν χώρα στην Ευρωπαϊκή Ένωση, οι πρακτικές αυτές μπορούν να επηρεάσουν το εμπόριο μεταξύ κρατών μελών **μόνον εφόσον εφαρμόστηκαν εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης**⁶⁴. Εναλλακτικά, το Γενικό Δικαστήριο έκρινε με τις αποφάσεις του στις υποθέσεις Gencor και Intel ότι οι πρακτικές που παρατηρούνται εκτός της Ευρωπαϊκής Ένωσης **μπορούν επίσης να επηρεάσουν το εμπόριο μεταξύ κρατών μελών εφόσον έχουν «άμεσα, ουσιαστικά και προβλέψιμα αποτελέσματα» εντός της ΕΕ (λεγόμενη «θεωρία των αποτελεσμάτων»)**⁶⁵.

172 Στο πλαίσιο αυτό πρέπει να επισημανθεί ότι η Καταγγελία περιγράφει εσφαλμένα το αντικείμενο της θεωρίας των αποτελεσμάτων. Ειδικότερα, στην Καταγγελία υποστηρίζεται ότι «προκειμένου να οριοθετηθεί το πεδίο εφαρμογής του δικαίου της ΕΕ, αρκεί η συμφωνία ή η πρακτική που αφορά τρίτες χώρες ή επιχειρήσεις εγκατεστημένες σε τρίτες χώρες να μπορεί να έχει επιπτώσεις σε διασυννοριακές οικονομικές δραστηριότητες εντός της ΕΕ»⁶⁶. Με άλλα λόγια, η Καταγγελία παραβλέπει το γεγονός ότι, βάσει της θεωρίας των αποτελεσμάτων, τα **αποτελέσματα πρέπει να είναι άμεσα, ουσιαστικά και προβλέψιμα**.

173 Επιπροσθέτως, η νομιμότητα της θεωρίας των αποτελεσμάτων αποτελεί αντικείμενο διαφωνίας. Έως σήμερα δεν υπάρχει οριστική κρίση του ΔΕΕ ως προς τη νομιμότητα της θεωρίας – έως σήμερα έχει κριθεί μόνο από το Γενικό Δικαστήριο⁶⁷. Περαιτέρω, εκκρεμεί έφεση ενώπιον του ΔΕΕ για την εφαρμογή της εν λόγω θεωρίας στην απόφαση του Γενικού Δικαστηρίου στην υπόθεση της Intel.

174 Αναφορικά με τους ισχυρισμούς της καταγγέλουσας (καταχρηστική πρακτική και παραγόμενα αποτελέσματά της εντός Ελλάδας, δεσπόζουσα θέση και μερίδια καταγελομένων), η VODAFONE Ελλάδα υποστηρίζει ότι είναι καθόλα εσφαλμένοι και αβάσιμοι για τους ακόλουθους λόγους:

α. ουδεμία υποτιθέμενη συμπίεση περιθωρίου ή επιθετική τιμολόγηση έχει επέλθει εκ μέρους της Vodafone Ελλάδας, και ως εκ τούτου το ζήτημα του επηρεασμού του εμπορίου δεν είναι κρίσιμο.

β. ακόμη κι αν θεωρηθεί ότι οι υποτιθέμενες καταχρηστικές πρακτικές έχουν λάβει χώρα στη φερόμενη αγορά για κλήσεις προς Αλβανία, δεν έχουν λάβει χώρα εντός της ΕΕ και ούτε παράγουν έννομα αποτελέσματα εντός της ΕΕ (και σε κάθε περίπτωση η θεωρία των έννομων αποτελεσμάτων δεν είναι η κατάλληλη θεωρία για να στηριχθεί κανείς). Ως εκ τούτου δεν

⁶² Βλ., επί παραδείγματι, C-22/78, Hugin Kassaregister AB και Hugin Cash Registers Ltd κατά Επιτροπής, EU:C:1979:138

⁶³ Ανακοίνωση της Επιτροπής για τον Επηρεασμό του Εμπορίου, σημεία 29 και 77.

⁶⁴ Συνεκδικαζόμενες υποθέσεις C-89/85 κ.λπ., Ahlström Osakeyhtiö (Woodpulp), EU:C:1988:447, σκέψη 16.

⁶⁵ Βλ. υπόθεση T-286/09, Intel Corp κατά Επιτροπής, EU:T:2014:547, σκέψη 243, με παραπομπή στην απόφαση του Γενικού Δικαστηρίου στην υπόθεση T-102/96, Gencor κατά Επιτροπής, EU:T:1999:65, σκέψη 90.

⁶⁶ Καταγγελία, σελίδα 119.

⁶⁷ Βλ. Υπόθεση C-413/14 P: Έφεση ασκηθείσα στις 28 Αυγούστου 2014 από την Intel Corporation κατά της απόφασης του Γενικού Δικαστηρίου (Εβδομο Τμήμα, Διευρυμένη σύνθεση) με ημερομηνία 12 Ιουνίου 2014 στην Υπόθεση T-286/09 Intel Corporation v European Commission, OJ C 395, 10.11.2014, p. 25–26.

εμπίπτουν στην καθ' ύλην δικαιοδοσία του ενωσιακού δικαίου του ανταγωνισμού και

γ. επικουρικά, και με την επιφύλαξη των ανωτέρω, οι επικαλούμενες καταχρηστικές πρακτικές δεν είναι σε θέση να επηρεάζουν αισθητά το εμπόριο μεταξύ των Κρατών Μελών.

175 Επιπρόσθετα, η VODAFONE Ελλάδας υποστηρίζει ότι οι δήθεν καταχρηστικές πρακτικές **δεν είναι σε θέση να έχουν αισθητά αποτελέσματα ούτε εντός της Ελλάδας, για το σκοπό του Άρθρου 2 του Νόμου 3959/2011.**

176 Καμία από τις τέσσερις σωρευτικές προϋποθέσεις για τη στοιχειοθέτηση καταχρηστικής συμπεριφοράς δεν στηρίζεται στα πραγματικά περιστατικά, ούτε ομοίως οι προϋποθέσεις κατάχρησης λόγω επιθετικής τιμολόγησης. Εάν δεν έχει διαπιστωθεί κατάχρηση, δεν είναι απαραίτητο να εξεταστεί εάν η συμπεριφορά της Vodafone Ελλάδας επηρεάζει το εμπόριο μεταξύ των Κρατών Μελών.

Θέση ΕΕΤΤ επί του ζητήματος της Αρμοδιότητας / δικαιοδοσίας της ΕΕΤΤ επί της υποβληθείσας καταγγελίας και της εξωεδαφικής εφαρμογής των κανόνων περί ελεύθερου ανταγωνισμού

177 Όπως αναλύθηκε ανωτέρω το άρθρο 102 ΣΛΕΕ εφαρμόζεται μόνο σε συμπεριφορές που είναι ικανές **να επηρεάσουν αισθητά** το εμπόριο μεταξύ κρατών μελών. Ο επηρεασμός του εμπορίου μεταξύ κρατών μελών υποδηλώνει ότι πρέπει να υπάρχουν επιπτώσεις στη διασυνωριακή οικονομική δραστηριότητα. Τούτο καθορίζεται προφανέστερα στις περιπτώσεις κατά τις οποίες η καταχρηστική συμπεριφορά εκτείνεται σε περισσότερα του ενός κράτη μέλη. Ωστόσο, όταν η καταχρηστική συμπεριφορά καλύπτει **ένα μόνον κράτος μέλος** είναι δυνατό να θεωρηθεί ικανή να επηρεάσει το εμπόριο μεταξύ κρατών μελών στις περιπτώσεις που η καταχρηστική αυτή συμπεριφορά **δυσχεραίνει τη διείσδυση ανταγωνιστών από άλλα κράτη μέλη στην υπό εξέταση εθνική αγορά**⁶⁸. Αναφορικά με τον **επηρεασμό των εμπορικών συνηθειών**, οι εμπορικές συνηθειες επηρεάζονται είτε εφόσον η συμπεριφορά είναι ικανή να διαφοροποιήσει το εμπορικό ρεύμα μεταξύ κρατών μελών κατά τρόπο που μπορεί να παρεμποδίζει την επίτευξη των σκοπών της εσωτερικής αγοράς⁶⁹ **ώστε η φερόμενη καταχρηστική συμπεριφορά πρέπει να επηρεάζει την ανάπτυξη του εμπορίου**⁷⁰, **είτε εναλλακτικά** «[ό]ταν ο κάτοχος δεσπόζουσας θέσης που είναι εγκατεστημένος εντός της Κοινής Αγοράς προσπαθεί, εκμεταλλευόμενος την δεσπόζουσα θέση του να αποκλείσει έναν ανταγωνιστή, επίσης εγκατεστημένο στην Κοινή Αγορά, όντας αδιάφορο αν η συμπεριφορά αυτή αφορά τις εξαγωγικές του δραστηριότητες ή τις δραστηριότητές του στο εσωτερικό της Κοινής Αγοράς, εφόσον είναι δεδομένο ότι αυτή η απομάκρυνση **θα έχει επίπτωση στη δομή του ανταγωνισμού εντός της Κοινής Αγοράς**⁷¹. Αρκεί η επίμαχη συμπεριφορά να είναι

⁶⁸ Βλ. Ανακοίνωση της Επιτροπής — Κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με την έννοια του επηρεασμού του εμπορίου των άρθρων 81 και 82 της Συνθήκης, ΕΕ C 101, της 27.04.2004, σελίδες 81 έως 96 (στο εξής: «Ανακοίνωση της Επιτροπής για τον Επηρεασμό του Εμπορίου»), σημείο 96· υπόθεση C-322/81, NV Nederlandsche Banden Industrie Michelin κατά Επιτροπής, ΕU:C:1983:313, σκέψη 51· υπόθεση C-27/76, United Brands Company κατά Επιτροπής, ΕU:C:1978:22, σκέψη 201· υπόθεση C-359/01 P, British Sugar κατά Επιτροπής ΕU:C:2004:255, σκέψη 28, υπόθεση C-49/07, Μοτοσυκλετιστική Ομοσπονδία Ελλάδος ΝΠΙΔ (ΜΟΤΟΕ) κατά Ελληνικού Δημοσίου, ΕU:C:2008:376, σκέψη 42

⁶⁹ Υπόθεση C-56/65, Société Technique Minière (L.T.M.) κατά Maschinenbau Ulm GmbH (M.B.U.), ΕU:C:1966:38.

⁷⁰ Βλ., επί παραδείγματι, υπόθεση T-65/89, BPB Industries Plc και British Gypsum Ltd κατά Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, ΕU:T:1993:31, σκέψη 135.

«ικανή» να επηρεάσει, άμεσα ή έμμεσα, το εμπόριο⁷², το οποίο πρέπει να πιθανολογείται «βάσει ενός συνόλου νομικών ή πραγματικών στοιχείων»⁷³. Οι υποθετικές συνέπειες της καταχρηστικής συμπεριφοράς της επιχείρησης δεν πληρούν το εν λόγω κριτήριο⁷⁴.

178 Εξάλλου το κριτήριο του επηρεασμού του εμπορίου εμπεριέχει ένα ποσοτικό στοιχείο το οποίο περιορίζει το πεδίο του ενωσιακού δικαίου στις καταχρηστικές εκείνες πρακτικές που δύναται να έχουν αποτελέσματα ορισμένου μεγέθους⁷⁵, υπό την έννοια του **αισθητού χαρακτήρα** του (έστω και δυνητικού) επηρεασμού. Για την ως άνω αξιολόγηση λαμβάνονται υπόψη οι περιστάσεις κάθε μεμονωμένης περίπτωσης και ιδίως **η φύση της καταχρηστικής πρακτικής, η φύση των προϊόντων και η θέση της υπό εξέτασης επιχείρησης στην αγορά.**

179 Στην περίπτωση πρακτικών **που δεν λαμβάνουν χώρα στην Ευρωπαϊκή Ένωση, οι πρακτικές αυτές μπορούν να επηρεάσουν το εμπόριο μεταξύ κρατών μελών μόνον εφόσον εφαρμόστηκαν εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης⁷⁶.** Εναλλακτικά, το Γενικό Δικαστήριο έκρινε με τις αποφάσεις του στις υποθέσεις Gencor και Intel ότι οι πρακτικές που παρατηρούνται εκτός της Ευρωπαϊκής Ένωσης **μπορούν επίσης να επηρεάσουν το εμπόριο μεταξύ κρατών μελών εφόσον έχουν «άμεσα, ουσιαστικά και προβλέψιμα αποτελέσματα» εντός της ΕΕ (λεγόμενη «θεωρία των αποτελεσμάτων»)⁷⁷.**

180 Αντίστοιχα και για την εφαρμογή του εθνικού δικαίου περί ελεύθερου ανταγωνισμού (εν προκειμένω άρθρο 2 του Ν. 3959/2011) υιοθετείται, σύμφωνα με το άρθρο 46 αυτού, ως εκτέθηκε ανωτέρω, η **θεωρία της επενέργειας** εφόσον ορίζεται ότι εφαρμόζεται σε όλους τους περιορισμούς του ανταγωνισμού, που επενεργούν ή μπορούν να επενεργήσουν στη χώρα, έστω και αν αυτοί οφείλονται σε συμφωνίες μεταξύ επιχειρήσεων, αποφάσεις ενώσεων επιχειρήσεων, εναρμονισμένη πρακτική μεταξύ επιχειρήσεων ή ενώσεων επιχειρήσεων ή συγκεντρώσεις επιχειρήσεων, που πραγματοποιούνται ή λαμβάνονται έξω από αυτή ή σε επιχειρήσεις ή ενώσεις επιχειρήσεων, που δεν έχουν εγκατάσταση σε αυτή, ενώ το ίδιο ισχύει και για την **καταχρηστική εκμετάλλευση δεσπόζουσας θέσης που εκδηλώνεται στη χώρα.**

181 Δηλαδή η συμπεριφορά που γεννάται **εκτός της Ευρωπαϊκής Ένωσης** δύναται να εμπίπτει στην καθ' ύλη δικαιοδοσία του ενωσιακού δικαίου ανταγωνισμού, εάν επιφέρει «άμεσα, ουσιαστικά και προβλέψιμα αποτελέσματα» εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης και εφόσον η μόνη χώρα της ΕΕ εντός της οποίας διερευνάται αν έχουν εκδηλωθεί τα ως άνω αποτελέσματα είναι, σύμφωνα με την καταγγελία, η Ελλάδα, **η απόδειξη της προσφορότητας της φερόμενης ως παραβατικής συμπεριφοράς να επιφέρει τέτοια αποτελέσματα εντός Ελλάδος θα κρίνει τόσο την εφαρμογή του εθνικού, όσο και του ενωσιακού δικαίου περί ελεύθερου ανταγωνισμού.**

182 Εν προκειμένω η επικαλούμενη καταχρηστική εκμετάλλευση δεσπόζουσας θέσης, σύμφωνα με το Άρθρο 102 της ΣΛΕΕ, αλλά και σύμφωνα με το άρθρο 2 του Ν. 3959/2011 με τη μορφή της

⁷¹ Υπόθεση C-6/73, Istituto Chemioterapico Italiano S.p.A. και Commercial Solvents Corporation κατά Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, EU:C:1974:18, σκέψη 33.

⁷² Βλ., επί παραδείγματι, υπόθεση T-228/97, Irish Sugar plc κατά Επιτροπής, EU:T:1999:246, σκέψη 170· απόφαση του Γενικού Δικαστηρίου στην υπόθεση Telefónica.

⁷³ Βλ. υπόθεση C-475/99, Ambulanz Glöckner, EU:C:2001:577, σκέψη 48.

⁷⁴ Συνεκδικαζόμενες υποθέσεις C-215/96 και C-216/96, Bagnasco κ.λπ., EU:C:1999:12, σκέψη 60· και υπόθεση C-475/99, Ambulanz Glöckner, EU:C:2001:577, σκέψη 48· υπόθεση C-49/07, Μοτοσυκλετιστική Ομοσπονδία Ελλάδος ΝΠΙΔ (ΜΟΤΟΕ) κατά Ελληνικού Δημοσίου, EU:C:2008:376, σκέψη 39.

⁷⁵ Ανακοίνωση της Επιτροπής για τον Επηρεασμό του Εμπορίου, σημείο 37.

⁷⁶ Συνεκδικαζόμενες υποθέσεις C-89/85 κ.λπ., Ahlström Osakeyhtiö (Woodpulp), EU:C:1988:447, σκέψη 16.

⁷⁷ Βλ. υπόθεση T-286/09, Intel Corp κατά Επιτροπής, EU:T:2014:547, σκέψη 243, με παραπομπή στην απόφαση του Γενικού Δικαστηρίου στην υπόθεση T-102/96, Gencor κατά Επιτροπής, EU:T:1999:65, σκέψη 90.

συμπίεσης περιθωρίου και η εικαζόμενη δεσπόζουσα θέση στη φερόμενη ανάντη αγορά, της εταιρείας AMC και Vodafone Albania δεν εκδηλώνεται εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ούτε ασφαλώς εντός της Ελλάδας) αλλά στην Αλβανία. Μην έχοντας εκδηλωθεί στην Ελλάδα και στην ΕΕ, οι καταχρηστικές πρακτικές πρέπει να αποδεικνύεται από την καταγγέλλουσα ότι είναι σε θέση να (1) επηρεάζουν **αισθητά το εμπόριο** μεταξύ των Κρατών Μελών, ή (2) να επιφέρουν **άμεσα, ουσιώδη και προβλεπόμενα αποτελέσματα εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τους σκοπούς της θεωρίας των αποτελεσμάτων**. Επειδή δε, φέρεται ότι αφορούν μεμονωμένο κράτος μέλος, και ειδικότερα στην Ελλάδα για να είναι σε θέση να επηρεάσει το εμπόριο μεταξύ των κρατών μελών θα πρέπει να πιθανολογείται, με αξιολόγηση των συγκεκριμένων συνθηκών και στοιχείων της υπό κρίση περίπτωσης, κατά το βάσιμο ισχυρισμό των καταγγελλόμενων, ότι η φερόμενη ως καταχρηστική συμπεριφορά – εφόσον ήθελε διαπιστωθεί- **καθιστά δυσχερέστερη τη διείσδυση των ανταγωνιστών από άλλα κράτη μέλη στην υπό εξέταση εθνική αγορά (της Ελλάδος), πχ εγείροντας σημαντικούς φραγμούς εισόδου για τους νεοεισερχόμενους ανταγωνιστές**.

183 Συγκεκριμένα απαιτείται ο ορισμός των σχετικών αγορών (προϊόντος/υπηρεσίας και γεωγραφική αγορά) στις οποίες εντοπίζεται η φερόμενη ως παράνομη πρακτική (βλ. αμέσως στη συνέχεια για τη σχετική ανάλυση). Στην υπό κρίση υπόθεση όπου ερευνάται η καταχρηστική εκμετάλλευση εικαζόμενης δεσπόζουσας θέσης στην Αλβανική Επικράτεια, ήτοι εκτός Ελλάδος και παράλληλα εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης, μέσω τιμολογιακής πρακτικής συμπίεσης περιθωρίου εκ των εν Αλβανία εταιρειών AMC και Vodafone Albania (και χωρίς να τοποθετηθούμε στο παρόν σημείο επί της σχέσης των εν λόγω εταιρειών με τις καταγγελλόμενες Cosmote Ελλάς ΑΕ και Vodafone – Panafon Greece ΑΕ), οι πρακτικές των καταγγελλόμενων Cosmote Ελλάς ΑΕ και της Vodafone – Panafon Greece ΑΕ, θα παρίσταντο ικανές όπως παράξουν αποτελέσματα εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης, εφόσον οι εν λόγω πρακτικές - υποθετήσθω ότι αποδεικνύονται- **φέρονται ως ικανές να αποκλείσουν την εταιρεία Wind Hellas SA από την ελληνική αγορά λιανικής κινητής τηλεφωνίας**. Η εικαζόμενη δεσπόζουσα θέση της Vodafone Αλβανίας και της AMC αντίστοιχα αφορά την Αλβανία, και η φερόμενη ως καταχρηστική συμπεριφορά αφορά το επίπεδο των **τελών τερματισμού διεθνών κλήσεων** που επιβάλλει η Vodafone Albania και η AMC στην εταιρεία WIND. Εν προκειμένω υπεύθυνη για τη ρύθμιση των εν λόγω αγορών στην Αλβανία είναι η Αλβανική Ρυθμιστική Αρχή ΑΚΕΡ ενώ ασφαλώς δεν μπορεί ούτε κατ'αναλογία να χρησιμοποιηθεί ο ορισμός της χονδρικής αγοράς τερματισμού κλήσεων ανά δίκτυο που υιοθετείται σε ρυθμιστικό επίπεδο από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, και η διαπίστωση ότι κάθε πάροχος κινητής έχει δεσπόζουσα θέση για τον τερματισμό κλήσεων στο δίκτυο του, για το βασικό λόγο ότι δεν περιλαμβάνει ούτε αφορά διεθνείς κλήσεις για τις οποίες υπάρχουν σημαντικά υποκατάστατα, ως αναλύεται στη συνέχεια. Επίσης δεν αποδεικνύεται από τα στοιχεία που τέθηκαν υπόψη της Επιτροπής, τόσο στην περίπτωση της καταγγελλόμενης Cosmote, όσο στην περίπτωση της καταγγελλόμενης εταιρείας Vodafone ότι διαθέτει ατομικά ή συλλογικά την εξουσία καθορισμού των τελών τερματισμού στην Αλβανία από τις εταιρείες AMC και Vodafone Albania αντίστοιχα.

184 Περαιτέρω, από το σύνολο των στοιχείων που τέθηκαν υπόψη της Επιτροπής προκύπτει ότι οι **υπηρεσίες εκκίνησης κλήσεων από τα ελληνικά δίκτυα κινητής τηλεφωνίας προς τα αλβανικά δίκτυα κινητής τηλεφωνίας δεν συνιστούν παράγοντα «αποφασιστικής σημασίας» για την είσοδο των ανταγωνιστών από άλλα Κράτη Μέλη στη σχετική κατάντη αγορά που πρέπει να ορισθεί ως η αγορά κινητής τηλεφωνίας στην Ελληνική Επικράτεια**. Ο ορισμός της καταγγελλουσας για τη σχετική κατάντη αγορά δεν αποδεικνύεται, δεν έχει ακολουθηθεί ποτέ στην Ευρωπαϊκή νομολογία ούτε στην εθνική και δεν μπορεί να γίνει δεκτός, όπως αναλύεται στη συνέχεια. Με τον ορθό ορισμό της κατάντη αγοράς, ως αγοράς υπηρεσιών

κινητής τηλεφωνίας στην Ελληνική Επικράτεια, η **εκκίνηση κλήσεων προς τα αλβανικά δίκτυα κινητής τηλεφωνίας** συνιστά πολύ μικρό μερίδιο των συνολικών δαπανών στην ελληνική αγορά κινητής και δεν αντιπροσωπεύει σε καμία περίπτωση σημαντικό μέρος των υπηρεσιών που προσφέρονται εμπορικά στους καταναλωτές. Δηλαδή, η εν λόγω εισροή, νοούμενη ως η **δυνατότητα τερματισμού φωνητικών κλήσεων στο δίκτυο της AMC και της VODAFONE Albania, δεν είναι κρίσιμη για την είσοδο ή τη διατήρηση ανταγωνιστών στην κατάντη αγορά κινητής τηλεφωνίας, με βάση τα έσοδα που δημιουργεί συνολικά για την εγχώρια αγορά**. Η συνεισφορά της την επίμαχη περίοδο αφορά λιγότερο από το 1% των εσόδων για τους τρεις παίκτες και έως και 2,1% των εσόδων της WIND και, μάλιστα, το 2015 δηλαδή στο πέρας της κρινόμενης πρακτικής. Τα έσοδα από φωνητικές κλήσεις προς Αλβανία συνιστούν μικρό ποσοστό των εσόδων των παρόχων από φωνητικές κλήσεις με σαφείς τάσεις μείωσης, γεγονός που ενισχύει το συμπέρασμα ότι η σημασία των κλήσεων προς Αλβανία δεν συνεισφέρει στην είσοδο ή διατήρηση κάποιου εκ των ανταγωνιστών στην κατάντη αγορά. Δηλαδή, ευσταθεί το επιχείρημα των καταγγελλόμενων ότι σε καμία περίπτωση δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι η δυνατότητα τερματισμού φωνητικών κλήσεων στα δίκτυα των AMC και VODAFONE Albania στην Αλβανία αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση/εισροή, σημείο εισόδου (entry point) ώστε να δραστηριοποιείται η WIND ως πάροχος υπηρεσιών κινητής τηλεφωνίας σε επίπεδο λιανικής. Η αντίστοιχη διαπίστωση ισχύει και για τα μεγέθη κίνησης και συνδρομητών για τους τρεις παρόχους. Περαιτέρω, το εν λόγω ποσοστό το οποίο συνιστά αμελητέα αναλογία δεν είναι δυνατό να έχει άμεσες, ουσιαστικές και προβλέψιμες επιπτώσεις σε Ελλάδα και ΕΕ.

185 Για τους ίδιους λόγους που οι δήθεν καταχρηστικές πρακτικές δεν (δύνανται να) επηρεάζουν αισθητά τον ανταγωνισμό μεταξύ των Κρατών Μελών, υπό την έννοια της δυσχέρασης της διείσδυσης αλλοδαπών παρόχων στην ελληνική λιανική αγορά, δεν δυσχεραίνουν εξίσου την διείσδυση εγχώριων παρόχων στην ελληνική λιανική αγορά, και ως εκ τούτου δεν είναι δυνατόν να προκαλούν αισθητά αποτελέσματα εντός Ελλάδας ως απαιτείται δυνάμει του άρθρου 46 του Ν. 3959/2011 για την εφαρμογή της εθνικής νομοθεσίας περί ελεύθερου ανταγωνισμού.

186 Κατά την άποψη που διαμόρφωσε η Επιτροπή συνεκτιμώντας το σύνολο των στοιχείων που τέθηκαν υπόψη της, δεν στοιχειοθετείται ότι, ακόμα και αν υπήρξε κατά την επίμαχη περίοδο διαφορά μεταξύ των τελών τερματισμού στα δίκτυα των εταιρειών VODAFONE Albania και AMC και των συναφών λιανικών τιμών στην εγχώρια κατάντη αγορά κινητής τηλεφωνίας στην Ελλάδα, η οποία άλλωστε πρέπει να ορισθεί ως σχετική κατάντη αγορά όπως αναλύεται στη συνέχεια, θα ήταν υπό οποιαδήποτε τρόπο ικανή να επιφέρει αντι-ανταγωνιστικά αποτελέσματα αποκλεισμού της καταγγέλλουσας στην κατάντη αγορά κινητής τηλεφωνίας στην Ελλάδα.

187 Η μη αμεσότητα και η μη προβλεψιμότητα των αποτελεσμάτων που επιφέρουν οι τιμές των τελών τερματισμού διεθνών κλήσεων είτε στην Αλβανία είτε εκτός, προκύπτει και από το γεγονός ότι **(όπως φαίνεται στην Annex 3 - AKEP Decision 1740 of 20 December 2011)** η Αλβανική Ρυθμιστική Αρχή ΑΚΕΠ αλλάζει συνεχώς πολιτική αναφορικά με τον καθορισμό τελών τερματισμού διεθνών κλήσεων καθώς δεν υπάρχουν άμεσα ή/και προβλέψιμα αποτελέσματα στον ανταγωνισμό. Ειδικότερα:

187.1 Τον Ιούλιο 2010 αποφασίζει να μην ρυθμίσει τις τιμές:

Με τις Αποφάσεις του Διοικητικού Συμβουλίου της ΑΚΕΠ αριθ. 1345, 1346, 1347 της 23.7.2010 και αριθ.1348 της 26.7.2010, οι οποίες αφορούν αντίστοιχα τις επιχειρήσεις AMC, Eagle Mobile (EM), Vodafone Αλβανίας και Abtelecom, η ΑΚΕΠ είχε αποφασίσει ότι **«τα τέλη τερματισμού κλήσεων και των υπηρεσιών διασύνδεσης που αφορούν τον τερματισμό κλήσεων στα δίκτυα τους για εισερχόμενες διεθνείς κλήσεις αποτελούν αντικείμενο εμπορικής διαπραγμάτευσης»**

187.2 Το Νοέμβριο 2010 αποφασίζει να ορίσει ανώτατα τέλη τερματισμού για εισερχόμενες διεθνείς κλήσεις:

Η ΑΚΕΡ με τις Αποφάσεις του Διοικητικού Συμβουλίου της αριθ. 1436, 1437, 1438 της 3.11.2010 αποφάσισε να τροποποιήσει την ανωτέρω απόφαση της, ορίζοντας ως εκ τούτου ότι **«τα τέλη τερματισμού κλήσεων και υπηρεσιών διασύνδεσης που αφορούν τον τερματισμό κλήσεων στο δίκτυο των εν λόγω επιχειρήσεων (AMC, VFAL, EM) υπόκεινται σε καθεστώς ελέγχου και ρύθμισης από την ΑΚΕΡ. Τα ανώτατα τέλη τερματισμού για εισερχόμενες διεθνείς κλήσεις (στα δίκτυα των εν λόγω επιχειρήσεων με ΣΙΑ) ορίζονται σε 10,50 Λεκ/λεπτό και σε τέλη 0,31 Λεκ/κλήση».**

187.3 Το Δεκέμβριο 2011 αποφασίζει να καταργήσει τη ρύθμιση:

Ακολουθεί εκ νέου παγίωση της θέσης της ΑΚΕΡ περί αποχής από τη ρύθμιση των τελών τερματισμού κλήσεων και υπηρεσιών διασύνδεσης που αφορούν τον τερματισμό κλήσεων στα δίκτυα τους, για τις επιχειρήσεις με ΣΙΑ, σύμφωνα με τις αποφάσεις του Διοικητικού Συμβουλίου της ΑΚΕΡ αριθ. 1345, 1346, 1347 της 23.7.2010 και αριθ. 1348 της 26.7.2010, ενώ αναφέρει χαρακτηριστικά:

«4. Κατά την έκδοση των Αποφάσεων αριθ. 1345, 1346, 1347 της 23.07.2010 ως προς τη διαχείριση του τερματισμού των εισερχόμενων διεθνών κλήσεων, η ΑΚΕΡ έλαβε υπόψη της μεταξύ άλλων τα ακόλουθα:

α. ότι η υπηρεσία της διέλευσης των διεθνών εισερχόμενων κλήσεων έχει αντίκτυπο στις λιανικές αγορές ξένων χωρών

β. τα οφέλη των τελικών χρηστών από την υποχρέωση τερματισμού εισερχόμενων διεθνών κλήσεων είναι έμμεσα και σχετίζονται με την πρόσκτηση οφέλους από υψηλότερο αριθμό κλήσεων (παρότι ο τελικός χρήστης δεν καταβάλλει τέλη) αλλά εξαρτώνται από τη διασπορά των μειώσεων των τελών τερματισμού μεταξύ των διαφόρων διαχειριστών δικτύου που πραγματοποιούν τη διέλευση προς τους παρόχους εκκίνησης των εν λόγω κλήσεων και από τις μειώσεις εκ μέρους των εν λόγω διαχειριστών δικτύου εκτός της Δημοκρατίας της Αλβανίας, οι οποίες εκφεύγουν του ελέγχου εκ μέρους της ΑΚΕΡ του παρόχου τερματισμού.

Δεκ.2011 αναφέρει: «Η εν νέου ρύθμιση των τελών τερματισμού των διεθνών εισερχόμενων κλήσεων για επιχειρήσεις με ΣΙΑ τον Νοέμβριο 2010 δεν επέφερε άμεσα αποτελέσματα στις λιανικές αγορές στην Αλβανία, ήτοι μεγαλύτερες επενδύσεις για την παροχή δικτύου λιανικής αγοράς και/ή υπηρεσιών».

188 Δεδομένου ότι η σχετική αγορά λιανικής ορίζεται ως η σχετική αγορά υπηρεσιών κινητής τηλεφωνίας στην Ελληνική Επικράτεια, στην οποία διαπιστώθηκε με την με αριθμό 903/15/2019 ΑΠ ΕΕΤΤ, επί καταγγελίας της εταιρείας Vodafone ότι η εταιρεία Cosmote κατείχε ατομική δεσπόζουσα θέση κατά το χρονικό διάστημα από Ιανουάριο 2010 μέχρι και το 2016. Η εν λόγω διαπίστωση εφαρμόζεται και ισχύει και στην υπό κρίση υπόθεση. Ως εκ τούτου, για τον ανωτέρω λόγο και δεδομένου ότι η καταγγέλλουσα δεν υπέβαλε κανένα αποδεικτικό στοιχείο για τη στοιχειοθέτηση του αρχικού ισχυρισμού της περί συλλογικής δεσπόζουσας θέσης της εταιρείας Cosmote με την εταιρεία Vodafone, ιδίως στοιχείων που απαιτούνται κατά τη θεωρία και νομολογία για να στοιχειοθετήσουν νομικά έναν ισχυρισμό περί κατοχής συλλογικής δεσπόζουσας θέσης, αλλά αντίθετα εμμέσως «παραιτήθηκε» κατά την προφορική ακρόαση ενώπιον της ΕΕΤΤ από τον εν λόγω ισχυρισμό, η καταγγελία κατά το μέρος αυτό απορρίπτεται ως νόμω και ουσία αβάσιμη, αόριστη και ανεπίδεκτη εκτιμήσεως.

VIII.1.5 Ένσταση Παραγραφής

189 Η εταιρεία Cosmote με το από 17.11.2025 έγγραφο υπόμνημά της προβάλλει το ζήτημα της παρόδου χρονικού διαστήματος άνω των πέντε ετών από την τελευταία διαδικαστική πράξη της ΕΕΤΤ, η οποία έλαβε χώρα με την με αριθμό 14777/Φ.391/17-05-2018 Πράξη Διεξαγωγής Ακρόασης και την ακρόαση να λαμβάνει χώρα στις 4/6/2018, η οποία αποδεικνύει αφενός το αβάσιμο της καταγγελίας, αφετέρου την έλλειψη οποιασδήποτε ανάγκης παρέμβασης της ΕΕΤΤ.

Θέση ΕΕΤΤ

Ισχύον νομικό πλαίσιο περί παραγραφής

190 Ο ισχύων Νόμος 3959/2011 στο άρθρο 42⁷⁸ αυτού, προβλέπει ρητώς την παραγραφή, στις εξουσίες της αρχής ανταγωνισμού, ορίζοντας την παραγραφή της δυνατότητας επιβολής κυρώσεων. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με την εν λόγω διάταξη:

«1. Η εξουσία της Επιτροπής Ανταγωνισμού για επιβολή κυρώσεων για παραβάσεις του παρόντος υπόκειται σε πενταετή προθεσμία παραγραφής.

2. Η παραγραφή αρχίζει από την ημέρα διάπραξης της παράβασης. Ωστόσο, αν μια παράβαση είναι διαρκής ή έχει διαπραχθεί κατ' εξακολούθηση, η παραγραφή αρχίζει από την ημέρα παύσης της παράβασης.

3. Η παραγραφή που ισχύει για την επιβολή προστίμων και περιοδικών χρηματικών ποινών διακόπτεται από κάθε πράξη της Επιτροπής Ανταγωνισμού, της Ευρωπαϊκής Επιτροπής ή της αρχής ανταγωνισμού κράτους μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η οποία αφορά στη διερεύνηση ή σε διαδικασίες κατά παράβασης που αφορά στην ίδια συμφωνία, απόφαση ένωσης ή εναρμονισμένη πρακτική ή άλλη συμπεριφορά απαγορευμένη από τα άρθρα 1, 1Α και 2 του παρόντος και 101 ή 102 της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η διακοπή της παραγραφής ισχύει από την ημερομηνία κοινοποίησης της πράξης σε μια τουλάχιστον επιχείρηση ή ένωση επιχειρήσεων που μετείχε στην παράβαση. Στις πράξεις που συνεπάγονται τη διακοπή της παραγραφής συγκαταλέγονται ιδίως οι εξής: α) οι γραπτές αιτήσεις της Επιτροπής Ανταγωνισμού ή άλλης κατά τα παραπάνω αρχής ανταγωνισμού για την παροχή πληροφοριών, β) οι γραπτές εντολές διεξαγωγής ελέγχου που χορηγεί στους υπαλλήλους της η Επιτροπή Ανταγωνισμού ή άλλη κατά τα παραπάνω αρχή ανταγωνισμού, βα) η γραπτή αίτηση της Επιτροπής Ανταγωνισμού ή άλλης αρχής ανταγωνισμού κράτους μέλους για κλήση σε ανωμοτί ή ένορκη κατάθεση ή σε παροχή προφορικών διευκρινίσεων και επεξηγήσεων εκπροσώπου επιχείρησης ή ένωσης επιχειρήσεων για συγκεκριμένη υπόθεση που ερευνάται, γ) η κίνηση διαδικασίας από άλλη κατά τα παραπάνω αρχή ανταγωνισμού, δ) η κλήρωση υπόθεσης σε εισηγητή και, ε) η κοινοποίηση έκθεσης αιτιάσεων ή εισήγησης από την Επιτροπή Ανταγωνισμού ή άλλη κατά τα παραπάνω αρχή ανταγωνισμού.

4. Η διακοπή της παραγραφής παύει την ημέρα κατά την οποία η αρχή ανταγωνισμού περατώνει τη διαδικασία, λαμβάνοντας απόφαση που αναφέρεται στο άρθρο 14 του παρόντος ή σύμφωνα με τα άρθρα 7, 9 ή 10 του Κανονισμού (ΕΚ) αριθμ. 1/2003, ή καταλήγει στο συμπέρασμα ότι δεν συντρέχουν λόγοι για περαιτέρω ενέργειες εκ μέρους της. Η διακοπή της παραγραφής ισχύει για όλες τις επιχειρήσεις και ενώσεις επιχειρήσεων που συμμετείχαν στην παράβαση.

5. Η παραγραφή αρχίζει εκ νέου ύστερα από κάθε διακοπή. Ωστόσο, η παραγραφή συμπληρώνεται την ημέρα παρέλευσης προθεσμίας ίσης με το διπλάσιο της προθεσμίας παραγραφής, υπό την προϋπόθεση ότι η Επιτροπή Ανταγωνισμού δεν έχει επιβάλλει πρόστιμο. Η προθεσμία αυτή παρατείνεται κατά χρονικό διάστημα ίσο με τον χρόνο αναστολής της

⁷⁸ Όπως αντικαταστάθηκε με το Άρθρο 47 Ν. 4886/2022 με ισχύ την 24/1/2022

παραγραφής κατά την παρ. 6.

6. Η παραγραφή που ισχύει για την επιβολή προστίμων ή περιοδικών χρηματικών ποινών αναστέλλεται για όσο καιρό η σχετική με την υπόθεση πράξη ή απόφαση της Επιτροπής Ανταγωνισμού αποτελεί αντικείμενο διαδικασίας που εκκρεμεί ενώπιον των δικαστηρίων.

7. Η αναστολή της παρ. 6 ισχύει για όλες τις επιχειρήσεις και ενώσεις επιχειρήσεων που συμμετείχαν στην παράβαση και οι οποίες κατέθεσαν προσφυγή κατά της σχετικής πράξης ή απόφασης της Επιτροπής Ανταγωνισμού.

8. Η Επιτροπή Ανταγωνισμού μπορεί, εφόσον έχει σχετικό έννομο συμφέρον, να διαπιστώνει ότι η παράβαση έχει διαπραχθεί στο παρελθόν και έχει περαιωθεί, παρόλο που έχει παραγραφεί η εξουσία επιβολής προστίμου..».

191 Σύμφωνα με το άρθρο 25 του Κανονισμού 1/2003, προβλέπεται πενταετής παραγραφή για τις εξουσίες ελέγχου και επιβολής κυρώσεων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και της Γενικής Διεύθυνσης Ανταγωνισμού:

«1. Οι εξουσίες που ανατίθενται στην Επιτροπή δυνάμει των άρθρων 23 και 24 υπόκεινται στις ακόλουθες προθεσμίες παραγραφής: α) τρία έτη για τις παραβάσεις των διατάξεων σχετικά με τις αιτήσεις παροχής πληροφοριών ή τη διενέργεια ελέγχων· β) πέντε έτη για όλες τις υπόλοιπες παραβάσεις. 2. Η παραγραφή αρχίζει από την ημέρα διάπραξης της παράβασης. Ωστόσο, αν μια παράβαση είναι διαρκής ή έχει διαπραχθεί κατ' εξακολούθηση, η παραγραφή αρχίζει από την ημέρα παύσης της παράβασης. 3. Η παραγραφή που ισχύει για την επιβολή προστίμων ή χρηματικών ποινών διακόπτεται από κάθε πράξη της Επιτροπής ή της αρχής ανταγωνισμού ενός κράτους μέλους η οποία αποβλέπει στη διερεύνηση ή σε διαδικασίες κατά της παράβασης. Η διακοπή της παραγραφής ισχύει από την ημερομηνία κοινοποίησης της πράξης σε μια τουλάχιστον επιχείρηση ή ένωση επιχειρήσεων που μετείχε στην παράβαση. Στις πράξεις που συνεπάγονται τη διακοπή της παραγραφής συγκαταλέγονται οι εξής: α) οι γραπτές αιτήσεις της Επιτροπής ή της αρχής ανταγωνισμού ενός κράτους μέλους για την παροχή πληροφοριών· β) οι γραπτές εντολές διεξαγωγής ελέγχου που χορηγεί στους υπαλλήλους της η Επιτροπή ή η αρχή ανταγωνισμού ενός κράτους μέλους· γ) η κίνηση διαδικασίας από την Επιτροπή ή από την αρχή ανταγωνισμού ενός κράτους μέλους· δ) η κοινοποίηση έκθεσης αιτιάσεων από την Επιτροπή ή την αρχή ανταγωνισμού ενός κράτους μέλους. 4. Η διακοπή της παραγραφής ισχύει για όλες τις επιχειρήσεις και ενώσεις επιχειρήσεων που συμμετείχαν στην παράβαση. 5. Η παραγραφή αρχίζει εκ νέου μετά από κάθε διακοπή. Ωστόσο, η παραγραφή επέρχεται το αργότερο την ημέρα παρέλευσης προθεσμίας ίσης με το διπλάσιο της προθεσμίας παραγραφής, υπό την προϋπόθεση ότι η Επιτροπή δεν έχει επιβάλει πρόστιμο ή χρηματική ποινή. Η προθεσμία αυτή παρατείνεται κατά χρονικό διάστημα ίσο με το χρόνο αναστολής της παραγραφής κατά τα προβλεπόμενα στην παράγραφο 6. 6. Η παραγραφή που ισχύει για την επιβολή προστίμων και χρηματικών ποινών αναστέλλεται για όσο καιρό η απόφαση της Επιτροπής αποτελεί αντικείμενο εκκρεμούσας διαδικασίας ενώπιον του Δικαστηρίου.....».

192 Ακολουθεί συνοπτική παράθεση των συλλογισμών της Επιτροπής για τον ορισμό των σχετικών αγορών και ανάλυση των συνθηκών ανταγωνισμού προκειμένου να αξιολογήσει την ουσιαστική και νομική βασιμότητα των καταγγελλόμενων, συνεκτιμώντας το σύνολο των ενόπιόν της στοιχείων:

193 Ως εκτέθηκε ανωτέρω, κατά πάγια πρακτική και νομολογία, η οριοθέτηση της σχετικής αγοράς κάθε υπόθεσης βασίζεται σε μια πολύπλευρη προσέγγιση, λαμβανομένων υπόψη όλων των διαθέσιμων στοιχείων και αποδεικτικών μέσων που μπορεί να είναι χρήσιμα για την εκτίμηση της συγκεκριμένης περίπτωσης. Το ευρύ αυτό φάσμα στοιχείων δεν είναι ούτε προκαθορισμένο,

ούτε εξαντλητικό, ούτε και δεσμευτικό, αλλά κρίνεται ad hoc. Σε κάποιες περιπτώσεις, ορισμένα στοιχεία μπορεί να έχουν καθοριστική σημασία για τον προσδιορισμό του βαθμού υποκατάστασης από την πλευρά της ζήτησης και της προσφοράς, λαμβανομένων ιδίως υπόψη των χαρακτηριστικών και των ιδιομορφιών του υπό εξέταση τομέα και προϊόντων ή υπηρεσιών· ωστόσο, σε άλλες περιπτώσεις, τα ίδια αυτά στοιχεία μπορεί να μην αξιολογούνται ως σημαντικά. Επομένως, η εκάστοτε αρχή ανταγωνισμού δεν χρησιμοποιεί, ούτε και δεσμεύεται να χρησιμοποιεί, αυστηρά μια σειρά πηγών πληροφοριών ή αποδεικτικών στοιχείων προκειμένου να προσδιορίσει τη σχετική αγορά [βλ. ενδεικτικά Ανακοίνωση της Επιτροπής για τον ορισμό της σχετικής αγοράς (97/C 372/03), σημ. 25]. Συναφώς, η εκάστοτε αρχή ανταγωνισμού δεν οφείλει να ακολουθεί προκαθορισμένη ή/και πάγια ιεράρχηση, ούτε και να διεξάγει κάθε φορά συγκεκριμένη ποιοτική, ποσοτική, τεχνική ή μη τεχνική ανάλυση, αλλά εκτιμά στο σύνολό τους τις διαπιστώσεις που προκύπτουν από το φάσμα των στοιχείων που έχει στη διάθεσή της, λαμβανομένου υπόψη του όλου οικονομικού πλαισίου⁷⁹. Η σχετική εκτίμηση της Επιτροπής και η παρατιθέμενη αιτιολόγησή της αποτελούν αντικείμενο του ασκούμενου από τα διοικητικά δικαστήρια ελέγχου των αποφάσεών της (βλ. επίσης και σελ. 34 απόφαση ΕΠΑΝΤ 520/2011). Εν προκειμένω, ο ορισμός της σχετικής αγοράς βασίζεται σε πληθώρα ποιοτικών και ποσοτικών στοιχείων, που εκτιμώνται από την αρχή ανταγωνισμού στο σύνολό τους.

Επί των επιχειρημάτων της καταγγέλουσας

Ορισμός αγοράς

Ορισμός λιανικής αγοράς σύμφωνα με την καταγγέλουσα

194 Η καταγγέλουσα θεωρεί ότι η σχετική κατάντη αγορά περιορίζεται στη λιανική αγορά αγορά διεθνών κλήσεων από κινητά δίκτυα της Ελλάδας προς κινητά δίκτυα της Αλβανίας. Η καταγγέλουσα καταλήγει στον ορισμό αυτό, θεωρώντας ότι οι αλβανόφωνοι πελάτες των ΕΚΤ, μολονότι δεν χρησιμοποιούν το κινητό τους τηλέφωνο μόνο για κλήσεις προς την Αλβανία, επιλέγουν τον πάροχο κινητής τους ανάλογα με τις λιανικές τιμές που προσφέρει σε υπηρεσίες διεθνών κλήσεων προς την πατρίδα τους, που είναι για αυτούς και οι πιο σημαντικές, για την κάλυψη των αναγκών επικοινωνίας με τις επιχειρήσεις τους, την οικογένεια και τους συγγενείς τους.

195 Περαιτέρω η καταγγέλουσα θεωρεί ότι για την αγορά αυτή δεν υφίσταται καμία δυνατότητα υποκατάστασης από την πλευρά της ζήτησης ή προσφοράς.

196 Εξετάζοντας τον ισχυρισμό αυτό βλέπουμε ότι υιοθετείται ένα πλήθος λογικών σφαλμάτων, όπως:

1. Η ζήτηση της αλβανικής κοινότητας για επικοινωνία με επιχειρήσεις, οικογένεια και συγγενείς στην Αλβανία, εστιάζει πρωτίστως στα managed calls της κινητής τηλεφωνίας (και μάλιστα της καρτοκινητής) αποκλειστικά προς κινητά τηλέφωνα Αλβανίας (και μάλιστα προς κινητά ενός συγκεκριμένου παρόχου κινητής Αλβανίας κάθε φορά).
2. Βάσει της ανάγκης αυτής επιλέγουν και τον πάροχο κινητής τηλεφωνίας στην Ελλάδα.

Θέση της ΕΕΤΤ

Ανάλυση της ζήτησης

197 Οι ανάγκες για επικοινωνία με τη χώρα καταγωγής είναι πολυποίκιλες και δεν περιορίζονται σε

⁷⁹ βλ. ενδεικτικά ΔΕΕ C333/94 P, Tetra Pak κατά Επιτροπής, Συλλ. [1996], σελ. I-5951, σκ. 10, ΓενΔΕΕ T-342/99 Airtours κατά Επιτροπής, Συλλ. [2002], σελ. II-2585, σκ. 20, καθώς και Εφετειακό Δικαστήριο Ανταγωνισμού Ηνωμένου Βασιλείου 1005/1/1/01, Aberdeen Journals κατά OFT [2002], σκ. 96- 97

κλήσεις από κινητό Ελλάδος (και μάλιστα καρτοκινητό) προς κινητό Αλβανίας (και μάλιστα σε ένα μόνο συγκεκριμένο δίκτυο AMC ή VF Albania), όπως επιχειρείται να παρουσιαστεί από την καταγγέλλουσα.

198 Η επικοινωνία με την οικογένεια πραγματοποιείται πολλές φορές σε σταθερή θέση και συγκεκριμένη ώρα, ώστε να είναι τα μέλη της οικογένειας διαθέσιμα και μπορεί να είναι παραδοσιακή φωνητική κλήση σε σταθερό ή κινητό, ή βιντεοκλήση μέσω OTT εφαρμογής σε υπολογιστή/tablet/smart phone με τη χρήση ίντερνετ σταθερής ή κινητής σύνδεσης. Αντίστοιχα για την επικοινωνία με επιχειρήσεις, γραφεία, υπηρεσίες του Δημοσίου της Αλβανίας κλπ σε πολλές περιπτώσεις, ο πλέον πρόσφορος ή μοναδικός τρόπος επικοινωνίας θα είναι οι κλήσεις σε σταθερή θέση.

199 Όπως φαίνεται στη μελέτη του Ευρωπαϊκής Επιτροπής (Directorate-General for internal Policy) “Over-the-Top (OTTs) players: Market dynamics and policy challenges”, που έγινε το 2015, για λογαριασμό του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου:

«In the converged value web, there typically exist multiple paths for the delivery of similar or even identical services and content to consumers. Organisations from previously separated domains now compete with similar services in the converged media-Internet-telecommunications market.»

«Among the communication services, the growing popularity of online telephony and messaging services Skype and WhatsApp appears to be impacting the usage and thus the revenues of traditional voice telephony and SMS providers.»

«The data on service volumes and usage patterns show that OTT services have firmly entered the communication and audiovisual domains and are challenging traditional services. The effect is readily visible in messaging, where OTT services such as WhatsApp have clearly overtaken SMS. In voice communication and audiovisual media, the growth of OTT services is also very significant.»

Ειδική μνεία γίνεται για τις διεθνείς φωνητικές κλήσεις, για τις οποίες αναφέρει ότι ήδη από το 2013, οι διεθνείς φωνητικές κλήσεις μέσω Skype είχαν ανέλθει στο 40% των διεθνών κλήσεων (σταθερών και κινητών) που πραγματοποιούνται μέσω των τηλεπικοινωνιακών παρόχων (managed service).

«In voice services, one can observe a strong uptake of OTT services in international traffic. In 2013, the international traffic volume carried by Skype, the best known OTT voice service, grew 36 percent to 214 billion minutes. In that same year, the international telephone traffic (both fixed and mobile) carried by telecom operators grew 7 percent to 547 billion minutes.»

200 Ο τρόπος που οι συγκλίνουσες υπηρεσίες πολυμέσων-ίντερνετ-τηλεπικοινωνιών προσφέρονται στους καταναλωτές φαίνεται στο πιο κάτω σχήμα με το παράδειγμα της εταιρείας Orange.

«As can be readily seen from the figure, the converged media-Internet-telecommunications value web brings together many companies from different backgrounds. We use the term value web rather than value chain, because a key outcome of convergence is that there are multiple, parallel paths that services take between the service provider and the customer who consumes the service.»

Figure
[...]

- 201 Έχει σημασία να τονίσουμε εδώ ότι όπως αναφέρεται και στη μελέτη, για την παροχή των παραδοσιακών φωνητικών κλήσεων (managed calls), η Orange έχει την εμπορική/συμβατική σχέση με τον καταναλωτή που είναι συνδρομητής της. «Orange offers the service,⁴⁰ i.e. it has the commercial relationship (typically in form of a subscription) with the customer»
- 202 Για την παροχή υπηρεσιών πολυμέσων και επικοινωνίας από OTT εφαρμογές, η μελέτη επίσης υποθέτει ότι ο καταναλωτής είναι συνδρομητής της Orange η οποία του παρέχει τη σύνδεση ίντερνετ (σταθερή ή κινητή) ώστε να μπορεί να χρησιμοποιήσει τις OTT εφαρμογές. «We assume that the consumer has a triple play package from Orange, so the online applications such as Skype are delivered to the consumer over the Orange internet access network, both fixed and mobile.»
- 203 Είναι φανερό από τα παραπάνω ότι από πλευράς ζήτησης, υπάρχουν πολλές και διαφορετικές ανάγκες που μπορούν να καλυφθούν με πολλούς τρόπους, με διαφορετικά χαρακτηριστικά και κόστος, οι οποίοι, χωρίς ο ένας να είναι ακριβές υποκατάστατο του άλλου, δρουν συμπληρωματικά και ασκούν ανταγωνιστική πίεση ο ένας στον άλλο.
- 204 Σύμφωνα με πλήθος Αποφάσεων της ΕΕ υπάρχει μία **διακριτή αγορά λιανικής παροχής υπηρεσιών κινητών τηλεπικοινωνιών** (υπηρεσίες φωνής, μηνυμάτων και δεδομένων) που αποτελεί ξεχωριστή αγορά, διακριτή από τις λιανικές υπηρεσίες σταθερών τηλεπικοινωνιών. Η ΕΕΤΤ συμφωνεί με τη διάκριση αυτή καθώς το εγγενές χαρακτηριστικό της κινητής τηλεφωνίας (χρήση εν κινήσει) δημιουργεί μια διακριτή ανάγκη που η σταθερή τηλεφωνία δεν μπορεί να καλύψει. Περαιτέρω κρίνουμε ότι η αγορά λιανικής για υπηρεσίες κινητών τηλεπικοινωνιών δεν χρειάζεται να τμηματοποιηθεί περαιτέρω με βάση τον τύπο της υπηρεσίας π.χ. φωνητικές κλήσεις, SMS, MMS και υπηρεσίες δεδομένων κινητού Διαδικτύου, καθώς η συντριπτική πλειονότητα των υπηρεσιών λιανικής κινητής τηλεφωνίας προσφέρεται ως ενιαίο πακέτο (bundle). Οι πάροχοι δεν πωλούν απλώς "λεπτά ομιλίας" ή «λεπτά ομιλίας προς τη χώρα XXXX», **αλλά πρόσβαση στο δίκτυο κινητής που περιλαμβάνει μια σειρά υπηρεσιών**. Από τη στιγμή που ο καταναλωτής αγοράζει **ένα πακέτο υπηρεσιών κινητής, οι οποίες σε μεγάλο βαθμό, όπως δείξαμε ανωτέρω ασκούν αμοιβαία ανταγωνιστική πίεση μεταξύ τους, η ανταγωνιστική πίεση ασκείται στο επίπεδο του πακέτου και όχι στην κάθε υπηρεσία ξεχωριστά**. Συνεπώς οι επιμέρους υπηρεσίες φωνής, μηνυμάτων και δεδομένων δεν αποτελούν ξεχωριστές αγορές προϊόντων, αλλά τμήματα της ίδιας αγοράς.
- 205 Περαιτέρω δεν χρειάζεται να εξετασθεί αν οι υπηρεσίες OTT αποτελούν μέρος της αγοράς υπηρεσιών κινητής τηλεφωνίας ή όχι, καθώς αυτές παρέχονται κατά κύριο λόγο **δωρεάν** και βασίζονται στις υπηρεσίες κινητής τηλεφωνίας (δεδομένων) για να λειτουργήσουν, συνεπώς η χρήση τους και το σχετικό κόστος αποτυπώνεται στη χρήση και το κόστος των δεδομένων της κινητής τηλεφωνίας που περιλαμβάνονται στον ορισμό της αγοράς. Ενδεικτικά αναφέρουμε ότι, σύμφωνα με τα αποτελέσματα μεταγενέστερης πανελλαδικής έρευνας καταναλωτών που διενήργησε η ΕΕΤΤ κατά το διάστημα **Δεκεμβρίου 2020 – Φεβρουαρίου 2021**:
- το 94% όσων διαθέτουν πρόσβαση στο Internet, κάνουν χρήση κάποιας OTT υπηρεσίας, με περίπου 9 στους 10 να χρησιμοποιούν εφαρμογές για ανταλλαγή γραπτών μηνυμάτων (89%) και (επίσης) 9 στους 10 εφαρμογές για πραγματοποίηση κλήσεων/βιντεοκλήσεων (89%).
  - Ενδιαφέρον εύρημα αποτελεί το υψηλό ποσοστό χρήσης OTT υπηρεσιών για

πραγματοποίηση κλήσεων/βιντεοκλήσεων στην ηλικιακή ομάδα πληθυσμού άνω των 65 ετών.

(https://www.eett.gr/deltia_tipou/panelladiki-ereyna-katanaloton-tis-eett-gia-ti-chrisi-epifyon-ypiresion-over-the-top-services-otts/)

Ανάλυση της προσφοράς

- 206 Η είσοδος νέου παρόχου, ικανού να προσφέρει υπηρεσίες κινητής τηλεφωνίας φωνής, δεδομένων και μηνυμάτων δεν είναι σε καμία περίπτωση εύκολη και γρήγορη καθώς απαιτεί πρόσβαση σε εθνικούς σπάνιους πόρους (φάσμα) και κοστοβόρες και χρονοβόρες επενδύσεις ανάπτυξης δικτύου.
- 207 Συνεπώς ο ορισμός της αγοράς ως αγορά λιανικής για υπηρεσίες κινητών τηλεπικοινωνιών είναι κατάλληλος για την υπό εξέταση υπόθεση, καθώς όπως έχει περιγραφεί και ανωτέρω, ήδη από το 2015, μία συνδρομή σε ένα πακέτο κινητής που περιλαμβάνει φωνή, μηνύματα και δεδομένα, μπορεί να προσφέρει στους αλβανόφωνους καταναλωτές τη δυνατότητα να επικοινωνήσουν με επιχειρήσεις, δημόσιο, φίλους και οικογένεια στην Αλβανία με τον τρόπο που αυτοί κρίνουν κάθε φορά καλύτερο, όπως: παραδοσιακές φωνητικές κλήσεις προς σταθερό Αλβανίας-παραδοσιακές φωνητικές κλήσεις προς κινητό Αλβανίας- κλήσεις μέσω εφαρμογών OTT (Skype, Viber, Whatsapp κλπ) προς κινητά - κλήσεις μέσω εφαρμογών OTT προς tablet/smartphone/υπολογιστή σε σταθερή θέση (wifi), ανταλλαγή μηνυμάτων (SMS, MMS & OTT) αλλά και λήψη κλήσεων από σταθερά και κινητά δίκτυα Αλβανίας.

Γεωγραφικός ορισμός αγοράς

- 208 Η γεωγραφική αγορά ορίζεται η εθνική αγορά στην Ελληνική επικράτεια όπου και οι τρεις εμπλεκόμενες επιχειρήσεις προσφέρουν τα σχετικά προϊόντα και υπηρεσίες, σε επαρκώς ομοιογενείς συνθήκες ανταγωνισμού.

Αναφορά στα πορίσματα της Απόφασης ΕΕΤΤ 903/15/2019 (ΦΕΚ 353/Β/2020):

- 209 Ο ορισμός της σχετική αγοράς λιανικής ως **σχετική αγορά υπηρεσιών κινητής τηλεφωνίας στην Ελληνική Επικράτεια** ακολουθήθηκε από την ΕΕΤΤ με την Απόφαση ΕΕΤΤ 903/15/2019 (ΦΕΚ 353/Β/2020), όπου αναλύθηκαν ενδελεχώς τα χαρακτηριστικά ζήτησης και προσφοράς ιδίως αναφορικά με το κατά πόσο η σχετική αγορά θα έπρεπε να τμηματοποιηθεί περαιτέρω σε αγορά καρτοκινητής και αγορά συμβολαίων (ισχυρισμός που φαίνεται να προβάλλεται εμμέσως στην υπό κρίση υπόθεση από την καταγγελλόμενη Vodafone η οποία επιχειρηματολογεί υπέρ του ορισμού της σχετικής λιανικής αγοράς ως αγοράς υπηρεσιών καρτοκινητής στην Ελληνική Επικράτεια).
- 210 Η ΕΕΤΤ κατέληξε στο συμπέρασμα το οποίο είναι εφαρμοστέο και στην υπό κρίση υπόθεση ότι υφίσταται αλυσιδωτή υποκατάσταση μεταξύ υπηρεσιών καρτοκινητής-υβριδικών προϊόντων-υπηρεσιών συμβολαίου, ενώ δεν υπάρχουν στοιχεία που να υποδεικνύουν ότι οι υπηρεσίες καρτοκινητής και υπηρεσίες συμβολαίου δεν μπορούν να θεωρηθούν υποκατάστατα από την πλευρά των καταναλωτών, διαπιστώνοντας ότι παράλληλα υφίσταται μεταξύ των εν λόγω υπηρεσιών υποκατάσταση από την πλευρά της προσφοράς. Στην εν λόγω απόφαση η ΕΕΤΤ αναφέρεται στην υπόθεση COMP/38.784 – «Wanadoo España vs. Telefónica», στην οποία κατά

τον προσδιορισμό της αγοράς λιανικής ευρυζωνικότητας, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή συμπεραίνει ότι τυχόν διαφοροποιήσεις στον τρόπο διάθεσης των υπηρεσιών, στη χρήση, στις τιμές κλπ δεν συνεπάγονται τον ορισμό ξεχωριστών αγορών δεδομένης της ύπαρξης υποκατάστασης από την πλευρά της προσφοράς της οποίας το αποτέλεσμα σε όρους αποτελεσματικότητας και αμεσότητας είναι ανάλογο της υποκατάστασης από την πλευρά της ζήτησης [Απόφαση Ευρ. Επιτροπής, υπόθεση COMP/38.784 – «Wanadoo España vs. Telefónica», παρ. 152-154]. Το εν λόγω συμπέρασμα της ΕΕΤΤ επιβεβαιώνεται και από προηγούμενες αποφάσεις της ΕΕ και άλλων αρχών ανταγωνισμού [Απόφαση Ευρ. Επιτροπή, υποθέσεις COMP/M.3245 – Vodafone / Singlepoint παρ. 8, COMP/M.4748 – T-Mobile / Orange Netherlands, παρ. 11, COMP/M.4947 – Vodafone / Tele 2 Spain παρ. 9, COMP/M.3530 – TeliaSonera / Orange, COMP/M.3916- T-Mobile Austria / Tele.ring, COMP/M.5650 – T-Mobile / Orange UK παρ. 21, COMP/M.6497 Hutchison 3G Austria / Orange Austria, παρ. 38 επ.].

Σχετική Χονδρική αγορά

211 Υπάρχει πλήθος σχετικών χονδρικών αγορών που θα μπορούσαν να ορισθούν ως αναγκαία εισροή για την παροχή των λιανικών υπηρεσιών κινητής (φωνή, δεδομένα, SMS). Εντούτοις, στο πλαίσιο της συγκεκριμένης καταγγελίας η καταγγέλλουσα έχει ορίσει ως σχετικές αγορές χονδρικής τις ακόλουθες:

1. Αγορά χονδρικής για τον τερματισμό φωνητικών κλήσεων στο κινητό δίκτυο της Albanian Mobile Communications στην Αλβανική επικράτεια (1η ανάντη αγορά).
2. Αγορά χονδρικής για τον τερματισμό φωνητικών κλήσεων στο κινητό δίκτυο της VODAFONE Albania στην Αλβανική επικράτεια (2η ανάντη αγορά).

Όπως θα δείξουμε πιο κάτω, ο ανωτέρω ορισμός της καταγγέλλουσας είναι εξαιρετικά στενός και δεν ανταποκρίνεται στις προϋποθέσεις της Ανακοίνωσης της Επιτροπής —Κατευθύνσεις σχετικά με τις προτεραιότητες της Επιτροπής κατά τον έλεγχο της εφαρμογής του άρθρου 82 της συνθήκης ΕΚ σε καταχρηστικές συμπεριφορές αποκλεισμού που υιοθετούν δεσπόζουσες επιχειρήσεις (2009/C 45/02)

212 Σε ότι αφορά το συμπέρασμα της καταγγέλλουσας ότι οι υπηρεσίες τερματισμού κλήσεων φωνής από κινητό Ελλάδος σε κινητό Αλβανίας, επηρεάζουν ουσιαστικά την επιλογή παρόχου κινητής τηλεφωνίας στην Ελλάδα, των Αλβανών μεταναστών, αναφέρουμε ότι:

213 Είναι γνωστό ότι οι Αλβανοί μετανάστες είναι πλέον ενσωματωμένοι και αναπόσπαστο κομμάτι της ελληνικής κοινωνίας, μέσω συνεισφοράς στην ελληνική οικονομία, μεικτών γάμων και συμμετοχής στην κοινωνία. Είναι προφανές ότι οι εντός Ελλάδος ανάγκες επικοινωνίας είναι σημαντικές και δεν διαφέρουν των υπολοίπων Ελλήνων χρηστών.

Οι Αλβανοί μετανάστες έχουν αναπτυχθεί επαγγελματικά στην Ελλάδα (κύριος λόγος μετανάστευσης ούτως ή άλλως) και έχουν αναπτύξει ευρύ δίκτυο πελατών και συνεργατών με τους οποίους απαιτείται επαγγελματική επικοινωνία εντός Ελλάδος.

Έχουν, στις περισσότερες περιπτώσεις, όπως καταλαβαίνουμε εμπειρικά (δεν έχουμε στατιστικά

στοιχεία) την άμεση οικογένεια τους στην Ελλάδα και τα μικρά παιδιά φοιτούν κανονικά στα Ελληνικά σχολεία και Πανεπιστήμια.

Δεν ζουν απομονωμένοι σε κλειστές κοινότητες, έχουν αναπτύξει κοινωνικό κύκλο με Έλληνες και ομοεθνείς τους στην Ελλάδα με τους οποίους έχουν συνεχή επικοινωνία.

Είναι φανερό από τα παραπάνω ότι οι Αλβανοί μετανάστες ως χρήστες έχουν τις ίδιες βασικές ανάγκες και απαιτήσεις με τους Έλληνες χρήστες στην κινητή τηλεφωνία για υπηρεσίες φωνής μηνυμάτων και δεδομένων.

214 Όπως κάθε επιμέρους ομάδα χρηστών, μπορούν να έχουν εξειδικευμένες υπηρεσίες για ειδικότερες ανάγκες τους ως πρόσθετες (add-ons) στις βασικές κινητές υπηρεσίες.

Ειδικότερα για τις ανάγκες επικοινωνίας με Αλβανία, μία συνδρομή σε ένα πακέτο κινητής που περιλαμβάνει φωνή, μηνύματα και δεδομένα, μπορεί να προσφέρει πλήθος επιλογών, που σε μικρό ή μεγάλο βαθμό ασκούν ανταγωνιστική πίεση η μία στην άλλη:

- παραδοσιακές φωνητικές κλήσεις προς όλα τα σταθερά δίκτυα Αλβανίας
- παραδοσιακές φωνητικές κλήσεις προς όλα τα κινητά δίκτυα Αλβανίας
- κλήσεις μέσω εφαρμογών OTT (Skype, Viber, Whatsapp κλπ) προς κινητά
- κλήσεις μέσω εφαρμογών OTT προς tablet/smartphone/υπολογιστή σε σταθερή θέση (wifi)
- ανταλλαγή μηνυμάτων (SMS, MMS & OTT)
- λήψη κλήσεων από σταθερά δίκτυα Αλβανίας
- λήψη κλήσεων από κινητά δίκτυα Αλβανίας

215 Βάσει των ανωτέρω, δεν μπορεί να γίνει δεκτό το επιχείρημα της καταγγέλλουσας ότι οι Αλβανοί μετανάστες επιλέγουν στην Ελλάδα πάροχο κινητής (Cosmote ή VF), κατά κύριο λόγο, βάσει της επιθυμίας τους να καλούν σε ένα μόνο συγκεκριμένο δίκτυο κινητής Αλβανίας, AMC ή VF Albania αντίστοιχα, στο οποίο η κάθε μία κατέχει δεσπόζουσα θέση στον τερματισμό εισερχόμενων διεθνών κλήσεων.

216 Σε ότι αφορά τη σπουδαιότητα των πρόσθετων υπηρεσιών διεθνών φωνητικών κλήσεων προς κινητά Αλβανίας για την Ελληνική αγορά:

217 Αναλύοντας τα στοιχεία που έχουν υποβάλει οι εμπλεκόμενες επιχειρήσεις και τα στοιχεία που συλλέγει ετησίως η ΕΕΤΤ, μπορούμε να δούμε για το έτος 2014, για το οποίο έχουμε πλήρη στοιχεία και παρουσιάζει μία συνεκτική εικόνα την περίοδο που εξετάζουμε, ότι:

Η Wind είχε κατά μέσο όρο [...] (καρτοκινητή)+ [...] (συμβόλαιο)= [...] συνδρομητές με τουλάχιστον μία κλήση προς κινητό Αλβανίας.

Από τα στοιχεία που συνέλεξε η ΕΕΤΤ το 2014 υπήρχαν κατά μέσο όρο 324.000 συνδρομητές με κλήσεις προς Αλβανία και η Wind κατέχει το [...] % αυτών. Οι συνδρομητές αυτοί της Wind, το 2014 πραγματοποίησαν [...] λεπτά προς κινητά Αλβανίας, θα μπορούσαμε συνεπώς με σχετική ασφάλεια να συνάγουμε ότι η συνολική κίνηση το 2014, από κινητά Ελλάδος προς κινητά Αλβανίας ήταν 144 εκ. λεπτά.

Η κίνηση αυτή αντιπροσωπεύει το 16% περίπου της διεθνούς εξερχόμενης κίνησης και το 0,5% της συνολικής κίνησης κινητών κλήσεων στην Ελλάδα το 2014.

Τα συνολικά έσοδα στην Ελληνική αγορά από κλήσεις κινητών Ελλάδος προς κινητά Αλβανίας, από τα στοιχεία που έχουν υποβάλει οι πάροχοι εκτιμώνται σε περ. 15 εκ.€ το 2014.

Το ποσό αυτό είναι χαμηλότερο του 1% (0,86%) των εσόδων της αγοράς, όπως έχει οριστεί ανωτέρω (Επισκόπηση ΕΕΤΤ: Λιανικά έσοδα από χρήστες υπηρεσιών φωνής και δεδομένων δικτύων κινητών επικοινωνιών για το 2014: 1.740 εκ. €)

Οι κλήσεις προς το δίκτυο AMC αφορούν το 0,2% του συνόλου των κλήσεων της αγοράς και το περίπου 0,4% των εσόδων αυτής (υπολογισμός για το 2014, βάσει μεριδίου AMC 37% στη λιανική αγορά Αλβανίας βάσει στοιχείων της καταγγέλλουσας)

Οι κλήσεις προς το δίκτυο Vodafone Albania αντιπροσωπεύουν περίπου το 0,3% του συνόλου των κλήσεων της αγοράς και το περίπου 0,5% των εσόδων αυτής (υπολογισμός για το 2014, βάσει μεριδίου Vodafone Albania 45% στη λιανική αγορά Αλβανίας βάσει στοιχείων της καταγγέλλουσας)

218 Είναι η παροχή των υπηρεσιών αυτών εξ' ορισμού ζημιογόνος για τις ΕΚΤ Ελλάδος, όπως καταγγέλλεται;

219 Η καταγγέλλουσα αναφέρει ότι αύξηση των τελών τερματισμού από περίπου 0,1€ στα περίπου 0,2€ της δημιουργεί σημαντική ζημιά και παρουσιάζει σχετική οικονομική ανάλυση.

Η ανάλυση όμως που παρουσιάζει είναι ιδιαίτερα περιοριστική και παραλείπει την εξέταση σημαντικών θεμάτων.

Επιλέγει να εστιάσει στις ονομαστικές τιμές συγκεκριμένων πακέτων καρτοκινητής, επειδή, όπως αναφέρει, από τους συνδρομητές της που κάνουν έστω και μία κλήση προς Αλβανία, το 96% έχει πρόσβαση στα πακέτα αυτά, π.χ. θεωρεί ότι ένα πακέτο που προσφέρει λεπτά ομιλία προς Αλβανία, με ονομαστικό έσοδο 0,11€/λεπτό, θα είναι εξ' ορισμού ζημιογόνο επειδή το κόστος τερματισμού είναι 0,2€/λεπτό.

220 Η προσέγγιση όμως αυτή δεν απεικονίζει ορθά την πραγματική κατάσταση καθώς είναι πολύ στενή και θεωρητική, για τους ακόλουθους λόγους:

220.1 Δεν παρουσιάζει πραγματικά στοιχεία εσόδων και κόστους των συνδρομητών που έχουν πραγματοποιήσει έστω και μία κλήση προς Αλβανία, ούτε από τις κλήσεις προς Αλβανία, ούτε από το σύνολο των υπηρεσιών κινητής που τους παρέχει.

Η καταγγέλλουσα έχει εστιάσει την θεωρητική ανάλυσή της στις ονομαστικές τιμές συγκεκριμένων πακέτων καρτοκινητής μόνο, για κλήσεις προς κινητά Αλβανίας και δεν παρείχε πραγματικά στοιχεία εσόδων/κόστους στοιχεία ούτε για αυτές ούτε για το πως αυτές θα μπορούσαν να επηρεάσουν το μέσο έσοδο και συνολικά την κερδοφορία από το πακέτο των υπηρεσιών που τους παρέχει.

220.2 Οι καταναλωτές δεν χρησιμοποιούν όλα τα λεπτά του πακέτου που αγοράζουν. Συνεπώς ο πάροχος έχει έσοδα για πωλημένα λεπτά ομιλίας που αποτελούν καθαρό κέρδος, καθώς δεν έχουν κόστος τερματισμού.

Αυτό είναι ένα συχνά παρατηρούμενο θέμα που άπτεται της συμπεριφοράς των καταναλωτών και της στρατηγικής τιμολόγησης των εταιρειών κινητής τηλεφωνίας.

Για λόγους ασφάλειας ο καταναλωτής αγοράζει ένα πακέτο που είναι σκόπιμα μεγαλύτερο από την αναμενόμενη μέση χρήση του γιατί έχει έντονη αποστροφή στην απώλεια και στον κίνδυνο όσον αφορά την υπέρβαση του ορίου και το επιπλέον κόστος που μπορεί να προκύψει από την υπέρβαση του πακέτου.

Επίσης πολύ συχνά ο καταναλωτής επιθυμεί να διατηρεί ένα εφεδρικό απόθεμα (buffer) λεπτών, ώστε να είναι σίγουρος ότι δεν θα ξεπεράσει το όριο του πακέτου του, σε περίπτωση π.χ. μιας έκτακτης ανάγκης, με αποτέλεσμα αυτό να χάνεται στο τέλος της περιόδου ισχύος του πακέτου.

Συνεπώς οι εταιρείες κινητής έχουν τη δυνατότητα να προσφέρουν πακέτα με πλήθος λεπτών ομιλίας, όπου η τιμή του κάθε μεμονωμένου λεπτού φαίνεται εξαιρετικά χαμηλή, διότι γνωρίζουν εκ των προτέρων από τα στατιστικά στοιχεία που διαθέτουν, ότι ο μέσος καταναλωτής θα χρησιμοποιήσει μόνο ένα ποσοστό των λεπτών ομιλίας με αποτέλεσμα τα αχρησιμοποίητα λεπτά να αποτελούν ουσιαστικά καθαρό κέρδος.

220.3 Η εφαρμογή ελάχιστης διάρκειας ανά κλήση και βήματος χρέωσης, στα πακέτα καρτοκινητής που παρουσιάζει και η ίδια η καταγγέλλουσα, αυξάνει τεχνητά τον αριθμό των λεπτών που τιμολογούνται, ενώ τα πραγματοποιηθέντα λεπτά ομιλίας, για τα οποία υπάρχει κόστος τερματισμού είναι (ενδεχομένως πολύ) λιγότερα.

Από τα στοιχεία που υπέβαλλαν και οι τρεις πάροχοι φαίνεται ότι είναι συνήθης, στα πακέτα καρτοκινητής με κλήσεις προς Αλβανία, η εφαρμογή ελάχιστης διάρκειας 3 λεπτών ανά κλήση και βήματος χρέωσης 1 λεπτού.

Αυτό σημαίνει ότι μία κλήση ενός λεπτού θα χρεωθεί στον καταναλωτή ως κλήση τριών λεπτών, με τη διαφορά να αποτελεί καθαρό κέρδος για τον πάροχο.

Αντίστοιχα μία κλήση τριών λεπτών και ενός δευτερολέπτου θα χρεωθεί στον καταναλωτή ως κλήση τεσσάρων λεπτών, με τη διαφορά να αποτελεί επίσης καθαρό κέρδος για τον πάροχο.

Σύμφωνα με το άρθρο «The Consumer Loss of the Minimum Duration for Mobile Telephone Calls» των Lukasz Grzybowski από το Πανεπιστήμιο του Αλικάντε και του Pedro Pereiraz - Αρχή Ανταγωνισμού Πορτογαλίας, για την αγορά της Πορτογαλίας:

«Η ύπαρξη ελάχιστης διάρκειας για τις κλήσεις οδηγεί σε χρηματική απώλεια για τους καταναλωτές ύψους 35-40% του μέσου λογαριασμού.»

Επίσης σύμφωνα με το άρθρο «Pricing Metrics and the Importance of Minimum and Billing Increments» των Bernd Skiera, Christian Schlereth and Sebastian Oetzel, του 2019:

«Σε τρεις εμπειρικές μελέτες στην άκρως ανταγωνιστική αγορά τηλεπικοινωνιών, καταδεικνύουμε ότι οι πάροχοι χρησιμοποιούν ολοένα και περισσότερο μεγαλύτερη ελάχιστη διάρκεια χρέωσης. Αυτές οι αυξήσεις αποδίδουν μια μέση υπερχρέωση της πραγματικής χρήσης 43,79% για πελάτες με μεγάλη ελάχιστη διάρκεια. Αυτές οι αυξήσεις δημιουργούν πρόσθετα έσοδα που ευθύνονται για σχεδόν τα δύο τρίτα (66,2%) των λειτουργικών κερδών των κύριων παρόχων στη Γερμανία και τις Ηνωμένες Πολιτείες.»

220.4 Εστιάζοντας η καταγγέλλουσα αποκλειστικά στις ονομαστικές τιμές συγκεκριμένων πακέτων καρτοκινητής, δεν υπολογίζει τα έσοδα από πλήθος λεπτών ομιλίας προς κινητά Αλβανίας, που πραγματοποιούνται και χρεώνονται βάσει τιμοκαταλόγου με ονομαστικές τιμές μεγαλύτερες από το κόστος τερματισμού.

Σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΕΤΤ για το 2014, το μέσο ετήσιο έσοδο ανά συνδρομητή κινητής συμβολαίου, ήταν 5 φορές μεγαλύτερο από το μέσο έσοδο συνδρομητή καρτοκινητής.

220.5 Υπάρχει αμοιβαιότητα και συμμετρικότητα στις τιμές τερματισμού κλήσεων, ώστε να διαφυλάσσονται τα οικονομικά συμφέροντα των μερών.

Καθώς οι συνδρομητές που καλούν Αλβανία δέχονται και κλήσεις από Αλβανία, αυτές δημιουργούν έσοδα τα οποία δεν λαμβάνει υπόψη η καταγγέλλουσα.

Επίσης η καταγγέλλουσα έχει δικαίωμα να αυξήσει και η ίδια τα τέλη τερματισμού στο δίκτυο της όπως φαίνεται ότι έπραξε, καθώς με την με αριθ. πρωτ. ΕΕΤΤ 5875/Φ.960/20-05-2015 επιστολή της, ενημέρωσε την ΕΕΤΤ ότι από την 11η Ιουνίου 2015 θα αυξήσει το χονδρικό τέλος τερματισμού για κλήσεις που εκκινούν από δίκτυα χωρών εκτός ΕΟΧ και τερματίζουν στο δίκτυο της.

Η Ρυθμιστική Αρχή της Αλβανίας (ΑΚΕΡ) στην Απόφασή της ΑΚΕΡ Decision 1740 of 20 December 2011 (Παράρτημα 3 της καταγγελίας) με την οποία κατήργησε τη ρύθμιση των τιμών τερματισμού διεθνών κλήσεων από το 2012, επιβεβαιώνει την αμοιβαιότητα και συμμετρικότητα των τιμών τερματισμού αποφασίζοντας την «Επιβολή των τελών τερματισμού των εισερχόμενων διεθνών κλήσεων από τα μέρη της σύμβασης, για τη διαφύλαξη της ελευθερίας των συμβάσεων και της αναλογικότητας των αμοιβαίων εμπορικών συμφερόντων, προς αποτροπή τυχόν δυσανάλογης ζημίας στα συμφέροντα τους.»

Είναι οι υπηρεσίες κλήσεων από κινητό Ελλάδος σε κινητό Αλβανίας στρατηγικής σημασίας για την αγορά, αποτελούν σημείο εσόδου ή υπηρεσία με προοπτικές ανάπτυξης;

221 Από τα στοιχεία που συλλέγει η ΕΕΤΤ (Επισκόπηση Αγορών 2021) φαίνεται ότι την περίοδο 2012-2021, οι διεθνείς εξερχόμενες κλήσεις (λεπτά κίνησης προς σταθερά και κινητά εξωτερικού) από κινητό σημείωσαν μείωση 73%.

Έτος	Κινητό προς κινητό εντός δικτύου (on-net)	Κινητό προς κινητό εκτός δικτύου (off-net)	Κινητό προς σταθερό	Κινητό προς διεθνείς προορισμούς
2012	20.5	3.3	1.7	1.1
2013	19.9	4.0	1.8	0.9
2014	18.9	5.2	2.0	0.9

2015	17.3	6.2	2.1	0.7
2016	16.3	7.0	2.3	0.6
2017	15.8	7.9	2.4	0.6
2018	15.6	8.6	2.5	0.5
2019	15.6	9.1	2.6	0.4
2020	15.9	10.3	3.2	0.3
2021	15.8	11.6	3.4	0.3

Ειδικότερα, από τα στατιστικά στοιχεία που δημοσιεύει η Αλβανική Ρυθμιστική Αρχή ΑΚΕΡ, βλέπουμε ότι η εισερχόμενη διεθνής κίνηση στα δίκτυα κινητής της Αλβανίας παρουσιάζει ιδιαίτερα σημαντική μείωση ή οποία την περίοδο 2013-2017 ανέρχεται σε 74%(!) ενώ την περίοδο 2013-2024 σε 87%(!)

Στοιχεία ΑΚΕΡ - Statistical Indicators of the Electronic Communications Market

(<https://akep.al/en/publications/statistics/>)

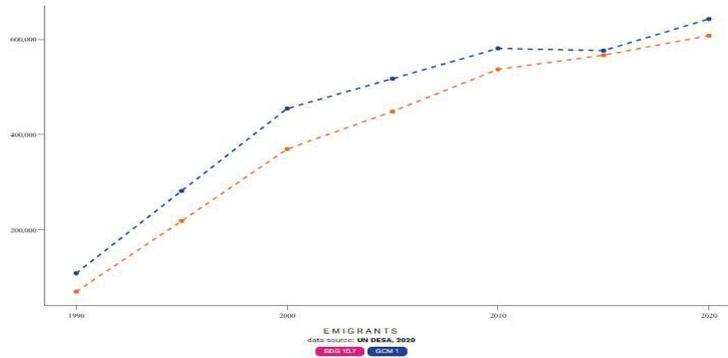
Η τεράστια αυτή μείωση είναι ακόμη σημαντικότερη αν λάβουμε υπόψη ότι οι ανάγκες επικοινωνίας με το εξωτερικό πολλαπλασιάζονται όλη αυτή την περίοδο, καθώς η μετανάστευση των κατοίκων της Αλβανίας προς άλλες χώρες αυξάνει συνεχώς από το 1990, αριθμώντας πλέον 1.250.000 άτομα, όσο το 43,4% των κατοίκων της Αλβανίας.

Migration from and to Albania

This section provides information on the amount of people migrating from and to Albania, with a particular focus on the demographic factors of migrants. The first graph shows the development of the migrant stock present in Albania in 2019 (disaggregated by age and sex). The combination of this data enables the reader to gain insights on the number of citizens from Albania living

1,250,451 of people from Albania live in other countries, which represents **42.4%** of Albania's population. **51.4%** of emigrants are male, and **48.6%** of emigrants are female.

● male emigrants ● female emigrants

<https://seeecadata.iom.int/msite/seeecadata/country/albania>

222 Από τα στοιχεία που υπέβαλε η εταιρεία Vodafone επιβεβαιώνεται η ανωτέρω τάση, καθώς η εξερχόμενη κίνηση προς Αλβανία από το κινητό δίκτυό της μειώθηκε κατά [...] % σε διάστημα μικρότερο των 2 ετών (Οκτ.14-Αυγ.16).

Συνεπώς, παρόλη την αυξανόμενη διαχρονικά ανάγκη επικοινωνίας, η αγορά των κλήσεων προς τα κινητά δίκτυα της Αλβανίας, **δεν είναι μία υπηρεσία εισόδου στην αγορά κινητής τηλεφωνίας με στρατηγική σημασία ή προοπτικές ανάπτυξης, αντιθέτως μειώνεται ραγδαία λόγω υποκατάστασης, κυρίως λόγω ΟΤΤ εφαρμογών.**

223 Πραγματοποίησαν οι ΕΚΤ της Αλβανίας αυξήσεις στα τέλη τερματισμού διεθνών κλήσεων, **ελλείψει οποιασδήποτε αντικειμενικής οικονομικής δικαιολογίας;**

224 Η πολιτική των ΕΚΤ Αλβανίας δεν μπορεί να θεωρηθεί ως πολιτική με στόχο τον εκτοπισμό της Wind από την αγορά κινητής τηλεφωνίας στην Ελλάδα. Αφενός δεν θα μπορούσε να το επιτύχει, αφετέρου είναι μία πολιτική που έχει κριθεί ως οικονομικά αναγκαία από τη Ρυθμιστική Αρχή της Αλβανίας (*Annex 3 - AKEP Decision 1740 of 20 December 2011_EL*, *«Ανάκληση της Απόφασης του Διοικητικού Συμβουλίου (VDK) αριθ. 1437 της 3.11.2010 «Περί τροποποιήσεων στην VDK αριθ. 1347 της 23.07.2010 «Εξέταση της διοικητικής προσφυγής της Vodafone Αλβανίας για την τροποποίηση της διοικητικής πράξης, Απόφαση 1211 της 31.03.2010 της ΑΚΕΡ «Περί χαρακτηρισμού της εταιρείας Vodafone Albania ως παρόχου με σημαντική ισχύ στην αγορά και περί επιβολής ρυθμιστικών μέτρων».)).

225 Η Απόφαση αυτή αναγνώρισε ότι η προηγούμενη, έως το 2012, επιβολή χαμηλότερων τελών τερματισμού διεθνούς κίνησης «δεν επέφερε άμεσα αποτελέσματα στις λιανικές αγορές στην Αλβανία, ήτοι μεγαλύτερες επενδύσεις για την παροχή δικτύου λιανικής αγοράς και/ή υπηρεσιών. Στο μεταξύ, οι μεγαλύτεροι διαχειριστές δικτύου της Αλβανίας ισχυρίζονταν ότι ένας από τους κύριους παράγοντες που οδηγούσε σε σημαντική μείωση των εσόδων στην αγορά των ηλεκτρονικών επικοινωνιών ήταν ακριβώς η ρύθμιση των τελών των εν λόγω κλήσεων και η

σημαντική τους μείωση. Η μείωση των εσόδων στον παρόντα τομέα έχει ομοίως αρνητικό αντίκτυπο στα κίνητρα των διαχειριστών δικτύου για επενδύσεις σε νέα δίκτυα και υπηρεσίες.»

226 Η Απόφαση της ΑΚΕΡ περί αποχής από τη ρύθμιση των τελών τερματισμού διεθνών κλήσεων έγινε «με σκοπό την ενίσχυση των αποδοτικών επενδύσεων στις υποδομές των ηλεκτρονικών επικοινωνιών και τις τεχνολογικές εξελίξεις για την παροχή προϊόντων υψηλότερης ποιότητας» ενώ αποφάσισε την «Επιβολή των τελών τερματισμού των εισερχόμενων διεθνών κλήσεων από τα μέρη της σύμβασης, για τη διαφύλαξη της ελευθερίας των συμβάσεων και της αναλογικότητας των αμοιβαίων εμπορικών συμφερόντων, προς αποτροπή τυχόν δυσανάλογης ζημίας στα συμφέροντα τους.»

227 Επίσης από στοιχεία που κατέθεσε η καταγγέλλουσα φαίνεται ότι:

227.1 Οι AMC και Vodafone Albania έθεσαν τα τέλη τερματισμού διεθνούς κίνησης σε επίπεδα που τα έθεσαν και οι άλλες δύο ΕΚΤ της Αλβανίας (Eagle και Plus) (βλ. Εξαμηνιαίους καταλόγους ΟΤΕGLOBE περιόδου 2012-2015), π.χ. το Μάρτιο του 2014_διατίθενται τα παρακάτω:

ΤΕΛΗ ΤΕΡΜΑΤΙΣΜΟΥ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΕΙΣΕΡΧΟΜΕΝΗΣ ΤΗΛΕΦΩΝΙΚΗΣ ΚΙΝΗΣΗΣ (04/03/2014)	COUNTRY CODE	Mobile/ City codes	PRICE (EURO/min)
Albania Mobile AMC	355	68	0,2140
Albania Mobile Eagle	355	67	0,2015
Albania Mobile Plus	355	66	0,2600
Albania Mobile Vodafone	355	69	0,1810

Β. Οι ΕΚΤ Αλβανίας, στο σύνολό τους, έθεσαν τα τέλη τερματισμού διεθνούς κίνησης σε επίπεδα που τα έθεσαν και οι γειτονικές τους χώρες, συνεπώς ούτε εδώ φαίνεται κάποια «πολιτική αποκλεισμού». (βλ. πιο κάτω πίνακα που υπέβαλε η καταγγέλλουσα)

Πίνακας 2 : Διαφοροποίηση στις υπό ένταξη χώρες των τελών τερματισμού κινητής (MTRs) ανάλογα με την εθνική/διεθνή εκκίνηση αυτών

Country	International MTR ³ (Euro/min)	National MTRs (Euro/min)
Albania	0.15	0.0327-0.0633
Montenegro	0.217	0.022
Bosnia	0.21	0.05317
Serbia/Kosovo	0.21	0.03
Skopje	0.24	0.01463
Serbia	0.21	0.03454
Turkey	0.08	0.0093-0.01

Η πολιτική αυτή σε συνδυασμό με την υφιστάμενη κρατική ρύθμιση ορισμού των τελών

Βάσει των ανωτέρω δεν υπάρχουν στοιχεία που να τεκμηριώνουν ότι η συμπεριφορά των AMC και Vodafone Albania εφαρμόζουν κάποια πολιτική «αποκλεισμού» **χωρίς οποιαδήποτε αντικειμενική οικονομική δικαιολογία, αντιθέτως η δυνατότητα αύξησης των τελών κρίθηκε οικονομικά αναγκαία και από τη Ρυθμιστική Αρχή της Αλβανίας.**

Συμπεράσματα

Καταγγελία συμπίεσης περιθωρίου κέρδους

228 Για τη στοιχειοθέτηση συμπίεσης περιθωρίου κέρδους, η σχετική χονδρική αγορά θα πρέπει να αποτελεί **αναγκαία εισροή** για την παροχή των λιανικών υπηρεσιών κινητής (φωνή, δεδομένα, SMS), και να δημιουργεί **κάθετη σχέση εξάρτησης** μεταξύ χονδρικού και λιανικού επιπέδου.

Η θεμελίωση δεσπόζουσας θέσης, ως αναγκαίας προϋπόθεσης για τη διαπίστωση καταχρηστικής εκμετάλλευσης με τη μορφή συμπίεσης περιθωρίου κέρδους, δεν δύναται να στηριχθεί σε μεμονωμένη εισροή ή περιορισμένο τμήμα μιας ευρύτερης χονδρικής αγοράς, εφόσον το τμήμα αυτό δεν συνιστά αυτοτελή σχετική αγορά. Η ύπαρξη ισχύος σε περιθωριακή ή μη αναγκαία εισροή δεν επαρκεί για τη στοιχειοθέτηση δεσπόζουσας θέσης για σκοπούς εφαρμογής του άρθρου 102 ΣΛΕΕ και, ιδίως, για τη διαπίστωση πρακτικής συμπίεσης περιθωρίου κέρδους.

229 Ο ανωτέρω ορισμός χονδρικής αγοράς της καταγγέλλουσας είναι εξαιρετικά στενός και δεν ανταποκρίνεται στις προϋποθέσεις της Ανακοίνωσης της Επιτροπής —Κατευθύνσεις σχετικά με τις προτεραιότητες της Επιτροπής κατά τον έλεγχο της εφαρμογής του άρθρου 82 της συνθήκης ΕΚ σε καταχρηστικές συμπεριφορές αποκλεισμού που υιοθετούν δεσπόζουσες επιχειρήσεις (2009/C 45/02). Ο τερματισμός φωνητικών κλήσεων είτε σε συγκεκριμένο δίκτυο ενός παρόχου κινητής στην Αλβανία, είτε ακόμη και συνολικά στα δίκτυα κινητής της Αλβανίας, δεν μπορεί να ορισθεί εν προκειμένω ως αυτοτελής αγορά καθώς:

229.1 δεν είναι αναγκαία εισροή για την δραστηριοποίηση ενός παρόχου στη λιανική αγορά κινητής στην Ελλάδα, η έλλειψη της οποίας θα μπορούσε να προκαλέσει τον αποκλεισμό ενός παρόχου κινητής τηλεφωνίας

229.2 αφορά μία συμπληρωματική υπηρεσία λιανικής (παραδοσιακές φωνητικές κλήσεις από κινητό Ελλάδα σε κινητό Αλβανίας) η οποία παρέχεται εφόσον υπάρχει υφιστάμενη σύνδεση κινητής τηλεφωνίας. Η παροχή των κλήσεων αυτών αντιστοιχεί σε λιγότερο από 1% των συνολικών εσόδων και εντάσσεται ως πρόσθετη υπηρεσία σε μία σύνδεση υπηρεσιών κινητής που περιλαμβάνει υπηρεσίες φωνής, μηνυμάτων και δεδομένων, η οποία προσφέρει πλήθος επιλογών επικοινωνίας με Αλβανία, οι οποίες ασκούν ανταγωνιστική πίεση, η μία προς την άλλη.

229.3 αφορά μία υπηρεσία που δεν μπορεί να θεωρηθεί υπηρεσία εισόδου στην αγορά κινητής τηλεφωνίας με στρατηγική σημασία ή προοπτικές ανάπτυξης, καθώς αυτή μειώνεται ραγδαία λόγω υποκατάστασης, κυρίως λόγω ΟΤΤ εφαρμογών.

230 Καθώς δεν μπορεί να ορισθεί σχετική χονδρική αγορά που να αφορά τον τερματισμό κλήσεων στα κινητά δίκτυα της Αλβανίας, ανά δίκτυο ή συνολικά, οποιοσδήποτε, έστω και ελάχιστα ευρύτερος, ορισμός της χονδρικής αγοράς θα «διέλυε» τη δεσπόζουσα θέση (ή ΣΙΑ) που παρουσιάζεται από την καταγγέλλουσα να έχει η κάθε μία εταιρεία στον τερματισμό φωνητικών κλήσεων στο δίκτυο της, δια των Αλβανικών AMC και VODAFONE Albania, [για τις οποίες

μάλιστα η καταγγέλλουσα απέτυχε όπως αποδείξει επαρκώς την πλήρωση των νομικών και πραγματικών προϋποθέσεων που θα στοιχειοθετούσαν ότι αποτελούν ενιαία οικονομική οντότητα], ή και ενδεχόμενη συλλογική δεσπόζουσα θέση (αν υποθέταμε ότι υπήρχε) στη αγορά τερματισμού κλήσεων στα κινητά δίκτυα της Αλβανίας.

231 Δεδομένου ότι χωρίς την ύπαρξη δεσπόζουσας θέσης στην ανάντη αγορά χονδρικής δεν μπορεί να υπάρξει πρακτική συμπίεσης περιθωρίου κέρδους, η καταγγελία, κατά το μέρος αυτό, θα πρέπει να απορριφθεί, ως νόμω και ουσία αβάσιμη.

232 Βάσει των ανωτέρω παρέλκει η ανάγκη εξέτασης ενδεχόμενης συλλογικής δεσπόζουσας θέσης των εταιρειών AMC και Vodafone Albania (η οποία δεν έχει υποστηριχθεί ουσιαστικά από την καταγγέλλουσα) ή του κατά πόσο οι Cosmote-AMC και Vodafone-Vodafone Albania αποτελούν ενιαία οικονομική οντότητα.

Καταγγελία ληστρικής τιμολόγησης

233 Η καταγγέλλουσα στην με α.π. ΕΕΤΤ 15455/7-7-2016 συμπληρωματική καταγγελία της, καταγγέλλει επίσης τις επιχειρήσεις Cosmote και Vodafone Ελλάς για κατάχρηση συλλογικής δεσπόζουσας θέσης στη λιανική αγορά φωνητικών κλήσεων από κινητά δίκτυα Ελλάδος προς κινητά δίκτυα Αλβανίας, μέσω πρακτικών ληστρικής τιμολόγησης και θυσίας «απώλειας κερδών».

234 Ο εξαιρετικά στενός αυτός ορισμός της σχετικής αγοράς λιανικής δεν είναι ορθός, καθώς η λιανική αγορά φωνητικών κλήσεων από κινητά δίκτυα Ελλάδος προς κινητά δίκτυα Αλβανίας δεν δύναται να αποτελέσει αυτόνομη αγορά λιανικής όπως έχουμε δείξει αναλυτικά ανωτέρω.

235 Όπως αναλύθηκε ανωτέρω η σχετική αγορά λιανικής ορίζεται ως σχετική αγορά υπηρεσιών κινητής τηλεφωνίας στην Ελληνική Επικράτεια, κατά το χρονικό διάστημα από Ιανουάριο 2010 μέχρι και το 2016. Η εν λόγω διαπίστωση εφαρμόζεται και ισχύει και στην υπό κρίση υπόθεση.

236 Λαμβάνοντας υπόψη τον ορθό ορισμό της σχετικής αγοράς ως την λιανική αγορά υπηρεσιών κινητών τηλεπικοινωνιών, η οποία περιλαμβάνει υπηρεσίες φωνής, μηνυμάτων και δεδομένων, η καταγγελία περί ληστρικής τιμολόγησης θα πρέπει να απορριφθεί καθώς:

- η φερόμενη ληστρική τιμολόγηση αφορά μία πρόσθετη υπηρεσία της αγοράς που αντιστοιχεί σε λιγότερο από 1% των συνολικών εσόδων, συνεπώς δεν υφίσταται πραγματική ή δυνητική ικανότητα αποκλεισμού εξίσου αποδοτικών ανταγωνιστών
- η φερόμενη ληστρική τιμολόγηση δεν θα είχε ρεαλιστική πιθανότητα ανάκτησης ζημιών, καθώς αφορά υπηρεσίες που μειώνονται ραγδαία λόγω υποκατάστασης, κυρίως λόγω ΟΤΤ εφαρμογών
- ακόμη και μεμονωμένα εξεταζόμενες, οι πρόσθετες υπηρεσίες κλήσεων από κινητά Ελλάδος προς κινητά Αλβανίας δεν είναι κατ'ανάγκη ζημιογόνες, καθώς πρόκειται για υπηρεσίες παραμετροποιήσιμες (π.χ. ελάχιστη διάρκεια και βήμα χρέωσης) και με αμοιβαιότητα και συμμετρικότητα των συμβαλλομένων μερών ως προς τη διαφύλαξη των εμπορικών τους συμφερόντων

237 Βάσει των ανωτέρω παρέλκει η ανάγκη εξέτασης ενδεχόμενης συλλογικής, ή μεμονωμένης δεσπόζουσας θέσης των εταιρειών Cosmote και Vodafone Ελλάς στην λιανική αγορά

υπηρεσιών κινητών τηλεπικοινωνιών, η οποία περιλαμβάνει υπηρεσίες φωνής, μηνυμάτων και δεδομένων.

238 Εξάλλου και ειδικά για το θέμα της συλλογικής δεσπόζουσας θέσης διαπιστώνεται ότι η καταγγέλλουσα δεν υπέβαλε κανένα αποδεικτικό στοιχείο για τη στοιχειοθέτηση του αρχικού ισχυρισμού της περί συλλογικής δεσπόζουσας θέσης της εταιρείας Cosmote με την εταιρεία Vodafone, ιδίως στοιχείων που απαιτούνται κατά τη θεωρία και νομολογία για να στοιχειοθετήσουν νομικά έναν τέτοιο ισχυρισμό⁸⁰, αλλά αντίθετα εμμέσως «παραιτήθηκε» κατά την προφορική ακρόαση ενώπιον της ΕΕΤΤ από τον εν λόγω ισχυρισμό, ώστε η καταγγελία κατά το μέρος αυτό απορρίπτεται ως νόμω και ουσία αβάσιμη, αόριστη και ανεπίδεκτη εκτιμήσεως.

239 Σε κάθε περίπτωση, με βάση την ανάλυση που προηγήθηκε, προκύπτει ότι οποιαδήποτε επικαλούμενη κατάχρηση συμπίεσης περιθωρίου κέρδους ή πρακτική επιθετικής τιμολόγησης δεν παρίσταται πρόσφορη να προκαλέσει αισθητά ή ουσιαστικά αποτελέσματα στη σχετική λιανική αγορά κινητής τηλεφωνίας στην Ελληνική Επικράτεια. Για τους λόγους αυτούς, κατά συνέπεια, οι φερόμενες ως καταχρηστικές πρακτικές δεν μπορούν να θεωρηθούν ικανές να επηρεάσουν αισθητά το εμπόριο μεταξύ των κρατών μελών, δηλαδή να δυσχεράνουν τη διείδυση ανταγωνιστών από άλλα κράτη μέλη στην ελληνική λιανική αγορά ή να προκαλέσουν άμεσα, ουσιαστικά και προβλεπόμενα αποτελέσματα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ώστε εν προκειμένω δεν εφαρμόζεται ούτε το ενωσιακό δίκαιο και συγκεκριμένα το άρθρο 102 της ΣΛΕΕ, αλλά ούτε και η εθνική νομοθεσία περί ελεύθερου ανταγωνισμού, και συγκεκριμένα το άρθρο 2 του Ν. 3959/2011.

⁸⁰ Από τη νομολογία του Γενικού Δικαστηρίου σε υπόθεση *Airtours v Commission* [(T-342/99) Απόφαση του Πρωτοδικείου (πέμπτο πενταμελές τμήμα) της 6ης Ιουνίου 2002 II-2592], έχουν αναπτυχθεί τρία (3) βασικά, **σωρευτικά** κριτήρια για να στοιχειοθετηθεί η κατοχή συλλογικής δεσπόζουσας θέσης:

Διαφάνεια μεταξύ των μελών: Κάθε μέλος πρέπει να είναι σε θέση να γνωρίζει με ακρίβεια και σχετική ταχύτητα τη συμπεριφορά των άλλων ώστε να μπορεί να προσαρμόζει τη δική του συμπεριφορά: «κάθε μέλος του δεσπόζοντος ολιγοπωλίου πρέπει να μπορεί να γνωρίζει τη συμπεριφορά των άλλων μελών, προκειμένου να εξακριβώνει αν υιοθετούν ή όχι την ίδια γραμμή δράσεως. Συναφώς, δεν αρκεί το ότι κάθε μέλος του δεσπόζοντος ολιγοπωλίου έχει συνείδηση του ότι όλοι μπορούν να επωφεληθούν από μια ανεξάρτητη συμπεριφορά στην αγορά, αλλά πρέπει επίσης να διαθέτει ένα μέσο για να γνωρίζει αν οι άλλοι επιχειρηματίες υιοθετούν την ίδια στρατηγική και αν τη διατηρούν. Η διαφάνεια στην αγορά θα πρέπει, επομένως, να είναι επαρκής για να επιτρέπει σε κάθε μέλος του δεσπόζοντος ολιγοπωλίου να γνωρίζει, κατά τρόπο αρκούντως ακριβή και άμεσο, την εξέλιξη της συμπεριφοράς στην αγορά καθενός από τα άλλα μέλη»

Συνέχεια του συντονισμού: Πρέπει να υπάρχει συνεχής και διαρκής τήρηση κοινής στρατηγικής συμπεριφοράς, υποδηλώνοντας ότι αποκλίνουσες συμπεριφορές θα τιμωρούνταν (π.χ. με αντίποινα): «είναι αναγκαίο η κατάσταση σιωπηρού συντονισμού να μπορεί να διατηρηθεί, δηλαδή πρέπει να υπάρχει ένα κίνητρο για να μη αποστούν από την κοινή γραμμή στην αγορά. Πράγματι, μόνον αν όλα τα μέλη του δεσπόζοντος ολιγοπωλίου διατηρήσουν παράλληλη συμπεριφορά μπορούν να επωφεληθούν. Επομένως, η προϋπόθεση αυτή εντάσσεται στην έννοια των αντιποίνων σε περίπτωση συμπεριφοράς που αποκλίνει από την κοινή γραμμή. Στο πλαίσιο αυτό, η Επιτροπή δεν πρέπει υποχρεωτικά να αποδείξει την ύπαρξη ενός συγκεκριμένου «μηχανισμού αντιποίνων» κατά το μάλλον ή ήττον αυστηρού, αλλά πρέπει να αποδείξει, εν πάση περιπτώσει, την ύπαρξη επαρκών παραγόντων αποτροπής οπότε κάθε μέλος του δεσπόζοντος ολιγοπωλίου να μην έχει συμφέρον να παρεκκλίνει από την κοινή συμπεριφορά εις βάρος των άλλων μελών του ολιγοπωλίου. Για να είναι βιώσιμη μια συλλογική δεσπόζουσα θέση, θα πρέπει να υπάρχουν επαρκείς παράγοντες αποτροπής για να εξασφαλιστεί ένα μακροπρόθεσμο κίνητρο για να μην αποστούν από την κοινή γραμμή, πράγμα που ισοδυναμεί με το ότι πρέπει κάθε μέλος του δεσπόζοντος ολιγοπωλίου να γνωρίζει ότι η ανάπτυξη έντονης ανταγωνιστικής δράσης εκ μέρους του με σκοπό την αύξηση του μεριδίου αγοράς θα προκαλούσε παρόμοια συμπεριφορά εκ μέρους των άλλων, οπότε η πρωτοβουλία του δεν θα του απέφερε κανένα πλεονέκτημα»

Εξωτερική σταθερότητα: Πρέπει να αποδειχθεί ότι η ανταπόκριση της αγοράς καταναλωτές/ανταγωνιστές) δεν θα επαρκούσε για να διασπάσει τον κοινό συντονισμό· δηλαδή ότι η συμπεριφορά δεν είναι απλώς παρόμοια αλλά έχει σταθερή αντικανονιστική επίπτωση στην αγορά: «τρίτον, πρέπει επίσης να αποδειχθεί ότι η προβλεπτή αντίδραση των σημερινών και μελλοντικών ανταγωνιστών, καθώς και των καταναλωτών δεν θα αναίρουσε τα αποτελέσματα»

240 Από το σύνολο των στοιχείων που τέθηκαν υπόψη της και λαμβάνοντας υπόψη ότι:

- Οι υποτιθέμενες καταχρηστικές πρακτικές έχουν λάβει χώρα στη φερόμενη αγορά για κλήσεις προς Αλβανία και επομένως **δεν έχουν λάβει χώρα εντός της ΕΕ** ούτε παράγουν έννομα αποτελέσματα εντός της ΕΕ **«άμεσα, ουσιαστικά και προβλέψιμα»** και ως εκ τούτου δεν εμπίπτουν στην καθ' ύλην δικαιοδοσία του ενωσιακού δικαίου του ανταγωνισμού.
- οι φερόμενες ως καταχρηστικές πρακτικές δεν είναι σε θέση να επηρεάζουν αισθητά το εμπόριο μεταξύ των Κρατών Μελών.
- οι φερόμενες ως καταχρηστικές πρακτικές παράλληλα δεν είναι πρόσφορες να έχουν αισθητά αποτελέσματα ούτε εντός της Ελλάδας, για το σκοπό του Άρθρου 2 του Νόμου 3959/2011.
- Σε κάθε περίπτωση ουδεμία υποτιθέμενη συμπίεση περιθωρίου ή επιθετική τιμολόγηση αποδεικνύεται από την καταγγέλλουσα ως εκ τούτου το ζήτημα του επηρεασμού του εμπορίου δεν είναι κρίσιμο.

Με βάση την εξέταση του συνόλου των στοιχείων του φακέλου που προσκομίστηκαν κατά την ακροαματική διαδικασία και την ανάλυση που παρατίθεται ανωτέρω, αποφασίζει:

1. Διαπιστώνει την ολοκλήρωση διερεύνησης της, επί της υπό στοιχεία 6181/Φ960/6-4-2016 και της υπό στοιχεία 6642/Φ.960/21-6-2017 συμπληρωματικής της, καταγγελίας της εταιρείας «WIND ΕΛΛΑΣ ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΕΣ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΚΑΙ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ» (ήδη «NOVA TELECOMMUNICATIONS & MEDIA ΜΟΝΟΠΡΟΣΩΠΗ Α.Ε.», ως καθολικής διαδόχου της εταιρείας «WIND ΕΛΛΑΣ ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΕΣ ΜΟΝΟΠΡΟΣΩΠΗ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΜΠΟΡΙΚΗ & ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ») κατά των εταιρειών «COSMOTE ΚΙΝΗΤΕΣ ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΕΣ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ» (ήδη ΟΤΕ ως καθολικής διαδόχου της εταιρείας COSMOTE) και «VODAFONE - ΠΑΝΑΦΟΝ Α.Ε.» αναφορικά με φερόμενη ως παράβαση του δικαίου ελεύθερου ανταγωνισμού (άρθρο 2 του ν. 3959/2011 και 102 της ΣΛΕΕ) σε συνέχεια της από 4 Ιουνίου 2018 διαδικασίας προφορικής ακρόασης των ως άνω εταιρειών (και κατόπιν της επανάληψης αυτής δια εγγράφου υπομνήματος, ενώπιον της ορισθείσας Επιτροπής Ακρόασης, σύμφωνα με την ΑΠ ΕΕΤΤ1171/26/27-10-2025, και απορρίπτει αυτήν, στο σύνολό της ως απαράδεκτη, άλλως νόμω και ουσία αβάσιμη, σύμφωνα με το αιτιολογικό.

2. Εντέλλεται την κοινοποίηση της παρούσας απόφασης στις εμπλεκόμενες εταιρείες «WIND ΕΛΛΑΣ ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΕΣ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΚΑΙ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ» (ήδη «NOVA TELECOMMUNICATIONS & MEDIA ΜΟΝΟΠΡΟΣΩΠΗ Α.Ε.», ως καθολικής διαδόχου της εταιρείας «WIND ΕΛΛΑΣ ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΕΣ ΜΟΝΟΠΡΟΣΩΠΗ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΜΠΟΡΙΚΗ & ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ»), «COSMOTE ΚΙΝΗΤΕΣ ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΕΣ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ» (ήδη ΟΤΕ ως καθολικής διαδόχου της εταιρείας COSMOTE) και «VODAFONE - ΠΑΝΑΦΟΝ Α.Ε.» προς γνώση τους και για τις έννομες συνέπειες, με την επιφύλαξη του επιχειρηματικού απορρήτου.

3. Εντέλλεται τη δημοσίευση μη εμπιστευτικής έκδοσης της παρούσας απόφασης στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, σύμφωνα με το άρθρο 27 του ν. 3959/2011.

Η απόφαση αυτή να δημοσιευθεί στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

Μαρούσι, 2 Φεβρουαρίου 2026

Ο Πρόεδρος

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΜΑΣΣΕΛΟΣ

